10
8-d
29

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
10
2 C
14

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

16

10 - 8 . d . 29

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

GLADIVS, AC PVGIO IMPIETATIS

Siuè

PERSECVTIONES ECCLESIAE CRVENTAE

AB IDOLOLATRIS, ET HAERETICIS, AC CETERIS ID GENVS HOSTIBVS EXCITATAE; ET IN SACRIS FERE FASTIS COMMEMORATAE.

AVCTORE

P. IOANNE BAPTISTA MASCVLO
NEAPOLITANO E SOCIETATE IESV.

NEAPOLI.

Ex Typographia Dominici Maccarani. M. DC. LI.

Digitized by Google

SCRIPTORIS
INSTITVTVM.

MOnſtrum planè fuit illud immane Naturæ C. Caligulæ, qui Romanam Vrbem funeſtauit ciuium cæde. ferunt ab eius morte inuentos domi libellos duos: alteri titulus erat, & epigraphe, Gladius; alteri, Pugio. in ijs deuota continebantur præcipua capita Senatorum, & optimatium, quos deſtinauerat neci. Vterque titulus in hoc opus, quod de cruentis Eccleſiæ perſecutionibus agit, accommodatè ſatis, & aptè cadere videtur: nam Gladius ad Ethnicos, & barbaros tyrannos pertinet; Pugio verò ad Hæreticos, atque alios id genus hoſtes: quippe hoc armorum genere nõ niſi proximè vulnus infligitur; ita Hæretici, quàm Ethnici, vicinius quodammodò vnius numinis Religionem tangunt. de ijs tamen Hæreticis hìc tãtùm mẽtio fiet, qui non modò prauitate doctrinæ eam inficere conati ſunt, ſed etiam internecione delere; tametſi aliquando, quòd inuiderent Martyrum gloriæ, intentatum duntaxat ferrum eſt, non penitùs impreſſum. numerantur etiam inter hoſtes nonnulli Cæſarum, non quòd ipſi noſtros addixerint neci, ſed, quòd, cum impia ſuperiorum Cæſarum decreta minimè, vt æquum erat, reſciderint, anſam magiſtratibus dederint exercendæ ſæuitiæ. meminerunt ſanè de his omnibus ij, qui ſacras ſcripſere hiſtorias, ſed non adeò diſtinctè de ſingulis locuti ſunt: multa intermiſcentur, quæ ſeriem intercidunt. hùc accedit, quod ſermonis elegantiam, vt rem minimè neceſſariam, etiam ſi fortè poſſent, non admodum ſequuti ſunt: operæ pretium autem mihi viſum eſt, cùm ad cognitionis facilitatem diſtinctius ſingula digerere, tùm ad Religionis decus aliquem adhibere in dicendo nitorem, & pudentem ornatum. libenter ſequor L. Florum ſcriptorem elegantiſſimum, qui mihi videtur ad hoc genus maximè accommodatus: quemadmodum enim ille Ro-

Digitized by Google

manæ,ita ego Chriſtianæ Reipublicæ bella commemoro: vberior tamen eſſe volui, quia ſicut noua Romæ in maioribus certaminibus longè præclarior virtus eſt, & diffuſa latius gloria, quàm veteris, ita nullas admittere poteſt, aut debet anguſtias vel in dicendo. Porrò cum ego iam pridem Encomia Cęlitum digeſta per ſingulos anni dies in lucem ediderim, ex quibus plerique pro veritate pugnando ſtrenuè ceciderunt; par erat, ipſorum quoque interfectores, hoc eſt veræ Religionis hoſtes proferre. Quidam certum, ac definitum numerum perſequutionum, hoc eſt decem ſtatuere voluerunt; at hoc commodè fieri non poſſe multis rectè viſum eſt, cum tot fuerint bella, quot capita hoſtium; quanquam in quibuſdam atrocius deſæuitum. Bellatur & noſtra ætate omnino egregiè cum apud Hæreticos, tum apud Barbaros: Verùm ego ſuperiora tantùm bella, & eos hoſtes recenſebo, de quibus eruditi ſcriptores, ac ſacri maximè faſti meminerunt. itaque ea, quæ, & ſuperiore, et noſtra ætate vel apud Hæreticos in Catholicos, vel apud barbaras gentes in Chriſti cultores exarſerunt odia, & adhuc exardeſcunt, quòd nondum Romanæ cortinæ acceſſerit auctoritas in decernendo, his attexere non ſum auſus. prę terquam quod ob multitudinem rerum geſtarum proprium requirunt volumen. Iam nec eos commemorabo, qui priuato odio, quamquam in Religionis cauſa, in aliquem optimatium improbè deſæuierunt: quod egit Eudoxia Auguſta in Chryſoſtomum ob argēteam ſtatuam in Circo poſitam; Boleslaus Poloniæ Rex in Stanislaum ob intemperantiam reprehenſam; Henricus Angliæ in Thomam ob defenſa iura ſacrorum; ſed tantùm eos, qui publicè, tanquam indicto bello, arma mouerunt. Age iam & Gladius, & Pugio è ſuis thecis educti, diſtrictique, cruento ſpectaculo, at, ſi noſtrorum virtutis ratio habeatur, pleno admirationis, & laudis, in medium producantur.

LAV.

Digitized by Google

LAVREATO
SS. MARTYRVM CHORO
IOAN. BAPTISTA MASCVLVS
E SOCIETATE IESV.

Θριαμβέυειν

ADmirabilem illam veſtri animi fortitudinem (inuictiſſimi Heroes, ac bellicoſiſſimæ Heroinæ) quam in perferendis pro uera Religione cruciatibus, ac morte ipſa oſtendiſtis, quibus potui verbis in Encomiorum libro, quem edidi, commendare conatus ſum; reliquum erat, vt aduerſariorum impietatem, immanitatēq; acri oratione perſtringerem; ſed ſatis idoneas de ijs diuina Prouidentia pœnas vltrix ſumpſit; quamobrem hoc tantùm agam, vt monſtra illa crudelitatis velut adumbrata proponam, quò magis veſtrum robur appareat in ijs edomandis, atque frangendis: enim verò in vos tota vis Erebi, ſed fruſtra, totus ſe furor effudit; non perſtrinxit oculos teter aſpectus Tyrannorum, horrida ſupercilia minas intentantium, ac truculenta ſpecies. non exterruit vox cruentis imperijs aſpera, ira præceps, odium in bonos implacabile. inundarunt non rarò ſanguine campi; integræ legiones trucidatæ; lacerata ferro corpora; diſperſa per agros feris ad paſtum: neque enim ſatis fuit impio fu-

rori immittere in viuentes euocatas ex intimis Africæ luſtris belluas. quoties audita vox illa eſt in amphitheatro: Chriſtianus ad Leonem! quoties commiſſi cadaueribus viui, hærenteſque tabeſcere iuſſi! quanquam virtutis fragrantia ſpiraſtis ſuauius. quid commemorem ſquallorem carceris, exilia, latomias? ecquod verò fuit in illa veluti Cyclopea impietatis officina genus armorum, atque telorum, quod ad cruciandum expromptum non ſit? propoſita quippe ſunt vobis coram ad terrorem omnia inſtrumenta pœnarum; quarum alia vinciendi, conſtringendiquè vſum haberent; compedes videlicet, pedicę, fidiculæ, nerui, manicæ, boiæ, catenæ; numellæ: cum tamen eſſetis inter hæc ſoluto animo, liberoque. alia ad exulcerandum valerent, vngulæ ſcilicet, vnci, pectines, ſcorpij, nouaculæ, forcipes, ſerræ, terebræ, ſtimuli, qui tamen erant incitamenta virtutis; adde flagra, virgas, lora, ſpinoſos fuſtes, hamatos vngues, ac plumbeos globulos pectori, tergouè impactos. quoties nobiles, & auguſtales viri lictoriæ virgæ ſtrepentem ſonum, ignotum gentilium veſtrorum humeris, excepiſtis! cui tamen ſono tanquam modulato, ac numeroſo reſpondiſtis tripudio cordis. ignis verò quot, & quàm diris modis in vos exarſit? huc enim ſpectant ollæ, ſartagines, crates, lebetes, ardentes laminæ, faces, lampades, ignitæ tunicę admotæ corpori; huc galeæ, crepidæ, claui, obeliſci, ferrei lecti item igniti, denique ænei tauri igne ſubiecto. quid illa monſtra pœnarum, equulei, cataſtæ, tympana, torcularia, trochleę, cochleæ quàm vos dirè vexarunt? at verò acuti calami

inſerti

Digitized by Google

inſerti vnguibus quàm acri doloris morſu deſæuięrunt? niſi quod ijs calamis inſcribebantur à vobis in trophæis tituli victoriarum; quem item vſum habuere inſcripti quandoque vultus veſtri non ſeruilibus, ſed triumphalibus notis. illo, illo, inquam, cruento calamo, non hoc noſtro, tantæ virtutis, ac fortitudinis monumenta inſcribi deberent. Porrò quid in horridis cruciatuum inſtrumentis commemorandis demoror? quã do & mella in acerbiſſima tranſiere ſupplicia: quippe nonnunquam oblitis melle corporibus, atque ad Solem nudis expoſitis, apum, ac fucorum aculeos excepiſtis, tametſi aculei illi acuere conſtantiam: fruſtrà verò mel extrinſecùs adhibitum ad pœnam, cum nullum fuerit cruciatuum genus, in quo animus veſter incredibili ſuauitate non perfunderetur intrinſecùs. huc illa Tyrannorum tanta feritas recidit. ſcilicet ſeruierunt veſtræ vel voluptati, vel gloriæ; ceſſerunt in trophæa inſtrumenta pœnarum. ducti ſunt tanquam in triumphali pompa captiui, qui crudeliter in uos exarſerũt nonaginta & amplius Reges, ac Cæſares; ductæ, quæ præter alia incõmoda, in Religionẽ impiè mouerunt arma, integræ nationes, Iudęi, Gotthi, Hũni, Vãdali, Longobardi, Dani, Northmanni, Arabes, Agareni. ducti inſuper qui in ipſam (infeſtiſſimum genus hoſtium) non modò vipeream, ac ſacrilegam linguam acuere, ſed ferrum: Ariani videlicet, Manichęi, Donatiani, Eutychiani, ac ceterę perditorum ſectę. adeò labefactare cõſtantiã nulla vis potuit. imminebat ceruicibus cũ ſecuri lictor, robur animi minimè nutabat.

Et vt

Et vt cum lyrico Poeta loquar:

, *Duris vt ilex tonſa bipennibus*
, *Nigræ feraci frondis in Algido*
, *Per damna, per cædes, ab ipſo*
, *Ducit opes, animumque ferro.*

Sed moram ponere tantæ virtuti non libet. euocabo velut è buſtis hoſtes vnà cum armis ſuis. iam vos mihi proſilire videmini acres ad pugnam: collata sũt ſigna, inter ſe commiſſę ſunt acies. ſolùm hìc haudquaquam dubius eſt euentus belli. licet iam cuique pęana pręcinere, ac deſignatorem eſſe certi triumphi.

SCRIPTORES

Quos Auctor conſuluit in hoc opere.

Euſebius
Sozomenes
Socrates
Nicephorus
Euagrius
Auguſtinus de Ciu. Dei
Gregorius Naz. in *I*ulianum
Gregorius Turonenſis
Gregorius Magnus PP.
Sigebertus
Sabellicus
Cedrenus
Zonaras
Scriptores Cæſarum: Suet. Lampr. Ammianus, &c.
Victor Vticenſis
Eulogius
Martyrologium Romanum
Menologium Græcum
Baronius
& alij.

CATA-

CATALOGVS PERSECVTIONVM ECCLESIAE

IVdæorum, & Herodis Agrippæ. pag.2.
Neronis Imperatoris. *Prima ex decem præcipuis.* pag.7.
Domitiani Imperatoris. *Secunda ex decem præcipuis.* pag.11.
Traiani Imperatoris. *Tertia ex decem præcipuis.* pag.12.
Hadriani Imperatoris. pag.16.
Iudæorum altera. pag.19.
Sub Antonino Pio Imper. pag.23.
M. Antonini Veri, & Lucij Veri Imperatorum. *Quarta ex decem præcipuis.* pag.24
Sub Commodo Imperatore. pag.27.
Septimij Seueri Imperatoris. *Quinta ex decem præcipuis.* pag. 19.
M. A. Macrini, & Alexandri Impera-

peratorum. pag. 31.
Iulij Maximini Imperatoris. Quædam de Gordiano Imp. *Sexta ex decem præcipuis.* pag. 33.
Decij Imperatoris. *Septima ex decem præcipuis.* pag. 35.
Galli,& Voluſiani Imperat. pag. 38.
Valeriani, & Gallieni Imperatorum. *Octaua ex decem præcipuis.* pag. 39.
M.A.Claudij Imperatoris. pag. 42.
Aureliani Imperatoris. *Nona ex decem præcipuis.* pag. 43.
Sub Probo Imperatore pag. 48.
Numeriani Imperatoris;Quædam de Caro,& Carino Imper. pag. 51.
Diocletiani Imperatoris. *Decima ex præcipuis.* pag. 53.
Maximiani Herculej Imper. pag. 64.
Galerij Maximiani Imper. pag. 70.
Maximini Iouij Imperatoris. pag. 72.
Maxentij Imperatoris. pag. 81.
Valerij Licinij Imperatoris. pag 89.
Tiridatis Armenię Regis. pag. 94.
Saporis Perſarum Regis. pag 98.
Arianorum. pag. 103.

Con-

Digitized by Google

Conſtantij Imperatoris Ariani. pag. 112.
Iuliani Apoſtatę Imper. pag. 115.
Donatianorum pag. 61.
Valentis Imperatoris Ariani pag. 165
Iuſtinæ Auguſtæ. pag. 174.
Athanarici Gothorum Regis. pag. 176.
Iſdegardis Perſarum Regis. pag. 179.
Godorani, ſeu Varanę Perſarum Regis. pag. 181.
Eutychianorum pag. 184.
Zenonis, & Baſiliſci Imperatorum. pag. 185.
Anaſtaſij Imperatoris. pag. 190.
Cabadis Perſarum Regis. pag. 198.
Alamundari Saracenorum Principis. pag. 200.
Dunaani Homeritarum Regis. pag. 203.
Vandalorum. pag 205.
Genſerici Vandalorum Regis Ariani. pag. 207.

c Hu-

peratorum. pag. 31.
Iulij Maximini Imperatoris. Quædam de Gordiano Imp. *Sexta ex decem præcipuis.* pag. 33.
Decij Imperatoris. *Septima ex decem præcipuis.* pag. 35.
Galli,& Voluſiani Imperat. pag. 38.
Valeriani, & Gallieni Imperatorum. *Octaua ex decem præcipuis.* pag. 39.
M.A.Claudij Imperatoris. pag. 42.
Aureliani Imperatoris. *Nona ex decem præcipuis.* pag. 43.
Sub Probo Imperatore pag. 48.
Numeriani Imperatoris;Quædam de Caro,& Carino Imper. pag. 51.
Diocletiani Imperatoris. *Decima ex præcipuis.* pag. 53.
Maximiani Herculej Imper. pag. 64.
Galerij Maximiani Imper. pag. 70.
Maximini Iouij Imperatoris. pag. 72.
Maxentij Imperatoris. pag. 81.
Valerij Licinij Imperatoris. pag 89.
Tiridatis Armenię Regis. pag. 94.
Saporis Perſarum Regis. pag 98.
Arianorum. pag. 103.
Con-

Conſtantij Imperatoris Ariani. pag. 112.
Iuliani Apoſtatę Imper. pag. 115.
Donatianorum pag. 61.
Valentis Imperatoris Ariani pag. 165
Iuſtinæ Auguſtæ. pag. 174.
Athanarici Gothorum Regis. pag. 176.
Iſdegardis Perſarum Regis. pag. 179.
Godorani, ſeu Varanę Perſarum Regis. pag. 181.
Eutychianorum pag. 184.
Zenonis, & Baſiliſci Imperatorum. pag. 185.
Anaſtaſij Imperatoris. pag. 190.
Cabadis Perſarum Regis. pag. 198.
Alamundari Saracenorum Principis. pag. 200.
Dunaani Homeritarum Regis. pag. 203.
Vandalorum. pag 205.
Genſerici Vandalorum Regis Ariani. pag. 207.

c Hu-

Hunerici Vandalorum Regis Ariani. pag. 210.
Traſamundi Vandalorum Regis Ariani. pag. 220.
Euarici Gothorum Regis Ariani. pag. 223.
Alarici Gothorum Regis Ariani. pag 224.
Theodorici Gothorum Regis Ariani pag. 326.
Habdalæ Saracenorũ Reg. pag. 228.
Longobardorum. pag. 230.
Attilæ Hunnorum Regis. pag. 234.
Totilæ Gothorum Regis. pag. 236.
Iuſtiniani ſenioris Imper. pag. 239.
Theodoræ Auguſtæ. pag. 241.
Fredegũdis Sueſſonũ Reginæ. p. 243.
Choſroę Senioris Perſarũ Reg. p. 244.
Choſroę iunioris Perſarũ Reg. p. 246.
Leuigildi Vuiſigothorum Regis Ariani .pag. 249.
Branchilidis Reginæ Franc. pag. 252.
Theodorici Regis Francorũ, & Ebroini. pag. 253.
Con-

Conſtantis Imp. Monothelitæ. p. 254.
Iuſtiniani Iunioris Imperat. pag. 257.
Philippici Monothelitæ. p. 258.
Leonis Iſaurici Imperatoris Iconomachi. pag. 259.
Haumari, Zezici, Eueladis, Madis, Aaronis, Saracenorum Regum. p. 262.
Conſtantini Copronymi Imperatoris Iconomachi. pag. 266.
Conſtantini Imp. Leonis filij. p. 269.
Nicephori Imp. Manichæi. pag. 270.
Grũni, & Zoci Bulgariæ Regũ. p. 172
Leonis Armeni Imp. Iconom. p. 272.
Michaelis Balbi Imp. Iconom. p. 275.
Theophili Imp. Iconomachi. pag. 276.
Michaelis Imperatoris. pag 278.
Danorum. pag. 280.
Nortmannorum. pag. 281.
Arabum, eorumque Regum: Abdaraghami, Machumadis, &c. p. 283.
Saracenorum. pag. 286.
Taicoſamę Iaponię tyranni. pag. 287.
Perſecutionum Eccleſię Anacephalęoſis: pag. 288.

Fran-

Franciſcus Maſcambrunus P. Prouincialis Societatis Ieſu in Regno Neapolitano.

CVm librum, cui titulus (Gladius, ac Pugio Impietatis, ſiuè, Perſecutiones Eccleſiæ cruentæ) P.Io.Baptiſtæ Maſculi, noſtræ Societatis Sacerdotis, tres eiuſdem Societatis Theologi recognouerint, & in lucem edi poſſe probauerint, poteſtate mihi ab adm. R. P. N. Franciſco Piccolomineo Præpoſito Generali facta, facultatem concedimus, vt typis mandetur, ſi ijs, ad quos pertinet, videbitur. In quorum fidem has literas manu noſtra ſubſcriptas, & ſigillo noſtro munitas dedimus. Neapoli 5. Nouembris 1650.

Franciſcus Maſcambrunus.

IMPRIMATVR.

Gregorius Peccerillus Vic. Gen.

D. Ioſeph de Ianuarius Deput.

Illuſtriſſ. & Excellentiſſ. Domine.

REuer. Patris Ioannis Baptiſtæ Maſculi Societatis Ieſu librum, qui nuncupatur (Gladius, ac Pugio Impietatis, ſiuè Perſecutiones Eccleſiæ cruentę,) perlegi; & quia in eo, nil, quod aduerſetur bonis moribus, neque Regiæ Iuriſdictioni, reperi; ideò poſſe typis mandari, V.E. refero. Neap. die 21. Decembris 1650.

Dominationis ſuę Illuſtriſs. & Excellentiſs

Seruus humillimus
V.I.D. Ioannes Franciſcus Lombardus Can. Dep.

Viſa ſupraſcripta relatione IMPRIMATVR.

Zuſia Reg. Caſanate Reg. Capicius Latro Reg. Garcia Reg.

DE PERSECVTIONIBVS ECCLESIAE CRVENTIS VNIVERSE.

VIx dum Chriſtiana Religio tanquam è portu ſoluerat, ac velificari cœperat, Oceanum tranſmiſſura; cum ſtatim vndæ quędam quaſi conflictu ventorum commotæ, atque iactatæ efferbuerunt; tametſi ad quemcumque bonorum ſunt illo furoris æſtu,& agitatione delatæ, velut ad ſaxum eliſæ reſilierunt: quò immanius intumuerunt fluctus, eò altius extulerunt nauim. innumerabiles penè fuerunt tempeſtates varijs quaſi turbinibus concitatæ, ſed eas tantùm commemorabimus, quæ maiore quaſi cum ſonitu, ac fragore ſæuierunt. ac fuit quidem illud tempus experimentis ſpecioſius, quàm ſupplicijs atrocius: ſic tonuerunt procellæ, vt coruſcando noſtrorum virtutem alijs conſpicuam fecerint: etenim cum Cæſares, Reges, dynaſtæ, præfecti nouis edictis, ac toto impetu crudelitatis irruerunt, tunc maximè apparuit illa noſtrorum virtus egregia, ſolo Numine tuente conſtantiam: agere gratias, ſi fas eſt, hoſtium immanitati libet: quippè ferrum illud quid aliud egit, quàm quod falcis inſtar meſſuit gloriam? quid flamma, niſi quod & crepitu quodammodo plauſit, & vibrantibus linguis declarauit inuictos? quid verò machinæ rotarum? quid leones amphitheatri? quid cetera ſupplicia egerunt, niſi quod, & currum, & totam illam triumphi pompam adornarunt? quot, & quàm opima Erebi ſpolia, quot Deorum ſimu-

Digitized by Google

ſacra ducta? quæ aliquando vel ſolo aſpectu, vel ſolo ſpiritu, atque afflatu deturbarunt ex aris. quoties Iuppiter, qui dictus eſt Stator, corruit ſtratus? illi ipſi maiorum gentium *Dij* dicti, quàm parui habiti? illa magna Deorum Mater, vt tota cum prole iam perijt? quis non iure miretur triginta millia Deorum, ac trecentos Ioues, quos Varro commemorat, monſtra prorſus immania, à noſtris tam breui, tam ſtrenuè fuiſſe confecta? & tamen Tyrannis, ac dynaſtis ſicut animus fuit efferatus in noſtros, ita & vultus ipſe armatus maieſtate, & diſtricta ſupercilia potuerunt eſſe terrori; ſed nimirum omnem illam Cæſarum, Auguſtorumque ferociam exarmauit horum virtus, & fortior, & auguſtior. quàm multi ſæpe conferto agmine deuouere ſe neci? quamquam non vt olim more deuotorum, velato capite, ſed aperto, vt frontis appareret hilaritas. iam belluarum terror exoleuerat; iam ferri acies hebeſcebat. quot vulnera corporum, tot trophæa conſtantiæ. plus è vulneribus glorię, quàm ſanguinis manauit: inter fanorum ruinas, ac Deorum ſtrages immortui ſunt: relictus eſt in exanimatorum quoque vultibus ardor animi; ſpirabat ſine ſpiritu vigor: & miramur tam præclara indole virtutis, vel tot eluſa fuiſſe ſupplicia, vel victos erubuiſſe in alieno cruore magis, quàm in ſua purpura Cęſares? ſed hęc propiùs intueamur.

PERSECVTIO IVDAEORVM ET HERODIS AGRIPPAE.

Anno Chriſti circiter 36. & 34

PRimam in Chriſtianam *R*eligionem belli facem Iudæus accendit; enimuerò gens præfracto ingenio ſtatim exarſit ad confringendum nimbo ſaxorum primipilum Stephanum. appetita eſt Religio lapidibus, antequam ferro: accepit omen: ſuffecta eſt materies ingentis ſubſtructionis ad faſtigiũ gloriæ. à funditoribus primùm eſt oppugnata, ſed qui fũda miſſi ſunt lapides, cũ sãguis innocẽtis feciſſet eis pretiũ, ceſſerunt in fundamentum. at verò non aduertit animum eã natio, nec cogitauit, eius fundæ more ſe per Orbem terrarum circumagendam; & cum tantam vim lapidum quæſiuit ad necem

cem illius, non meminit minarum, fore vt auguſti Hieroſolymitani templi nè veſtigium quidem relinqueretur, hoc eſt, ne aceruus quidem lapidum. ſcilicet poſt elicitam ſibi olim ex icta petra aquam, petrarum ictu non dubitauit elicere ſanguinem. audita tamen non eſt vox illa Romani Ducis ſolita in bello: Parce ciui; ſed inſolita eius, qui necabatur: Parce hoſti. nempe hic imitatus eſt eum Imperatorem, qui, ne iuſtitia paricidis diceret diem, moriens offuſis tenebris abſtulit diem. nouum Stephanus aperuit iter cæteris ad victoriam, ſemita ſui ſanguinis. quàm præclarus hic hieronices fuiſſe dicendus eſt, cui tam facilis, & expeditus fuit curſus ad gloriam, etiam inter lapides? quàm pius, cui tam liquida vox, & mollis excidit inter ſaxa? oppoſuit inuidiæ liuori ſui corporis contuſi liuorem. At non deſtiterunt poſtea Iudæi facere ſe reos; ſæuierunt etiam ferro. exacuerunt Herodem, vt Iacobi ceruicibus impingeret ſecures; alterum item Iacobum lapidibus obruerunt, egeruntque præcipitem è culmine eius delubri, cuius irreparabiles ruinas etiamnum dolent. Quid mirum, quod multa præcurrerint ad exitium monſtra, atque portenta genti tam monſtroſæ, ac portentoſæ perfidiæ? quod exarſerit cælum nouo armorum genere ad perniciem, quaſi cum armato in terris hoſte conſpirans? diſcurrere enim viſæ ſunt miro, horrendoque ſpectaculo per aerem equitum turmæ; nactus ſcilicet eſt exercitus ille ampliſſimum campum: prodijt apertius in Solem, tametſi non in puluerem; quamquam ominoſus ille fuit aſpectus excidio, ac pulueri Ciuitatis; adde aciem coruſcantis gladij, qui toto prope anno arſit impendens iugulis omnium, Cometes videlicet Xiphius, enſis ſpecie turbinati in mucronem; diſtrinxit in Iudæos gladium Cœlum, antequam Roma. ſcenicus quidem fuit in aere, atque vmbratilis apparatus belli, ſed vera in terris data eſt tragœdia eius gentis, quæ ob infame probrum abijt in fabulam: adeò vbi deſtinatum, ac debitum fulmen in iuſta Dei exardeſcentis indignatione, quaſi nube conflatum eſt, in ipſam irruens, perfregit omnia impetu, atque cõminuit; nã præter nonaginta millia hominum iugo ſubiecta, dederunt iugulum ferro, & conſumpta ſunt fame vndecies centena millia. demum Veſpaſianus, ac Titus Imperatores ingreſſi ſunt Romam onuſti illorum ſpolijs; inſigne ſpectaculum fuit, in primis parentem

ac filium vno, codemq; triumphali curru vectos retuliſſe victoriam de ea gente, quæ Deo tum parenti, tum filio per ſummā impietatem intulerat probrum. At verò Agrippa, qui licet extranei ſanguinis, tamen vt Iudæis placeret, Chriſtianum ſanguinem fudit, nec ipſe abijt impunè: ſcaturigo enim Chriſtiani ſanguinis, quem elicuit, repēſa eſt ſcaturigine vermium, qui ex eius corpore ebullierunt. vlti ſunt hi ſæuiſſimè, & depaſti crudeli morſu impij hominis membra. extabuit lectulo affixus, & alligatus durioribus morbi catenis, quàm quibus deuinxerat Petrum in carcere. fuerat hic ipſe Agrippa, quod inconſultè nimis Tiberio mortem, Caio imperium exoptaſſet, eiuſdem Tiberij iuſſu addictus carceri vſque ad illius obitum; tūc à Caio nō modò catena ſolutus eſt ferrea, ſed donatus aurea, nec tamen eiuſdem pretij, quanti nunc eſt illa Petri ferrea, qua eum fruſtrà conſtrinxit, mox ab vno Cælitum liberè abire iuſſum.

QVAEDAM DE IIS, QVI NERONEM PRAECESSERVNT, AVGVSTIS.

NEmo Cæſarum ante Neronem quicquā aduerſus Chriſtianam Religionem egit inhumaniter; nam vt ab eo tempore incipiam, quo poſt triumphalem noſtri Liberatoris aſcenſum in Cœlum, illa ſe explicare per Orbem terrarum longè, lateque cœpit; Tiberius certè licet tranſmarinis Religionibus fuiſſe dicatur infeſtus, tamen hoc ipſo viam ſtrauit veræ, quòd circa falſorum Deorum cultum, vti narrant, negligentior fuerit. præterea quòd oblata ſibi quaſi Deo templa, atque flamines, & illam ipſam Domini appellationem non minus ſeuerè, quàm Octauianus Cæſar, à ſe reiecerit; ſed illud illuſtrius, quod cum Palæſtinæ Præſes certiorem ipſum feciſſet de noſtri Aſſertoris actis, atque prodigiis, Tiberius cum ſuffragio præcipui fauoris à Senatu contenderit, vt ille habeatur Deus; niſi quod Senatus indignatione commotus, quod delata res prius non eſſet ad Curiā, vt de ſuſcipiendo nouo cultu ipſe decerneret, apotheoſin denegauit. Ex patribus verò

An. Chriſti 34.

Seianus maximè obſtitiſſe dicitur; ſed in promptu fuit pœna, quippe mox plurimi Senatorum à Tiberio variis criminationibus proſcripti, & ad mortem coacti. Seianus in primis nouarum rerum molitor, & contemptor noui apud ipſum Numinis interfectus eſt.

Quid Caius Caligula? cum eſſet homo omnium flagitioſiſſimus, atque ſæuiſſimus, in recentẽ tamen religionem, de qua iam antea ſub Tiberio fama percrebuerat, & in Senatu reclamantibus patrum ſententijs actum, ferrum diſtringere non eſt auſus. & tamen quantum expalluit Roma illa furiali voce, cum Caligula exclamauit, vnum ſe habere votum, vt populus Romanus ceruicem haberet vnam, quam videlicet poſſet vnico ictu ferire? at hic ceruices noſtræ gentis, quæ per Orbem terrarum diſſeminari iam cœperat, ferro non attigit. reperti ſunt poſt eius mortem libelli duo, vt initio dictum eſt, quorum alteri Gladius, alteri Pugio erat inſcriptio; neutrum tamen diſtrinxit in noſtros. inuenta item arca eſt apud ipſum compluribus referta venenis, quibus ſtatim Cæſaris iuſſu demerſis, infecta maria traduntur, non ſine ingenti piſcium clade; ex tanta igitur veneni vi, quę maria quoque corrupit, nihil in nos redundauit. ſæpe etiam Caligula conqueſtus eſt de conditione ſuorum temporum, quod nullis calamitatibus publicis inſignirentur; adeò germina illa naſcentis Religionis rerum humanarum agitationibus pręualuerunt, vt Caligulæ crudelitas inaudita magis potuerit clades cupere, & quęrere, quã inuenire. Serui antea peruicaces, & fugitiui gladiatores perterruerant Romam, euerterant Italiam, omnia ferro flammiſque vaſtauerant; at cum primùm Chriſtiana Religio alumna pacis apparuit, quietem publicam Orbis terræ conuellere non potuit, vel Caligulæ monſtroſa ſęuities. ac certè mirum eſt, quòd, qui multa comminari ſolitus eſſet etiam ipſi Ioui, nihil minarum in Chriſtianos effuderit; quippe inſuſurrabat ſubinde neſcio quid Iouis ſimulacri auribus in Capitolio; auditus eſt aliquando iurgia in eum edens, ac minas illas intendens Græci carminis. ἐς γαίαν Δανάων περάσω. Vel hoc ipſo Religioni quodammodo fauit verę, quod ſpreuit falſam. In Iudæos quidem, qui recenti adhuc Dei ſanguine manus habebant imbutas, Caligula ſæuiit, in Præſidem maximè, qui eum addixit morti; quippe ob malè adminiſtratam Palæſtinæ

An. Chriſti circiter 41.

pro-

prouinciam, tam acerbè ipſum exagitauit, eòque redegit, vt ſuis ſeſe ille transuerberauerit manibus: ita iniquus Iudex, manus, quas fruſtrà abluerat aquis, quaſi diuini cruoris immunis, cruore infecit ſuo.

An Chriſti circiter 50. Conſequutus eſt Claudius, cuius imperio Princeps religionis Petrus arcem illam omnium gentium intrauit Vrbem. Piſcator humilis, atque pannoſus nō exhorruit Curię purpuram, non expalluit aſpectu faſcium, atque ſecurium; non illum prætexta, non trabea, non latus clauus, non denique ipſa Vrbs tot Regum dicta, quot ciuium, ſtupefecit; & erat eidem huic vni hoc propoſitum, tam multa, tam operoſa Deorum fana, atque delubra euertere funditùs, diſturbare aras, abolere ritus, innumerabilia penè ſimulacra diffringere; ipſum quidem inuadere Capitolium, & Chriſtianę Religionis referre trophęa victricis. quid multa? potitus eſt voto: tunc primùm illa Roma, quæ catenatos viderat ante triumphantium currus exteros Reges bello captos, victa eſt ab inermi, & ab eo, qui antea Hieroſolymis catena deuinctus fuerat, ſed ſolutus diuinitùs, lætata eſt, ſe factam eſſe captiuam, ſenſit enim ſtatim fidei ſuæ beneficium: quippe ciuilis belli periculo ſe ſtatim explicauit non ſine prodigio; ſiquidem Furius Camillus Scribonianus Dalmatiæ legatus bellum ciuile molitus, legiones multas, fortiſſimaſq; ad ſacramenti mutationē pellexerat; verū die dicto, quo die in vnū vndiq; ad nouū Imperatorē cōueniretur, neque aquilæ ornari, neq; conuelli quoquo modo ſigna, moueriq; potuerunt; viſum eſt ſapientibus è noſtris, ciuile bellum, quo nihil triſtius, ac pernicioſius ſemper Vrbi fuit, propulſatum propter Petri aduentum, ne ſacra illa religionis germina, quæ tunc primùm eruperant, ſubita procella percelleret; ſubmiſerunt quodammodo alas victrices aquilæ noſtro principi, Ionæ, hoc eſt columbæ filio; & tanquam in ſolida, ſtabilique petra, defixæ haſtæ, atque ſigna ſteterunt immota. porrò vt quaſi naſcenti religioni verè auguſtæ amplius pararetur imperium, ſeruiuit eius gloriæ quamuis neſciens Claudius ipſe Cæſar, cum vlteriora Orbis terræ clauſtra perfregit, transfectuſque in Britanniam eſt, quàm Iulius Cæſar occupare non potuit. nimirum iam tum quæſitæ ſunt Britannici Oceani margaritæ, quibus tiara Romani Pontificis ornaretur. Orchadas etiam inſulas ipſo Oceano circumfuſas ditioni adiecit; in

hec

Digitized by Google

hoc tantùm Claudius viſus eſt minimè noſtris fauiſſe rebus; quod omnes peregrinæ religionis homines abeſſe ab Vrbe iuſſit, Iudæos in primis; quamobrem ſuſpicio certè iniecta eſt, quod Romam interdixerit etiam ceteris veri Dei cultoribus; abſtinuit tamen cæde.

PERSECVTIO NERONIS IMPERATORIS.

NEro primus Cæſarum Chriſtianum ſanguinem hauſit. hic ille Nero non ſine præfatione crudelitatis nominandus. quid in illo irato non dirum, & ominoſum? cuius vel pacati menſa è cælo tacta non caruit fulmine. quid ab illo non metuendum? cuius ne tripudia quidem ſine trepidatione Naturæ fuerunt; trepidatum enim eſt Neapoli, cum pedibus ſaltantis pulſa tellus intremuit; communis parens, vel leuem pedum ictum grauata exhorruit, matricidæ etiam ludij; nempe timuit eos calces, quibus ſemel impactis in Poppeam coniugem Auguſtam intulit mortem; ſed magis impius, quod calces in Religionem impegerit auguſtiſſimam; penè labem tunc fecit conuulſa tellus ſub tanta labe vitiorum. excuſſit à ſe monſtrum, cum ſe concuſſit; tantùm non trepidauerunt noſtri, quia nihil ijs commune cum terra. Quid quod eius tempore flumina ipſa retroacta dicuntur? fortaſſe verita, ne inficerentur ſanguine; at noſtri homines non modò non inierunt fugã, ſed occurrerunt etiam irato. Inuentæ ſunt circa eius ceruices non ſine domeſticorum horrore, ſerpentis exuuiæ, quas in dextero brachio aureæ armillæ incluſas aliquandiu geſtauit, ac demum abiecit, cum ipſum ſæuitia iam feciſſet anguem. in aurea quoque pyxide venenum habuit exitiale, non tamen æquè, ac illud quod habuit in corde: fruſtra in Paulum ſæuire aggreſſus eſt, qui inhærentem ſibi viperam excuſſit impune in ignem. piſcari ſolitus eſt Nero hic aureo reti, ac purpurea linea, ſed incidit in piſcatorem Petrum, qui vili ad ſpeciem reti aurum, ac purpuram, hoc eſt Reges ipſos, ac Dynaſtas excepit. ſubmiſere ſe piſcatori faſces, trabeæ, curules, prætextæ *An. Chriſti circiter 66.*

palu-

paludamenta, triumphales quadrigæ, togæ pictæ, tunicæque palmatæ, denique omnia decora, atque inſignia, quibus eius imperij dignitas eminebat. non obfuit obſcuritas generis illi, qui vel vmbra clarus ſua ad prodigium fuit. Iam Nero cum ſæuitiam fatigaſſet in matre in primis, ac patria, conuerſus eſt in noſtros; eos ferarum tergoribus induit, atque inuoluit, tum venaticos immiſit canes: ſed cum illos induit leonis ſpolio, Hercules fecit, quorum cõſtantia quaſi claua eſt domitus: alios oblitos pice, ac cera, quaſi lychnuchos in uſum nocturni luminis accendit: quid non modò immanius, ſed ſtultius? videlicet, quorum inobſcurare nomen, & quibus volebat eripere vſuram lucis, eos vertit in flammas; ijs quaſi funalibus religioni, quàm à ſe ferro ſublatam falsò putabat, viſus eſt parentare. at verò nunquam nox fulſit illuſtrior, quàm cum nouis illis aucta ſiderum ignibus fuit: ſcilicet hoc ijs crimen obiecerat, quod ipſe patrarat, incendium Vrbis. Iliadem ipſe interea tragico habitu non cecinit modò, ſed fecit: ac verè Neronis acta, Ilias fuit malorũ, vt eſt in adagio. nihil tamen in illo tam abſonum, & abſurdum, quàm quod ſono delectaretur, & cantu; didicit vocem flectere, non animum; vocem acuere, ſed magis ferrum; modulari in odèo, at modum in ſuppliciis ſeruare nullum: librare ſe ſaltu, at nullo libramento vti iuſtitiæ. cantauit Nero hic in primis Oreſten matricidam, & Oedipodem excæcatum. certè nihil aptius: non nimium tunc egit, ſed talem verè ſe præſtitit, quippequi & matrem necaſſet, & cæcus ferretur tum ira, tum libidine. tantam verò curam furialis illius vocis ſuę habuit, vt plumbeam geſtare ſoleret in pectore laminam, nempe qui & plumbeum cor in pectore haberet. & ille ipſe pugio, quo religionem ferire conatus eſt, quid niſi plumbeus fuit? adeò conſtantia noſtrorum facile retuſus eſt, & hebetatus: potuit quidem cæterorum hieronicarum mamoriam abolere, noſtrorum non item: cum enim extabeſceret inuidia, vt ſolus ipſe haberetur in certaminibus victor, omnes victorum in Olympijs ſtatuas, atque imagines euerti iuſſit; noſtros contra hieronicas, Petrum in primis, ac Paulum vel inuitus extulit ad gloriam. vnum ex domeſticis ſuis, quem pro religione tradidit neci, Torpetẽ nomine, re, ac factis impigrum ſenſit; ac potius in eo cruciando flammam miratus eſt ſine noxa torpentem. Ipſo quoque imperante data ſunt

illa

illa licèt immania,tamen conſtantiæ pręclara ſpectacula:Thecla ignem vicit,& belluas. Baſiliſſæ,& Anaſtaſiæ generis ſplẽdore clariſſimis exciſa lingua,libera vindex Religionis: Proceſſo, & Martiniano poſt Mamertinum carcerem teterrimũ, os illud veritatis inſigne præconio contuſum, & fractum eſt ſaxo: admoti corpori ſcorpiones ferrei, admotæ lateri faces. nactus eſt autem Nero ſatis idoneos crudelitatis ſuæ miniſtros,Artoclem videlicèt inter cęteros: hìc in Dianæ celebritate cum Ethnici,tanquàm Hecates furore correpti,irrumperent in ſacram ædem,araſquè euerterent;interriti verò noſtri Deum precando perſiſterent,flagris eos acerrimè cædi iuſſit; & quod barbaræ planè ſæuitiæ fuit,tumulari viuos,Philemonem ſcilicèt,Archippum,& Aphiam. Nec minor Anolini Præſidis immanitas, qui Nazarium, & Celſum puerũ in ipſo ætatis flore(quanquam,& alteriùs quoquè nomen eſt floris)ferro, quaſi falce demeſſuit: Deniquè Nero ipſe,& conſcientia maleficiorum, & horrificis quibuſdam antè necem ſpectris conſternatus obtorpuit: nihil quiete habuit inquietius;dormiens ſe in arctiſſimum carcerem trahi vidit; pennatarum quoque formicarum multitudine innumerabili ſe oppleri, qui videlicèt omnium gentium,ac Religionis ipſius parentes necarat; prætereà moriens tremore terræ,ac fulgure exterritus ſe ipſũ meruit habere lictorem; ferunt, dum animam efflaret, nihil fuiſſe eius oculis horribilius extantibus, ac monſtroſè rigentibus,quos videlicèt oculos pauerat incendio Vrbis, ac cæde noſtrorũ; ac ne fortiter caderet,impetrauit ab alio, cum ipſe exhorruiſſet id facere,vt altius adigeret telum.

QVÆDAM DE GALBA,OTHONE, VITELLIO, VESPASIANO, AC TITO IMPERATORIBVS.

EXtinctis duobus Orbis terræ luminibus Petro, Pauloquè, horribilis ſe caligo temporum offudit;nàm adhùc viuẽte Nerone, ſubſequente autumno,tanta Vrbi peſtilentia incubuit, vt triginta millia funerum in rationẽ Libitinæ venerint. *An Chriſti circiter 71.*

Ad hæc Britanica è veſtigio clades accidit, qua duo pcipua oppida magno ciuium, ſociorumquè malo direpta ſunt: adde Romanas legiones ſub iugum Parthicum miſſas, ac tres Aſiæ nobiliſſimas vrbes, Laodiceam, Hierapolim, Coloſſen terræ motu collapſas: Ità Petro quaſi fundamento ablato, ſtatim moles ipſa Orbis terræ nutauit; deinceps verò diſſidijs ciuilibus immaniter, ac turbulentè ſæuitum: nàm ex Hiſpania Galba ſurrexit, qui vix ſeptimeſtre poſt Neronem occupauit Imperiũ; quo iugulato, Romæ Otho, Vitellius in Germania, Veſpaſianus in Syria Imperia ſimul, atque arma rapuerunt: & Otho quidèm paullò poſt cum ſiniſtro Marte pugnaſſet, mortem ſibi ipſe conſciuit: Vitellius itèm octauo, quàm in Imperium irrepſerat, menſe, apud Gemonias ſcalas crebris ferri ictibus excarnificatur, atque in Tyberim vnco tractus interijt: ità Roma luit ſtatim recentes Chriſtianæ Religionis iniurias; ac tot clade Regnorum iuſtitiæ litatum eſt. illæ aquilæ, atque ſigna, quæ vti dictum eſt, ineunte Vrbem Petro, ad excitandum ciuile bellum, quod per Scribonianum parabatur, miro prodigio, nulla vi conuelli, atque humo extrahi potuerũt; hinc poſt noſtros à Nerone interfectos, ſtatim emota toto ſe terrarum Orbe ſoluerunt; meritòque inexpiabile paricidium, quo Religionis Principes impiè Romæ necati ſunt, cædes Romanorum ipſorum Principum, ac Cęſarum eſt conſecuta. Nihil autem à tumultuarijs illis Imperatoribus, tam breui tempore in noſtros, ſed in ſe ipſos ſæuitum eſt: nequè Veſpaſianus, ac Titus, ad quos poſteà peruenit Imperium, quicquam immane moliti ſunt; quanquam enim Apollinarem ſanctiſſimum præſulem ijs Imperantibus interfectum eſſe legimus, id Iudæorum potius inuidiæ, atque impiorum immanitati tribuendum videtur. quod autem ambo hi Principes in Iudæos exitium compararuerint, id à nobis facit: vlti enim ſunt, quanquàm aliud agẽtes, magni Liberatoris noſtri indigniſſimã necem, vlti aliorũ etiã, vt Stephani, ac Iacobi: extingui ea gens, tunc maximè debuit, cũ maximè Religionis efflorefcentis gloriæ inuidebat: ac Tito quidem imperante nõ modò vera Religio vexata, & attrita non eſt, ſed varijs euentibus, ſiuè prodigijs ad eam capeſſendam iter eſt ſtractum: nam Veſuuius Mons horribile illud incendium eructauit: quo tempore cum quidam Religionis

exper-

expertes quærerent à noſtris, ecquidnam ſibi vellet illa vis tāta flammarum, audierunt, imaginem eam eſſe à Deo conſtitutam immortalis ignis, quo ſontes vruntur Manes, præſertim ij, qui naturæ auctorē, à quo illa fiebant, noluiſſent agnoſcere. quid quod ſub eodem Tito, hoc eſt anno poſteriore in ipſa Vrbe Roma nullius opera horrendum è Terra incēdium extitit? quo multa ædificia conflagraſſe dicuntur, ſed in primis præcipua Deorum templa, hoc eſt Iouis, Neptuni, Serapidis, Iſidis, & Pantheon ipſum: vt commune domicilium, oppreſſis Dijs omnibus ceſſerit in ſepulchrum.

PERSECVTIO.

DOMITIANI IMPERATORIS.

Mitia igitur omnia ferè ſub Veſpaſiano, & Tito Religioni fuerunt, donec Domitianus acerbius quàm quod fratri propinarat venenum, in noſtros euomuit: hic altera fax, & portio Neronis dictus, immò Nerone ſæuior habitus: crudelis ille, ſed oculos crudelitati ſubtraxit, ſi minus animū: imperauit ſcelera, non ſpectauit; præcipua ſub hoc calamitas, aſpicere, & aſpici, cum denotandis miſerorum palloribus (noſtros excipio ſemper intrepidos) ſufficeret teter ipſius vultus, & diſtrictum ſupercilium. nihil Domitiano magis indomitum; ſola conſtantia noſtrorum domari potuit. Inſectatus eſt eos, qui geneſim haberent regiam: quid igitur mirū, quod inuiderit Religioni ſubijcienti ſibi nationes, ac regna? Metiū quēdam interfici iuſſit, eo tantùm nomine, quod Orbem terrarum depictum haberet, veritus nè quem deſcripſerat, ſibi adſcriberet; ac nè aliquando geſtaret manu globum, quem geſtiebat contemplari oculis: itaque Religionem etiam, quæ iam omnes ſibi Prouincias, atquè Imperia vendicare cęperat, aggreſſus eſt extinguere: ſed vano ſe labore conſumpſit more araneorum; nempè hoc fuiſſe dicitur eius ſtudiū, captare muſcas, & ſtylo præacuto configere. ad hoc paullatim per omnes ſcelerum gradus creuit, vt veri Dei cultum, vbiq; gentium confirmatum crudeliſſimi belli edicto conuelleret. quinimmò eo prolapſus eſt audaciæ, vt Diuinos ſibi vſurparet An. Chriſti circiter 91.

 hono-

honores, qui humanis erat indignus: parum ei fuerat Senatum, Populumque laniare, & malè circumacto exercitu, ſub nomine ſuperatorum hoſtiũ, de extinctis legionibus triumphare, niſi ferrum madens cruore ſuorum diſtringeret in noſtros: cum aſperſas Romano ſanguine aquilas retuliſſet, conatus eſt etiam cæleſtem illam, atque immortalem aquilam Ioannem perdere: in Pathmum inſulam relegauit; ſed ei, cui Vrbem clauſit, ſuperior patuit Mũdus, quo eſt elatus mente, cum patria illa Cęlitum ſe ipſi viſendam obtulit in auguſtiſſimæ Vrbis ſpeciem conformata, in qua calcatur aurum, cuius ex vnionibus conſtructa ſunt męnia. Ferunt antè Domitiani necem cubiculum eius tactũ fulmine, immò verò octo ipſos menſes arſiſſe cœlum, ac tot fulgura facta, nunciataque, vt ipſe conſcientia ſcelerum percitus exclamauerit: Feriat quē volet: quid mirum? cum ei aquam, & ignem interdixerit, qui filius tonitrui dictus, idemque aquila geſtatrix fulminis. fruſtra ædem excitauerat Ioui, quem etiam cuſtodem appellauit, cum eius fulmen haberet àduerſum. Nec tantùm exercuit crudelitatem in exteros, ſed in ſuos: Flauiam enim Domitillam, Flauij Clementis patruelis ſui Romani Conſulis ex ſorore neptem ab Vrbe fecit extorrem, vnà cum pudoris cuſtodibus Nereo, Achilleoque, quos deindè flamma fecit illuſtres. ac ne Domitianus à Phalaride vinceretur ſæuitia, vir ſanctiſſimus Antipas in candentem bouem eſt incluſus. quid quod per crudelis edicti miniſtrum Feſcenninũ, lumen illud Græciæ Areopagitã Dionyſium extinxit? auſus eſt prætereà noſtri Liberatoris delere totam funditùs ſtirpem; ex quo id conſequutus eſt, vt ipſius potiùs memoria poſt mortem omnis aboleretur, afflictis videlicèt ſolo ſtatuis, & comminutis. neque illud omittendum videtur, quod ſcriptores adnotarunt, paullò antè necẽ, eius ſtatuæ triumphalis titulũ in ſepulchrum proximum decidiſſe, vt tumuli cinere obrueretur ea gloria, quam collegerat in campi puluere. Addatur hoc extremum illius impietati, atque ſæuitiæ; quod in ſummum Religionis antiſtitem, communemque parentem Cletum paricidale ferrum acuerit, & Romuli Feſulani præſulis infulas cruore imbuerit; neque veritus eſt certè nomen illud conditoris vrbis, qui Vrbem ipſam multorum ciuium ſanguine reſperſerat. Accepit tamen moriturus ſomnium ſibi

fata-

Digitized by Google

fatale, cęteris lętum : nàm, qui viuens delectatus eſt cruenti ferri præſentia, viſus eſt videre ſe dorſum habētem aureum, quod coniectores ità interpretati ſunt, fore, vt poſt illum, meliora conſequerentur tempora: fecit fidem non tàm vaticinatio, quàm euentus: conſequutus eſt enim Nerua, qui Ioannem ipſum, ac cęteros, qui pro Religione ab Vrbe pulſi erant, reuocauit, quorum opera Orbis terræ ætatem habuit verè auream, vera ſcilicèt Religione longè, latèq; diffuſa.

PERSECVTIO TRAIANI IMPERATORIS.

IMperãte Nerua exagitata diù vires, ac robur Religio sũpſit: nihil tũc Roma iucundius vidit, quàm illos faſces, ac ſecures, quæ ſub Nerone, ac Domitiano ceruicibus noſtrorum impactæ rubuerant, eſſe feriatas. quieuit etiam deindè (Chr. circiter 108.) Imperante Traiano decem ipſos annos, quaſi reſidente mari; decimo tandem anno, quaſi decumani excitati ſunt fluctus: potuit Traianus hic decernente Senatu dici Dacicus, atquè Parthicus, ſed maluit dici Optimus; virtutis titulum antetulit triũphali; niſi quod, qui optimus dici voluit, Religionis perdidit optimates; è noſtris enim multos interfici iuſſit. Vidit, antequàm Imperium adipiſceretur, per quietem quendam in tunica, & prætexta purpurea cum corona, qui ſignum annulo aureo nunc in ſiniſtrum ipſius iugulum, nunc in dexterum imprimeret: quod ille omen accepit Imperij, ſed acceperunt à Traiano noſtri omen multò præclarius Regni, cum obſignauit iugulum ipſorum non auro, ſed ferro. Falſum fuit illud promiſſum, quod ad Senatum ſcripſit; nunquã ſuo iuſſu quemquam bonorum occiſum iri: at necati ſunt ex optimatibus multi, hoc eſt, qui vero Numini cultum tribuebant. laudandus quidem, quod cum tribunatum traderet Surae Licinio, parazorium, quo pro dignitate accingendus erat, nudũ porrexerit, & gladium; quem in ipſum ſtringeret, niſi imperaret iuſtè, ſed indignus laude, immò deteſtandus, cũ eundem gladium, quem iuſtitiæ fecit vindicem, diſtrinxit in iuſtos, qui ſcilicèt de Religione, vt Diuina poſtulabant iura, ſenti-

rent. laudandus itèm, cum deficientibus ad obliganda mili-
tum vulnera faſcijs, propriæ purpuræ non pepercit, quam in
lacinias conſciſſam ſeruitijs partitus eſt; ſed execrabilis, atq;
impius, cum vulnera intulit noſtris, quæ potius obligare de-
buit purpura, vt hanc ornaret. erexit militibus, qui ſtrenuè in
bello ceciderant aras, ac ſtatuas; ſed conſultius feciſſet, ac di-
gnius, ſi erexiſſet ſăctiſſimis Heroibus, qui de Neronis, ac Do-
mitiani ſæuitia triumpharant. miræ ſanè potentiæ opus
fuit, cum lapideum pōtem in Iſtro extruxit impenſa prorſus
ingenti: vt vix percipi poſſet, quanam ratione, & quibus vi-
ribus, quouè artificio in illa gurgitis altitudine, tamque præ-
cipiti flumine ſingulæ columnæ excitari potuiſſent, tanta-
rumq; molium fundamenta ſtabiliri: teſtante poſteris fama,
nihil eſſe tàm arduum, quod opibus Romani Imperij effici
non poſſet: ſed hæc deſijt, vel oſtentare Traianus; vel Roma
mirari, cum Clemente Pontifice maximo in mare deiecto, nō
opus ponte fuit, vt ad locum, vbi demerſus fuerat, Populi
cōuenirent; ſed ingenti prodigio retroacto mari iter eſt ſtra-
tum; nec minus prodigioſè marmoreum ibi inuentum eſt
mauſoleum, non humana arte, ſed diuinitus extructum; quæ
moles intra mare haud dubiè ſuperior dignitate fuit illo ip-
ſo Traiani pōte, qui eminebat Iſtro: ità cum Clemens à Tra-
iano ad aureæ Cherſoneſi fodinas relegatus eſt, operabatur
quodāmodo mauſoleo ſuo: ſcilicèt materiā delubro ſufficie-
bat, eruendo, vel auro, vel marmore. Nequè tamē expleta eſt
impietas vno paricidio, addidit alterū. Euariſtum item Pon-
tificem maximum nefaria cæde ſuſtulit. & verò hic, qui pa-
ricidales ſecures parentum Religionis ſanguine tingere au-
ſus eſt, Cæſarium quoquè hierodulum inſutum in culeo pari-
cidarum more demergi iuſſit, non alio crimine, niſi quod Re-
ligioni quaſi parēti ſe pſtiterat pium: ſibi igitur debitū ſup-
pliciū irrogauit alteri. & illud quàm impiè factum ipſo Im-
perante? quod Simeonē, vnū è ſtirpe noſtri Liberatoris, affe-
cta iā ætate, confectū legimus ſupplicio Crucis: admirationi
quidē, ac ſtupori fuit tanta vis, ac vigor animi in ſenili cor-
pore, quod tam intrepidus occurreret morti, trementibus
tantùm æuo membris. In Quirino quoquè tribuno eandem
ob cauſam, quàm crudelitèr ſæuitum eſt? execta videlicèt lin-
gua, adhibito equuleo, manibus etiam, pedibuſque deſectis,

ſed

ſed illud indignius, quod Hyacinthum aulicis honoribus efflorefcētem, & cubicularium ſuum, dirum in modum excruciatum neci dederit, ſolo Religionis ſuſceptæ nomine; quāquam in illo flammæ æſtu, in quam eſt coniectus Hyacinthus non modò nō exaruit, ſed euiruit, ſed effloruit pulchrius. creuit tamen in Traiano immanitas, cum ipſum aulæ præfectū Romulum nomine, quod ſæuitiam, quam ipſe exercebat in noſtros, deteſtatus eſſet, virgis accerrimè cæſum, ſecuri percuſſit: reſperſit regiam cruore nō modò innocentis, ſed optimè de ſe meriti. Spectaculis delectatus eſt Traianus, quæ ſępè magnificentiſſima dedit: in eis aliquando iugulata decemmillia beſtiarum: ſed illo vno ſpectaculo Roma prorſus obſtupuit, in quo hoc Imperante certauit Ignatius petitus ad leonem; vidit laceſſentem clamore feras, vidit metuentem tantùm, ne iſtæ feritatem exuerent: ſed pęnas ſumpſit ſtatim ipſe Traianus acerbiore ſpectaculo pęnè ruētis Imperij: celeberrima quippè Vrbs Antiochiæ, cū ibi Imperator hiemaret, Ignatio eius Vrbis præſule quaſi firmiſſima columna ſubtracta, repentino motu ſubruta eſt: enimuerò poſt horrifica fulmina, & immanes procellas, tellus vehementius ſuccuti, domus ædificia contrario ictu arietari, diſſilire alia, & ſupernè aſſultantia tecta concidere; interim audiri fragor immanis; eliſi multi ex alto præcipites, plurimos proſtrata tecta, & ſubuerſi muri obruerunt. ſi qui verò lacero corpore conuerberati ſuperfuiſſent, hi omnium miſerrimi erant: Traianus ipſe conſternatus metu, & vix tam fœdo, diroque ſubtractus exitio, in hippodromo ſub dio degit, teſte cœlo Cæſaris luentis de paricidio pœnas: vidit ille interea rem miram, infantem ſcilicèt ſub ruinis inuentum, qui è matris emortuæ mammis vitalem ſugeret alimoniam viuens: intelligere potuit, ſi ſapuiſſet, Religionem parentem, atq; vltricem quantumuis fauciā, & vt ipſe putabat, extinctam, plenis vberibus nō defuturam proli ſuæ. Correxit ſe tandem certè Traianus, ac cęde abſtinuit, cum, & Plinij literis eſſet admonitus de virtute noſtrorum, & Tiberiani præfecti teſtimonio hæſiſſet attonitus, qui ſcripſerat, magiſtratuum Romanorum faſces, ac ſecures omnibus nationibus metuenodas non eſſe tantarum vitium, vt noſtris, qui ſe conferto agmine ſponte, & alacriter deuouebant, vllo modo poſſent obſiſtere. ſed illo maximè

ximè prodigio exterritus ceſſit: Virgines quinque Religionem palam profitentes comburi iuſſerat; tùm (facinus indignum, & inauditum) earum cinerem æri liquato commiſceri, ac vaſa ænea inde fieri ad publicas balneas, quas magno ſumptu conſtruxerat: ità in vſum lauacri intentus, inexpiabilem maculam ipſe contraxerat; quid tum? quicumque eò lauatum ingrediebatur, cum primùm attigerat calidam, metu obrigeſcebat; caligine ſimul, ac vertigine corripiebatur, concidebat intermortuus: cum Traianus exhorriuſſet facto, ſtatim vaſa illa conflari iuſſit, & in ſtatuas cōformari, Virginum combuſtarum habitu, atque forma; ità miro modo immortalitati conſecratæ, nempè non tām ære ipſo ſtatuarum, quàm cinere æri commiſto; minus eſt quicquid antiquitas honoris contulit in Hippiades, equeſtria illa veterum heroidum ſimulacra. Nec tamē Imperator ob vetera paricidia impunè abijt: ſed qui piorùm fuderat ſanguinem, ſanguinis ipſe profluuio primùm diù verxatus, tandem intercute aqua miſerè extinctus eſt.

PERSECVTIO
HADRIANI IMPERATORIS.

An. Chriſti circiter 120. HAdriani furor in noſtros immanis, at non perpetuus fuit: pridie quàm deſignaretur Imperator, huiuſmodi ſomnium ei oblatum dicitur: ignis in humero ſiniſtro inſedit, deindè in dexterum tranſilijt, vagus, & errans: non diſſimilis certè, qui in illo exarſit, viſus eſt furor: nam modò graſſatus eſt in ſuos, modò in noſtros: multum habuit Hadrianus Imperatoriæ laudis, ſed multum etiam acerbitatis; flagrauit inuidia maximè: Palmam in primis, ac Celſum eximios viros, quod opibus, & gloria præſtarent cęteris, interfecit: quid mirum, quod inuiderit noſtræ Religioni ad celſitudinem, ad palmas, & laureas natæ? multa Hadrianus egit aduerſus illam improbè, ſed haud ſcio, an quicquam improbius ſit ab ipſo factum, quàm quod Chriſti Religionem, quam nece bonorum extinguere non poterat, loci certè iniuria dehoneſtare conatus ſit; in eo enim monte, eoque loci, quo ſalutis

Aſſer-

Aſſertor affixus eſt cruci, Veneris ſimulacrum collocari iuſſit, vt vbi ſpinis coronatus ille pependit, quas ſuo cruore ſacrauit, ibi Venus roſas præferret, quas fœdaſſe dicitur ſuo: apud ſepulchrum verò, vnde ille commota tellure rediuiuus emerſit; Iouis ſignum apponi iuſſit, vt veri Numinis maieſtatem, ac robur infringeret; niſi quod potius Capitolium fecit, quod ille deuicta morte, trophæis, ac ſpolijs Erebi dedicauit: denique apud eiuſdem cunabula Adonidem ſtatuit, vt Virgini Dei matri, inceſtæ Veneris amaſium opponeret; & vbi Orientis Reges obtulere cum ceteris muneribus myrrham, ad memoriam præclari facti abolendam, Myrrha genitus coleretur. Venio nunc ad immaniter facta. debacchari ſolitus eſt Hadrianus in Liberi patris orgijs, ſed amentius in cæde noſtrorum: nihil Roma vidit indignius, quàm eo imperante Alexandrum pontificem maximum vnà cum Euentio, ac Theodulo in carceris tenebras intruſum; excruciatum omni genere ſuppliciorum; equuleo diſtentum, pectinibus ferreis lacerum, deuotum flammis. *E*leutherium quoque præſulem ſpoliauit non modò pontificijs vittis, ſed etiam vita. addidit Anthiam huius matrem, cui nomen à flore, qui tamen nulla potuit procella decuti: Fauſtini quoque, ac Iouitæ ceru icibus, cum ijs & belluę, & ignis, & mare peperciſſent, ſecures adegit; Euſtachium cum coniuge, ac liberis, cum ab ipſo veræ abſtinuiſſent feræ, intra fictum ex ære taurum incluſit igne ſubiecto; ſed labefactare conſtantiam nullius potuit: luſere cum pœnis, illuſere Dijs. quid quod ipſa montium faſtigia extulere noſtros? ſcilicet decem millia in Arari monte confixa ferro: clarior ille Atlante mons fuit, qui nō tam fabuloſè ſuſtinuit ſydera, quàm illos verè extulit ſupra ſydera. cum autem Symphoroſam virilis animi matronam vnà cum ſeptem filijs necauit, quid aliud egit, quàm quod ſeptem quaſi planetis Religionis cælum illuſtrauit? niſi quod mater admonuit potiùs filios, ne errarent: Cœlū, inquam, hoc Hadrianus ipſe, quanquam hoſtis Cœlitum, diſtinxit aſtris, ijſque pulcherrimis, cum fœminam ornatiſſimam, Ariadnam nomine, tot ſtellis, quot ſupplicijs coronauit, Ariadneæ coronæ fabula in verum decus cedente. Effecit idē ne Religio indigeret alimento, quo adoleſceret, cum ceruices Antiocho fregit, e quibus pro ſanguine lac manauit: ſed ſuum tunc ſuffecit ſanguinem Cyriacus carnifex, qui eo ſpectaculo, prodigioque commotus,

ſe obtulit neci.cum verò in tres Sophiæ matronæ filias acuit ferrum, fecit non minus impiè; conatus enim eſt & Fidem facere perfidam, & Spem de medio tollere, & Charitatem extinguere:ſed ita tres fecit Charites,cum nomen ineſſet vni: nihil igitur ijs accidere gratius potuit.Spectacula victor Hadrianus exhibuit Parthica magnifico ſumptu; ſed multò præclariora illa,licet ad ſpeciem acerba, in quibus nemo noſtrorum, quos ad cædem deſtinauerat, viſus eſt pugnare more Parthorum fugiens. Hieroſolymam vrbem illam antiquæ religionis ſedem appellauit ſuo nomine Aeliam Capitolinam: quæ vrbs tunc potius Capitolium dici poterat,cum Liberator noſter de Erebo victor, & ſpolijs opimis onuſtus trabale trophæum in ea ſtatuit.Iudæos ſanè perturbatione ſcelerum ſuorum exagitatos Hadrianus vltima cæde perdomuit, vltuſque noſtros eſt,quos illi Corheba duce,quòd ſibi aduerſus Romanos arma ſufficere nollent, miſerè, atque impiè excruciabant: peruicax genus hominum exegit è ciuitate, ius inhabitandæ conceſſit tantùm noſtris,reconciliata erga ipſos gratia; nimirum tempeſtas omnis,ac procella reſedit per Serenum quendam Granianum legatum,noſtræ gentis amantiſſimum: deſijt etiam agitari Religio,ſtabilita videlicet per Quadratum,virum ſumma doctrina, & virtute ornatum, qui de noſtra diſciplina librum ad Hadrianum ſcripſit, & tanquam concitatos Adriæ fluctus compoſuit; quod item egit pari laude Ariſtides Athenienſis; quorum libris inſtitutus Imperator præcepit per epiſtolam ad Minutium Fundanum proconſulem Aſiæ datam, ne cui liceret,noſtros ſine obiectu criminis,aut probatione damnare;& quod præcipuum eſt, in multis vrbibus templa ædificari iuſſit, quę noſtro Numini dedicare decreuerat; ſed abſtinuit poſtea,quòd vniuerſa ſuperſtitio,Flaminum in primis reclamaret; itaque diù ea templa ſteterunt ſine vllius titulo Numinis: adeò quaſi luminibus falſæ diuinitatis obſtruebat ſubſtructione quadam altius exaggerata Religio: repreſſit igitur ferrum Hadrianus, nec tamen ſigna ſecutus eſt noſtra, implicatus videlicet cum veteri more,tum vitijs. myſteria Cereris ſpectare,& execratis initiari ſacris voluit certus ipſe;quippe qui noſtra potius admirari debuit, & amplecti, cum videret,tanto cum prouentu religionis meſſem extitiſſe ſui ferri falce defectam. Vrbem Antinoi nomine conſecrauit, quem exi-

eximia ſpecie oris adoleſcentem fama eſt vltro ſe immolandum obtuliſſe pro Hadriani felicitate; cum intellectum eſſet magicis ſacris, amaſij anima opus eſſe: quamobrem & illi ſtatuas vbique terrarum erexit, & ſtellam ex Antinoi ſpiritu conſlatam cęlo, vel affixit, vel affinxit; nec vidit eos potius immortalitati eſſe conſecrandos, qui pro Religionis felicitate ſponte ſuum obtulerant iugulum. idem cum Iouis Olympij ędem Athenis erexiſſet, impoſuit in ea ex India deportatum anguem, nec intellexit ſuperſtitionem, qua tenebatur, non carere veneno. itaque cum propter hæc, tum propter primum illud hoſtile odium, eundem ferè, quem Traianus, exitum habuit, extinctus videlicet partim profluuio ſanguinis, qui ſuderat noſtrum; partim hydrope, qui intumuerat vel furore, vel faſtu; niſi quòd cum acerbiſſimo dolore morbi vexaretur, gladium, quem in promptu habuerat, aduerſus noſtros, à ſuis, vt vitam abſcinderet, impetrare non potuit, conqueſtus ſe vni morti imperare non poſſe; deſignabat autem ſibi ipſe vulneris locum ſub mammilla, nempè is, qui altricem Religionem conatus erat extinguere. exagitatus eſt in morte horrificis ſpectris; & qui iactare ſolebat, à ſe aliquando in venatione leonē occiſum, moriens clamabat, videri ſe à leone opprimi: meruit hoc qui noſtros, Euſtachium in primis petierat ad leonem. ſed illa vera vaticinatio quædam ipſi fuit: nam cum in Tiburtina villa, quam magno cum ſumptu exædificarat, celeberrima orbis terræ loca deſcribi, atque effingi voluiſſet, ad extremum regionem etiam, quò ipſe tendebat, effingi iuſſit, Inferos.

PERSECVTIO

ALTERA IVDAICA.

NOn ſemel ab hac gente, (vt eſt omninò præfracti, & peruicacis ingenij, & in Chriſtianam religionem, quàm per incrementa gloriæ præſtare videt, inuidia, ac furore ſemper armata) ſæuitum eſt: ſubtexam igitur quæ aliàs impiè egerunt in noſtros. Traiano enim imperante tantus eos furor inuaſit, ut quaſi Furiarum tædis ardentibus concitati Romanos, & Græcos inuaſerint, atque immaniter mactatos rabiem exſa- *An. Chriſti circiter 130.*

turare

turare cupientes, etiam ad epulas adhibuerint, et eorum cruentis pellibus extractis ſe præcinxerint. apud Cynerum quidem ducenta, & amplius millia trucidarunt; in inſula verò Cypro ducenta, & quadraginta capitum millia. ex quo colligi poteſt quantò crudelior fuerit inter illos, qui necati ſunt, laniena noſtrorum; quod genus impietatis Traiano ipſi tam deteſtabile eſt viſum, vt eos acerrima cæde perculerit. Hadriani quoque tempore ſæuiſſimè actum eſt; quo quidem tempore extitit ex illa fęce hominum dux quidam *Barchochebas* nomine, quæ vox aſtrum ſignificat; is cum eſſet natura ferox, atqne nefarius, tantum ſibi ſumpſit audaciæ, tantum impudentiæ, vt quoniam in oraculis ſcriptum erat, orituram ex Iacobo ſtellam, ſe ipſum eam diceret; ac lucem, ne aliorum oculos hebetaret, humano corpore texiſſe; ſeque de cœlo delapſum, vt Iudaicæ gentis gloriam amplificaret; *Romanis*, qui ſe Marte progenitos iactarent, eiuſque ſyderis quaſi ductu bellarent, ſe multò præclarius aſtrum oppoſitum: denique in tanta caligine temporum ſe lucem daturum rebus, ac ſpem ſalutis. facilè inſanus, ac vafer impoſtor hæc perſuadere potuit ſuis, at noſtris non item; nempè hi non ignorabant, oraculum illud in Liberatore humani generis iam impletum; ſidus hoc aut confictum, aut certè pernicioſum, & exitiale auerſabantur. ille inſtare, vrgere, & pro poteſtate, & audacia, quam ſibi ſumpſerat, mortem etiam intentare, vt Chriſtum abiurarent, ac ſe vindicem, & aſſertorem libertatis agnoſcerent; hortari etiam, atque compellere, vti arma in *Romanos* ſumerēt, ſe duce. cum noſtri omnino nefarijs conſilijs repugnarent, multos ex ijs diris modis excruciat, multos interficit: ſed euentus oſtendit ementitum illud, ac falſum fuiſſe ſydus, cometam potius prodigioſum, atque fatalem; ſed qui non tam nobis, quàm ſibi, ac ſuæ gentis cladem exitiumque portenderet. luit mox pœnas prædo impius audaciæ, & crudelitatis acerbiſſimas: Hadrianus ipſe noſtram vltus eſt vicem; quippe cùm ille coacta ſeruili manu omnia depopularetur, miſſus ab Imperatore eſt Iulius Seuerus cum exercitu, qui Iudæos intercluſos oppreſſit; arces, quę ad munimentum erexerant, dirutæ, oppida direpta, igni conſumpta; ferè quinquaginta millia militum, quos ille armauerat, cæſa; reliqui, aut venundati, aut in Aegyptum amandati, tum, vt Ariſtopeleus narrat, vniuerſæ genti deinceps interdictum,

ſtum, ne pedes in patrios agros aliquando conferrent; & legis decreto, iuſſuque Hadriani cautum, nè vel ex edito loco paternum ſolum oculis proſpectarent: ita qui cęde noſtra pauerant oculos, vetiti ſunt eos paſcere vel patriæ aſpectu. denique Hieroſolyma ipſa deſerta non modò ciues amiſit ſuos, ſed nomen ſuum: in Aelij enim Hadriani honorem Aeliæ appellationem accepit; immundo quoque animante, ac pecude, quam ipſi oderant, ex marmore exculpta, ſupraque vrbis portas per ſummum ludibrium collocata. Porrò peruicaciam eius gentis hoc maximè declarat, quod Constantino Imperatore, qui Chriſti religionem non modò tueri, ſed ornare geſtiebat, auſa eſt in noſtros inſurgere, ac ſaxis appetere; ſed ita in Conſtantino eam ob rem religionis ardor efferbuit, vt impios parricidas damnarit igni. Præter hæc Honorio quoque, ac Theodoſio Imperatoribus, Iudæi ferrum acuerunt in noſtros; Alexandriæ patratum facinus: Cyrillo quippe ſacrorum antiſtite in primis infenſo, Chriſtianos delere aggreſſi sũt. teſſeram igitur ipſi ſibi dant, hanc videlicet, vt quiſque annulum ex cortice palmæ confectum geſtaret, tanquam omen illud futurum eſſet victoriæ, ſi manus cenſererent, quibus inſertus eſſet ex palma annulus: itaque nocte quadam ſigno dato in ſacras ædes, & aras irrumpunt, ſarmenta comportant, faces admouent. re cognita aduolant noſtri, atque incendium proprio ſanguine conantur extinguere; trucidati enim multi tanquam victimæ ceciderunt: non tamen impune impia cædes abijt; multi Imperatorum edicto necati; tota verò gens Alexandria excedere iuſſa. neque tamen ſic ira reſedit, ac furor: rurſus impiè debacchantur, atque odium nefario facinore expromunt; nam in oppido quodam inter Chalcidem, & Antiochiam, vbi exultabant, cum more ſuo ludos facerent, & inter ludendum multa admitterent abſurda, atque nefaria, tandem lymphati non Chriſtianos ſolùm, ſed Chriſtum ipſum conuicijs appetere, contumelijs onerare, maledictis inceſſere; tum innocentem è noſtris puerum (fuit ſemper hac genus ſceleris illis familiare) iam arripiunt, cruci alligant, in ſublime ſuſpendunt, cædunt verberibus, flagris conſcindunt, ferro exulcerant, quoad totus ſanguine diffluens animam exhalaret; ea de re Imperatores certiores facti (neque enim tegi potuit tantum facinus reclamante natura) auctores meritis ſupplicijs, ac morte mactarunt

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

runt. Poſt hæc in ea Hiſpaniæ regione, quam Minoricam vocant, turbatum eſt: infeſtiſſimo quidem bello, ſed euentu religionis felici. cupido Iudæos inceſſit acrior inſtaurandi vetera ſacra, & inſtituta; & ſimul aſſerendi ſe in priſtinam libertatem, noſtris cæſis, ac trucidatis. ad condictum diem conueniunt, ferentes ſaxa, ſudes, iacula, ac cætera omnia telorum genera; fit primùm lapidatio in noſtros: nempe prædura ingenio gens atque præfracto ſic furere initio ipſo naſcentis religionis occœpit; ſed mirum dictu, cum lapides Iudæi de ſuperiore loco iacerent quanta vi poterant, ac ſuper confertiſſimam multitudinem grandinis inſtar inciderent, nemo noſtrùm non modò non necatus, ſed ne vulneratus quidem dicitur: quo ſpectaculo obſtupefacti, cum alij, tum princeps ipſe coniurationis ac dux, ad noſtra ſigna tranſierunt. rē item inauditā, & plenam prodigij narrant: viſum tunc in aere globum quendam candidiſſimi luminis, qui cum Sole de ſplendore certaret; hic ſe intra delubrum, vbi Iudæi, qui reſipuerant, conſederant, lento ſe lapſu demiſit; agnouerunt ſtatim antiqua prodigia, columnam videlicet illam igneam viæ ducem; atque vt præclarum factum alijs prodigijs cumularetur, paulò poſt grando depluit, quam cum fortè ori admouiſſent, ſenſerunt eſſe mellei ſaporis, ac cœleſtem verè ambroſiam præſeferre. dici non poteſt, quàm ſit ea gens in ſuſcepta Chriſti religione confirmata, & quantis gaudijs inceſſerit, cum clarè perſpexerunt, eum à nobis Deum coli, qui ipſos admirandis olim factis, præſertim deſerta loca peragrantes, effeciſſet inſignes. ſpectata in hoc eſt etiam mira noſtri Liberatoris pietas, qui eos, à quibus fel accepit, pauit cœleſti melle: quadrigenti, & quadraginta hæc experti noſtra inſtituta ſecuti eſſe dicuntur: Sed quia peruicax eſt hoc genus hoſtium, non defuere poſtea, qui Theodoſio iuniore imperante, inſitum in Chriſtianam religionem odium expromerent. quotannis in celebri conuentu pyram extruebant, in eamque crucem conijciebant, quæ cum incenderetur, tripudiabant ipſi, remque cachinnis proſequebantur; ac ne ad Principum aures delata periculum crearet, hanc excogitarunt vafritiam, vt dicerent, crucem illā Amani eſſe, in quā hoſtis olim Iudaicæ gentis, ac Mardochæi potiſſimum infeſtiſſimus ab Aſſuero rege meritò actus fuiſſet: eius facti memoriam ſe repetere; ſed cognita fraude pœnis acerbè affecti, ex cruciatique

ſunt;

ſunt, Denique,vt ab his monſtris,quæ iam pridem animus refugit,abeamus,cum Heraclius Imperaret:Antiochiæ incredibili furore graſſati ſunt,ac cædes piorũ egere crudelitèr. Anaſtaſium ipſum Patriarcham de ſede deiectum necarũt,& cruẽtum cadauer in forum traxerunt;quod tantum ſcelus nè Phocas quidẽ,qui ſuapte natura immanis erat,ac barbarus , ferre potuit;ſed legionibus immiſſis partim eos interfecit , partim oneratos ferro in alias regiones expulit, amputatis artubus; nec paſſus eſt, eos, qui integritatem oderant animi , eſſe integros corpore.

PERSECVTIO

SVB ANTONINO PIO IMPERATORE.

SVb Antonino quoque Pio locum impietas habuit , & aliquandiũ in Religionem ſæuitum : quid enim magis contra iura pietatis fieri potuit,quàm,vt Telesphorus Põtifex maximus eo Imperante fuerit necatus ? aut quid ea ætas crudelius vidit,quàm ſeptem Felicitatis matronæ filios ipſa matre inſpectante mactatos? à præfectis quidem hæc agebantur,verùm,& Imperatoris fuerat,quæ iniuſtè à miniſtris fiebant, inueſtigare; & Pij, vetus edictum in noſtros impiè editum antiquare.quid quod Sibyllarum,ac vatum Oracula,quibus noſtra confirmabantur, edicto ſuſtulit ? appellatus hic Imperator eſt Pius ea de cauſa, quæ ipſum potius reddebat impium : quod videlicèt Hadriano inceſto homini , & qui noſtris aliquando rebus aduerſarius fuerat immanitèr, templũ excitaſſet,Sacerdotes inſtituiſſet:fauit certè poſteà hic Imperator Pius noſtris inſtitutis, nimirum à Iuſtino Philoſopho de Chriſtiana diſciplina libro perlecto; ſed veræ pietati nomẽ ipſe nõ dedit;quamobrèm propter fuſum Teleſphori,aliorumque cruorem,eius Imperium diræ calamitates funeſtum fecere;fames,Circi ruina, terræmotus maximi,quibus Rhodiorum,& Aſiæ oppida corruerunt , Romæ incendium,Narbonenſis quoquè Ciuitas, & Carthaginẽſe forum vaſtatum flammis, inundatio Tyberis, ues Arabiæ, Cœlum ardens crinito ſydere,iubati angues ingentes exiſtentes è terra,caudamque morſu carpẽtes; ſed diſpar

An.Chriſti circiter 138.

ſpar prodigium fuit leonum, qui è ſiluis ègreſſi mites potius, ac lenes ſe ſponte capiendos obtulerunt; ſiuè, vt noſtrorum carnifices ipſi quoque ſæuitiam dediſcerent; ſiuè vt animi magnitudo, quæ in noſtris vnà cum inſigni manſuetudine, ac tolerantia coniuncta erat, exprimeretur. deniquè illud Antonini huius Imperium habuit abſurdiſſimum, quod ſub Pio noſtris non licuit eſſe pios.

PERSECVTIO.

M. ANTONINI VERI, & LVCII VERI IMPERAT.

Anno Christi circiter 198.

ANtoninus Verus, Philoſophus falſus, hoſtilem in modum inſecutus eſt noſtros. ab eo certè vera Religio oppugnari non debuit, quis enim ſibi in animum induceret; aut veritatem oppugnari poſſe à Vero, aut ſapientiam à Philoſopho? cũ hic non libentius trabea, quàm pallio indutus incederet, vita ſpoliauit optimates, Anicetum in primis communis Orbis terræ parentem; & tàm impius paricida dictus tamen eſt patrię pater. Videre ſibi viſus eſt aliquãdò humeros habere eburneos, & ad Imperium ſuſtinendum idoneos; ſed eboris candor in humeris, cruoris color in manibus fuit: audiuit Apollonium Chalcedonium; audiuit Sextum Cheronenſem, & Claudium maximum, & Iunium, quorum imagines aureas in larario habuit; & ſépulchra victimis, & floribus ornauit: ſed vtinam ad ea applicuiſſet animum, quæ veræ ſapientiæ magiſtri docebãt; ab ijs vel hoc didiciſſet, quàm multa Stoici ipſi, è quorum diſciplina erat, ſub porticu delirarent: tolerantiam, quam verbo iactabant, re, ac factis vidit in noſtris: diſceret potius ab ijs ipſis, quos impiè cecidit, beatam vitam aſcendere poſſe etiam in rotam: eo quippè ſæuiente mira dedit Religio ſpectacula tolerantiæ; Hermias enim miles ità permouit carnificem conſtantia, vt vnà iugulum eidem obtulerit ferro. Alexander item Præſul incredibili animi robore prćditus Herculanum ipſum peruicit, ac ſecum ſponte traxit ad necem; cũ ſpreuiſſet anteà catenas, virgas, equuleum, lampades, belluas. Quid illa Geruaſij, atq; Protaſij fratrum par pietas, & gemina fortitudo, quàm admirabilis fuit? nec iſta caruere prodigijs: Pontianus ignem

impunè

Digitized by Google

impunè calcauit, à feris intactus: nec tanta noſtrorum, quanta Deorum ipſorum ſtrages fuit: Iulianus certè cum ſtans cæderetur, delubrum, quod ante ipſum erat, euertit, ac Deos oppreſſit: ità vnus aceruus eſt factus, & lapideorum Deorum, & lapidum: quod in Melitina puella eſt admirabilius viſum: nihil illa Dij experti ſunt acerbius, & ſi nomen à ſuauitate duceret; nam circumducta ſępè, ac ſępiùs per multas ipſorum ædes, ac fana, tantam vim ſolo aſpectu præſetulit, vt ſuperſtitio conſiſtere nullo modo poſſet, ac fana omnia ſtatim à culmine collaberentur: quis hæc, quanquam interdum per Præfectos acta, neget Antoninum Cęſarem latuiſſe? neget tam inaudita prodigia, atq; ipſum delubrorum ruinæ ſonitum ad aures perueniſſe? is nè aut Verus dici debuit, qui per hæc falſos non agnoſceret Deos? aut Philoſophus, qui tàm firmis argumentis, tum cum præceps ſuperſtitio rueret, non cedebat? quin etiam auſus ipſum veritatis Ducem, ac Religionis magiſtrum Higinum Vrbi, ac terrarum Orbi ferro eripere; atqui hic Imperator, & Stoicus, & alumnus licèt tam tetricæ diſciplinæ, in Saliorum tamen collegium eſt adlectus; Ancilia per Vrbem tulit, in ſaltus ſeſe librando; ſcilicèt in eo clypeo, quod de Cęlo delapſum Verus falsò putabat, ſpem imperij poſitam habuit; ſed admirari potius debuit fortiſſimum noſtrorum clypeum, fidem, quo armati alacrius quàm ipſe ſaltatione Saliari, ac Pyrricha, properabãt ad necem: Habuit Antonius hic Verus fortunæ aureæ ſimulacrũ in cubiculo, ab Antonino Pio ibi traditam quaſi hæreditariam, ſed fortunatos potius fecit noſtros ipſa nece, quã intulit. delectatus eſt ſpectaculis amphitheatri, & ſtrage ferarum; cẽtum aliquando leones vna miſſione exhibuit ſagittis confectos; ſed apud ipſum magnificentiora de ſe dedere ſpectacula noſtri, cruciatus, & mortem ſuperante conſtantia; in primis Alexander, ac Pontianus, qui cum leonibus, ac cęteris Africæ belluis penè luſere; at Germanicus adoleſcens clamore feram prouocauit in ſe, accenditquè torpentem. picturæ operam ad oblectationem idem Antoninus dedit, nec tamen horum virtutis lineamenta potuiſſet exprimere: Fauſtinæ Auguſtæ vxori, quæ ſcilicèt pudicitiæ fama laborauerat, à Senatu appellari Diuam gratulatus eſt: eidem decreuit Fauſtinianas; item Sacerdotes inſtituit, cum ipſam infeſto omine apud mõtis Tauri radices ſubità vi morbi exa-

D nima-

nimatam amiſiſſet: eandem appellari voluit Caſtrorum matrem:atqui non tam ea fuit appellatione digna Fauſtina,quã Felicitas ſanctiſſima matrona neci tradita,quæ vnà cum prole aduerſus hoſtiles cruciatus, atque ipſa naturæ tormenta tam ſtrenuè militauerat: hæc, inquam,mater verè Caſtrorum dici debuit.afficiendi erant honore inter cęteros Victor,& Corona mulier ipſo Imperante vnà necati, ne victoria ſeiuncta eſſet à laurea: ambo inter cruciatos viſi supernè coronis duabus ornari.Sed quid indignius,quàm quod,cũ Antoninus hic,& Phileſophus vocaretur,& Verus,Iuſtinum tamen ſingulari ſapientia præditum, ac tam præclarè de veritate philoſophantem ferro ſuſtulerit? quanquam poſteà cum eius, & aliorum è noſtris ſcripta perlegiſſet,vagina gladium condidit: ſed maximè extinxit odij flammam imber ille, noſtrorum militum votis in caſtra deuocatus è Cœlo;nam cum bellum Antoninus contra Quadros gereret, aciemque contra hoſtes inſtrueret, ferũt exercitum eius omnem propter ſitim grauem,& diuturnam penè enectum deſperaſſe prælio; tùm legionem vnam è noſtra diſciplina procubuiſſe in genua,ac Dei opem imploraſſe: tùm repente quaſi Panicum terrorem hoſtibus incuſſum; ac præterea crebris fulminum ictibus pulſos; apud noſtros verò deſſam imbris vim profuſam, quo exercitus recreatus, ac reſtitutus ſit; tùm Antoninũ ſtatuiſſe,vt legio illa prærogatiua quadam principem obtineret locum,cęteriſq; præeſſet copijs,cui item nomen κεραυνοβόλον, hoc eſt fulminatricis impoſitum: nempè idcirco ei legioni vis tanta tributa diuinitùs, vt euocaret è Cœlo fulmina, quia Diuinitatẽ denegauerat fulminatori Ioui.

Iam antequam Antoninus hic, & noſtrorum libris, & prodigioſo illo imbri commotus à cæde deſiſteret,Lucium Verũ collegam habuit,vt Imperij,ſic ſæuitiæ:qui Lucius eodem natus eſt die, quo fuerat Nero, iiſdem videlicèt ominibus natalium, quibus cædis in noſtros: mirum eſt, quod cũ hic tã effuſus eſſet in voluptates,tãtũ tamẽ effuderit ſanguinis. gladiatorum pugnas in conuiuio ipſo exhibuit, ſolitus non minus cruoris oculis haurire,quàm gutture meri: circumferebat ſecum fidicinas,tibicinas, mimos; idem tamen cum cruenta ſecuri lictores: capiti auri ramenta reſperſit, vt magis coma illuminata flaueſceret;ſed aureo capiti ferrea mens fuit,& cogitatio de cæde bonorum: cęterùm effœminatus, & inceſtus;

hunc

hunc habuit collegam Antoninus: ſcilicèt alter è Zenonis porticu, alter ex Epicuri hara fuit; alter è gymnaſio, alter è gurguſtio; vt in vtroq; genere aduerſariorum Religio victrix exiſteret. Deniquè Lucius hic apoplexia repentè correptus cum triduo obmutuiſſet, interijt: impeditiore illum lingua natura fecerat, nè videlicèt prona decurreret ad edicendam noſtris necem; ſed penitùs eius vſum amiſit in morbo, pœnas videlicèt pronunciatæ impiè ſæpè ſententiæ luens.

PERSECVTIO SVB COMMODO IMPERATORE.

ANtonino Vero ſucceſſit Commodus filius, ſed incertum vtrùm verus ex Vero, an nothus ex adultera: quantum hic eſſet allaturus non modò incommodi, ſed exitij, ſignificatum eſt Fauſtinæ matri: quippè videre ſibi viſa eſt parere inſigni feritate anguem, ac veneno tumentem: adultus tamen Hercules dici voluit; certè minus congruè, cum ille potius, vt aiunt, ſtatim natus angues eliſerit: acerbitatis quidem ſuæ virus non tam in noſtros, quàm in ſuos effudit: eſt ea vis in Religione; vt etiam inter venena, & quicquid eſt exitiale poſita, detrimento vacet; immò verò ij maximè Commodum iratum habuerũt, qui Religioni inçõmoda molitis sũt: Senatus is fuit, ex cuius conſulto, qui Chriſto nomen dediſſet, reus peribat; ſed incidit Curia in eas ſecures, quas cruentauerat cæde noſtrorum; multos enim ex Senatoribus, vel ſuſpicione, vel inuidia, vel odio Commodus de medio ſuſtulit: hoc tantùm ipſe exarſit in noſtros, quod diuinos vſurpanti honores illuſerant; proceſſit enim aliquando in theatrum Herculis habitu, indutus leonis ſpolio, clauamquè manu geſtans: irriſus eſt meritò, ac ſpretus in primis à Vincentio, Peregrino, Romano, Euſebio: quamobrèm ſuſpenſi ſunt in equuleo, ac fuſtibus cæſi; admotæ etiam lateribus faces; quod maximè ſupplicium vindicatum eſt prodigio, quod Commodi necem præiuit: nàm, & Cœlum ardere viſum; & auis, quæ Incendiaria dicitur, peruolare; at verò dum illi ferro fauciarentur, delapſi de Cęlo Cęrtes viſi ſunt vulnerum cruorem ſpongijs abſtergere: quo ſpe- *An. Chriſti circiter 192.*

ctaculo commotus carnifex, & religioni nomen; & ſecuri ceruices dedit: Euſebius autem, reſecta licet lingua, & verum Numen fateri, & ſcenico illi Herculi obloqui prodigioſè non deſtitit: ità Religio cum omnia domuiſſet monſtra, etiam hūc Herculem eſt aggreſſa; nec tamen, vt monſtrorum domitorem, ſed quo nihil eſſet inter monſtra ipſa monſtroſius. ſudaſse dicitur in eius nece æneum Herculis ſimulacrum, quaſi non ſine labore omnium maximò hoc tantum monſtri confici poſſet; quid enim immanius, quàm quod egit, cum ſumpto Medici habitu, nō vt curaret ægros, venas aperiebat, ſed vt feriret lethalitèr? ſcalptris videlicèt feralibus, & profundo ictu conficiens. Ceterùm in ijs, quæ ad religionem pertinent, ſeù potius ad ſuperſtitionem; ridendus potius fuit, quàm metuendus; vt cum victimarij habitu ad aram accedebat, ſeceſpitam geſtans, ſed futurus ipſe aliquādo victima, hoc promptior, & ornatior, quòd infulata, vel quia Imperator, vel quia Sacerdos Iſiacus; Iſidis enim ſacris initiari voluit fanaticus, ac lymphatus cum crepitantibus ſiſtris. Amulin quoque portauit, cuius ſimulacri ore Iſiacos ceteros per ludibrium grauitèr contundebat, vt conſtaret cuiusmodi eſſent illa Numina, quorum ipſa oſcula vulnerarent: at præter eos, quos diximus, à quibus Commodus ob ſuſceptum Herculis habitum, ac præcipuè ob diuinum cultum impiè vſurpatum, eſt ſpretus, in reliquos è noſtris non tàm Commodus ipſe, quàm Senatus, ac Perennius in primis admiſſarius eius voluptatum ſæuijt: ità Iulius, & Apollonius Senatores ambo nece ſublati: ornarunt hi certè clauatam auro tunicam ipſo ferro, quo ceciderunt, ac purpuram ſanguine, quem fuderunt: at verò crudelitatis miniſtros Commodus victimarium agere ſolitus, illis aliud agens dedit inferias; nàm Perennius propter coniurationis ſuſpicionem iuſſus eſt interfici: atq; hoc tātum Perennius ſæuiendo egit, quod ſibi mortem, noſtris vitæ perennitatem comparauit: ob eius necem Commodus appellatus eſt felix, quanquam, & felicitas ad Religionem potius pertinuit, quemadmodum, & ſæculum aureum, quod ſe imperante factum eſſe dicebat: hoc enim iactare ſolitus, is videlicèt, qui in ſanguine verſabatur, ac ferro, aurum priſtinum à ſe terrarum Orbi redditum; immò ſe ipſum Aureum dici voluit; ſed propriè laus illa Religionis eſt, quæ tunc temporis vigebat: au-

rea, inquam, dici potuit Religionis ætas, & alumni ipſi aurei, qui tam libentèr ſe ſubijcerent ferro: Inceſſit non ſemel Commodus Amazonio habitu cum ſecuri aurea, hæc enim eius gentis inſigne regium fuit: ſed ferreæ potiùs ſecures, quæ noſtrorum ſunt impactæ ceruicibus, ceſſerunt in Religionis ſceptrum: expertus eſt hanc verius dicendam eſſe Amazonem, cuius ipſe virtute victus cederet pugna: quid enim hæc ſibi timeret ab effęminato homine, atque enerui? natus eſt ex Antonino Stoico Epicureus: minus hic habuit virium, minus parente ſæuijt, quia mollior: plus incommodi accepit Religio à pœcili, quàm à ganea; acrius in ipſam deſtinauit ferrum philoſophus, quã gladiator, quàm laniſta, vel arenarius, ſed eneruis; vtrumque tamen illa contempſit: denique circumuentus fraude ſuorum Commodus venenum obbibit, quãquam nihil eſt læſus, quia ſtatim illud euomuit: quid autem venenum noceret ei, quem mater per quietem viderat ſe parere ſpecie anguis? ſtrangulatus igitur eſt intercluſo ſpiritu, vt reſpirarent à calamitate qui ipſum oderant: vſi autem ſunt miniſtro necis Narciſſo: neque aptius defloratam rempublicam viciſci ſe poſſe putarunt, neque potuit pudor ab inceſto Impetatore ſę diſſimè violatus commodius refloreſcere.

PERSECVTIO

L. SEPTIMII SEVERI IMPERATORIS.

POſt Commodum Ælius Pertinax trimeſtre occupauit Imperium, quod mox emit venale Didius Iulianus, Imperator titulo potius, quàm maieſtate: ambo maduere ſuo potius cruore, quàm noſtro. conſequutus eſt Septimius Seuerus ipſo nomine armatus ad cædem: addidit etiam cognomentum Pertinacis, nè qua ſpes eſſet, vt in Hadriano, & Antoninis, mitigandæ ſeueritatis: ſed admiratus eſt Pertinax noſtros propoſiti tenaces: Seuerus eſt dictus, quod ipſi fraudi fuit, quia ob crudelitatem à Senatu declaratus eſt hoſtis. non defuit omen puero: videre viſus eſt ſe lupinis vberibus inhiantem, quod de Romulo narrant, niſi quod ille vnum necauit fratrẽ, hic plurimos è conſcriptis patribus. acceſſit alterum omen *An Chriſti circiter 204.*

tetrius,

tetrius: cum dormiret in ſabulo, frontem diadematis loco cinxit ſerpens: quibus omnibus indicari viſum eſt, quàm ſeuerũ, immò crudele futurum eſſet eius Imperium, q̃ videlicet ferino lacte paſtus, & vipereis inſulis coronatus capeſſeret. atque initio quidèm Imperij nihil eſt in noſtros admodum immane molitus; ſed cum Religio toto iam Orbe terrarũ diffuſa oculos impiorum ſplendore perſtringeret, non tulit hoc communis hoſtis: accẽdit in primis ſuorum Flaminum iram, armauit Cęſarem: narrare ſolitus erat Seuerus, antequàm inueheretur in noſtros, ſibi per quietem oblatum tanquam ex altiſſimo montis vertice deſpectanti vniuerſum terrarum Orbem, in primis tripudiãtem Romam; concinentibus tanquàm in chorea Prouincijs omnibus, cũ voce, tũ ſono lyræ, vel tibiæ: quod niſi ludibrium ſomni fuit, quid aliud adumbrabat, quàm commune illud Orbis terræ gaudium, cum Religio tanquam triũphalibus quadrigis inuecta per omnes regiones victrix excurreret, concinẽtibus pæana Prouincijs, atque plaudentibus? huic ſcilicèt glorię magnitudini inuidit hoſtis, nactus occaſionẽ inflammauit furore Seueri animum: nam cum victori, & ouanti cęteri omnes ſuperſtitione imbuti offerrent lectiſternia, ſuffitus, lumina, & alia exhiberent id genus officia; cumque hæc vt à Religione abhorrentia, qui erant è noſtra diſciplina denegarent; habiti ſunt tanquam Imperatori infenſi. accedebat, quod per eius Genium nullo modo iurare vellent, ſed per verũ potius Numen. Nihil autem ille acerbius tulit, quàm quod videret magiſtratus ipſos à nobis facere, nec alitèr de Religione ſentire: itaque Philippum Præfectum auguſtalem eius honoris inſignibus ſpoliauit, ſuffecto Terentio Læto, per quem Philippus necatus eſt animo lætiſſimo. Habuit itẽ Seuerus miniſtrũ huius crudelitatis in primis Plautianũ, ſed hic vbi ſpontaneo noſtrorum ſanguine ſatis maduit, fudit inuitus ſuum, à genero interfectus: conſequuta ſunt prodigia imbrium excreſcentium, horrendorum tonitruum, & portentoſi Solis defectus: conſequutũ Veſuuij Campani montis incendium; nempè obiecti erant à Seuero nonnulli noſtrorum flammis Religionis nomine, in primis Serapion, Potamiena quoque cum matre Marcella illuſtri generere. reclamauit igitur ipſa Natura crudelitati, quà mugitu montis, quà crepitu flammæ: Origenis itam pater Leonides ferro ſublatus: quo tempore mira

pror-

prorſus extitit Origẽis ipſius adoleſcẽtuli virtus,& ardor animi, cum affectaret deuonere ſe neci, & Seueri ſecuribus obiectare ceruices, prodigus magnæ animæ ætate parua; atque vtinam tunc ſuo potitus eſſet voto:ſed ei mater ſuſtulit indumenta, nè exueretur vita.

PERSECVTIO

M.A.MACRINI, & ALEXANDRI IMPERAT.

Mirũ eſt, ꝙ à Baſſiano, ſiue Caracalla nihil ferè in noſtros impiè ſit actũ, qui manus,& Getę fratris,& plurimorũ Ciuium cruore infecerat:niſi quod Helionides Corinthia crudelem in modum pro Religione mactata, mammis exuſtis,& feris obiecta: ſiuè id actum ſit per præfectos ipſo ignaro, ſiuè calumnia Religioni adhærẽte. Baſſiano poſteà interfecto, Opilius Macrinus humili loco natus,ac penè opilio irrepſit in Imperium,cuius conſortem fecit Diadumenum filium nouẽnem. quàm verò alienus eſſet à pietate Macrinus, vel hoc indicauit, quod cum Senatus illi titulos offerret, & Felicis, & Pij; Felicis retinuit, Pij repudiauit; & ſanè neutro potitus; nam breui vnà cum filio infelicitèr necatus: Mezentio par crudelitate dictus mortua corpora committẽs cum viuis; Macellinum pro Macrino vocabant. occupatum huius ferrum in cæde ſuorum vix diſtringi potuit in noſtros; præſertim cum annum vix expleuerit in Imperio. Aſclepiadem certè præſtãtiſſimum præſulem Antiochenum eo Imperante necatum eſſe conſtantior fama eſt: nihil niſi impium,& immane ab ea bellua expectari poterat; immò neque ab eius catulo: Diadumenus enim puer licet omnium formoſiſſimus, nõ alia cauſa cum parente interemptus, niſi quod in ſermone, ac litteris anſas quaſdam præbuiſſet crudelis indolis: ferunt eum Diadumenum, ſiuè Diadematum idcircò vocatum, quod quaſi vittata fronte prodijſſet in lucem; ita tamen, vt natiuum illud diadema referret ſagittarium neruum, quo quid ominoſius eſſe poterat? nam cum Alexander Macedo ad Lyſimachi vulnus obligandum diademate vſus pro faſcia dicatur, hic contra ſagittiferum diadema armauerat in vulnus: quàm igitur fauſtum Religioni fuit, vt *An. Chriſti circiter 212.*

mor-

morte præriperetur is, cuius Imperium, in ipſam, tanquam arcus eſſet intentus?

Excepit deindè immaniſſimum Imperatorem impuriſſimus Heliogabalus: mirum planè viſum eſt, quod cum eſſet hic effuſus in omne vitiorum genus, nihil noſtri ſanguinis effuderit: initiatus eſt Sacerdos Solis, quem Helagabalum Phœnices vocant, ſed Imperij ſplendorem, luſtrorum tenebris inobſcurauit: ipſum puriſſimi planetæ nomen inquinatiſſimæ vitæ ſordibus infecit: in vnum Helogabali templum, quod erexerat Veſtæ, Ignem, Palladium, Ancilia, Sacra deniquè execranda omnium gentium inferri voluit: cœtera Deorum templa vacare iuſſit: hoc à nobis ex parte fecit, quod ſuperſtitionē latè diffuſam certè contraxit; ſed illud planè ingens acceptum eſt incommodum, quod Chriſtiana reſpublica parentem, & moderatorem ſuum amiſit Calliſtum: nempè ſub turpiſſimo monſtro, iactura facta eſt eius, cui ab inſigni pulchritudine erat inditum nomen.

At Alexander Mammeæ filius inter noſtros eſt educatus, à quorum conſuetudine præſertim Origenis mater non abhorruit: quamobrèm Imperator creatus, illam in primis è noſtra diſciplina ſententiam ſępè laudauit: nemini imponendum, ſed aliena eodem libramento, quo noſtra, pendenda; Idē locū ædiū controuerſum adiudicauit noſtris; & in magiſtratu creando, ac deligendo Præſide, eam adhiberi voluit diligentiam, quæ adhiberetur apud nos in Præſule: ſed illud potiſſimū argumentum animi procliuis in res noſtras fuit, quod in larario imaginem magni Liberatoris habuit; niſi quod illum inter Apollonium, & Orpheum ſtatuit: quanquam Dei filius à noſtris ſapientibus quaſi Mundi phonaſcus, ac præcentor eſt dictus. exædificare illi etiam templa voluit; ſed reclamatū eſt, quod forent ceterorum Deorum planè deſerta. Iam verò, quod multi pro Religione Alexandro Imperante necati ſint; id tribuendum videtur potius præfectis, in primis Vlpiano, cui ampliſſimam fecerat poteſtatem, cùm eſſet animo in veram Religionem infenſiſſimo: cunque humana iura diligentiſſimè ſcrutaretur, diuina impiè violauit: itaque cùm Romæ, tùm in Prouincijs plurima noſtrorū millia per miniſtros crudelitèr interfecta: vbique terror iniectus impauidis: carceres, cataſtæ, equulei, vngulæ, atque alia cruciamenta propoſita: Inter ceteros

Clem. Alex.

Digitized by Google

teros: Palmarius vir conſularis vnà cum prole, ac familia liƈtorios faſces, ac ſecures, quas prætulerat, pertulit. Calepodius Tyberim conſecrauit: Titiana obieƈta flāmis, ac belluis, ſed impune. Martina plurimis confoſſa vulneribus, ſed acerba cum ſtrage præcipitantium Deorum: Cæcilia cum Valeriano ſponſo, ſuperato igne, quæ nuptiales reſpuerat tædas, ceruices ferro ſubijcere maluit, quàm aureo monili; denique, vt reliquos omittam, ne quid ornamentorum Religioni deeſſet, Auream nomine Virginem mors fecit etiam cruore gemmātem: Interdixerat Alexander Deorum fanis aurum, illud Satyrici vſurpans: In ſacris quid facit aurum? nempè eo ipſo tempore, quo Vrbanus hierarcha inter cetera, quæ laudabilitèr ſanxit, ſacrorum ornatum auxit: vt vno, eodemque tempore, & ſuperſtitio ſpoliaretur, & Religio afflueret ornamentis; porrò quamquam excitata illa tempeſtas in noſtros præfeƈtis adſcribenda eſt; tamen illud ipſius Alexandri iuſſu impiè faƈtum, quod genethlicos, & apotelesmaticos ex Senatusconſulto exilio mulƈtatos reuocauerit; contrà verò Pontianum Pontificem maximum ex Vrbe pulſum, & magnis incommodis affeƈtum in Sardiniam Inſulam relegarit; quamobrèm meritò pœnas impietatis dedit, à Maximino per inſidias interfeƈtus: ſeueritatis nomē, quod vltro affeƈtauit, ipſi fraudi fuit: narrant eo naſcente apud aream Cęſaris ſtellam, ſuprà domū quoque paternam facem clariſſimo ambitu viſam; cum intereà mater ſomniaret, ſe dracunculum parere; quod imperatoriam laudem non carituram crudelitatis veneno viſum eſt indicare: ſed ob ſeueritatē inuiſus militibus, ab alteris Cęſaris draconarijs dracunculus eſt necatus: nimirū, ferro perire debuit is, ſub cuius Imperio ſublata erat Aurea, vti diximus.

PERSECVTIO.

C. IVLII MAXIMINI IMPERATORIS

QVÆDAM DE GORDIANO, & PHILIPPO IMP.

SVcceſſit Alexandro Maximinus, hoc eſt Seuero crudelis: nempè Trax gente, ac penè notis compuƈtus Threijcijs. *An Christi circiter 237. & 346*

E vtrum-

vtrumque parentem habuit è media barbaria, cuius ignobilitatis cauſa omnes conſcios ſui generis interfecit. Immani mole corporis fuit, immaniſſimo furore animi; quid mirum quod more gigãtum diuinitati indixerit bellum? Antæus eſt dictus, niſi quod eum tellus, quam noſtrorum infecit ſanguine paricida, nõ adiuuit; victus eſt in palæſtra, tot Hercules nactus, in quot è Chriſti diſciplina incurrit; verius alij, & expreſſius appellarunt Cyclopem, eum videlicèt, qui arma cudit in noſtros, licèt incaſsùm; & qui altero careret oculo, quo ſcilicèt veritas cernitur: fuerunt & qui ipſum Buſiridem appellarent, qui Scironem, qui Phalaridem, qui Typhonem: his titulis inſignis acceſſit ad carnificinam bonorum: ac ſtatim in Alexandri familiares, quorum complures erant è noſtris inſtitutis, eſt inuectus; Religionis in primis magiſtros, ac duces de medio ſuſtulit: Romanum ipſum hierarcham Pontianum, quem Alexander tantùm extorrem facere auſus erat, vita priuauit; eius humeros, quibus verius, quàm Atlanticis Mundus nitebatur, concidit flagris; addidit alterùm paricidium, Anthero item hierarcha necato, eo nomine, quod eorum, qui pro Religione ceciderant, acta conſcribi iuſſiſſet: at non dubitauit ille pro atramento ſufficere ſanguinem. ſed quid mirum, quod is, qui communis habitus eſt hoſtis, etiam inſequeretur noſtros? Senatus certè vota in templis publicè, priuatimque mulieres cum ſuis liberis vota faciebãt, nè ille vnquã Vrbem Romanam videret, quam fœdaret aſpectu antequam cæde: interfectus igitur eſt tanta cum omnium gratulatione, vt cum caput præfixum conto, tanquam deuictæ crudelitatis trophæum per Italiam circumferretur, ad publici gaudij ſpectaculum confeſtim accurrerent: ac recitatis in curia literis de eius nece laureatis acclamatum ſit: Maximini nomen non modò è tabulis, ſed etiam ex animis eradendum, & caput in profluentem abijciendum; cautumque nè quis trunco, & inhumato corpori, quamuis terræ filius, & Antæus alter fuiſſet habitus, vel leuem terræ inijceret puluerem.

Poſt Maximinum interfectum tanto cum impetu ille Imperij conuerſus eſt orbis, vt vix impreſſam orbitam quiſquã videre poſſit: Pupienũ enim, ſiuè Maximũ, atq; Balbinũ tumultuariò creatos Auguſtos ſtatim ipſe tumultus oppreſſit. ſuffectus eſt Gordianus Cæſar; is Iani portas aperuit, pila commouit,

mouit, arma ſuſcepit, ſed in Parthos, qui pugnare ſoliti fugiē-do, non in noſtros, qui occurſando; nec mirum, quod nullam hic aduerſus Romanā Religionem excitauerit tempeſtatem, qui coniugem Romæ acceperat nomine Tranquillam. Helconides tantùm Corinthia inſigni conſtantia matrona, eo Imperante, ſed vel inſcio, vel adhærente Religioni calumnia, varijs cruciamentis vexata traditur; in primis ei auulſæ ſunt mammæ, ne in tuenda Religione deficeret genus Amazonum. Ceterùm Gordianus rebus bellicis implicatus eundem ſortitus eſt exitum, quem olim apud Macedonem Alexandri nodus ille eiusdem nominis, gladio videlicèt ſectus.

Audita Gordiani morte, creati Principes duo, Marcus, & Seuerus Hoſtilianus breui ſuperfuerunt: Philippus Imperij habenas ſuſcepit, per omnes militiæ gradus ad faſtigiū eius honoris euectus, qui filium item Philippum Imperij participem declarauit: ambo anno quarto primi Cæſarum initiati in noſtram diſciplinam venerunt: tum primum Religio auguſtiſſima verſari cœpit inter Auguſtos: nihil vidit Roma magnificentius, quàm Imperatorios faſces, & ſecures; quæ antea noſtrorum cruore madebant, Religioni ſubmiſſas, atque ſubiectas: erat is natalis annus Romæ milleſimus; itaque à Philippo celebratus eſt magnificentiſſimis ludis: nihil auſpicatius accidit, quàm vt perfectus ille numerus ſæculorum Chriſtiano Imperatori reſeruaretur ornandus: tunc ſe Roma verè renaſci ſenſit: cōmendatus eſt in primis Philippus, quod exoletos, ac cinædos eiecerit, vrbemque quaſi Augiæ ſtabulum, Hercule laudabilior, repurgarit: nempè debuit Religio, qua nihil caſtius, in pudore fundari: quid autem tam coniunctum cum purpura, quàm pudor? Porrò mirum non eſt, quod in noſtris Hiſpaniarum Regibus Philippis tanta ſit Religio, cum illa in horum Imperatoria ſtirpe agnoſcat veteres primitias eius nominis Auguſtorum.

PERSECVTIO DECII IMPERATORIS.

An. Chriſti circiter 253.

NVnquam antea tam conferto agmine, à noſtris ſpontè

 deuo-

ſerperet, multas vrbes ciuibus orbauit, nec ante terna luſtra deſæuijt; inuaſit hoc malum quocumque impia Cęſarũ edicta peruaſerant. nec impunè Gallus cum Voluſiano filio abijt: etenim dum in Aemilianum nouis rebus ſtudentem arma moliũtur, ambo victi prȩlio ſunt, ac necati; & merito iure: quippè edixerat Gallus, ne quis è noſtris vota, quæ pro inominatis habebat, pro Imperatoris incolumitate faceret; interdixerat videlicèt piorum votis deuota ipſe hoſti victima: ad hęc qui Cornelij hierarchę dexteram thure implere conatus fuerat, quod adoleret *M*arti, ſiniſtro Marte pugnauit: denique Gallus hic, cuius proprium fuit non euocare, ſed eripere lucem noſtris, ſempiternam ſe ipſe abdidit in noctem.

PERSECVTIO.

VALERIANI, ET GALLIENI IMPERATORVM.

An. Chriſti circiter 275.

Valeriani animum cum noſtris antea coniunctiſſimum abalienarunt prȩſtigię; ſiquidem Aegyptius quidam in magicis eruditus pollicitus ei eſt felicitatem Imperij, modò noſtræ diſciplinæ alumnos extingueret; quippè videbat, eam artem ijs ſuperſtitibus nihil habere virium, à Religione exarmatam; hoc eſſe aduerſus veneficia præſtantiſſimum amuletũ; igitur ad nefaria ſacra ſtatim animum appellere, impias offerre victimas, innocentium ſanguine aras inficere, ſpirantium tenera viſcera ferro extrahere, iecinorũ inſpectare fibras, varijs excantationibus, & impoſturis illaqueatus; nec cõſiderabat amentiſſimus Imperator, inter illa licia, nodoſque ferales ſe implicandum ijs difficultatibus belli, quibus ſe non poſſet exoluere, ac daturum catenis manus; non præſenſit in verſatili rhombo volubilitatem Imperij; nec præuidit inter illa Circea pocula ſibi mox non ſine magno acerbitatis ſenſu deguſtandum Saporem: ab hoc quippè *R*ege Perſarum Sapore poſt fuſum noſtrorum ſanguinẽ Valerianus cum exercitu fuſus, & infęlicitèr captus, pœnas impietatis dedit: apud hunc Imperator Populi *R*omani fœdiſſima ſeruitute conſenuit: hoc infamis officij perpetua damnatione ſortitus, vt ipſe accliuis humi Regem in equum aſcenſurum non manu ſua, ſed dorſo per ſum-

ſimus poſt partam Cœleſtium pręſidio de hoſte victoriam, dū redit ad Decium exuuijs onuſtus, Religionis nomine ſpoliaretur vita. quid quod habuit ipſa crudelitas illecebras ſuas? alter melle oblitus ad Solem acerbiſſimis apum aculeis expoſitus: alter inter flores, & lenocinia cum ſolā haberet liberam linguam, eam in impudentem lenonis faciem expuit. Iam nō vno vſus eſt Decius impietatis adminiſtro: vſus eſt Promoto, quo iubente Marcellinus, & Verianus flagris, equuleo, ferreis vngulis, facibus vexati ſunt: adhibuit & Quintianum, qui Agathæ inhians ſanguini, etiam lactis fontes exhauſit: ſed cum amouit impedimenta mammarum, quam expugnare volebat, contra ſe armauit Amazonem. Perennio verò præſide Baſſus antiſtes, cum fruſtra laminæ ignitæ, virgæ, faceſq; fuiſſent admotæ, clauis confixus ſtabilior factus eſt in ſuſcepto de Religione conſilio. Aquilinus quoq; præſes inauditæ ſæuitiæ fuit, qui quaſi vncis ad prædam vnguibus, ita feritate animi vſus Parmenonem cum trecentis ſeptuaginta tribus è noſtris vno impetu lacerauit; ſed omni ſæuitia maior alacritas morientium fuit: oſtendit hoc Apollonia, cum carnifices curſu pręcucurrit, paratum inſiliens in rogum; oſtendit & Themiſtocles, Athenienſi illo longè præclarior, qui, cum Dioſcorus quæreretur ad necem, nec ſtatim eſſet inuentus, obtulit ſe vltrò lictoribus, nè tantiſper vel à pugna, vel à triumpho videretur feriata Religio. mira profectò extiterunt hoc tempore in noſtris argumenta conſtantiæ; ac ne deeſſent ornamenta triumphalia, Laurentinus puer vnà cum Pergentino fratre perrexit in campum: non extimuerunt aciem, neque hoſtium, neq; ferri: Iam ne præclara illa nomina ſuorum alumnorum fabuloſæ ſapientiæ titulo fucata iactaret antiquitas, Neſtor vir ſanctiſſimus cùm in equuleo, tùm in cruce altè ſuſpenſus, tanquam è ſuggeſtu de noſtra diſciplina ità loquutus eſt, vt dum manaret mero ſuauior è venis cruor, ex ore melle dulcior manaret oratio. at verò ne miſera, & calamitoſa videretur Religionis exulceratæ conditio, eam & Fauſtinus, & Fauſtus ſanguine conſecrarunt; eam & Amaranthus, & Florentius in procella pulchrius effloreſcentes ornarunt: ei Victoria virgo triumphi dedit auſpicium; quæ cum in corde vulnus accepit, amoris ſedem, ac thronum purpura conſtrauit. At contrà Decius ab his primùm, deindè ab hoſtibus victus, cum in paludem incur-

cur-

Digitized by Google

in Italiam irrumpunt: Græcia, Macedonia, Pontus, Aſia Gothorum inundatione deletur; Dacia trans Danubium in perpetuum aufertur. Quadi, & Sarmatæ Pannonias depopulantur. Germani vlteriores abraſa potiuntur Hiſpania. Parthi Meſopotamiam auferunt, Syriamque corrodunt, relictis veſtigijs cladis, magnarum Vrbium ruinis: cum bellum Odenatus inferret; cum Aureolus perurgeret Illyricum; cum Aemilianus occupaſſet Aegyptum; denique cum Tyranni propè triginta fragore armorum circumtonarent imperium: calamitoſa iſthæc omnia, ſed illa etiã horribilia: inter tot bellicas clades terræmotus ingẽtes facti, offuſæ diei repentè tenebræ, audita tonitrua, irato cœlo, mugiente terra. ædificia multa cum habitatoribus deuorata ſunt, multi terrore ipſo mortui; quod quidem malum triſtius in Aſiæ vrbibus fuit: mota eſt & Roma, mota & Libya. hiatus terræ plurimis in locis immanes fuerunt; maria etiam multas vrbes occuparunt, ac fluctibus obruerunt; præter vim peſtilentiæ tantam vel Romæ, vel in Achaicis vrbibus, vt vno die quinque millia hominum pari modo perijſſe dicantur: quę omnia in primis in vltionem Chriſtiani ſanguinis impiè fuſi meritò accidiſſe ſapientes è noſtris putarunt; & illud maximè quod Valeriano cædis autori, apud Saporem inter tot dedecora, & probra verſanti, nec Gallienus ipſe filius aliqua ratione ſuccurreret: ſcilicet inter ludos hic verſabatur Circi, cum pater inter ludibria hoſtium ſpectacula dabat populo, cum ille barbaris ſpectaculum calamitatis eſſet. tum equeſtria celebrabat, cum pater inſilienti in equum Regi ſeruiret; ingemiſcente Roma, quod ſigna legionum nemo repeteret, quod victrices, ac deprædatrices antea populorum aquilæ, abiecto fulmine exarmatæ, ac deplumatæ inter vngues accipitrum conſtringerentur. nihil probroſius viſum, quàm inter ſpolia captiuorum iacere auguſtalibus ornamentis ſpoliatum Cæſarem; quàm eum, qui Orbis terræ habenas regebat, equitanti regi tam fœdum exhibere miniſterium, vt dorſum illud, quò antea tanta moles imperii nitebatur, infimum faceret gradum deiectus ex ſummo.

His igitur commotus, ac territus Gallienus, hoc eſt tot, tantiſque prodigijs *Mundi* penè nutantis; & ſimul quod animaduertebat, Valerianum fœdiſſimas illas pœnas luere ob commiſſa paricidia in noſtros; ſi minus parenti, at certè

F ſibi

Digitized by Google

ſibi conſuluit;enimverò nõ modò deinceps abſtinuit cęde noſtrorũ,ſed eos domicilia repetere,ad ſacra cõuenire,ꝗque ipſis in more poſitum erat,liberè exequi iuſſit.quinetiam ad ſacrorum Antiſtites literas dedit munificentiſſimas, in quibus(tunc primùm verè) ſe pium, ac fortunatum vocabat. in ijs edixit, ne quis ſuorum moleſtię quicquam faceſſeret noſtris, eiuſque edicti exequendi curam Aurelio Cyrenio delegauit: quanquam hic,quod videbat Gallienum totum in voluptarijs rebus poſitum minimè obſeruare quæ de his maximè præfecti agerent,imperata paruipendit; nam mox *Marinus* pro religione,& militari dignitate, & vita priuatus eſt: itaque cum propter cætera immania ſcelera, tum propter exercitam aliquando vnà cum parente ſæuitiam in bonos, Gallienus non caruit pœna. ſtudioſiſſimus in cultu corporis, amantiſſimus auri fuerat, aurata tunica, & aureis fibulis vſus: fulgens etiam procedere ſolitus, aſperſa crinibus auri ſcobe; ſed victus ab Aureolo Impetij æmulo,periit ferro. ſtatuam quoque ſibi magnitudinis prorſus ingentis, & coloſſo maiorem, Solis habitu fieri præceperat; ſed nondum perfecto opere,ante amiſit vſuram huius lucis,quàm circumdaret fictos capiti radios.

PERSECVTIO

M.A. CLAVDII IMPERATORIS.

An. Chriſti circiter 269.

POtitus eſt rerum Claudius,non minus auidus noſtri ſanguinis,quàm hoſtilis.ſed diuino nutu factum videtur, vt procliuem in Chriſtianorum cædem animum bella diſtraherent,agitati imperii curæ diſtinerent: feriatum apud noſtros Claudianum ferrum fuit, quia occupatum in hoſte feriendo: nunquam antea tam immenſis copijs aduerſus Romanum imperium ſe tota barbaries fudit: laborat hiſtoriæ fides, vt tanta vis hoſtium conflatis animis,collatiſque ſignis in vnum coiuiſſe credatur; armatarum gentium tercentũ viginti millia fuerunt: adde ſeruos, adde carrucas, & epota flumina, conſumptaſque ſiluas; laboraſſe denique ipſam, quæ tantum barbarici timoris excepit, terram ſcriptores narrant: traie-

cta

ćta quoq; ſunt maria inaudita claſſe nauigiorũ omninò duorum millium,duplici ſcilicet numero, quàm fuiſſe dicitur ille, quo olim tota pariter Græcia , omniſque Theſſalia Vrbes Aſiæ expugnare conixa eſt.inter has igitur belli difficultates implicatus Cæſar,tempus nanciſci vix potuit, quo furorem ſolueret in noſtros:nec tamen ita contineri potuit, quin aliqua ex parte erumperet:centũ,& amplius è noſtra diſciplina Romæ ſupplicio addixit.Cyrillam quoque ex Tryphonia iunioris Decij coniuge natam impiè iugulari iuſſit: quorum ſanguine efferatior factus edixit,vt quicunque huiuſmodi religionem profiterentur,etiam indicta cauſa dederentur necitéo edicto cum alij complures , tum qui ad arenam fodiendam damnati fuerant,tumultuariò inde educti, ac theatro clauſi militum telis confoſſi,confectique ſunt.Sed nunquam in ſuis militibus Cæſar tantam animi magnitudinem eſt expertus,quantam in nobiliſſimis Perſis, Mario,eiuſque coniuge, ac liberis; quorum eò admirabilior fuit victoria , quod præciſis manibus pro religione pugnarunt. conſultius Roma feciſſet , ſi clypeum illud aureum,quod Claudio in Caria collocauit,his potius in Capitolio dedicaſſet ; qui cum carerent manu,qua ſe clypeati tuerentur, tamen altero verè aureo inſtructi ſcuto,hoc eſt fide,vicerunt; & ſi columnam illam cum palmata eius ſtatua ſuperfixa,his,ac cæteris, qui ſumma conſtantia præditi victricem adepti ſunt palmam , erexiſſet.Demum Quirinus tribunus gladio percuſſus, & in Tyberim proiectus eſt: eum cruentum vnda eluit; at contra Claudius fœdè perijt ea,quæ tunc Vrbem infecerat,lue.

PERSECVTIO.

AVRELIANI IMPERATORIS.

AVreliani natalia tam clara fuerunt , vt in ijs illuſtrandis ipſe quodammodo ſe Sol effuderit ; niſi quod ſplendorem tantorum ominum ſuperſtitio falſi Numinis inobſcurauit:matrẽ habuit tẽpli Solis Antiſtitã , & eius cultu initiatã; quæ vt nato filio fauſta crepundia faceret , è fano palliolum accepit purpureum,quod Imperator eius temporis votiuum *An. Chriſti circiter 272.*

obtulerat Soli; ita pro faſcijs auguſtalem habuit purpuram, immò ipſum Solis amictum, vt quodammodo radiare videretur in cunis: huic tamen neque adulto veritatis lumen affulſit, ſed inter ipſum Solis cultum in nocte, ac tenebris verſatus eſt. quinetiam veri Solis cultui prorſus infenſus fuit; hinc illa in eodem puero quaſi quædam ſignificatio futuræ crudelitatis in noſtros: narrant enim in eius peluim irrepſiſſe ſerpentem, eamque tortuoſis ſpiris, atque orbibus præcinxiſſe; matri vero quaſi familiarem habitum eum anguem; nempe Aurelianus poſtea tanquam ſerpens ex erroris latebris erupit, & virus acerbitatis in bonos effudit. ſed quicquid impiè molitus eſt, in illorum gloriam ceſſit: quod portendere quodamodo viſus eſt ille, qui ipſo naſcente, in paterno armento natus dicitur vitulus: ſanè mirus is incredibili candore fuit, ſed purpurantibus diſtinctus maculis: habuit autem in latere impreſſam à natura ipſa pulcherrimæ coronæ ſpeciem: en cuiuſmodi vitulos ille ferro mactauit, cum hoc in noſtrorum ceruices adegit; en quàm gratè Deo litatum eorum victimis, quas & virtutis candor ornaret, & purpura ſanguinis, & maximè corona inſigniret: quid enim aliud egit, cum ſupplicijs, ac morte affecit, quàm quod coronauit? data eſt Aureliano, cũ legatus ad Perſas eſſet, patera, qualis ſolet Imperatoribus dari à Rege Perſarum; in qua inſculptus erat Sol, eoque radiato poculo vti ſolitus, quaſi ad ſympoſij ſplendorem: at lõgè illuſtrius fuit illud mortis poculum, quod propinauit noſtris, vnde illis Oriens veræ ſe extulit gloriæ. ſed illud naſcentis Aureliani prodigium potiſſet non neminem fallere, quod ipſum infantem, ac faſciola deuinctum aquila dicitur è cunis extractum ſuper aram collocaſſe: quis non ſibi perſuaſiſſet illum fore defenſorem ararum, atque templorum? ita ſanè, niſi ſuper arã inuentus eſſet falſo Numini dicatam. In Deorũ cultum præter bellicas curas ſe totus effudit; quicquid è ſpolijs hoſtium, quicquid è Zenobiæ theſauris accepit, in magnificentiſſimum fanum Soli dicatum contulit: tercentum auri libras, mille octingenta auri pondo, ac regias omnes gẽmas, & Palmyrenorũ gazas impẽdit. nec minus ſuperſtitioſus fuit in ceteris, præſertim in Amburbijs, atq; Ambarualibus celebrandis; in euoluẽdis, cõſulẽdiſq; fatalibus libris, reprehendiſq; ijs, qui ipſis nõ haberent fidem, perinde ac id genus diuinationis

in

in noſtrorum conuentu, qui ab his longè abhorrent, non in Deorum fanis,atque delubris ageretur: ſed fuerunt Aureliano ii libri verè fatales;nec intellexit, aut præuidit necem per inſidias ſibi paratam vltricem noſtri ſanguinis: Illud verò quantæ non modò crudelitatis fuit,ſed amentiæ, quod cum imperij ſui felicitatem ſcrutaretur in libris, Felicem ipſum antiſtitem ſummum,ac religionis magiſtrum de medio ſuſtulit; inſuper alterum quoque eius nominis Felicem hierodulum necari iuſſit,vt omni ex parte felicitate careret.ferunt inter cætera eius natalium prodigia, in matris corte flores enatos purpurei coloris,miri odoris,folijs aureis:at hic poſteà Narciſſum omni virtutum genere efflorеſcentem ferro demeſſuit; quo potius infregit ipſe ſibi auguſtalis gloriæ florem. aduerſus Columbam quoque virginem immiſit aquilam Imperij, ſed eam deprædari non potuit: è periſterotrophio in proſtibulum, ac lupanar fruſtra coegit.putatum certè eſt monſtroſum ſæuitiæ genus,quod conatus ſit ex Columba facere lupam. nihil porrò tàm Aurelianus ſibi cordi eſſe iactabat, quàm iuſtitiam,quamobrem ad tribunum ſcripſit, opes colligendas de hoſtium præda, non de prouincialium lacrymis; atqui ipſe ſanctiſſimum virum,Iuſtum nomine, ſecuri percuſſit:præterea cum deditus eſſet Solis cultui, Heliodorum, cui græcè à Sole nomen eſt, neci dedit; carnificem verò, qui ex eius conſtantia veritatis conceperat lumen, demerſit in mare. Athenodorus item ſapientiſſimus præſul, & Gregorij Thaumathurgi frater interfectus eſt: vterque ſupra naturam egit,vterque planè admirandus, ſed ille inclytus mobili monte,hic ſtabili mente;ille ſaxa perulcit,hic ferrum;illè clementis imperauit, hic domuit Imperatorem;denique ille prodigioſus inuſitatis factis,hic prodigus ſui ſanguinis. Præter hæc quantum Aurelianus fortitudinis expertus eſt in Mamante? quantum in Symphoriano? quid illa magnitudo animi in Agapito adoleſcente,quàm præclarum dedit ſpectaculum? cum neruis crudeliter cæſus, neruoſior fieret ad pugnam; cum ad immanem leonem petitus, ab eo blandè expeteretur ab oſcula,quæ molliter libauit lingua. omitto Cononis,& filij adhuc pueri incredibile robur animi in perferendis candentibus cratibus,equuleis,malleis;omitto Syneſion anagnoſten, græcis, latiniſque literis celebratum; ac præterea centum

tum

tum,ſexaginta,& amplius milites pro religione deuotos. celebrauit Aurelianus Solis agonem:commiſit pugiles, qui ex eius planetæ ludis acciperent lucem nominis, ſed noſtrorum agone nihil fuit illuſtrius. triumphauit in primis de Zenobia Palmyrenſium Regina, ſed ornatiores fuere noſtrorum triunphi: immò Zenobia ipſa Aureliani triũpho ſuperior fuit cum ad ſummi Imperatoris ſigna ſe contulit: multorum enim ſcriptorum coniectura eſt, hanc Iudaicis antea imbutam ritibus, poſtea noſtris initiatam: itaque libet eam in conſpectũ dare non ſine honore captiuam, vt ſpectemus laudabilius à ſuperſtitione iam liberam. Inter præcipua quæ in ea pompa tenebant oculos, erant inſignes regij currus quatuor: Odenati vnus, auro, argento, gemmis operoſus, atque diſtinctus; alter, quem Rex Perſarum Aureliano dono dederat; tertius, quo inuehi Zenobia ſolebat, magnificentiſſimè exornatus, & affabrè elaboratus; quartus Gothorum Regis ceruis iunctis, quos deinde Aurelianus in Capitolio Ioui mactauit. præibant elephanti multi, feræ Libycæ ducentæ, Tigrides quoque, camelopardales, alces, ac cetera id genus per ordinem ducta; gladiatorum item paria octingenta, præter captiuos gentium barbararum: trahebãtur inter ceteros Blemyes, Axomatæ, Roxolani, Indi, Bachmanes, Iberi, Arabes, Getæ, Alani, Sarmatæ, Sueui, Vandali, Germani: ad hæc Palmyrenſium proceres ducebantur, & mulieres virili habitu armatę, quæ de Amazonum genere eſſe dicebantur. ferebãtur in pompa, & vexilla caſtrorum, & eminentes tituli deuictarũ gentium, & coronæ aureæ omnium Ciuitatum, & opes regiæ; conſequebantur cataphractarij milites, & omnis exercitus; ſed nihil ſpectabilius, quàm Zenobia ipſa, incredibili venuſtate prædita, ac tanto dentium candore, vt margaritas plerique putarent habere, non dentes; tametſi nihil in illa venuſtius, quàm pudicitia: ducta eſt autem per triumphum, ea ſpecie, qua nihil magnificentius, aut auguſtius vnquam Roma viderit: quippe incedebat tot clariſſimis gemmis ornata, vt ornamentorum onere laboraret. vincti erant auro pedes; manus item catenis aureis, quas alij ſuſtẽtabant; iniectum collo erat vinculum, & ipſum aureum. ita in Capitolium ducta: huic deinde ab Aureliano & viuere conceſſum eſt, & Tiburtina poſſeſſio data. vixit autem noſtris aut

inſti-

inſtitutis,aut certè moribus; vero ſimillimum autem quidam è ſapientibus putant,eam,quod incredibili prudentia eſſet,& ea pudicitia,vt præter conceptum abſtineret etiam à viro;eaque ſapientia,vt Alexandrinam, ac totius Orientis hiſtoriam in epitomen cõtraxiſſe dicatur,noſtris inſtitutis excultam, ac veræ religioni virtutum omnium magiſtræ nomen dediſse, nimirùm commotam præſertim conſtantia noſtrorum, quos Aurelianus impiè neci dabat. accedebat conſideratio ipſa humanarũ viciſſitudinũ, vt ad diuina,& immortalia traduceret animum, cum ſcilicet ſe de Regno, ac faſtu omni deiectam videret; adorari quippe à ſuis ſolebat Regum more Perſarũ;conuiuari Imperatorum more Romanorum;quatuor ferè millia peditum in itinere circumferre;ad conciones galeata procedere,cum limbo purpureo, gemmis per fimbriam dependentibus: nihil autem ad commouendum animum tantam vim habet,quantam è ſublimi dignitatis gradu deiectio: quæ de hac matrona eò libentius dixi, quod ex eius familia fuiſſe credatur Zenobius ille Florentinus antiſtes, omni genere virtutum ornatiſſimus, æqualis Ambroſio; quamobrem ſi noſtris eſt Zenobia hæc imbuta inſtitutis, hoc egit Aurelianus, licet inuitus, vel aliud agens, quod captiua cœpit ipſa triumphum agere de impietate, de ſuperſtitione,de faſtu.vidit in vrbe laureatos è noſtris milites,qui de Aureliani ſæuitia triumpharent; vidit inſuperabilem eſſe religionis vim, atque robur. Porrò vſque adeò ſuperſtitioſus Aurelianus erat, vt cum imperij collegam admiſerit neminẽ, Herculem tamen,& ſuum eſſe conſortem dixerit, & nominauerit Auguſtum:vnde illa in marmoribus epigraphe: Herculi Aug. Conſorti D.M. Aureliani inuicti Auguſti. ſcilicet putauit, Hercule ad conſortionem imperij adſcito, ſe inuictum; ſed didicit à noſtris vinci; immo verò nec ſuorum effugit manus; fuit enim ſeueritatis immenſæ, & gladiator antequã Cæſar;ſororis filiam,vel leui,vel non ſatis cauſa diſcuſſa, necauit;cumque eſſent in exercitu eodem nomine Aureliani duo, ambo tribuni,huic,vt diſtingui poſſet exercitus, appoſuit ſignum,manu ad ferrum:vt ſi fortè quæreretur, cur Aurelianus aliquid geſſiſſet,ſuggereretur Aurelianus, manu ad ferrum; ſed cum hoc diſtrinxiſſet in noſtros, expertus eſt aliena manu ferrum: quamquam quia & in Cœlites impius fuerat, cum

cœleſti quoque telo, hoc eſt fulmine afflatus, ac ſemiuiuus relictus fuiſſet, in aduerſariorum arma incidens confectus eſt: ita qui in triũpho de Regina curules ceruos Ioui Capitolino mactarat, dum venaticum hoſtem inſtar cerui fugit, Iouis ipſius tonantis mactatus eſt telo.

PERSECVTIO.

SVB PROBO IMPERATORE.

QVÆDAM DE TACITO, AC FLORIANO IMPERAT.

An Christi circiter 279. NIhil Romanis tam fuit in ore, quàm Tacitus; nemo tam clarè acclamatus Imperator: nihil non egit, vt delatum honorem à ſe repelleret: diceres recuſaſſe auguſtales illos faſces, ac ſecures, ſuperborum Cæſarum iuſſu cruentatas innocentium cæde: fauiſſe enim viſus eſt rebus noſtris, adeò vt ſtatim atque adeptus eſt imperium, datis literis in omnes prouincias reſcripſerit, iuſſeritque præfectos abſtinere à cæde, doctus videlicet cum aliorum Imperatorum, tum Aureliani ipſius exemplo, in quem non modò vt ſanguinarium ſæuierat ferrum, ſed etiam vt in religionis hoſtem armauerat ſe cœlum fulmine: itaque Chariton, qui multa dira paſſus, dedendus iam erat neci, ex Taciti edicto carcere ipſi, ac cæteris è noſtra diſciplina patefacto, vel inuitus iuſſus eſt exire; quod mirum fuit in homine, qui Deorum fanum extruxit, ac principũ ſignis ornauit, vbi libamina offerrentur. quanquã in ipſius morte omnes, qui erant in larario Dii, ſiue terræmotu, ſiue caſu aliquo conciderunt: vt idem fuerit, & eius qui coleret, & eorum qui colerentur, occaſus.

Delatum poſtea eſt imperium Floriano Taciti fratri, quem tamen vix efflorescere incipientem ſubitus ſeditioſi exercitus turbo decuſſit: vtrique erectæ ſunt ſtatuæ, ſed eæ mox deiectæ fulmine, ità contritæ ſunt, vt membratim diſſipatæ iacerent: meruit hoc certè Tacitus, vt ipſius imago eodem periret fato, quo Aurelianus, quia hunc qui religionem tam acriter inſectatus fuerat, ita poſt mortem honeſtauit, vt eius imaginem ab omnibus pictam haberi, ac geſtari iuſſerit. porrò hoc ipſo tempore, quo hæc agebantur, totam Vrbem concuſſerunt aruſ-

aruſpicum, ac diuinaculorum, vel reſponſa, vel ſomnia: dictitabant enim, rem interpretati ex fulminum iactu, naſciturum aliquando ex Taciti, & Floriani familia Romanorum Imperatorem, qui daret iudices Parthis, ac Perſis; qui Francos, & Alemannos ſub Romanis haberet legibus; qui per omnem Africam barbarum non relinqueret; qui Teprobanæ præſidem imponeret; qui Sarmatis omnibus iniiceret frænum, qui terram omnem, quàm Oceanus ambit, captis omnibus gentibus, faceret ſuam; ipſum autem Imperatorem victurum annos centum, & viginti, & ſine hærede moriturum; futurum autem eum dixerunt poſt annos mille, à quo Taciti, ac Floriani ſtatuæ iactu fulminis præcipitatæ erant, atque confractæ; ſed non difficile negotium fuit aruſpicibus in has imposturas, & nugas abire, quia talem Principem poſt mille annos vaticinabantur futurum, vt obrueretur ipſa vetuſtate mendacium: vaticinatio ea fuit digna certè ſilentio de Tacito. neque verò aliud huiuſmodi imperium fuſum per omnem Orbem terrarum agnoſcimus, quàm ſummi Imperatoris, eiuſdemque Liberatoris noſtri, quod æternum eſt cum ſempiterno manſurum.

Poſt hæc Probus ita imperauit, vt ferè omnium vna vox eſſet, eum dici debuiſſe Probum, etiam ſi illud inditum non eſſet nomen. is iam tum, cum in bello Sarmatico tribunum ageret, quod multa ſtrenuè geſſiſſet, donatus eſt vexillis, & haſtis puris; donatus coronis vallaribus, ac ciuicis; armillis quoque aureis, & torque aureo: niſi quod & pateram ſacrificalem dono accepit, qua Dijs libaret: quod certè fecit ex Probo improbum, immò impium: Aurelianum tamen dicitur à crudelitate ſæpe reuocaſſe; quamobrem fieri potuit, vt ferrum etiam ab ipſo noſtrorum ceruicibus intentum repulerit. ac licet Probo imperante nonnulli necati fuerint è noſtris, id tamen Sapientum iudicio, præfectorum potius odio in religionem inſito tribuendum videtur; itaque Antiochiæ in Trophimum, atque Sabbatium impiè ſæuitum, qui cum ſuperſtitioſum Apollinis Daphnitici feſtum clamoribus interturbaſſent, ab Attico præſide quæſtioni ſubiecti ſunt; ac Sabbatius quidem ſtatim victor in pœnis de Daphnitico adeptus eſt lauream; Trophimus verò ad Perennium Phrygiæ præſidem ductus, ac dirius exagitatus, dum miræ conſtantiæ ſpecta-

Digitized by Google

culum præbet, auctus eſt collega Dorimedante, homine Senatorij ordinis, qui addidit purpuræ etiam ſanguinis decus: hæc, inquam, quanquam à præfectis acta, non tamen omni culpa vacare dixerim Probum; eſt enim Imperatoris proprium, præcipua cura, & ſtudio indagare etiam ea, quæ circa religionem à magiſtratibus actitantur, nec ignorare impiam cædem certè Senatoris. itaque in vltionem recens interfectorum nonnulli putant, vt mox concitati in Romanum imperium Franci, totum armorum fragore concuſſerint; qui à Ponto vſque correptis nauibus, Græcia, Aſia, Libyaque decurſa, & immenſo itinere prouecti, prætervectique, quà terras abrumpit Oceanus, oſtenderunt, nihil eſſe magnitudini animi clauſum, quò nauigijs pateret acceſſus: ac fuit quidem illud egregium planè Francorum antiquæ gloriæ monumentum, quos Chriſtiana Religio poſtea longè clariores effecit: tanto igitur tumultu perturbatum fuit imperium Probi, quia noſtrorum cæde cruentatum. ac certè Probus ipſe improbitatis, immò impietatis labe non caruit, cum multa fictitijs Dijs extruxiſſe fana dicatur, labore militum ſcilicet, vt diſcerent non minus pro ſuperſtitione, quàm pro imperio dimicare. ac videtur eius nefarij ſtudij, atque cultus omen habuiſſe, cum appellatus Imperator, ornatus eſt ſtatim pallio purpureo accepto de ſtatua, quæ in fano Dijs dicato collocata erat: deinde potitus inſigni victoria, vbi quadringenta millia hominum cæſa, & ſeptuaginta vrbes nobiliſſimæ extortæ hoſtibus, atque in libertatem aſſertæ, ſupplicationẽ iuſſit veteri more decerni ad puluinaria Deorum, poſt collectũ videlicet feliciter belli puluerem: tum coronas aureas ipſi oblatas à Galliæ ciuitatibus *Dijs* obtulit; à quibus certè id mox accepit præmij, vt pro aureis haberet ipſe cupreſſinas, à ſuis infeliciter interfectus: nec ignoranda cauſa necis, quæ in primis illa fuit; quòd eam gloriam, quæ ſolùm veræ religionis eſt, ſibi vſurpare ſit auſus; dictitabat enim, ſibi breui militùm operam neceſſariam non futuram, nec eis gratuitam annonam conceſſurum: quo indicabat, (vſque eò proceſſerat arrogantia) breui fore, vt ſua virtute omnes barbaras nationes ſubijceret pedibus, vt Orbem terrarum omnem faceret Romanum, vt vbi vis ipſe regnaret, vt iam ſecura Reſpublica non fabricaret arma, non bellicus lituus audiretur; ſed vbi-

que

que pax, vbique *Romanæ* leges vigerēt: atqui *Religionis* hæc tam magnifica eſſe vox debuit, quæ verè eſt & proba, & aduerſis probata: ita dum ille totum Orbem terrę amplectitur animo, vix breuem vrnam impleuit corpore; nec terram modò, cuius cupiditate ardebat, viuens non occupauit, ſed mortui ſtatua Cœli fulmine conflagrauit.

PERSECVTIO
NVMERIANI IMPERATORIS.
QVAEDAM ITEM DE CARO, ET CARINO IMP.

SVffectus eſt Carus Probo, à quo ille ſtatua ornatus fuerat. Carus ex liberis, quos Cæſares fecit, Numerianum adoleſcentem ſecum habuit, Carinum natu maiorem ad Gallias tuendas miſit; & Carus quidem non modò non videtur abhorruiſſe à noſtris, ſed potius cum ijs charitate coniunctus: quippe legimus ab ipſo tributum noſtris piè remiſſum, datis literis ad Præfectum prætorii beneuolentiæ teſtibus: cur igitur eo imperante tantum Chriſtiani ſanguinis fuſum? quia vel à magiſtratibus id actum, vel etiam à Numeriano Cæſare filio: non igitur omnino vacare videtur culpa Carus, qui nec inuaſtigaret acta magiſtratuum, præſertim in religionis cauſa; & ſineret filium, qui ſecum erat, adhuc adoleſcentem exagitare ſacra, & in nos crudeliter debacchari. Igitur non caruit pœna Carus; nam cum Meſopotamia capta vltra Cteſiphontem, qui terminus erat imperij, auidus gloriæ conaretur excurrere, ictus dicitur fulmine; aut certè cum ægrotaret, atque in tentorio iaceret, ingenti exorta tempeſtate, & immani coruſcatione, horrendo præter ſolitum tonitru exanimatus eſt: tanti enim turbinis vim exortam ferunt, vt caligarent omnia, neque alter ab altero dignoſci poſſet; deinde tonitruorum fragor immanis, & fulguris tanquam igniti ſideris continuata vibratio cuncta concuſſerit, atque perculerit. at verò aruſpices ideò Carum abſumptum fulmine dixerunt, quod eos imperij fines tranſgredi auſus eſſet, qui erant fataliter conſtituti: putabatur enim vis fati quædam eſſe, vt Ro- *An. Chriſti circiter 284.*

manus Princeps Cteſiphontem tranſire non poſſet; ſed ſibi habuerit ſua ſomnia timida ſuperſtitio à vera religione calcanda: licuit enim huic, & licebit non modò vltra Cteſiphontem, ac Perſas progredi, ſed vltra circumfuſum extremis littoribus Oceanum. Ergo religioni reſeruabatur hæc gloria, quam infeliciter affectauit Carus.

Nec abijt Numerianus filius Cęſar inultus, quando ſiuè ipſius impio iuſſu, ſiuè, ipſo non inhibente à Præfectis, tam crudeliter ſæuitum eſt in noſtros. diſertiſſimus hic vel adoleſcens eſt habitus, eique ex Senatus conſulto ſtatua excitata in Bibliotheca non quaſi Cæſari, ſed quaſi rhetori; verùm qui aureo dicendi genere, & flore orationis delectabatur, Chryſanthum ramē ab aureo [illegible] cum Dariā de medio ſuſtulit; nec tam ſuauiter ſtyli, quàm immaniter gladij aciem ſtrinxit. ſæuiſſima omnino ſub hoc Cæſare fuit lanięna noſtrorum, inter quos vir ſapiens Marianus anagnoſtes, & Diodorus, & Alexander, Claudius item tribunus cum coniuge, ac liberis, ſeptuaginta quoque milites interfecti; et quod non modò crudelitatis fuit, ſed etiam amentiæ, cum Numerianus hic bellum appararet in Perſas, inauſpicatò id agere quodammodo viſus eſt, quippe è viuis ſuſtulit, Nicephorum, et Victorinum, atque Victorem, adde Felicem, adde Eutychianum ipſum Pontificem maximum; vt mirum non ſit infortunatum fuiſſe: parentem Carum breui amiſit, quo nihil habuit in vita charius, ac dulcius; ob eius quippe mortem tantam vim effudit lachrymarum, vt ex vigilijs ſit penè confectus, et viſus iacturam fecerit; nec mirum quod mœrore extabuerit, cum inter ceteros & Hilarus Præſul, & Hilaria cum Claudio nece ſublati eſſent; denique cum amiſiſſet oculorum vſum, breui amiſit etiam huius lucis vſuram; nam factione ſoceri imperium affectantis, cui Apro nomen erat, interemptus eſt: ita Numerianus, cum miniſtros, ac lictores tanquam venaticos canes immiſiſſet in noſtros, ipſe in acrem Apri morſum incidit.

At verò Carinus ideo, vti reor, aduerſus religionem apertè arma non mouit, tum quia vt erat debilitatus ſtupris, & ganeis imbellem ſe ſentiebat, atque eneruem; tum quia ſimilem Numeriani fratris, qui id egerat, exitum timebat. Caro certè parenti adeo non fuit charus, vt ille potius eius flagitia exe-

cra-

cratus non ſemel exclamauerit: Non eſt meus. à paterna autem nece liberior auguſtalem domum ſcortis, mimis, pantomimis, lenonibus impleuit: inter tot autem inquinamenta vitæ fruſtra inceſſit ornatus: habuit enim in calceis gemmas, quas fœdiſſimis morum veſtigijs inquinauit. in ſcæna Cyclopem adornatum exhibuit, eò tamen viſus eſt ipſe fœdior etiam in purpura: fuit enim in hac quaſi Carina ſentina vitiorum, quæ non niſi ferro exhauſta eſt, cum à tribuno, cuius coniuge abuti volebat, cæſus. Marinum quidem Senatorem ſub hoc Principe necatum legimus; ſed eam necem fratri potius, quàm ipſi tribuunt, cui nihil minus negotii faceſſebat, quàm cauſa Religionis.

PERSECVTIO DIOCLETIANI IMPERATORIS.

A Diocletiano concitata in Religionem procella, vt grauiſſima fuit, ita videbatur quodammodo timeri non poſſe, quia coniugem habuit nomine Serenam, & ipſam è noſtra diſciplina: ſed nimirum indicari viſa eſt pacata illa noſtrorum ſub ipſa tẽpeſtate ſerenitas, & imperturbatæ mentis quies: Natus eſt Diocletianus libertino parente, genere ſeruili. cum gregarius miles eſſet, dicitur audiuiſſe de Druyde anicula, futurum ipſum Imperatorem, ſi aprum occideret: itaque elatus cupiditate regnandi venationi ſe dedit, campum mutauit ſyluis, vt mirum non ſit induiſſe animo feritatem: in primis interficiendis apris intentus fuit: tandem in hominem incidit Aprum nomine, qui Numerianum Cæſarem interfecerat: hoc igitur paricidij nomine tegens ambitioſum conſilium, quaſi necem vlturus, hunc Aprum tanquã illum Erymanthium iaculatus eſt ferro; nec tamen ſibi Herculis, qui id egerat, laudem adſciuit, ſed arrogantius ſe Iouiũ dixit. Maximilianum quidem, quem ſibi fecerat collegam imperij, vocauit Herculeum, quo indicabat ſe Ioui ſimilem, vt ſicut ille, quò Cœli regiam defenderet, gigantes ſuſtulerat, ita ipſe quò Romam quaſi Orbis terræ regiam tueretur, tyrannos inſurgentes delere eſſet aggreſſus; ac ſicut ille ab altiſſima

An. Chriſti circiter 279.

tiſſima Cœli arce vndique ſuum diffunderet numen; ita ipſe vni loco hęrens,prouidentia ſua vbique præſto eſſet:quid igitur mirum,quod Iouius eis, qui Iouis ipſius cultum aſpernabantur,tam fuerit infenſus?ſed illud indigniſſimum, quod telum illud aprugno, ac ferino ſanguine infectum intorſerit in noſtros:ſæuiſſima certè omnium hæc incubuit peſtis; & fuit in Diocletiano,atque Collega,quod poſt Neronem,& Domitianum timeretur immanius: nunquam antea magis rubuerunt ceruicibus noſtrorum impactæ ſecures:tandiu ſæuitum, donec admoniti Cæſares ſunt, viuere aliquos debere, vt eſſent,quibus imperarent.propoſitum eſt ferale illud edictum, & acerbiſſimæ voci præconis ſubiecta Religio: cautum in primis,ne cui liceret quicquam emere, aut vendere, niſi antea thure,aut libamine aliquo,propoſitis vbique Deorum ſimulacris oblato;inſuper ne quis frumentum molere, aut aquam haurire (inauditum crudelis edicti genus), aut aliud quiduis humano vſui neceſſarium perciperet,vitæ ſcilicet commercio prorſus ablato,niſi vitæ auctorem abiuraſſet. ferunt antequã Orbi terrarum tam impium ſignificaretur edictum, arſiſſe cœlum, atque horribili fragore facta tonitrua, natura reclamante feralibus iuſſis; enimverò tot, ac tam immania propoſita ſunt vbique genera, vel potius monſtra pœnarum, vt ea neque vltima barbaria poſſit agnoſcere; cum plurimi ſecuri caderent, quod maximè accidit in Arabia; nonnullis crura infringerentur, ſed ſtantibus in propoſito, ſicut in Cappadocia factum; quidam pede altero ad caput alligato in ſublime ſublati,igne ſubiecto, & fumo ex viridiore materia edito ſuffocati, non tamen amiſſa viriditate conſtantiæ: multis labia,aures,manus,pedeſque præciſi, & in partes victimarum more diſſecti,quod Alexandria vidit; quis verò Antiochena ſupplicia memoret?vbi ignes, & ctates eò grauiorem inferebant mortem, quò lentiorem: multos ea vrbs habuit Scæuolas,qui ne ad Deorum aras adolerent tura, manus ipſas veri numinis fecerunt aras: illa verò, quàm non modò ſæua,ſed horribilia,quæ noſtri in Ponto tulerunt? quibuſdam enim in ſummis digitis præacutis calamis vngues confixi,atque perfoſſi, quibus tamen is calami fuit vſus, vt exemplo conſtantiæ expiſcarentur multos. alij ebullientem picem, liquatumque plumbum ſcapulis excipiebant,ac dorſo, ſed eo

onere

onere facti leuiores ad pugnam. alios è ligno ſuſpenſos ita vexabant, vt machinis quibuſdam dirum in modum membra diſtraherent; deinde in latera ſæuirent vel flamma, vel ferro: illi ex fornice manu vna alligati pendebant, quibus cruciatu omni grauior erat articulorum omnium, membrorumque diſtentio, niſi quod fornix eiuſmodi dirus ceſſit in triumphalem: alij porrò ad columnas vultu ad eas verſo (appoſitè id quidem, vt ante oculos conſtantiæ ſimulacrum haberent,) ita deuincti erant, vt pedibus non inſiſterent; quò fiebat, vt corporum mole deorſum vergente, vincula ipſa conſtringerētur magis, ac magis, cū acerbiſſimo ſēſu doloris: fuerunt qui poſt cruciamenta, in catasta quadam ſupra quatuor foramina pedibus diſtenderentur ambobus, ac neceſſariò ſupini iacere cogerentur: cum toto corpore ab ictibus plurimis recentia adhuc haberent, & intima vulnera, teſtis ſibi ſubſtratis. horret animus ire per ſingula, hæretque calamus, quà immanitate ſuppliciorum, quà admiratione virtutis. ſed illa in primis omittenda non eſt noſtrorum cum agreſtibus feris lucta: Pardi namque, vrſi, apri, leones, taurique ſylueſtres, ferro, & igne ad feritatem excitati in eos immittebantur: in quibus omnibus admirandum prorſus erat amphiteatri, Circique ſpectaculum, tanta generoſorum, ac nobilium heroum fortitudo, atque conſtantia. verùm & illud maximè fuerit miraculo, quod belluę illæ longa fame efferatæ abſtinerent à morſu; atque in illos potius, qui extra arenam ſtantes ipſas prouocabant in noſtros, cum ſtridore, & impetu multo irruerent. at verò pios athletas nudos licet, & axarmatos, etiamſi manibus ſuis attraherent, præterirent. quod ſi quæ incurrere in eos cœperant, ſtatim ac proximè acceſſerant, è veſtigio, tanquam vi repulſę, attonitis, & conſternatis prodigio ſpectatoribus, retrocedebant; quippe cum in vnum ſæpius multæ immitterentur belluæ, infecta tamen re earum ductores abirent. nec minori admirationi erat ſtrenuorum quorundam infractus animus, & in imperfecta adhuc ætate conſtantia ſupra ſenilem. vidiſſes enim adoleſcentem vinculis liberum, manibus recto ſtatu in crucis ſpeciem extentis, intrepido corde deuotum neci, in preces effuſum, inhiantem cœlo auidius, quàm inhiabant in ipſum belluę: neque ſe mouētem, neque genibus vacillantem: cum interea circa

ca illum Aphricanæ belluę crudelitatem ſpirarent, grauiterque rugirent, ac iam penè inſilirent, inuaderent, laniarent: niſi quod repente coeleſtibus quibuſdam ora frænis coercebantur, ac veluti catenis in eos, qui poſt illos ſtabant, retrahebantur. vidiſſes alium tauro obiectum, qui quidē ex impijs ſpectatoribus cornibus in ſublime iactaſſet, atq; immanibus in partes varias ictibus diſieciſſet nō neminē: at cū minacius, ac ferocius cuipiā è noſtris appropinquaſſet, ne ſtringere quidem eum poſſet, ſed ſenſim tantummodò, ac blandè cornu peteret, lingua pedes lamberet; ac demum veluti religioſa quadam imbutus pietate diſcederet; nec prius eripi vita potuit noſtris, quàm humanitatem, quam induerant feræ, exuerent homines: è cauea enim educti, aut ferro iugulabantur, aut deijciebantur in mare. vidit præclara hæc noſtrorum pugilum ſpectacula in primis Tyrus: & ſatis commodè factum vt ea Vrbs triumphalem exciperet ſanguinem, in qua intexebantur purpuræ: Quid hic ego commemorem quā alacritate, quo ſenſu voluptatis ferrentur ad necem? quoties uel conſtantia, uel prodigijs commoti etiam carnifices, atque lictores illas ipſas ſecures, quas alienis ceruicibus immergere parati erant, exceperunt ſuis? quid illa conſpiratio animorum quàm admirabilis fuit, cum conferto agmine occurrerent neci? conſtat intra menſem vnum ſeptendecim millia noſtrorum hominum cæſa; conſtat non ſolùm plurimos cateruatim, ſed integrum Phrygiæ oppidum, ciues ſcilicet omnes vnà cum coniugibus, ac liberis, iniecto ab armatis copiis igni, pro religione conſumptum; ut omittam quam plurimos qui cum Liberatoris noſtri natalitijs templum compleuiſſent, dque malleolis eſſet circumdatum, propoſita Iouis ara, maluerunt ipſi adoleri igne, quàm ad thus adolendum adduci. Iatque hæc ſtrages tam immanis, ac barbara per decennale ſpatium ducta, quanquam diuerſos habuit Cæſares, ac miniſtros crudelitatis, tamen vnius Diocletiani nomine nuncupari ſolet, quod ipſe fons, & auctor, & architectus tantorum exitiorum fuerit. libet autem ex innumerabili cœtu nonnullorum tantùm delibare conſtantiā: enituit in primis Pantaleonis virtus inuicta, depugnauit enim is cum ferro ſecante, cum plumbo feruente, cum rota membra comminuente; prodigiosè innatauit in fluctibus, lapidem molarem ſecum euehens,

hens, atque attollens; beſtijs quoque,ac ferro vnà cum Hermolao, Hermippo, & Hermocrate ſuperior fuit. quid in Euſtachio,ac ſocijs? quantum fortitudinis fuit? ille cum impiorum amentiam coargueret, in ſublime extenſus concidendum ſe flagris obtulit; illi aduſta viſcera, & acerbiſſimo cruciatu ad condimentum ſale,atque aceto perfuſa:ad hæc fragmentis teſtarum, ſed infracto animo,ita corpus obtritum, vt vnum in plurimis videretur hiare vulnus:vt autem diuino nutu,atque ope dilapſis plagarum ſquamis ad priſtinum formæ ſtatum eſt reuerſus, idem ſtàdium cum Eugenio, cum Auxentio, ac Mardonio inijt: atque hic quidem per talos altè ſuſpenſus, ſubuliſque ignitis perforatus,atque diſpunctus,& facibus inſuper exuſtus generoſam effudit animam.Eugenius autem quod in impietatem acriter, ac liberè eſſet inuectus, abſciſſa lingua,manibus quoque,pedibuſque confractis, admirandum ſui ſpectaculum dedit: Euſtachius denique ipſe è flamma euolauit ad Superos: Quid verò Georgius? magnus, inquam,ille inter certatores pugil, & præclari huius agminis anteſignanus:is in Cappadocia adhuc adoleſcens forma pręſtanti,& qui nondum primam protuliſſet lanuginem, captus quod ſpurios deriſiſſet Deos, ac Cæſari impietatem exprobaſſet, ſupra naturæ conditionem perquàm acerbos pertulit cruciatus; namque poſt carceres, & vincula, vngulæ acutæ eum excepere,ſed quæ acuere cōſtantiā;calce cādēte eſt aduſtus,ſed qua faſtigium virtutis extructum eſt;fidiculis rurſum diſtractus,ſed quæ confirmarunt fidem;deinde conſciſſus ferri mucronibus,ac plurimis alijs pœnis attritus, eximiam indolem, ac magnitudinem animi noſtræ diſciplinæ propriam declarauit: poſtremò cum impoſtoris cuiuſdam magicum bouem euertiſſet, Alexandramque reginam iam dudum vita functam precibus ab inferis excitaſſet, non tam adoleſcenti ſimilis,quàm heroe maior gladio percuſſus occubuit: Acceſſit his Procopius,quem Diocletianus ipſe ad honorum gradus euexerat, atque in Oriente conſtituerat Ducem: is diuino monitu accerſitus è Cœlo, atque euocatus ad nobiliorem pugnam,ſtatim acre ſuperſtitioni indixit bellum: aureis namque,& argenteis Diis, quos ſibi fabricandos curauerat, comminutis, eorum pretium in egenos diſtribuit, vt diteſcerent exuuijs Erebi; quamobrem captus quàm alacriter ſe ſubiecit

ſupplicijs? aut quæ quantumuis immania non exhauſit? quam non ſubijt carnificinam? quibus vngulis cutis eius concisa non eſt? quæ non hæſerunt lateri faces? quorum ferramentorum, mucronumque acies admota corpori hebetata non eſt? Iam Sebaſtiani fortiſſimi Ducis prætorianæ cohortis virtus maior eſt, quàm vt laudatione egeat; qui ideò ſagittarum excepit nubem, vt, quemadmodum in hanc rem quidam veterum Ducum dixit, commodius ſub vmbra pugnaret: cœperunt ſpicula non tam veneno, ac felle, quàm ſanguine, qui fluebat, melle dulcior tingi: fons ille gloriæ tot habuit, vnde manaret, ora, quot vulnera: mox curatus diuinitùs, ante attonitum Cæſarem ſtetit: confixit hunc ipſe verbis, quaſi telis, quæ tantò acrius vulnerarunt, quantò acutius procuſa erant cote virtutis. conſequuti Sebaſtianum ſunt domeſtici ipſi Imperatoris, ac familiares: Dorotheus, & Gorgonius; in primis verò Petrus eubicularius: hic per mediam Nicomediam per ignominiam tractus, tum vſque eo diuerberatus eſt, vt oſſa flagrorum, fuſtiumque ictibus nudata perſtringerent horrore intuentium oculos: atque vt exaturari crudelitas poſſet, condimentum adhiberi à lictoribus iuſſit, ſed acerbiſſimum: ſalem enim aceto miſtum in diffluentia membra infuderunt, atque in uulnera intriuerūt: quo tàm immani cruciatu cùm ſuperior extitiſſet, conſtratus eſt etiam ignis, & poſita cratis, vt eo tanquam edulio auida ſæuities paſci poſſet: quibus in ſupplicijs tanta cùm ſociorum, tùm ipſius Petri firmitas, ac ſoliditas eſt viſa, tam diuina virtus, vt cum eſſent à noſtris ſepulturæ mandati, Diocletianus effodi iuſſerit, atque in mare proijci, hac tantùm de cauſa, quod vereretur, ne, ſi quid eorum extaret, haberentur Dij. enimverò ſi quis Clementis Ancyriani Præſulis inſuperabilem, & infractum malis animum conſideret, non mirabitur Diocletianum in hanc ſuſpicionem veniſſe occultæ diuinitatis in noſtris, cum ſupra naturam ad ſtuporem agerent: etenim per quæ Clemens ſupplicia circumductus non eſt? primùm quidem Romæ, deinde Nicomediæ: quoties deſtitere defatigati lictores? ſtante illo in pœnis, ac præſtolante alios, qui recentes, vegetique ſuccederent: quàm longum illud fuit ſtadium, quod excurrit ſine vllo lapſu, etſi multo lubricum ſanguine? viginti ipſos & octo annos exagitatus eſt, incredibili virtute

con-

concertans cum ferro, cum igne, cum ſaxis, cum Aphricanis belluis; ac diuerſis modis in terra, in aere, in aquis exercitus, natura ſuperior; eum ſi adamantinum dixeris, parum dixeris, neque enim hircino frangeretur ſanguine, qui tandiu frangi non potuit ſuo: at verò Tiburtius ne in igne thus imponeret manu, ignem impunè calcauit pedibus: Marcellianus, ac Marcus confixi clauis, immobiles non animo tantùm ſtetere, ſed corpore. nec deſiderata in fœminis, ac puellis virilis quædam virtus eſt; nam, & Aquilina virgo per præfectos ferro confoſſa, victricibus ipſis Diocletiani aquilis generoſior fuit: & Febronia auulſis mammis euaſit Amazon. Eulampiæ, atque Eulampio fratri, quorum ipſum nomen fuit illuſtre, facta eſt ſplendoris acceſſio per flammam; & Eulalia virgo quid non pœnarum exhauſit? equuleum in primis, dentes ferreos, crucem. ſed hæc & alia multa, immanitatis, illud etiam peruicaciæ, quod Anaſtaſiam Diocletianus per Iulianum à morte excitatam it. um addixerit morti: immò Iulianum ipſum, à quo vitam illa receperat, neci dederit; ſed Anaſtaſię reuiuiſcenti omen fuerat in nomine, & bis extinctam vna, eademque excepit æternitas cum cumulo gloriæ. huic porrò immani facinori affine eſt illud, quo, & Zoe matrona lectiſſima, cui nomen à vita, & Vitalis ipſe addicti ſunt morti. ſatis autis autem idoneos crudelitati ſuæ miniſtros, Diocletianus elegerat, Dacianum in primis in Hiſpania præſidem; qui in ea regione, quæ ſēper fœcunda fuit parēs heroū, penè innumerabiles diris excruciatos ſupplicijs neci tradidit; in quibus Lucretiam heroinam, Romana longè illuſtriorem numerauit: Aquilinus verò tribunus in fortiſſimum Ducem Azam vnà cū centum quinquaginta millibus militibus laureatis, tanquam in hoſtes gladium diſtrinxit: quòd idem facinus Veturius tribunus militum in ſuos eſt aggreſſus: Anolinum quoque proconſulem ſecundùm votum ſuum Diocletanus eſt nactus, à quo Criſpina nobiliſſima matrona ſecuri percuſſa. de Retiouaro quid dicam? nihil ad eius ſæuitiam accommodatius: nouo hic crudelitatis inuento Victorini, & Fuſciani naribus, atque auribus ardentem reſinam infudit: clauis ignitis tranſuerberauit tempora; exculpſit oculos; alligatum tanquam ſcopum ſagittis obiecit: Quid quod contra ius, faſque etiam in Iuſto puero non abſtinuit ferro? quod item Marcia-

Digitized by Google

nus imitatus eſt in Celſo penè lactente, in fratribus quoque; & matre mactatis. adhibuit hic Imperator ad necem in primis Lyſiam præſidem immaniſſimum, cuius monſtroſa ſæuities cũ in multos oſtenſa eſt, tũ in Oreſten, pietate alteri fabuloſo oppoſitũ: is & in ignito lecto collocatus, vt qui locus ad quietem datur, vſum mutaret ad pœnas. Sempronio autem Vrbis præfecto quid immanius reperire Diocletianus potuit? qui nobiliſſimam Romanam virginem, ætate tenerrimã, cui flamma pepercerat, ſuſtulit ferro. At verò Paſchaſius cum Luciam ferventi oleo perfudit, pugilem fecit; & cum lupam facere non potuiſſet, ipſe leonem feritate induit: ſacrum illius guttur, quo religionem liberè profitebatur, inuadẽs: His adde Laodiciũ, à quo Papias, & Maurus; adde & Agricolaum, à quo Blaſius antiſtes; & Firmilianum, à quo Adrianus, & alij impiè necati: quoties auſi ſunt, per ſummam impietatem, eorum ſanguinem, quem belluæ veneratæ non attigerãt, elicere ferro? ſed prȩclarè res cecidit: nam & hic omẽ fecit firmitatis, & ille amplæ ſegetis ex ferro quod exercuit, & ex cruore, quem fudit: Quid quod illa ipſa magiſtratuum nomina, quæ lenitatem videbantur oſtendere, in noſtros ſæuitiam prætulerunt? ab Vrbano quippe præſide præter ceteros, Alexandri duo immaniſſimè interfecti ſunt; à Dulcitio Irene acerbiſſimis affecta ſupplicijs, igni addicta, & ſagittarijs obiecta: nam duo illi Diocletiano familiariſſimi præſides, quorum alteri ab inquinatiſſimis moribus, Turpilio nomen fuit, alteri ab inſigni ſæuitia, Barbaro; mirum non eſt quod re præſtiterint, quod nomine præſeferebant: ſed Turpilius dum deturpare noſtrorum gloriam putat ſe poſſe ſupplicijs, potius decorauit: Barbarus dum barbariem exercet, alacritatem addidit; omitto cæteros Iudices, ac magiſtratus, Lyſimachum, Stratonicum, Priſcum, ac reliqua portenta ſæuitiæ; ſub quibus Olympiades conſularis equuleo tortus; Caſtulus auguſtalis curator arena obrutus: Pancratius, & Venantius adoleſcentes ita exerciti, vt alter Pancratiaſtes haberetur, alter domitor belluarum. longum eſt agmen laureatorum militum; & in laniena noſtrorum obſtupefactus hæreo. Sed quanto cum fragore tempeſtas illa Diocletiani, ac Maximiani concita detonuerit, vel ex eo coniici poteſt, quod in Ianuario ſanctiſſimo Beneuenti præſule actum eſt,

nacti

Digitized by Google

nacti erant Imperatores adminiſtrum ſuæ crudelitatis acerrimum Timotheum, quem Campaniæ præfecerant; nihilque ei tam impensè mandarant, quàm vt in Chriſti cultores omnem ſæuitiam exerceret. ab eo igitur Ianuarius in primis diriſſimè excruciatus eſt. in ardentem caminum iniecit; ſed hoc tantùm egit flamma, vt illæſum faceret illuſtriorem. in amphitheatro quoque feris obiecit, ſed ſpectaculum in cauea nouum dedit, feritate illarum in humanitatem verſa, quam ipſe Timotheus exuerat; qui dũ cæcus fertur ira, repente oculorum vſu priuatur: tum demum ſenſit ſe fruſtra cum virtutis ſplendore luctari, quæ ſibi viſum hebetaret: itaque veniam petit; & ad eius pedes, ad quos beſtias ipſas immanes piè accidere viderat, ſupplex ſe prouoluit. ſed mox ſubit recordatio de Cæſarum edictis in noſtros, quæ ſi exequi detrectaret, ipſorum in ſe ſæuitiam concitaret. quamobrem immanior quàm antea factus, capitis ſententiam in Ianuarium, ac ſocios impiè pronunciat. deteſtati ſunt omnes ingrati hominis barbariem, qui aciem ferri in eum diſtringeret, à quo aciem viſus recuperarat. adeo Cæſarum edicta implacabilia Timotheus timuit, vt Naturam ipſam reclamantem repulerit. ſed diuinitùs ſanè factum, vt tanta immanitas cederet Neapolitanæ ciuitati in beneficium: ſectis enim è Ianuarij ceruicibus ille ſanguis effluxit, qui veluti ſemper recens & ſibi vitalis eſt, & nobis; quem toties vel incendiarij montis cinis, vel hoſtilis gladius expauit: ſectus eſt autem vnà cum ceruicibus etiam digitus, qui videlicet calami præberet vſum ad epigraphen tantæ victoriæ teſtem, ne verboſa cantu laudum ſuarum Græcia Othryadem illum ſuum inculcaret, qui ſtrenuè cadens in bello, proprio ſanguine ſcriptis literis tantùm non poſt fata ſua in ſinum patriæ cruentum trophæi titulum retulit. nouũ profectò atq; præclarũ Ianuarius ſortitus eſt genus interitus, dum ſic extinguitur, vt perennet. Ad hæc Marcellinum ipſum Pontificem max. Orbis terræ parentem, religionis magiſtrum auſus eſt amentiſſimus Imperator Diocletianus ad ſuam ſententiam minis adducere: cuius Marcellini ſi fortè contremuit fides, atque infirmior ceſſit; fixa, deinde, & ſtabilita ferro refigi nulla vi potuit. Quid quod altero etiam paricidio ſe obſtrinxit? quid miramur, quod ſæuierit in alienos, qui conſanguineorum ſanguine ſecures

infe-

Digitized by Google

infecit? Caium namque Romanum item hierarcham, & Gabinium fratris filios ferro ſuſtulit; Suſannam verò Gabinij filiã, quia reſpuerat Galerij, quem adoptauerat, nuptias, pudoris, & religionis amantiſſimã, domi necari iuſſit: paternas ipſas ædes, ac parietes reſperſit cruore. potuiſſet hæc dici Auguſta, niſi Caium patruum ſequi maluiſſet ſacrorum antiſtitem auguſtiſſimum; faſces, ac ſecures perferre maluit, quàm præferre: hoc tantùm Diocletianus egit, quod Suſannæ, cui ob virginitatis candorem nomen erat à lilio, adderet per necem decorem etiam roſæ. atque hic tam impius paricida, quod ſupplicium ſibi debebatur, eo religioſiſſimum virum Calliſtratum affecit; in culeum namque paricidarum more inſutum abiecit in mare; quem tamen vnda ipſa deuexit in littus. Sed iam obruor multitudine, ne ad ceteros excurrere poſſim: perfunditur etiam horrore animus, & cruenta ferri acies vincit acumen ſtyli. quid mirum? quando in eo decennali bello tantum eſt noſtri ſanguinis fuſum, tôt millium in præcipuis Vrbibus facta ſtrages, vt Sol ipſe (ſiue ſignificatio illa quaſi mœroris, ſiue deteſtationis fuerit) aliquando radios contraxiſſe dicatur: nempe hoc propoſitum cùm ceteris hoſtibus, tùm Diocletiano fuit, vt Chriſtianum deleret nomen: hoc ſibi gloriæ, ſed falsò dabat, hoc titulis inſcripſit. excepit poſteritas, vt argueretur ille mendacij: hoc igitur fuit in columna inſcriptum,

Diocletian. Iouius Maximin. Herculeus Cæſſ. Augg.

Amplificato per Orientem, & Occidentem Imper. Rom.

Et Chriſtianorum nomine deleto.

Qui remp. euertebant.

Sed euentus ipſe oſtendit poſtea, quàm mendaces illæ notæ eſſent, quæ indicabant gentem noſtram deletam, cum potius ipſæ deletæ ſint; & Infame monimentum per pios Imperatores euerſum, in quo per noſtros euerti rempublicam erat inſcriptum; immò verò cum hæc ſiue incidebantur in ære, ſiue inſcalpebantur in marmore, tum maximè Religio in reipublicæ bonum propagabatur, vireſque capiebat; noſtrorum autem virtus columnis ipſis æreis, atque marmoreis firmior reſiſtebat. numquàm Religionis campus tam fœcundus fuit, ac frugifer, quàm cum irrigatus piorum ſanguine: Sacrificabat aliquando Diocletianus in campo Cereri pro abundantia

tia frugum.increpitus eſt à Zenone milite;iuſſus eſt hic occidi.ſed illud non modò impiè,ſed ineptè factum,quod qui pro frugibus faciebat, Abundios duos, actotidem Abundantios ſuſtulit:niſi quod ferrum,& his, & cęteris ceſſit in falcem, vt meterent abundè gloriam:quin etiam tanta tum fœcunditas fuit eius gentis, quam Diocletianus ſe deleuiſſe putabat , vt non modò in templis incenſis exardeſceret pietas , vt Nicomediæ accidit, ſed è theatris, ac ſpectaculis pullularet: vidit hoc Imperator ipſe vel inuitus in Geneſio mimo , qui cum ludificandi cauſa ſimulatè ageret Chriſtianum,repente cœpit ſe profiteri ; certè clauſa eſt fabula , vt in præceptis eſt, agnitione, ſed veri numinis : nullus actus tam ſcitè perfectus eſt,quàm extremus: nom ſolùm hic Roſcius non peccauit in geſtu,ſed peccare deſtitit in ſenſu, ex hiſtrione , ac mimo ſerius teſtis fidei factus:ſubmotum eſt non tàm ſcænæ , quàm veritatis obtectæ ſyparium : plauſit Geneſio cœlum , conſectanti non falſæ,ſed veræ gloriæ choragium:factus dici poſſet ex comœdo ſui tragœdus , niſi feliciſſimus fuiſſet eius occaſus ; ac Diocletiano potius contigiſſet claudere tragico , ac triſti fine fabulam vitæ : enimuerò ſiue metu rerum humanarum,quæ nunquam conſiſtunt; ſiue de ſtatu mentis deturbatus,& correptus inſania ; ſiue,vt ſapientes è noſtris putant, ſucceſſu rerum noſtrarum,& proſpero curſu religionis,quam fruſtra conatus erat extinguere,conſternatus, ac de ſpe deiectus,abdicare ſe imperio ſtatuit,quod facere collegam etiam Maximianum coegit: igitur eodem die (nam ita conuenerat) Diocletianus Nicomediæ, Maximianus Mediolani rem monimentis Romanorum incognitam peregerunt:ſpoliarunt ſe purpura,quam inquinauerant ſanguine ; abiecerunt de capite diadema gemmatum,quod deturpauerant, cum religionem affecerunt ignominia : ſubmouerunt à ſe faſces, ac ſecures , quas tot millium bonorum cæde fruſtra cruentauerant: Inter cæteros , qui Diocletiani edictis ceciderunt, Chryſogonus fuit,cui ab aureo genere nomen,cum eſſet ille vili, atque ſeruili:voluit autem antequam inſaniret,immò tunc cum maxime eſſet inſanus , dici parens aurei ſeculi ; nam iccirco ſupra omnem ſuperiorum Cæſarum faſtum totus incedebat ornatus auro,præſertim poſt deuictos bello Perſas;quippè tunc eò proceſſit arrogantiæ , vt ſibi diuinum etiam cultum exhiberi

vellet;

Digitized by Google

vellet, atque ad oſcula porrigeret pedes; auro, atque gemmis calceamenta ipſa radiata geſtaret: quàm igitur non modò impius, ſed amens fuit, qui cum tam impensè amaret ad pompaticum faſtum aurum, de medio tolleret Chryſogonum? meritò igitur ſe ipſe auro tandem exuit, & cum ſe in domunculam abdidiſſet, cœpit priuatus, qui nunquam fuerat vrbanus, agrum excolere: ſcilicet is ſe agriculturæ dedit, cuius edicto fuerat etiam interfectus cum Vitali Agricola; ſed tractauit raſtra, ne omnino dediſceret tractare ferrum; & cū omnia aurea ornamenta abiecisset, ferrum, inquam, tantùm, ſibi reliquum fecit ad effodiendam terram, quo fruſtra confoderat deſtinatos cœlo; ſed auerſante humo inhumanum aratorem, & vomerem cruentatum; liras, ac ſulcos agere cœpit, qui proſciderat piorum corpora ſulcis vulnerum: aquarum elices, atque incilia ducere, poſt tantum cruoris elicitum, poſt inciſa ferro innocentium membra: neque tamen illa horti amœnitas Diocletianum vllo voluptatis ſenſu mulcere potuit; ſed ferunt conſcientia immanium facinorum in morte ita excruciatum, vt animam inter gemitus, & ſuſpiria exhalarit: narrant alij, eum à Conſtantino magno accerſitum, cum timeret ne ab ipſo vt Maxentij fautor neci traderetur, veneno hauſto periiſſe; certè non niſi miſerrimè perire debuit is, cuius immanibus edictis præter cæteros innumerabiles, ſublati ſunt, & necati Feliciani duo, Felices quatuor, denique Feliciſſimus.

PERSECVTIO

MAXIMIANI HERCVLEI IMPERATORIS.

An. Chriſti circiter 297. CVm tanti imperij ſuſtinendæ moli Diocletianus imparem ſe videret, Maximianum adlegit collegam, de quo vetus illud extat elogium Victoris, atque Eutropij: Maximianus, inquiunt, natura ferox, ardens libidine, conſilio ſtolidus, ortu agreſti, Pannonioque, inciuilis ingenij, aſperitatem ſuam, vel vultus horrore ſignificās. quin etiam Iulianus, & ipſe religionis hoſtis eundem inſignibus ignominiæ notis ſugillat, quod acerbus, quod rerum nouarum cupidus, quod per-

perfidiæ plenus eſſet;ac propterea Silenum fingit, qui ipſum à bonorum principum conſortione excludat:hunc ſibi Diocletianus non minus crudelitatis, quàm imperij ſocium adlegit; cumque in Gallia noui tumultus orirentur, ipſum aduerſus Amandum, & Aelianum, qui in Bagaudanorũ nomen audacia ſeruili arma cõmouerãt, deſtinauit: hic, Gallici, credo, Herculis æmulatione quadam, Maximianus vocari ſe iuſſit Herculeum, vt Diocletianus ſe Iouium; niſi quod Hercules Gallicus aureis catenis alios ad ſe trahẽs exprimebatur; cum contra Maximilianus Herculeus ferreis catenis noſtros traheret ad ſupplicium; quamobrem meritò dictus eſt etiam à ſuis ferrei ſeculi parens. atque Hercules quidem ille ἀλεξίκακος, hoc eſt malorum depulſor eſt appellatus, quod vrbes, oppida, regiones, agros, ac ſyluas horrẽdis, ac perniciosis monſtris, aerem infeſtis alitibus liberaſſet; latrones exegiſſet, mortaleſque tutatus eſſet; cum contra hic ſtrage bonorũ delectatus ſit: in hoc tantùm imitatus Herculem, quod ille & furore, percuſſus, & inceſtis amoribus implicatus à Poetis fingitur; hic crudelitate furens, & libidinis œſtro actus ab hiſtoricis dicitur, vt nè obſidum quidem pudicitiæ parceret. Hoc igitur imperante, ac Circenſes ſpectante ludos, conclamatum eſt ab impijs duodecies: Chriſtiani pereant: vt quoniã Herculeus dici volebat, Herculis more quaſi laboribus fungeretur duodecim, hoc eſt religionem per duodecim Duces propagatam, ac totidem præcipuis legum fundamentis nixam extingueret; & Auguſtalis ſceptri poteſtate, quaſi claua conficeret, quo haberetur alter ipſe monſtrorum domitor; cum potius ob vitiorum fœditatem nihil haberet Orbis terræ monſtroſius: Ceterùm par Maximiano, ac Diocletiano propoſitum conſilium fuit gentis noſtræ delendæ; gemina impietas, & audacia: duo quaſi vulturij ad lacerandam Religionem ſæuiſſimis armati vnguibus conuolarunt: & cum ambitio habere conſortem honoris minimè patiatur; hi tamen fœdus imperij noſtro ſanguine ſanxerunt: quod vnus Imperator tantarum virium videretur eſſe non poſſe, vt inuictum noſtrum genus oppnmeret: ſed nimirum communis hoſtis inuidia conflauit hoc malum; hæc clamorem illum aduerſus noſtros excitauit in Circo; hæc impios

Cæſares iunxit: hæc Flamines, ac Hierophantas incendit: iam enim haud ſibi diutius tolerandum videbatur, huiuſmodi inviſum ipſis, ac Dijs genus hominum, vbique gentium longè, latèque feliciter propagari; auitamque religionem ab iiſdẽ haberi oſtentui pariter, atque contemptui, proſcindi conuicijs, exponi ludibrijs, totque ſcriptis in ipſam commentarijs omni ex parte labefactari; eiuſdemque cultores vt vecordes, atque inſanos, quod colerent lapides, derideri; fanaticos putari, q extruerent fana; immò hæc ipſa iã dirui, aras euerti, ſimulacra confringi; cum deniq; res noſtras in immenſum auctas, & amplificatas viderent; ſuas cõtra collapſas vndique, atque proſtratas: vt iã crederetur affore illud tempus, quod ab oraculo iam inde ab Hadriani ætate ferebatur eſſe prædictũ; nẽpe omnes ferè mortales nomen daturos Chriſto; Deorum templa penitùs deſerenda, atque illi vendicãda, noua etiam excitanda; cum Hadrianus ipſe quaſi præſcius futurorum, templa erexiſſet multa abſque Deorum imaginibus; ac primũ ſe tã præclari operis præbuiſſet quodãmodo architectum: quamobrem ad tot ignominias Dijs illatas vlciſcẽdas, ſenatus Romanus inſurgit; Imperatores primi bellum omnium maximum indicunt, promulgatis edictis, quaſi claſſicum perſonantibus; et perinde ac de ſumma rerum acturi, & pro Dijs, eorumque delubris, ipſaque patria, ac denique libertate eſſent dimicaturi, magno ſe apparatu armorum, inſtruunt ad extinguendos, prorſuſque delendos noſtræ diſciplinæ homines, quibus vigentibus patriam religionem, verius ſuperſtitionem, & vnà cum ea coniunctum Romanum imperium videretur planè collabi, atque conſumi; itaque omnes comparant vires, cunctas admouent machinas: in hoc verſantur conſilia, circa hoc laborat induſtria, ſtudia vigilant: noſtram in gẽtem vniuerſi coniurant, exardeſcit perpetuum, & implacabile bellum, quod religione patria ſacrum adeo formidoloſum erat, vt eius primo congreſſu viderentur quiq; fortiſſimi poſſe proſterni; eòque ferocius, & vehementius, quod magno dedecore totius imperij vna gens noſtra nunquam viſa ſit tot ſuperioribus Imperatoribus, Nerone in primis, ac Domitiano in eam inſurgentibus, ac totis viribus oppugnantibus, potuiſſe domari; quæ ſine armis dimicans ſemper inuicta permanſerit; quæ & de cultoribus Deorum maiorem

iorem

iorem in dies prædam ageret: Ad hos,inquam, penitùs conuellendos Diocletianus, & Maximianus,addito etiam Galerio Cæſare, accinguntur: vetera ſacra reſtituunt, armant leges,pœnas decernunt; atque vt omnibus conſtet, hoc ſe profiteri, Deorum nomenclatura ſe ſignant; alter Iouius, alter Herculeus dicuntur. ſtimulos porrò addidit nouum Apollinis oraculum: à quo cum ſciſcitatum eſſet, qua tandem ratione Deorum cultus amplificari poſſet,edita vox eſt,infami illo tripode, atque cortina ſanè digna, oportere Iuſtos interfici; habiti autem ſunt etiam hoſtium iudicio Iuſti non alij, quàm noſtri; ita & commendata religio eſt, & vituperata ſuperſtitio; quid enim à Dei natura, quæ omnis iuſtitiæ fons eſt,& origo,tam alienum,quàm damnare iuſtos? ſtatim igitur quaſi ſigno dato ab impijs arma ſuſcepta in noſtros. Incidit autem in Maximiani furorem in primis Thebæa legio, non minus religione,quàm robore præſtans: Alpibus itaque ſuperatis,cum Maximianus hoſtes obuios aggreſſus eſſet,primùm de more luſtrandi exercitus conſilium init: ad hæc agenda ſacrificia inſtituuntur, quibus milites apud Deorum aras expientur: hic Thebæa legio, quod execrandis illis ſacris ſe non luſtrari, ſed inquinari arbitraretur, obfirmatis ad pietatem animis ſeceſſionem facit: tum miſſo ab Imperatore nuntio, *M*auritius tribunus legionis,Exuperius vexillarius, & Candidus ex ordine ſenatorio purpuratus, nomine omnium reſponſum dant plenum fortitudinis,atque conſtantiæ: paratos ſe quidem in ceteris omnibus Imperatori parere, præter hoc vnum nefarium iuſſum, ſummo Imperatori Deo aduerſum: quo audito cum ille excanduiſſet ira, decernit, eos in publicum ire ſupplicium, hoc eſt decimumquemque ſortitò feriri gladio: potuiſſet ea legio, vt conſtabat ex ſex millibus ſexcentis ſexaginta,& amplius militibus,obniti, reſiſtere, depugnare: ſed glorioſius eſt viſum, ſi armati caderent, non quidem abiectis armis,ne viderentur imbelles;nec tamen ijs vſi, ne cædere viderentur inuiti: itaque iterum, atque iterum decimantur. non alius metus fuit, niſi ne cui moriendi ſors nō obtingeret: mœror tantùm ad ſuperſtites pertinuit, qui tamen breui eſt occupatus gaudio: quippe Imperator facto non ſemel periculo,cum ſatis compertum, exploratumque immotos eſſe omnium animos vidiſſet,totum immiſit exer-

citum, à quo ſinguli trucidarẽtur: innatauit latè campus ſanguine triumphali, ac relictus etiam in mortuis vultus in Deos minax; adhuc virile quiddam, ac generoſum ſpirante conſtantia. porrò cum haud multò poſt eò aduenifſet alterius legionis veteranus miles Victor nomine, cumque ſe forte iam diù expetita priuatum videret, ingemuit; meruit fuſis lacrymis, vt potiretur ſtatim voto fundendi ſanguinis; ſed nihil ineptius ab Imperatore factum: nam cum in bellando victoriam attenderet, ſuſtulit de medio Victorem. Iam antequam Romanus exercitus ſuperaſſet Alpes, Thebæa legio præmiſerat ad Capitolium laureatos nonnullos milites; Secundum videlicet, qui primus fuit ordine præſtitutus ad lauream, & Alexandrum: adde Octauium, Solutorem, & Aduentorem: hac tamen immani cæde facta, haudquaquam Maximiani exaturatus eſt furor, ſed in alias quoque legiones, ac ceterum exercitum ſæuit; iubet inquiri, ecquis reliquus è noſtra diſciplina eſſet; tum Caſſium, & Florentium ſponte oblatos apud Veronam ſecuri ſubijcit; quo tamen ſpes eſt iniecta noſtris, fore vt Religio perfuſa eo cruore commodius efflореſceret. præſtolabatur tum in campis Agrippinæ vrbis laureas fortiſſimus Dux Gereon cum trecentis, & amplius commilitonibus, qui omnes eadem animi magnitudine deuouere ſe neci: Laureaci quoq; (oppidũ id erat fauſti nominis) eiuſdem ſententiæ milites quadraginta reddidit conſtantia laureatos. Atque hæc in Occidente acta, cum interea vt Oriens item explendeſceret nõ minus præclara noſtrorum virtute, quàm Sole, Veturius militiæ magiſter materiam gloriæ per immania cruciamenta ſufficiebat noſtris, maximè verò militibus; cum enim hoc eſſet hoſti propoſitum, vt Chriſtianam Religionem planè conuelleret, ſic eius primùm vires infringere aggreſſus eſt, vt Chriſtianis militibus ſublatis, inermis Religio ſe tueri non poſſet: at nunquam eorum virtus enituit magis. ſingulos percenſerẽ, niſi penè innumerabiles eſſent. Sed illa Marcelli Cẽturionis è legione Traiana, eximia fortitudo animi omittẽda nõ eſt, q̃ natali die Imperatoris, cũ in epulo publico ceteri Dijs facerẽt, ſtatim abdicauit ſe honore, proiecit arma, & balteũ, & ipsũ Cẽturionis inſigne, vitẽ: Cẽturionis .n. manu vitis geſtabatur, q̃ & opimo præmio tardos ordines ad beatas producebat aquilas, & aliqua ex

parte

Digitized by Google

parte delicti pœnam honeſtabat: at verò Marcellus Centurio non tam honorificum putauit ferre vitem, vnde vini liquor, quàm venas offerre, vnde ſanguis exprimitur. Itaque victus tandem Maximianus conſtantia noſtrorum militum, aliud init conſilium: non eos deinceps gladio ſtatim demetere, ſed diuturno labore domare, atque atterere ſtatuit: aggreſſus erat excitare ingentes ædificiorum moles in prouinciarum modum: Thermas videlicet Romę Diocletianus; in Africa verò ſuo nomine Maximianus: huic operi Chriſtianos milites tãquam adſcriptitios ſeruos addicit, in primis ſtrenuiſſimum Ducem millenarium, Maximum, qui centum, ac viginti è ſuis ad religionis ſigna traduxerat; ſed Maximiani crudelitate ſuperior fuit conſtantia Maximi: demandata eſt carnificina tribuno; qui dum huius cædit humeros, priuatus eſt oculis: indignus quippe fuit, qui triumphalem videret ſanguinem, & manantem ex vulneribus gloriam. ceteri in arenarijs collocati, qui eam, quam effodiebant arenam, ad reprimendos, reſtringendoſque fluctus, quos impietas concitabat, adhibuerunt. porrò illud diuino nutu factum videtur, vt cum aliorum Imperatorum Thermæ Romæ collapſæ redditæ ſint ignobiles, ac ferè inutiles, Diocletianæ tantùm magna ex parte in vſum templorum ceſſerint; nec immeritò, cum labor is à noſtris fuerit pro Religione ſuſceptus: nobilitatæ, inquam, ſunt Thermæ illæ non tam aquis calidis, quàm noſtrorum vel ſudore multo, vel lachrymis. Sed quemnam immaniſſimus Imperator Maximianus tandem habuit exitum vitæ? planè miſerum; intercluſus eſt laqueo ſpiritus: nimirum, quia ipſo imperante Religioni reſpirare non licuit: enimverò non tam ſcelerum pœnitens, quàm facti, quod ſponte ſe cum Collega abdicaſſet imperio, reſumpſit arma, contulit ſe ad Vrbem, tanquam exploraturus militum animos ergà Maxentium filium; inde profectus eſt ad Conſtantinum generum, cui filia nupſerat Fauſta; clandeſtinas verò parabat inſidias: quibus patefactis ſtrangulari iuſſus eſt, ita contaminatum ſpiritum intra ſe continuit, qui diu communem aerem violauerat venenato redditus corde.

PER-

PERSECVTIO.

GALERII MAXIMIANI IMPERATORIS.

CVm belli fax multis Orbis terræ partibus adhæreſceret, ad incendium extinguendum Diocletianus, & Maximianus Auguſti duos creant Cæſares; alter Galerius fuit Maximinus, ſeu potius Maximianus; alter Conſtantius Conſtantini magni pater: dictus eſt Galerius hic Armentarius, humili videlicet, & ſeruili genere natus, cui res pecuaria curæ eſſet, ſed ex armentario factus eſt etiam victimarius; nam cum antea ex armento ſufficeret hoſtias *Dijs* immolandas, poſtea etiam homines è noſtra diſciplina impiè iugulauit. & Conſtantius quidem à noſtris rebus minimè abhorrens, Hiſpanijs ferè, & Gallijs contentus fuit; quodam quaſi auſpicio, quod vtraque regio habitura eſſet addictiſſimos religioni Reges: Galerius verò, qui infeſtis ſignis in bonos ferebatur, cęteras ſibi regiones depopoſcit, atque ad eorum cædem quaſi deſcripſit: ergò quà Conſtantius imperabat, quà noſtrorum cõſtantia, ſed latius hæc, generoſiuſq; regnabat: itaq; tunc miro modo immunis cædis Occidens fuit; occaſum Oriens habuit, icciroo quod eorum mors erat verè natalis, & quidam quaſi orientis gloriæ nitor illuſtris. ſimulauit quidem Conſtantius ſemel ſe impium, non vt alii iacturam, ſed vt ipſe periculum faceret de pietate: iuſſit domeſticos aut abiurare Chriſtum, aut exauctoratos abire; ſed ſecus egit, atque edixit; nam in propoſito firmos ſecum retinuit, cæteros exegit: cum diceret, qui ſummo Imperatori Deo fidem non præſtitiſſent, eos neque conſtanti fide in Conſtantium imperantem futuros: At Galerius accepta de Parthis, ac Perſis inſigni victoria, nihil antiquius habuit, quàm vt ferrum illud cruẽtum de barbarorum ſtrage conuerteret in noſtros; ſed antea (vt erat verſutus, ac vafer) tanquam adhuc exultans de victoria, diſſimulans odium, habere voluit ad populum concionem de cultu Deorum, tantò magis impius, quantò tectius videbatur niti pietate, perſuadere conatus, non niſi Deorum ſpe rem bellicam præclarè geſtam: theatrum igitur frequentiſſimum eſt conſtitu-

ſtitutum, atque habitum. intellexere ſtatim noſtri occultè ſibi graue comparari certamen. aureis, & argenteis Deorum ſimulacris theatrum erat ornatum; Dij ipſi in ſublimè, ac regia ſede collocati: coronæ clariſſimis illuminatæ gemmis capita redimita cingebant; tauri, ac cetera hoſtiarum genera immolabantur. tum luſtrari iubet Imperator populum, nactus eam occaſionem, cum totus inhiante ore ad feſta theatri acroamata lymphatus attenderet; cum interea boni mœrerent. tum cœpit Galerius magnificè, & clara voce commemorare ſigna hoſtibus erepta, ſpolia opima relata, trophæa excitata, imperij fines longè latèque productos: ciuitates alias captas, alias tributo adactas; denique catenatos nationum, ac gentium Reges: quæ omnia non niſi Deorum beneficio, ac præſidio acta eſſent; atque iiſdem tribuendas eſſe dicebat, temporum, quibus tunc fruerentur, commodiſſimas temperationes, fructuum prouentum, terræ fertilitatem, cœlique clementiam: Hæc Galerium in theatro de Dijs impiè, ſtultèque iactantem, ac plura dicere conantem immane prodigium intercepit; cũ enim ſerenus eſſet dies, & Sol regionem exureret meridianam, repente tenebris inuolui cœlum, immanibus mugire tonitruis, exardeſcere eliſis è nube ignibus; tum denſa grandine vaſtari agros, & conflictu ventorum ſuccidi arbores: theatri ſpectatores diluuiè, fulminibus, grandine penè opprimi; atque alij quidem ingenti procellæ fragore conſternati cadere intermortui; alij in fugam ſe, latebraſque coniicere, relictis, ac deſertis in theatro ſimulacris Deorum, quibus naturæ benignitas falsò adſcribebatur. Imperator ipſe parum abfuit, quin inter multos, qui in fuga cõculcati ſunt, periret; ac fortaſſe periturus, niſi grauiori reſeruatus fuiſſet ſupplicio: nihilo tamen melior factus, ſed amens, ac furore præceps non iam tectè, ſed palam agere cœpit in noſtros. Glycerium, qui ipſum ea, qua affluebat ſuauitate nõ modò nominis, ſed ſermonis, auertere ab impio cultu conabatur, boum neruis acerrimè cædi iubet, quo Glycerius cruciatu ita eſt delectatus, vt vix conſtet vtrùm ex eius vulneribus plus nectaris manarit, an ſanguinis. Inter hæc Indes, ex Auguſti Cuſtodibus præcipuus, cum ceteri de more candidati libarent Dijs, atratus ipſe, ac mœrens pro rei indignitate iacebat: itaque ſtatim abripitur, ac Cæſari ſiſtitur

Digitized by Google

ſtitur: adducta eſt etiã Domnina Dianę ſacerdos, quę cum ea, quæ acciderant, in theatro vidiſſet, cõmota prodigijs ad noſtros tranſfugerat, ac ſe in parthenonem, ſeu virginum aſceterium ritè contulerat: re cognita, ea ſedes ſtatim ſolo æquatur: Virgines proſtribulo damnatæ, ſed diuinitùs pudori conſultum: quod in Theophila maximè oſtenſum eſt; nam quotquot inflammati libidine acceſſere lenones, hebetati luce, ac timore correpti conciderunt; quo prodigio impudentiam omnes, multi etiam impietatem abiurarunt. ac Domninę quidem illuſtre certamen fuit, quanquam enim Dianæ Sacerdos fuerat, nõ modò in perferẽdis pœnis nõ fuit incõſtãs eius planetæ more, ſed hanc ſibi curam depopoſcit, vt proiecta noſtrorum corpora in maris fluctus reti exciperet, piſcatione religioſior, quàm ſacerdotio; ac demum incredibili conſtantia necem & ipſa ſubiret: Age porrò, illud quàm barbarè à Galerio factum, vt fortiſſimum tribunum militum Andream, qui ipſi in Perſico bello operam ſtrenuè nauauerat, indigniſſimè addixerit neci, non alius criminis reum, quàmquod nollet eſſe impius: is cum milites ſibi ſubiectos veri Dei cultu erudijſſet, ab eoque vno implorãdum docuiſſet auxilium, hac fiducia, hoſtiũ copias numero ſuperiores inuaſit, profligauit, obtriuit; qua re tam præclarè geſta, milites adhuc hoſtili ſanguine madentes luſtrali aqua per Sacerdotem expiauit, initiauitque; tum apud Tharſum ſeceſſit: re cognita Galerius in illos immittit exercitum, qui in Tauri montis anguſtijs interceptos trucidaret; ita nuper à victoria laureatis altera religionis defenſæ nobilior acceſſit laurea: neque verò felicius cadere potuerunt, quàm inter erepta vexilla, & ſpolia, & pæanes. Iam non modò per Galerium ipſum, ſed per eius miniſtros ſæuitũ eſt in noſtros; Romano enim religioſiſtimo uiro, quod Aſclepiadem prefectum à ſuperſtitione reuocare conatus eſſet, exciſa lingua eſt; ſed prodigioſè relicta vox, qua conuicijs inceſſeret Deos: raptus etiã in equuleum, ac depexus; tum in vincula coniectus, vtroque pede ad quintum foramen diſtracto; ac demùm ſæuiſſimè ſtrangulatus. at Agapitus cum ipſo Galerio luctatus eſt, quem feritate inſignem vbi ille conſtantia vicit, ceteras contempſit feras, vrſoque immiſſo ſe libenter obiecit. multa ſunt à Galerio impiè acta, multa crudeliter; ſed illud etiam indigniſſimè, cum integras noſtrorum

rum

rum familias ex Thebaide accerſiuit; quibus non ſtatim vitam eripi, ſed dexterum exculpi oculum iuſſit; deinde ignem in vulnus iniici, vt velut errabundi circumirent; alijs ſiniſtrum pedem ignito ferro aduri, vt eum poſt ſe traherent, quaſi telluris inutile pondus facti; quo vita ludibrio affecta acerbior nece ipſa foret, & longo illi mœrore extabeſcerent. denique tantus fuit Galerij furor in noſtros, tam multos oppreſſit, vt in monumento, quod excitatum Diocletiano eſt, quanquam mendacibus notis inſcripto, ſocius ipſe ad Chriſtianorum nomen extinguendum citetur. in Hiſpania certè nuper columnæ plures extabant, quæ huiuſmodi continebant epigraphen.

Diocletian. Caſ. Aug. Galerio in Oriente adopt.
ſuperſtitione Chriſti vbique deleta,
cultu Deorum propagato.

Sed quàm hoc palmare mendacium? conati quidem ſunt id agere, ſed labore vano: verè enim à ſapientibus dictum, Chriſtianorum ſanguinem fœcundam Religionis eſſe ſementem: deleta potius impietas eſt: extincti ipſi Cæſares infelici exitu, propagata Religio feliciſſimè. ac de Diocletiani quidem obitu miſerrimo dictum eſt: Galerij verò Maximiani mors ſine horrore narrari non poteſt; enimverò toto primùm corpore tumorem ingentem ex ingluuie concepit, quo deinde varie dirupto, lentè ita emarcuit, atque extabuit, vt impia lingua, quam immanibus iuſſis in Religionem armauerat, intra fauces horribilem vermium vim proferret, qui cum ex ore eius prorepetent, grauiſſimum, ac teterrimum odorem inhalabãt; nempe ipſo imperante reſecta, vti dictum eſt, Romano fuerat lingua, qui tamen miraculo vocis docuit muta Deorum ſimulacra carpi poſſe etiam ab elingui. itaque cum vltra horrorem humanæ miſeriæ Imperator ebulliret in vermes, putrefacto introrſum pectore, & vitalibus diſſolutis; cumque Medici quod vltra iam graueolentiam ferre non poſſent, iuſſu eius necarentur, à quodã ex illis, cõſtantiam ex deſperatione ſumẽte, increpitus intellexit, iram noſtri numinis eſſe pœnam ſuam, atque ideo curari nõ poſſe. collegit ſe tãdẽ Galerius, & penè correxit; ac ſtatim alia edicta, quæ palinodiam continebant, pro Chriſtianis ſcribi, & promulgari iuſſit: ſolutus eſt dolore, ſed beneficio mortis. retexuit acta impiè, ſed filo vitæ dirupto; ſerò ipſum pœnituit, at non ſeriò. tunc ſuperſtitioni ſilentium

K indi-

indixit,cum emarcidam,ac tabidam ſenſit linguam. denique more canis, quàm maximè latrans execrandam efflauit animam; quo canino latratu, ac rabie ſatis declaratum eſt, quid ſit in Religionem ſæuire.

PERSECVTIO
MAXIMINI IOVII CAESARIS.

An. Christi circiter 308.

GAlerius imperium adeptus molem rei ipſe ſecum reputans,duos ſibi adſciuit Cæſares,Seuerum,& Maximinum ex ſorore nepotem:Seuerus paulò poſt extinctus, relictus crudelis,Maximinus videlicet,qui ſe Iouium dici voluit, imitatus Diocletianum,ne ſe eius nominis à nobis contempti vltorem eſſe obliuiſceretur.alter igitur hic Maximinus eſt à Iulio Maximino item Religionis hoſte. Cum palinodiam,vti dictum eſt,ceciniſſet in morte Galerius,diuinam expertus vltionem, ac noua promulgari iuſſiſſet edicta pro noſtris, repreſſit ea Maximinus, atque edere noluit; refragari tamen ſtatim non eſt auſus:texit odium tantiſper, furoremque continuit:itque poſt illam caliginem temporum, noua lux oborta religioni videbatur, tamen vix ſemeſtre ocium fuit; & quaſi abortione quadam impietatis parturijt citiſſimè Maximinus, quod conceperat in nos odium; nouum illud,quod effulſerat in Oriente (nam eam Orbis terræ partem regebat) lumen auerſatus:bellum immane reſtaurat;flammam illam ſacro cruore ſopitam, ac penè extinctam quaſi flabello furoris exuſcitat; Deorum fana vel diruta, vel vetuſtate collapſa reſtituit; ſingulis in vrbibus Flamines, Regeſque ſacrorum conſtituit: reuocantur haruſpicum diſciplina, augurales litui,libationes, & ſacrificia.conuentus interdicit noſtris, ne de amplificanda religione conſilium ineant;iterum minæ, terroreſque ſæuiunt. ſoluuntur iterum lictorij faſces, expediuntur ſecures, proferuntur è caueis Africanæ belluæ, proponuntur numellæ, ſcorpii, vngulæ,laminæ,& quicquid cruciamentorum aut excogitare potuit impietas,aut ars fabricari:tum per vaferrimos,ac perditos viros Maximinus facit, vt Antiocheni ab ipſo maximi beneficij loco flagitent vel exilium,vel exitium: eius porrò frau-

fraudis, ac technæ dux, & architectus Theotechnus quidam nomine eligitur, quaſi diuinus artifex dictus; ſed ab illa appellatione maximè alienus, ac potius κακό τεχνος, hoc eſt malorum artifex; is igitur poſteaquam omnia ad calumniam, & criminationem inferendam noſtris molitus eſt, magicum quoddam ſimulacrum Iouis φιλίου, qui amicitijs contrahendis præeſſe putabatur, (quem ſcilicet Iouem noſtri potius hoſtili odio inſequebantur) palàm colendum proponit: præſtigias omnes confert; adumbrata quædam, & ficta prodigia edit, ad eiuſque cultum nefaria myſteria, initiationes impuras, & impias expiationes excogitat; eiuſdem vanis oraculis, & ad aſſentationem compoſitis in animum Imperatoris influit: inter cœtera reſponſa magici ſimulacri, ac Iouis φιλίου, hoc eſt, vt ita loquar, amicij, hoc editum fingit, vt inimicitiæ communi odio contrahantur in noſtros, & inſtituta noſtrorum: ſed Theotechni technæ breui ipſi fraudi fuerunt, immo exitio. interim ne crudelitas etiam iguominia carcat, famoſi in noſtram diſciplinam eduntur libri, conuicijs in auctorem pleni: tum literæ à Maximino ad magiſtratus, ac præfectos, atque edicta miſſa, quibus iubebat omnino noſtrum genus excindi. res ipſa me admonet, vt illuſtre illud noſtrorum athletarum theatrum conſtituam: præcipuam ſibi laudem in eo comparauit Pamphilus, decertans quà virtute, quà ſapientia. admiratus item Cæſar Porphyrium eſt, adoleſcentem eximia ſpecie, poſt longa ſupplicia erecto animo gradientem ad mortem; & cum in ambitum, orbemque rogus exardeſceret, hinc, atque illinc flammas tanquam auido ore rapientem, attrahentemque: denique Porphyrius hic nomen, quod habuit à purpura, ſuo conſecrauit ſanguine: eius conſtantiam imitatus Seleucus miles Cappadox florenti ætate, robore, proceritate, firmitateque corporis reliquis antecellens, ſed animi conſtantia maior. at verò Philemoni choraulæ quiddam admirabile, & inauditum accidit: nam Apollonius anagnoſtes vnus è noſtris cum diritatem pœnarum expaueſceret, Philemoni cuidam tibijs ad Deorum aras, quas colebat, accinere ſolito, quatuor obtulit aureos, vt mutato habitu ſe Apollonium fingeret, & coram Præſide, ſuo loco, ſiſteret immolaturus Dijs; conditionem accepit: acceſſit ad ſacrificandum fictus, & ſcenicus Apollonius: penè iam thus iniiciebat in focum, cum ſubitò, qui mutato

erat habitu, mutatus eſt animo; exuit perſonam, ac laruam; Philomenem ſe dicit, Chriſtianum fatetur; vix fides habita, donec cruciatus adhibiti; at ille feriò idipſum aſſeuerat: itaque addicitur morti: conſtantiſſimè ceruices ſubijcit ferro. puduit tum Appollonium facti: pudor excluſit metum; ſtatim ſiſtit ſe præſidi: ſe verum Apollonium dicit, & commori paratum; hoc tandem lætior fuit, quod auro dato non ſe à morte ipſe redemerit, ſed vitam & ſibi, & ſocio emerit: ac Philemon quidem numquam tam ſcitè in theatro choraulen egit, quàm cum morte obita tripudium egit. Sed illa propoſita maiori theatro fuerunt, cum Maximini iuſſu Mennas, & Hermogenes, Aegypti præfecti Auguſtales è ſublimi illo gradu pro Religione deiecti, ſpoliati eius honoris inſignibus, excruciati ſupplicijs, addicti morti. quo tempore multorum quoque Præſulum infulæ reſperſæ cruore rubuerunt; Petri in primis Alexandrini, quem Religio defenſorem, ac propugnatorem habuit inuictum. hæſitaſſe primùm dicitur lictor, reueritus eius maieſtatem oris, ac trepidaſſe; cum ille irretorto oculo vibrantem aciem cerneret ferri: itaque alii ſuffecti ſunt lictores, ac vix tandem repertus vnus, qui non niſi pretio, hoc eſt quinque nummis aureis acceptis, adductus eſt, vt paricida fieret: non ante ferrum, quàm aurum ſumpſit; nec ille niſi profuſo auro venalem profudit ſanguinem; ſed mirum dictu: ſacro capite in terram delapſo, poſt vulnus ſtetit reliqua pars corporis, vt erat innixa genibus, recta, immobilis, firma index conſtantiæ: dictum eſt à ſuis alumnis in pompa funeris non epicedium, ſed epinicium. Sit hoc certamen heroũ, illud heroidum; inter quas Alexandrina virgo nobiliſſima eminet Catharina: quid in illa non egregium, & præſtans? quàm Aſpaſiam commemoras? philoſophata hæc eſt non in porticu, vel lyceo, ſed in rota, fuit hoc ipſo tempore Fortunæ numen in honore, præſertim Romæ, cui Fortunæ, dum hæc à Catharina agebantur, quid infortunij acciderit, omitti non debet; quippe eius templum conflagrauit, ac ſimulacrum vnà cum rota in cineres abijt; irriſum eſt propterea, & iure numen illud à noſtris, & probris agitatum, quod Flamines acerbè tulerunt, & ea de re magnas tragœdias excitarunt; eodem igitur fermè tempore Fortuna inſtabilis, & inconſtans Dea conſumpta eſt, quo Catharinæ conſtantia admirationi erat; experta illa eſt exitia-

tialem rotam ſuam, cum hæc habuit triumphalem, quippè in ſublime illud ſacri montis Capitolium euecta: operæ prætium autem eſt indagare cauſam tàm eximij honoris; nam præter illam, quæ afferri poteſt de celſitudine animi, ob quam Catharina meruit in excelſum eius montis cacumen attolli, videtur afferri poſſe altera, vt nimirum ſanctiſſimum Virginis cadauer ſubtraheretur etiam poſt mortem Maximini furori; quippè hic non contentus nece noſtrorum, ſæuire ſolebat etiam in mortuos: ità enim belluinam acuerat rabiē, atque adeò extra naturæ leges egreſſus erat, vt exanimatis quoque ſepulturam ipſam inuideret; ac propterea cadauera ſub dio, vt à beſtijs dilaniatētur, proijci iuberet, obſeruantibus excubijs ex alta ſpecula, ne quis ea ſubriperet: itaq; agreſtes belluæ, canes, & aues carniuoræ noſtrorum membra diſcerpere, huc illuc diſpergere; ac tota Ciuitas vndique viſceribus, oſſibusque conſtrata cruentari, adeò, vt ijs ipſis, qui infeſto erant in Religionem animo, ea laniena nihil crudelius, eo aſpectu nihil horribilius videretur; neque tam eorum calamitatem, in quos iſthæc admiſſa erant, quàm communis parentis naturæ ignominiā deplorabant; ſpectaculum enim horribile non vno in loco deuoratarum carnium, ſed vbique miſerè diſſectarum, quod omnem tragœdiæ ſpeciem longè ſuperabat, & circa mœnia, & intra Vrbem cuiuscunque oculis ſubiectum erat, reclamāte natura tam immani facinori; quæ certè viſa eſt rei indignitatem ingenti prodigio notaſſe; laboraret hiſtoriæ fides, niſi res verſata antè omnium oculos eſſet, & monumentis conſignata firmiſſimis. cum ſerenum eſſet, ac purum à nube cœlum, & pacata omnia, repente Ciuitatis columnæ, quæ publicas, & communes porticus ſuſtentabant, nō quouis modo exudarunt, vt aliquando in marmoreis ſignis factum eſſe legimus, ſed multas veluti lachrymarum guttas profuderūt: parum hoc: plateæ ipſæ arente cęlo, ſubitò, perindè quaſi imber decidiſſet, maduerunt: obſtupefacti prodigio omnes, ac dum liqueſcerent lapides, viſi ſunt ipſi ſtupore penè lapideſcere: nec ſine cauſa rumor afflatus, tellurem, vtpotè rerum id temporis geſtarum ſcelere, ac impietate commotam, inexplicabili quadam ratione vim eam lacrymarum profudiſſe; & lapides, naturamque inanimem immane illud in noſtros patratum facinus defleuiſſe; & Maximini animum ferum,

rum, ac ferreum quadamodo coarguiſſe: cum igitur ſolitus hic eſſet, quos addixerat neci, eos exanimes addicere etiam ferarum morſibus, opportunè, ac diuinitus factum eſt, vt Catharinæ corpus poſt necem eiuſmodi lanienæ ſubtraheretur, immò potius inſigni cū pompa in ſublime ab ipſis Cœlitibus deferretur. Iā nihil videtur his Maximini ſceleribus addi poſſe; ſed mox hæc aliis etiam flagitijs cumulauit. Cum in eo exardeſcerent non minus libidinis, quàm crudelitatis faces, noſtrarum quoq; matronarum, ac virginum pudicitiæ inſidiari cœpit: enimverò cum eſſet immanitate leo, quærebat ad prædam lupas: iubet igitur eas, aut falſa numina colere, aut certè imitari, hoc eſt eſſe impuras, atque inceſtas; ſed nunquam maior cura fuit tuendi pudoris; & in quibusdam admirādum potius conſilium, quàm imitandum. Pelagia quippè ſe ſponte de rupè deiecit, ſorores ſe in pelagus: fertur illa matris in gremio prius ornaſſe caput, ſplendidam induiſſe veſtem, quod ornamento ſibi duceret mortem pro pudore ſuſceptam: at ſorores vnà cum matre conſertis manibus, tanquam choros ducerent, in mediū progreſſæ ſunt alueum, vbi vnda torrentior, vbi profundum abruptius: nulla pedem retulit, nulla ſuſpendit inceſſum, nulla tentauit, vbi greſſum figeret anxia: ſtringebat mater nodo manus dux Virginum, & magiſtra conſtantiæ: ferunt religioſum illū, quē conſtrinxerat, nodū, nec à morte laxatum; & vndam ipſam conſuluiſſe pudori cadauerum, quæ neque eas diſtraxerit, neque nudauerit; vt aliquando deſineret ſuas Roma iactare Lucretias, vim paſſas, antequam necem. verùm hæc tuendi pudoris conſtans ratio fuit; illud etiam ingenioſum inuentum: Nicomedienſis virgo Euphraſia cum cogeretur aut abiurare Chriſtum, aut pudorem perdere, ſtatuit neutrius facere iacturam: introducitur in lupanar virgo, immittitur auceps, qui prædam lenocinijs quaſi laqueis capiat; hoc enim ferè proprium impiorum fuit, petere viros ad leonem, fœminas ad lenonem: quid tum illa? procacem adoleſcentem mira quadam arte circumuenit: veneficam ſe eſſe, ac præſtigiatricem profitetur; ac modò ille à ſe abſtineat, mercedem ingētem conſeruatæ pudicitiæ pollicetur; eſſe apud ſe ait ſingulare medicamētum ac pharmacum, quo ille delibutus, atq; perunctus, deinceps in bellorum certaminibus, ac prælijs etiā inermis nullo prorſus telo, ac ferramenti genere violari, aut

con-

confici poſſit; ac ne ipſum diutius per ambages teneat, hortatur, vti rei periculum primùm in ſe virgine faciat: annuit ille percupidus explorandæ tam prodigioſæ rei; tum Virgo cera oleo permixta, ac digitis ſubacta collum ſuum circumlinit, atque inungit; quod vbi perfecit, collũ ipſum profert, ac ferro ſubijcit; iubet, quibus poſſit viribus adacto telo eiusmodi medicamenti vim, & efficaciã experiri: credulus ille, quàm potuit validiſſimè ferrum imprimit: ſed quod expreſſum eſt è cera, vtrùm mel fuit, an ſanguis? certè Euphraſiæ illibatæ nihil fuit ea nece ſuauius. plus collum ſplendoris accerſiuit ex illo monili è cera compacto, qua lumen accenditur, quàm ex torque gemmato; ſed aliquis hoc iure mirari poſſit, ꝙ in tanto æſtu, atque ardore pietatis non colliqueſceret cera: quàm enim ardens ſtudium fuit ſeruandi pudoris in virgine? obſtupuit ipſa Natura, vel induſtriam, vel animi magnitudinem admirata: cum enim illa per medicinã cerato vtatur ad curandum vulnus, hæc eo potius vſa eſt ad procurandum; niſi quod inſano amore lymphatum, ac ceritum iuuenem cerato curauit; ingreſſus quippè eſt, vt de ea ætate cecinit quidam, cereus in vitium flecti; Virginem etiam quodammodo fecit ceream, ſed inuenit adamantinum animum: plus amauit cũ feriendo egit hoſtem, quàm cum blandiendo amaſium: factus eſt pudicus ex proco: itaq; victo cupidine cruentũ ſuſpendit gladium in fornice iã nõ meretricio, ſed triũphali: ingemuit quidem primò, deindè laudauit in compingenda cera Virginis tanquam caſtæ apis ingenium: commendauit in cereo ſtratagemate, ac molli artificio ſtabilitatem mentis, ac firmitatem: parata fuit illa ceræ modo ceruices flectere, non propoſitum: eluſit arte naturam: nam quod conglutinat, & compingit, hoc illa contulit ad diſtrahendum videlicèt ab humeris caput: commẽta eſt nouum genus defendendi vulneris, vt acciperet vulnus: maluit præſtigiatrix videri, quam meretrix fieri: ſagax potius dicẽda, quàm ſaga; emit ficto veneficio beneficium: ſatis aptum habuit nutrimentum, quo explendeſceret pudor, ideò apte addidit ceræ oleum: quanquam hoc etiam ſe velut in agone pugilem declarauit: ecquod igitur illuſtrius facinus, quàm ꝙ in ſe habet, quo lumen accendat? habent quoq; ſapientes, quo in elucubratione nocturna præclaræ huius hiſtoriæ deſcribendæ vtantur. huc calamum deflexit Maximini libido, nunc ad

in-

Digitized by Google

inſtitutam de eius crudelitate narrationem redeamus. Quantas hic de noſtris ediderit ſtrages, vel ex eo coniectare licet, quod vno die recenſentur in ſacris faſtis Alexandriæ ſexcenti ſexaginta, & amplius eius iuſſu necati; quanquam illi quàm auſpicato ceciderint, is indicare viſus eſt, qui eos in beatiſſima nece ſociauit Fauſtus. Alexandriæ, inquam, Maximinus ſæuitiam maximè exercuit ſuā: nullum certè theatrum magnificentius fuit virtutis, gloriæq; noſtrorum: nempè ea vrbs, quæ ab Alexandro condita, ampliſſimum erat terrarum Orbis emporium; quàm Dimocrates architectus metatus fuerat ingenio mirabili, ad effigiem Macedonicæ chlamydis, orbe gyrato laciniosam, augulosо dextra, læuaque procurſu, vt aſpectus ipſe vrbis conformatus videretur ad ſpeciem bellicæ fortitudinis, & chlamydati militis: atq; hoc ſpecimen inuictæ virtutis nunquàm prætulit magis, quàm cum Maximini ſæuitiam vicit, ac fregit: itaq; cum videret hic eludi minas, ſperni ſupplicia, vt erat ingenio vafer, aliò ſe vertit: edictum edit non tā minarum, quàm mendaciorum plenum; quod potius magnificum quoddam de Dijs videri poſſit encomion: in quo fęlicitatem eius temporis, ac bona omnia Deorū beneficio adſcribebat: qui videlicèt idcircò propitij eſſent, quod Chriſti nomine penè deleto, eorum cultus apud ipſos vigeret; hinc fieri dicebat, vt ſemina terræ mandata redderentur tanto cum fęnore; vt Martis tubæ, ac litui ſilerēt; vt in commune commodum. elementa omnia conſpirarent; non corrupto cœli tractu, vt ſępè fit, graſſaretur lues; non trepidaret tellus, aut facta labe dehiſceret: vt maria quieſcerent, feriati eſſent venti, procellæ pacatæ; ac proindè conſultò ſę curaſſe Chriſtianorū genus excindendum, per quos calamitates in Orbem terræ omnes importabātur; meritò Deos honorari, quorum tā beneficum numen agnoſcerent: hæc cum magnificentius iactata, quàm verius de Dijs prædicaſſet, atque in columellis æreis incidi iuſſiſſet; ſtatim eum mendacij vltio diuina coarguit: cōſequuta eſt fames ſæuiſſima: abſtinuit à tempeſtiuis imbribus cœlum; & dum impium edictum in ære incidebatur, æreum factum: grauiſſima quoque incubuit peſtis, morbo velut igneo depaſcente artus, qui antrax dicitur: oculis maximè is erat infeſtus, quamobrèm multi luce priuati; vt quia verum Mundi temperatorem intus mente non viderant, ac cæca mente ferebanban-

bantur, etiã extrinſecus oculis cęcutirent: iacebant paſſim in foro cadauera; qui verò ſuperſtites sũt ad lacrymas, & mœrorem relicti, tanquã laruata ſimulacra, & macie horrida: hanc porrò ſibi prouinciam depoſcerant, vt canes ſuorum cadaueribus inhiantes abigerent, veriti etiam ne efferati rabie in ſe ipſos ſemiuiuos inuaderent; quo maximè tempore clara fuit, atque perſpecta noſtrorum hominum pietas, quæ hoſtibus ipſis admirationi fuit. Nam, & eorum libitinarios eſſe non puduit, & in eoſdem penè enectos fame, qui parcere noluerant ferro, prodigi fuerũt auri. Neq; tantùm poſt falſam illam Maximini prædicationem de Deorum prouidentia, fame, ac peſte ſæuitum eſt, ſed etiam bello; ingentem enim ab Armenis ipſe accepit cladem, Romano exercitu fuſo, ac penè deleto: denique tam aperta fuit vltio, tamque prompta, vt dubitare Maximinus non poſſet, quin ille calamitatum concurſus diuinitus eſſet factus ſui cauſa: quamobrem priora edicta reſcindere ſtatuit, ac noua, quæ à nobis facerent, edere: quod, vt quã primùm ageret, alterius inſignis calamitatis acceſſit ſtimulus: nã cũ Imperij conſortes, vt erat ambitioſus, & arrogãs, ferre non poſſet, confidenti mente facinus audax aggreditur; eoq; procedit amentiæ, vt amicitiæ fœdus, quod pactus cum Licinio fuerat, reſcindat, ac violet: tum ſtatum omnia ſeditionibus permiſcere; Ciuitates, ac Prouincias perturbare, exercitum perditorum multitudine infinita cogere, aciem contra Licinium inſtruere; ſed anteà magicis quibuſdã ſacrificijs initiari voluit, vt non minus præſtigijs, quàm armis inſtructus hoſtẽ inuaderet; ratus ità ſibi certiſſimam obtingere poſſe victoriã: at vbi ad manus ventum eſt, vltore Deo, partim conciſus exercitus, partim profligatus: Maximinus ipſe penè deſertus, atque nudatus vix ſibi turpi fuga conſuluit: tum vbi in Imperij angulum ſe abdidit, vt erat totus ignominia, & dedecore perfuſus, & furore ardẽs, falſos vates, ac diuinaculos, quorum oraculis, ſiue ineptijs potius bellum ſuſceperat, ad ſe accerſit, eoſq; tanquam præſtigiatores, ac veteratores, & ſalutis ipſius proditores trucidari, ac mactari iubet: deinde egregium pro nobis decretum edit, quo eos, qui è Chriſti diſciplina erãt, non modò immunes eſſe iubet à cęde, ſed copiam ijs facit ſacras extruendi ædes, ac priuatas etiam repetendi, quæ erãt ademptæ: ità mirum in modum diuino nutu factum

eſt, vt is, qui nobis non modò Ciuitates, aut agros, ſed ſolitudines, ac luſtra ipſa ferarum interdixerat, leges pro libertate conderet: & quos igne, ferro, beſtiarum, ac volucrũ laniatu, & quouis ſuppliciorum genere inſequebatur, eoſdem ſineret eſſe liberos, & indemnes; ſed quia metu hæc agebat, non aliquo vero ſenſu pietatis, pœnam non effugit; nàm pręterquã quod in ſecundo belli conflictu à Licinio victus, ac penè oppreſſus eſt, mox in horrendum morbi genus incidit, quo miſerè perijt: incredibli ardore intùs totus incanduit; flamma haudquaquam adſpectabilis diuinitùs immiſſa viſcera depaſcebatur non ſine grauiſſimi doloris morſu; vultus extabuit; exeſa, abſumptaque ſunt membra; ipſa hominis effigies prorſus euanuit, quanquam antea iam ipſe humanitatem exuerat; tanquam ſimulacrum quoddam in modum laruæ relictũ exiccatis oſſibus, atque adeſis, vt qui id ſpectarent, nihil aliud eſſe exiſtimárent, quàm ſepulcrum animæ, quæ in eo quaſi in cadauere penitùs putido defoderetur; & cùm æſtus adhùc vehementior ex intimis medullis ebulliret, ei exilierunt oculi, atque è propria ſede elapſi cęcum omnino reliquerunt: deinceps ægrè animũm ducens partim, mortem accerſens, partim ſe tot paricidiorum reum incuſans, luctantem ſpiritum expulit: ſtatim verò hoſtis omnium infeſtiſſimus eſt declaratus, & per edicta publica inſigni notatus infamia: imagines aliæ è ſublimi in præceps deiectæ, aliæ vultu ipſo deleto, luto oblitæ, tituli obliterati, ſtatuæ confractæ, & comminutæ, ac ludibrio expoſitæ; tùm Maximini ipſius familiares omnibus honoris inſignibus ſpoliati, Peucetius in primis, quem per multos gradus euexerat, & quo in Ægypto ad noſtrã cędẽ impiè vſus erat adminiſtro, interfectus eſt: at verò Theotechnus pſtigiator ille, qui Iouis φιλίου, hoc eſt amicij magicum ſimulacrum fabricauerat, vt inter Imperatorem, & noſtros conflaret inimicitias, vnà cum ſocijs eius artis, poſt multas plagas morte mulctatus.

PERSECVTIO MAXENTII IMPERATORIS.

An. Chriſti circiter 308.

MAxentius, ſiuè is Maximini Herculei verè filius fuerit, ſiuè

ſiuè ab Eutropia vxore ſuppoſititius, atque vt dicitur, terræ filius (ſi modò terra ab eo fœdata, & cruentata dixerit ſuum) cum primùm occupauit imperium, eos, qui erant è noſtra diſciplina ſibi maximè demerendos ficta pietate curauit, quod putaret eſſe ab re ſua, eam gentem, quæ iam in immenſum excreuerat, ſibi adiungere; verùm nulla vi coire poſſunt quæ maximo diuortio diſſident; nec vlla tam fidelis eſt copulatio, quæ in diuerſa tententia nexu teneat ſuo: non potuit ille cum noſtris quicquam habere comune, quia nihil habebat ſimile. Maximino fratri par fuit impietate, præſtigijs, ſæuitia, libidine: nihil ea tempeſtate Sol vidit impurius, quàm duos hoſce Tyrannos, qui Orientem, Occidentemque fœdarunt; ac *Maxentius* quidem ita fuit Herculij filius, vt monſtrum potius ipſe haberetur, dignum, quod Hercules claua mactaret: omnia in illo inceſta, fœda, nefaria: nullius matronæ pudicitia fuit tuta: effecit, vt lectiſſimæ fœminæ, cum nollent illici auro, in ſeſe ſponte adigerent ferrum; Sophroniam in primis id inire conſilij coegit, vt non modò inſignis indito prudentiæ nomine, ſed etiam pudicitiæ facto eſſet: atque, vt ea, quæ vellet, conſequeretur, ad magicas artes, atque præſtigias ita delapſus eſt, vt quaſi Circæo aliquo poculo in immanem belluam videretur eſſe conuerſus, enimverò grauidarum mulierum diſſecti vteri, extracti ferro immaturi partus; recentium infantium viſcera, iecorum fibræ, & præcordia notata; leones quoque mactati, quos feritate anteibat; infandæ adiurationes ad impios Manes excitandos, euocandoſque adhibitæ. dici verò vix poteſt quàm crudeliter in cæde ſuorum graſſatus ſit; quot humeros lictorum faſcibus, quot colla ſecuribus obnoxia fecerit; quantam multitudinem ciuium *Romanorum*, non Scytharum, atque id genus barbarorum, ſed domeſticorum ſuorum gladijs trucidauerit; quanta cædes facta ſit in ſenatu, vel leui rumore, ac ſuſpicione pertenui. ſed nihil acerbius, & indignius ab hoc monſtro factum, quàm vt Orbis terræ rectorem, ſacrorum antiſtitem, paſtorem populorum *Marcellum* per ſummum dedecus faceret armentariū; vt publicorum iumentorum curam ei demandaret, cui adminiſtratio humani generis commiſſa diuinitùs fuerat; vt impuriſſimus helluo ad impuram haram abijceret præfectum ſanctiſſimis aris, atque delubris: vidit Roma in illo ſqualore, ac

ſordibus extabeſcentem parentem ſuum, Religionis magiſtrum, cœli clauigerum: ægrius hoc tulit probrum, quàm immenſam ciuium ſtragem. & fuit Maxentio filius, cui nomen indidit Romulo, quem etiam Cæſarem fecit; reuocauit nomen conditoris, atque auctoris, ſcilicet is, qui Vrbem lacerauerat, atque euerterat: ingemiſcebat his malis Roma; Conſtantinum appellabat, qui ad obligandà tot vulnera pro faſcia diadema gemmatum adhiberet. fuerat verò Conſtantinus ad hoc diuinitùs præſtitutus, vt caliginem illorum temporum pietate diſcuteret: Conſtanti enim patri, cùm ipſum ex Helena ſuſcepit, admirabilis quædam ſpecies oblata dicitur; quippe videre ſibi viſus eſt in cubiculo, vbi iacebat, præter morem ab Occidentali Oceano orientem Solem, quæ rei futuræ præſenſio fuit; quamobrem in aliquot eius nummis Solem videmus excuſum. educatus autem Conſtantinus eſt à pueritia in Diocletiani auguſtali domo, quod fortaſſe mirabilius ſuperiore prodigio videri poſſit; vt conſuetudine vſus eius Imperatoris, qui tantum hauſerat noſtri ſanguinis, ac tam impensè ſuperſtitioni addictus fuerat, non modò acerbus, & impius non extiterit, ſed Religionem ſummis auctam honoribus in Vrbe velut in regia ſede, ſuis ornatam infulis collocarit, aliò ipſe ſeceſſerit. dederat verò Conſtantinus adhuc adoleſcens anſas eius pietatis in ipſa aula, cum auerſari cœpit Diocletiani, ac magiſtratuum ſæuitiam, manusq; noſtro ſanguine reſperſas. itaque primùm *Diocletianus* ipſe, deinde Maximianus Galerius eum interficere conati ſunt; ac parùm abſuit, quin vnus Heroum eſſet, qui in Religionis cauſa ceciderunt; ſed diuinitùs eorum furori ſubtractus, atque elapſus ex impiorum manibus ad Cõſtantium parentem traiecit in Gallias. commodùm is de hærede Imperij cogitabat æger, ac penè animam agens: itaque ſtatim iucundiſſimè exceptum coram ſenatu, ac principibus Conſtantinum auguſtalibus inſignibus, & imperij corona ornat: mox vbi parentalia egit, cum tanquam ex alta ſpecula in vniuerſum Orbis terræ ambitum aciem mentis intendiſſet; obuerſata in primis ei eſt Ciuitas illa, quæ princeps reliquarũ: totius Imperij moderatrix, & arx quædam omnium gentium eſſet; niſi quod amentiſſimo Domino, ac potius immaniſſimo monſtro ſubiecta: quam Vrbem cum nemo auderet in libertatem aſſerere, ſtatuit deuouere caput ſuum. videbat ſe rem

aggre-

aggredi ſpecioſiſſimam, ſed maximè arduam; quippe Maxentius præter infinitas copias militares armauerat ſe maleficijs, magorumque præſtigijs; itaque multò firmiore præſidio, quàm quod arma ſufficerent, opus erat. cum; illi mens eſt haud dubiè iniecta diuinitùs, vt Deo propugnatori primas; armis, ac militibus vix ſecundas tribueret; ſed vt nondum erat initiatus, cũ Deorum multitudo ſe offerret; animaduertit Diocletianum, & reliquos Imperatores Deorum cultores infelices rerum exitus plerumque fuiſſe ſortitos; contra verò Conſtantio parenti, qui Deum vnum huius vniuerſitatis auctorem, conſeruatoremque coluiſſet, atque omnium bonorum parentem, fontemque putaſſet, omnia fauſtè, ac proſperè ſucceſſiſſe: conſtituit igitur, eius, vt Imperiũ, ita hæreditariam habere pietatem: hæc Conſtantino agitanti, atque numen obteſtanti, vti conſilia ipſius, & facta dirigeret, diuina quædam prorſus, & admirabilis ſe ſpecies obtulit; nam die in pomeridianum tempus vergente, ignea columna in cœlo circumfuſa radijs, ac ſpecies Soli imminens efformata in crucem viſa eſt, ac ſtellis quaſi literarijs notis efficeret, atque componeret epigraphen, quæ declarabat eo ſigno in prælijs vſurpato Conſtantinum fore victorem. nec diu æſtuauit ancipiti cogitatione diſtractus; mox enim per quietem ipſe eius ſigni auctor viſendum ſe præbuit, iuſſitque exemplari ad illius inſtar affabrè facto vti: itaque ſtatim perito artifici effingendum datum; haſtile illud fuit oblongum, erectumque, auro vndique obductum, tranſuerſo cornu: in operis faſtigio corona affixa aurea, gemmis illuminata clariſſimis, in qua magni liberatoris Chriſti nomen compendio inſcriptum, media littera decuſſata, tanquam decennali bello termino conſtituto; quod item nomen Imperator in galea inciſum habuit, quo frons auguſtior, quàm ipſa maieſtate oris, ac diademate gemmato fuit. iam ad cornu illius particulam, quæ ex aduerſo erat per haſtile traiecta, pertenue velum oppaſſum pependit, magnifico prorſus, ac regio textu, quod micantium lapillorum commiſſura paſcebat oculos: pars porrò haſtilis inferior baſim verſus longius ducta ad fimbrias aureas ipſius Imperatoris, ac liberorum effigies, ad pectus vſque concinnè depictas habuit: hoc igitur accepto præſidio, explicatoque ſigno, quod olim fuerat inſigne trophæum victoriæ de Erebo partæ, in Maxentium, qui Romam inuaſerat,

ac

ac maleficijs,cæde,& omnibus flagitijs inquinauerat,Conſtantinus inſurgit. aggreſſus fuerat antea datis litteris demulcere illius animum, ac ſibi adiungere,ſed fruſtra:intemperiæ quippe illum agebant; primùm occultas eſt molitus inſidias, deindè apertè ſe hoſtem declarauit, deiectis Conſtantini ſtatuis, imaginibuſque deletis;infeſtis etiam armis, ſigniſque collatis. igitur Conſtantinus collectis copijs ex redactis antea in poteſtatem barbaris, & Germanis, & alijs Celticis nationibus, itemque de Brittania coactis militibus, qui omnes erant ad nonaginta millia peditum,& octo millia equitum,ex Alpibus In Italiam mouit,conflicturus cum Maxentio, qui longè maioribus copijs erat inſtructus; quippe adiunxerant ſe illi Romanorum,& Italorum octoginta millia, itemque Tuſci quotquot vniuerſam oram maritimam incolebant; præbebant & Carthaginenſes exercitum quadraginta millium, & præter hos alij:adeò,vt totus hoſtilis exercitus centum,& ſeptuaginta millibus peditũ,& decẽ,atq;octo millibus equitũ cõſtaret. tũ Maxẽtius totus ad fraudẽ cõpoſitus pontem ſupra Tiberim fodi iubet, non connexum prorſus à ripa, quæ vrbem ſpectat ad alteram vſque repam,ſed duas in partes diuiſum, vt in medioflumine ea, quæ partem vtramque pontis explebat, inter ſe quodammodo concurrerent,fibulis ferreis, quæ reuellebantur quoties pontem quis iunctum nollet.ſimul imperat fabris,cum primùm videant Conſtantini exercitum iuncturæ pontis inſiſtere,fibras reuellant, pontem diſſoluant, vt quotquot huic inſiſtant, in flumen delabantur. his imperatis ipſe interim intra muros incluſus Dijs victimas offert, extiſpices de belli euentu conſulit,vatum oracula perueſtigat, augurales lituos adhibet, antequam bellicos.editum eſt oraculum,quo ſignificabatur in fatis eſſe, vt qui ad perniciem populi Romani tendentia conſilia agitaret, is miſerè periret; Maxentius, vt qui amentia ferebatur,Conſtantinum periturum interpretatus eſt,à quo Roma petebatur; cum potius hæc nihil Maxentio ipſo haberet hoſtilius; & quoniam his auſpiciis ducebatur, meruit vt mala aui exiret in prælium; infinita enim quædam multitudo noctuarum deuolans in muros compluit, quæ ipſi ſempiternam prænunciare viſæ ſunt noctem. cum exercitus vtrinque cornibus aduerſis ſtaret,equitatum Conſtantinus immiſit ſuum,qui hoſtilem adortus fudit,peditibus quoque ſigno dato.ritè,compoſi-

poſitèque in hoſtem illi tendebant, acri conſerto prælio. qui erant à Maxentio Romani, & Itali, quòd omninò eius tyrannide ſe liberari optarent, ſegnius rem gerebant; reliquorum verò militũ multitudo innumerabilis partim ab equitibus proculcata, partim à peditibus interempta perijt. Maxentius fuga cum reliquis arrepta per fluminis pontem à ſe conſtructum ad vrbem contendit; tignis autem minimè ſuſtinentibus eam vim oneris, adeoque ruptis, repentè ipſe vnà cum ſuis ruit in præceps, atque ita hauſtus eſt gurgite, ſuo, vti dicitur, laqueo captus: renouatum eſt antiquum illud de Aegyptio hoſte prodigium, quem obruit mare: fuit autem hic pons ex lintribus doloſè confectus iuxta alium pontem, qui Miluius dicebatur, qui nomine ipſo rapacem Maxentij prædonis animam deſignabat; ſed ipſe potius hoſti ceſſit in prædam: ita qui ſuperſtitioſè confectatus eſt auguria, & auium volatus, ſiniſtros, & ominoſos habuit non coruos modò, ſed Miluios. neque hìc illud omittam, quòd ſapientes animaduerterunt; commodè factum, vt ne vnius Maxentij cauſa Conſtantinus ſacrum Romanis omnibus bellum videretur inferre, admirabili quadam prouidentia Deus tyrannum ipſum tanquam catenis quibuſdam ex Vrbe extraxerit, ſuis armis interimendum: non, inquam, caſu, non fiducia factum eſt, vt vltrò exercitum educeret; ſed illum excindendæ vrbis viſceribus inhærentem, ex aſſuetis latebris occulta vis diuinitatis excuſſit: eum pugnæ locum cepit, quo ipſum mente perdita, implicatoque conſilio pereundi maturitas perpulit, vt interclusa fuga moriendi neceſſitas intercipere: apud Tiberim ita ſuos inſtruxit, ſic ripę applicuit, vt vltimorum veſtigia, præſagio quodam euenturæ cladis, vnda quaſi fatalis allueret. longum eſt commemorare tectas continuis ſtragibus ripas, oppletum aceruis corporum Tiberim, & inter congeſtas altè cadauerum moles ægro nixu, ac vix eluctantibus gurgitibus exeuntem; denique tyrannum ipſum digno ſæuitiæ exitu è ponte præcipitem, & inter ſanguineos fluctus miſerè volutatum: tantam labem non eluit vnda, ſed auxit; quem ſitijt ſanguinem, tam affluenter habuit, vt in eo demerſus non tam hauſerit, quàm ſit hauſtus. perſtringi hæc ſatis eſt, ne pugna raptim geſta, diutius narrata, quàm confecta videatur: ita vis illa diuina, & maieſtas, fandi, atque nefandi diſcriminatrix, quæ omnia meritorũ momenta perpendit, ad libram examinat, ne-

fariam Maxentij fregit amentiam, Conſtantini pietatem texit, ac numine adiuuit, vt horrendas acies, & ſuperiores numero facilè profligaret; & quicquid inſtruxerat diuturni ſceleris longa molitio, ſubita, & felici congreſſione conſumeret. nihil, vt fit in rebus lætis, agglutinatum eſt triſte, quod victorum lætitiam vulneraret; ſed tanta hoſtium, & tam ampla cædes, tam incruenta ſimul, ac celeris victoria fuit, vt non bello ancipiti dimicatum, ſed ſola impiorum pœna expetita uideretur; uix habita fides dicto, ac nuncio tam repentino uictoriæ, donec expiſcato cadauere, reciſum caput, & palo affixum circumlatum, & oſtentatum omnibus. potitus eſt pius Imperator nouo more uictoria, non tam armis, quàm uexillo fretus; immò trophæum illud erat crucis. non draconarijs fidit, non ijs, qui minotauros, ac lupos, ceteraque ſigna legionum ſequebantur: de cœlo habuit, quod Romanam vrbem hoſti eriperet & Religionis regiam conſtitueret: non facta eſt auctior præda, ſed eſſe præda deſiuit; & quæ ſeruiebat, recepit imperium. Ingreſſus eſt Conſtantinus cum ea pompa, qua nullam antea vidit Roma iucundius; nouum fuit triumphi genus, quia nouo armorum genere reportatus; non agebantur vincti ante currum Duces, ſed ſoluta nobilitas: non captiua barbaries, ſed Roma ipſa iam libera: trahebatur ſcelus domitum, victa ſæuities, impietas catenata, libido ferreo nexu conſtricta: ſequebatur ipſius Tyranni teterrimum caput, & vti narrant, ſuperat adhuc in ſuperciliijs diritas, in ore crudelitas: adeo frontis horrendæ minas mors ipſa non vicerat: miſſum deinde eſt ad permulcendam Africam, quo nihil antea viderat illa monſtroſius, & ſi monſtrorum altrix; ferunt nondum tempeſtiuo mari, afflaſſe tamen nauigantibus felices auras, detumuiſſe fluctus, ac beatiſſimam de religionis hoſte victoriam elemẽta ipſa adiuuiſſe: inijciebantur in illum contumelioſiſſimæ voces; execrabantur os illud immane; poſt quæ ludibria hoſtis, ac Diras, ad victoris laudes conuertebantur. Interim noluit ingrata videri Roma liberatori ſuo, ſed rei geſtæ memoriam monumentis ampliſſimis conſignauit cum hac epigraphe.

Imp. Cæſ. Fl. Conſtantino Maximo.
P. F. Auguſto S. P. Q. R.
Quod inſtinctu diuinitatis
Mentis magnitudine cum exercitu ſuo

Tam

Digitized by Google

Tàm de Tyranno, quàm de omni eius factione
Vno tempore
Iuſtis rempublicam vltus eſt armis,
Arcum inſignem triumphalem.

Hanc epigraphen Senatus appoſuit, qui quod ſciret Conſtantinum vnius Dei cultorem, de inſtinctu diuinitatis meminit, non perſonæ: quia tamē alienus ipſe à noſtra diſciplina erat, de eius vexillo in crucis formam fabricato ſiluit. at verò Conſtantinus, qui huic præſidio victoriam adſcribebat, ſtatim vexillum illud in ſtatua inſeruit Romæ in loco celebri, ac præclaram hanc incidi iuſſit epigraphen.

Hoc ſalutari ſigno, vero fortitudinis indicio,
Ciuitatem veſtram tyrannidis iugo liberaui.
S.P.Q.R. in libertatem vendicans
Priſtinæ amplitudini, & ſplendori reſtitui.

Ceterùm hic ille Conſtantinus eſt, quem Roma parentem, Religio amplificatorem; aræ, ac templa patronum ſuum appellant; qui cum à Maxentio Marcellum Romanum hierarcham tam probroſè ad iumentorum curam abiectum, & in ſordibus, & ſqualore confectum ſecum reputaret, vbi tam impium deuicit hoſtem, hoc ſibi in primis propoſuit, vt Pontificem maximum, ac Religionis principem ſummo afficeret honore, obſeruaret, atque omnia illi officia magnificentiſſimè defferret: illi ingentes ædium ſubſtructiones, illi ornamenta, cultuſque ſacrorum tribuenda. quot verò, & quantas dimicationes pro noſtris inſtitutis, ac legibus piè, conſtanterque ſuſcepit? quoties noſtrorum Præſulum accepta ab hoſte oſculatus eſt vulnera? quàm nobilem ſtragem de nationum omnium Dijs edidit? quot fana demolitus euertit? quot mendacibus oraculis ſilentium indixit? neque enim illum adeò nobilitarunt debellati Scythæ, Sauromatæ, Getæ, quàm deuicta ſuperſtitio, penituſque deleta: quippe æditui omnes, ac hierophylaces quæ apud ipſos erant magno in honore ſimulacra, ac præſertim ea, quæ διοπετῆ, hoc eſt à Ioue delapſa protulerunt, & ex occultis fanorum adytis depromſerunt, cum populi ſuffragio carerent; ſtatuæ autem, quæ ex pretioſa materia conſtabant, igni diffictæ ſunt, pecuniaque inde collecta in vſum egenorum collata. direpta, & ſpoliata delubra, cum ceterorum Deorum, tum Apollinis, & Muſarum ſignis: extracti è cortina

Delphici tripodes, & Pan ille ſemicaper naturę Deus habitus, & à Grecię ciuitatibus dedicatus, ludibrio eſt expoſitus: fana vel ianuis nudata, vel tectis; quędam deſerta ſponte corruerunt: fana in primis Aeſculapij, quod Aegis; & Veneris, quod in Aphacis circa Libanum montem, & Adonidis fluuium ſitum, funditus euerſa ſunt; quæ ſcilicet celeberrima populorum ſtudijs frequentabantur, & ſuperſtitione maxima colebantur; ſiquidem Aegeatæ iactabant ægra hominis corpora vi & poteſtate genij, qui ſe ſubinde videndum offerebat, ſolui morbo ſolere; ſed eam accepit Aeſculapius à Conſtantino plagam, cui mederi ars nulla poſſet. In Aphacis autem memorabant, certo die per magicos quoſdam ſuſurros euocari ignem, qui inſtar ſyderis à ſummo Libani vertice procurreret; atque in vicinum ſe fluuium immergeret, quam igneam ſtellam, Vraniam, quo nomine Venerem nuncupabant, eſſe exiſtimabant: ſed Conſtantini religione factum eſt, vt demerſa Venus iterum non emergeret: erat enim in vertice Libani conſtitutum diuerſorium omnium turpitudinum, & officina nequitiæ, adeo vt eius montis nomen, quod vel à candore, vel à thure inditum eſt, ſuperſtitio infecerat; & inter incorruptas cedros, quibus abundat, corruptelarum illecebræ verſabantur: expurgauit hoc velut Augiæ ſtabulum alter Hercules Conſtantinus, aut maior, reliquos verò Deos ex ære fabricatos per ſummum dedecus funibus ſetaceis conſtrictos quaſi captiuos ex adytis extrahendos curauit: itaque cum eorum cultores fractum Iouis fulmen, cuius nutu, ac ſupercilio omnia regi putabant, cum reliquorum Deorum turbam afflictam, atque humi iacentem viderent, quibus hecatombas, ac thura offerebant, in eam cogitationem venerunt, nullarum eſſe virium eos, quos vnus Imperator ſine exercitu, ſolo nutu proſterneret, ac deleret: obſoleuerunt præ hoc omnes veterum triumphi, ſiue tres illi, quos Auguſtus egit continuo triduo, Dalmaticus, Actiacus Alexandrinus; ſiue quinque, quos Iulius Cæſar, Gallicus, Alexandrinus, Ponticus, Africanus Hiſpanienſis: hic enim vnus omnes gloriæ ſplendore præiuit: ea illè ſpecioſiſſimum trophæum crucis, quod è cœlo acceperat, nouo conſilio, in cineribus ſepultæ impietatis, atque in ipſorum Deorum buſto conſtituit.

PER-

P E R S E C V T I O

G. VALERII LICINII IMPERATORIS.

DEcennalis incendium belli, à Maxentio, noſtros Conſtantini Religione ſopitum, flabello ambitionis pariter, & impietatis exuſcitauit Licinius, & fortaſſè non minore flāma, quàm quæ exarſerat antea. creatus fuerat hic à Galerio Cæſar: cum, ne quid in Imperio noui moliretur, conatus eſt Conſtantinus ſibi allicere, arctèq; adiūgere; ac ne incertus eſſet, vel in amore in ipſum, vel in pietate in Deum, Conſtātiā ſororem in matrimonium collocauit: at ille, vt erat veteratorius, & Conſtantini gloriæ inuidus, diſſimulauit aliquamdiu quod impiè agitabat; immò verò vnà cum illo edictum edidit pro nobis verbis ampliſſimis, quibus ſacras ædes extruendi facultas dabatur, vis, & iniuria propulſabatur; mox tamen ità tranſuerſum egit amentia, vt in eumdem illum gurgitem, in quem ſuperiores Cæſares veræ diuinitatis hoſtes, ageret ſe præcipitem; nec eorum, quorum imitabatur facta, infelicem exitum perhorreſceret. hic cum eſſet illiteratus, immò adeò literis infenſus, vt eas publicam peſtem vocaret: auſus eſt perſcribere aduerſus noſtros leges maximè peſtiferas, quibus ſacrorum Antiſtites de Religione inter ſe conferre vetuit; ſtuduitq; ab eorum congreſſione, & conſuetudine alios abſtrahere; matronis, ac virginibus aditum ad pudicitiæ magiſtros interdicere, vt eum ad ſe, hominem impudentiſſimum, apertum haberet: deindè contra quàm Conſtātinus fecerat, omnes, qui è noſtra diſciplina erant, exturbat è regia; & qui ob res præclarè geſtas amplos apud ipſum honoris, ac dignitatis gradus erāt adepti, eos ſeruitio deſtinat: ità præludit impietati: mox tortuoſi ſerpentis inſtar, ac lubrici, venenum omne diffundit: in Amphionem hierodulum & quadraginta Virgines, quas ille ad pudorem inſtituebat, toto impetu fertur; atq; ille quidem diu ab Hadrianopolis præfecto iuſſus *Dijs* immolare, rē deteſtatur, dirum in modum excruciatur; ſed multò dirius interea excruciari cepit ſimulacri Sacerdos, ac miniſter impietatis; quippe ſubitò arreptus à malo genio, ſuſpenſus eſt in aere; tum

Anno Chriſti circiter 316.

magna vi in terrã afflictus, toto corpore illiſus interijt: digna Deo ſuo victima, à quo eſt ipſe mactatus. Ad hæc combuſtæ quidẽ Virgines igne sũt, ſed illuſtriores effectæ, quã Veſtales illæ, ignis immortalis dictæ cuſtodes: ſpectata in primis eſt Glaphyræ virginis in pudicitia tuendã cõſtãtia: hæc cũ inter puellas aulicas verſaretur, eximia nõ minus forma, quàm virtute præſtans, Licinij flãmæ, qui in eam inceſto amore exardeſcebat, ſubtracta diuinitùs eſt: nam Conſtantia Conſtantini ſoror, & ipſius Licinij coniux, re cognita, eam regiè ornatam clam in Armeniam ad Baſileum Præſulem prudentiſſimum, atque ſanctiſſimum mittit, qui tùm commodè auguſtiſſimam ædem ſacram extruebat: ad eius igitur ædificationem Glaphyra totũ, quod acceperat ab Auguſta aurum, atq; argentũ, cõtulit: ſed re cõperta, veteratorij ſcilicèt hoſtis arte, Licinius furoris ſimul, & libidinis œſtro percitus, ſtatim ad prouinciæ Præſidem datis litteris, Glaphyram, & Baſileum ferreis vinculis conſtrictos ad ſe adduci iubet: dum hæc aguntur, Glaphyram beata mors tyranno prædoni eripuit: Baſileus reſecto capite in mare proijcitur: fuit in vtroque nominis omen illuſtre: nàm Glaphyra exculpſit ipſa ſibi rei præclariſſimæ geſtæ monimentum æternum: Baſileus verò Glaphyræ cuſtos, cum eius pudoris, tum ſui ſanguinis purpura, ſe regem inaugurauit. Quid illud mortis genus, quàm impium, & immane fuit, & vix apud tragœdos auditum? cum noſtrorum corpora acie ferri minutatim in multa fruſta diſſecta, atque conciſa primũ ſunt, deindè in profundos maris gurgites ad piſcium paſtum proiecta: quo factum eſt, vt hæc à Licinio excitata in nos procella nonnullorum iudicio viſa ſit ſuperiores antoire ſæuitia: is igitur à ſanitate, ac mente penitùs deturbatus in ſacrorum antiſtites in primis impetum facit: vel quod Religionem maximè tuerentur, vel quod eſſent Conſtantino chari. in milites quoque graſſari cœpit furor, quos illi ſtudere ob eundem cultũ ſciebat, vt his ſublatis facilius inuaderet in Imperium. meruerat apud Licinium ſtipendia magna cũ laude Auxentius: erat apud regiam lucus cum Bacchi ſtatua, & vite patulis diffuſa ramis, quæ totum complexa locum opacabat: eò cum veniſſet Licinius, delectatus arbore, iubet vuam prægrandem, ac maturam ab Auxentio decerpi, atque offerri Baccho; deteſtari ille rem impiam, ac paratum ſe dicere potius ad venas, quàm

ad

Digitized by Google

ad vuam exprimendā: ſtatim balteum militarem ſoluit, abdicat ſe honoribus, ab auguſtali aula proripit ſe fuga; nō metus ipſum, ſed iuſta exegit ira: nihil magis ſobriè factum ab Auxentio in Licinum Bacchi cultorem, & ebrium cæde noſtrorum: ſed huius furor, tanquam è ſæuo incendio ignis, ita creuit in flammam, vt in immenſum auctus circumcirca cuncta depaſceret: deligũtur ad prouinciarum præfecturas eiusmodi magiſtratus, quos, & immaniſſimos ſciret eſſe, & maximè impios: conſtituuntur noui Buſirides, atque Phalarides; Lyſias videlicet, & Agricolaus. proponũtur faſces, ſecures, numellæ, rotæ, cruces, equulei, vngulæ, ſcorpij: quin etiam vbi crudelitas arte deſtituitur, armat elementa; & quæ inter ſe diſſident, in nos conſpirare coguntur, ignis, aqua: admirata eſt minor Armenia magnitudinem pietatis Cappadocum militũ quadraginta, quæ nunquam flagrauit magis, quàm in frigidario illo Thermarum gelu; eorũ coronis viſis cuſtos allectus ſimul eſt, & loco eius, qui defecit, adlectus; ac ne coronis illis clariſſimæ gemmæ, quibus illuminarẽtur, deeſſent, inter eos Smaragdus fuit: auſpicatiſſima quoque fuerunt cetera magna ex parte nomina, Alexandri videlicèt, Valentis, Leontij, Eutychij, Candidi, itemque Theoduli, atque Theophili, denique in eiuſdem Sebaſtanæ ciuitatis antiſtitem Blaſium immanitèr ſæuitum eſt: ſed nihil aliud Agricolaus egit, quàm quod, vel alienum habens animum, illo ferro fecundiſſimum Religionis agrum excoluit; qui quàm pulchrè efflereſceret, indicare viſus eſt is, qui eodem tempore in Ponto ſucciſus eſt ferro, Narciſſus; ſed quod in aquas deindè proijci iuſſus eſt, & amentiã arguit tyranni, & Narciſſi ipſius viriditatem indicauit non amiſſam. fuit etiam illud non modo furentis, ſed amtiẽs, quod Abibum hierodulum eo ſupplicij genere affecerit, qui climax dicitur, ſcalarum inſtar, & graduum; quibus illigatus, atque ſuſpenſus inter ferreas vngulas lacerato corpore torquebatur: itaque noſtris, vt ad veræ gloriæ culmen aſcenderent, hoſtis ipſe ſuffecit ſcalas, & gradus. at non tulit Conſtantinus tãtam noſtrorum ſtragem; commotus indignitate rei, ſimul & quòd de inſidijs ſibi paratis diuinitùs fuerat monitus, coactus eſt in Licinium arma ſumere, vt vnius cædẽ plurimorum innocentium vitæ conſuleret; nàm cum videret nihil ſe profeciſſe non modò beneuolentia, ſed etiam affinitate; ac nullam eſſe reli-

quam

quam ſpem ſalutis, ſtatuit armare dexteram, quã fruſtra iunxerat fœdere; itaque bellum apparat, necessariumque vniuerſa agmina tam peditum, quàm equitum cogit, ita tamen, vt non tâm armis fideret, atque haſtis, quàm haſtili illo crucis, quod ſibi è cœlo fuerat oblatum, præſidium pariter, atq; auſpicium certæ victoriæ. interim Licinius augures potius, & Ægypti uates; immò etiam veneficos, & præſtigiatores conſulit: tum victimis immolatis, ac iecinorum fibris inſpectis; ſciſcitatur, quem eſſet habiturus exitum belli; vno ore reſpondent, ſuperiorem fore Licinium: idem carminum ambagibus oracula aſſeuerant; in primis Apollinis Didymi cortina, quæ Mileti erat: indè enim ſuſcitanti de belli euentu reſponſum hoc ex Homeri verſibus editum ferunt.

Te iuuenes (grandæue Pater) vexare feroces
Certum eſt, te infirmum manet ærumnoſa ſenectus.

Cum autem eſſet prælium initurus Licinius, ſatellites, ac ceteros, quos eximiè charos habebat, in locum quendam, qui ſacer habebatur, conuocat, in quo nemus erat irriguum, ac denſis arboribus cõſitum, vbi etiam ſtatuæ lapideæ vario artificio inſculptæ Dijs erectæ: quibus cum cereos accendiſſet, & conſuetas immolaſſet hoſtias, orationem habuit impietatis plenam, qua Conſtantini exercitum peregrini Dei ope conſiſum eleuaret; ſuum verò patrijs Dijs innixum ad ſpem excitat indubitatæ victoriæ; ſed quàm præceps Licinius ferretur amẽtia, quàmque vana eſſet illa iactatio, admirabilis quædam ſpecies oblata dè cœlo ſignificauit; ferè omnes enim, qui eius ditioni ſubiecti erãt, videre ſibi viſi ſunt varias turmas militum armatorum, qui ſub Conſtantino Imperatore dimicaſſent, ipſo meridie per vrbes, tãquam victoria potitas, & opimis ſpolijs onuſtas ducere triumphalem pompam, & tanquam in Capitolium tendere: quæ ità ſunt adumbrata, vt diuiniore quadã ſpecie, & excelſiore virtute, id, quod breui futurum erat, portendi videretur: pugnatum igitur eſt ad Cybalim Pannoniæ oppidum; fuſus Licinius cũ exercitu: pugnatum in Thracia: penè feriata fuerunt arma: iterum illud vexillum, atque haſtile crucis pro haſtatis, ac ceteris armatis fuit: qua illud fuiſſet in parte perſpectum, inde ſtatim exterriti hoſtes fugam capere; noſtri vires ſumere: ea re intellecta Imperator, ſicubi partem aliquam ſui exercitus languentem videbat, ibi ſubſidium illud

ad victoriam pro Triarijs collocabat: quinquaginta militibus mandat, vti vexillum circumſiſtant, atque obuallent. quantum in eo eſſet virtutis, atq; præſidij miro prodigio confirmatum eſt: nàm cum in media belli dimicatione ingens fortè fremitus, ac perturbatio repentina exercitum occuparet, is, qui ſacrum hoc vexillum geſtabat humeris, inter prælia dum exhorreſcere cœpit, telorum videlicèt, ac iaculorum multitudinem reformidans: itaq; illud alteri tradit, vt periculo ſe expediat. quid tum? nempè poſtquam alter accepit; atque ille ex acie egreſſus, & extrà vexilli præſidium locatus, ſtatim telo coniecto confixus interijt; atque, vt hic timiditatis, ac diffidentiæ pœnas dedit morte; ità is, qui ſalutare trophæum ſublime, & erectum geſtabat, nulli vulneri fuit obnoxius; nec ſine magno prodigio; nàm cum tela crebertimo iactu in ipſum intenderentur, nō ipſe tela, ſed haſtile excipiebat: quod planè omnem admirationem ſuperat, vt tam denſa iaculorum nubes intra exiguū, & anguſtum tenuis haſtilis ambitum ferretur, in eoq; fixa hereſcerent, vexillifero ſemper intacto, atque incolumi, aduerſo quantumuis pectore; quod ſicut fuit metu, ità & dāno vacuum: ſed nimirum ſimile quiddam in ipſo Liberatore noſtro viſum erat, qui omnia diuinæ indignationis tela in ſe libenter excepit, quæ in nos meritò contorquebantur. hæc videlicèt magno, & erecto animo Conſtantinum eſſe iubebāt: quanquam & alia multa ei per ſpeciem oblata, quibus confirmabatur: vt cum armatus eques è cœlo auguſtum crucis antè aciem præferens vexillum eſt viſus; & rurſus cum Hadrianopoli adoleſcentes duo longè præſtantiores, quā Pollux, & Caſtor, quos Soteres, & Apotropæos in bellis habuerat Roma, hoſtium phalanges acritèr viſi ſunt cædere: & cum circa Byzantium noctu conſpectus eſt ignis, qui fulguris inſtar vallum exercitus ſui colluſtraret; quibus oſtentis in eàm ſententiam adducebatur, vt crederet, ſucceſſus illos rerum, atque victorias ſibi diuinitùs offerri. victus igitur Licinius, ac diffiſus rebus ſuis à Conſtantino pacem expoſcit; ille quāquam ingenium nouerat hominis præfractum, ac varium, libentèr dat, præſertim affini: tandem iterum noua molientem, ac ſępè fœdifragum, ferro, quod in ipsū, ac Religionē reſumere conabatur, intermendū curat; tametſi nō deſunt, qui narrent eū ſimili, qua Maximinū diximus, affectū diuinitus pœna interijſſe.

hoc

hoc eſt inſanabili vlcere,quo extabuit: ſic licèt non alitèr extingui potuit tam immane illud, quod in nos excitatum erat incendium,quàm Licinij rogo: facilis fuit illi tranſitus è præſtigijs ad Stygios. triumphauit omni ex parte Religio:reſedit tempeſtas omnis: reddi ſibi viſus eſt Oriens, ac verè ſplendeſcere: diſtractum in partes Imperium tanquam vno capiti agglutinatum,ac ſub vno diademate conſtitutum:nunquam Religio altiores radices egit, vt eam deinceps conuellere nulla vis poſſet: præclariſſimo Imperatoris edicto vbique ſuperſtitio dãnata; aruſpicina,ac vetus Hetruriæ diſciplina antiquata;fanis Deorum interdictum; excitata vni, ac vero numini templa; pudicitiæ conſultum; reuocata quaſi poſtliminio virtus; denique aureum ſeculum partum; quia non tàm ferro, quàm pietate pugnatum.

PERSECVTIO.

TIRIDATIS ARMENIAE REGIS.

An.Chriſti circiter 311.

Tiridatem militaris virtus ad Armeniæ regnũ euexit: qui ſi totum illud robur à natura tributum aduerſus hoſtes contuliſſet,nec veram quoque Religionem ferro appetiuiſſet, næ vir fortiſſimus, & ab omni laude nobiliſſimus dicendus eſſet:ſed dum patria ſacra tuetur,oppugnat noſtra: pro diuina Triade tria coluit in primis vana numina, Iouem, Dianam, Herculem: à Ioue regnum accepiſſe ſe ratus: Dianam,quaſi gloriæ obſtetricem arbitratus: Herculẽ ad fortitudinis auſpicium veneratus: ad horum cultum, quorum erat ſtudioſiſſimus, ceteros quoque,vel promiſſis alliciebat,vel minis cogebat. præcellebat tunc fama virtutum, Gregorius antiſtes Armeniæ: hunc cum nulla ratione peruertere potuiſſet,ad extremum diriſſimis ſupplicijs agere conſtituit; ac primùm eius humeros onerari iubet glebis ſalis,qui eſt apud Armenios fiſſilis;ſed nihil aliud egit,quàm quod hinc condimentum accepit ille pietatis; contrà verò ipſe vano crudelitatis inuento habitus eſt inſulſior.tum eũ ſuſpendi præcipitem iubet altero pede, ac decem lictores circa eum ſtatui, qui virgis acerbiſſimè cæderent;ſubijci quoque ignem,fimo ad eius materiam ſub-

ſubſtrato, vt denſum, & continuum anhelitum, quem effundere cogebatur à plagis, fumus impediret, atque obſtrueret; & ſimul fuliginoſum, ac tetrum illum fimi vaporem viſceribus exciperet: ſed ignorabat Tyrannus, viros ſanctos ſolitos, vt eſt in adagijs, ex fumo dare lucem: nunquam enim illuſtrior apparuit virtus, nunquam fragrantius redoluit: hæc ſicut Gregorij conſtantiam acuerunt, ita Tiridatis peruicaciam: ad alia ſupplicia gradum facit, excogitat aliquod immanius; & cum tabulis anteriores tibiæ partes per carnificem comprehendiſſet, ac deinde eas fune conſtrinxiſſet, ſic exprimit, vt ex ipſis etiam ſummis pedum digitis guttæ ſanguinis ſtillarent; cũ ergo vix tandem pedes inde eduxiſſet, in plantis pedis ferreos infigit clauos, & cogit ſic athletam currere: conficiebat ille virtutis ſtadium vnctus cruore, non oleo, & ad metam contendebat verę gloriæ: nemini athletarum in Olympijs magnificentius plauſnm. cum autẽ Tyrannum, & eos, qui aderant, à ſuperſtitione ad vera ſacra inter ipſa ſupplicia traducere non deſiſteret; infunditur ori liquidum plumbum, quo factum eſt, vt eius verba maius haberent pondus: omitto reliqua monſtra pœnarum à Tiridate nequicquam excogitata, atque adhibita; venio ad infames libidines. Ripſimen inſigni ſpecie, & pudore virginem è parthenone cum alijs non ſine vi extractã, adoritur. regias protinùs ad eam veſtes, & mundum muliebrem auro, gemmiſque exornatum mittit, vt pudicitiam labefactet: cum munera, blanditias, lenocinia expertus eſſet irrita, totus, amore in furorem verſo, bacchatur; tradit lictoribus, qui linguam ei vindicẽ pudoris excindant: tum admotis corpuſculo facibus adurant; denique per ſummam immanitatem ferrum in pectus adigant, eximant viſcera; ſocias quoque Virgines eiuſdem propoſiti ſeptem, & triginta dirum in modũ excruciatas interimi iubet: Gaianę verò parthenonis antiſtitæ, ac Religionis magiſtræ viuæ detrahi pellem; cui nihil gratius accidit, quàm more victimæ immolari. porrò illud hìc admodum notãdum videtur, cur tanta eſſet in hoc Tiridate ſæuitia: nempe hic genus ducebat ab eo Tiridate, qui item Armeniæ Rex ad Neronem ſe contulerat, ab eoque regni diadema acceperat, qui & Neronis ipſius conſuetudine delectatus, & theatricis ſpectaculis non ſine ferarum, quarum Armenia ferax eſt, & gladiatorum cruore ab eo datis intereſſe ſoli-

Digitized by Google

tus erat: Neronianum præſertim odium, quo ille exardeſcebat in noſtros, facile fuit ex ea conſuetudine concipere, atque in reges poſteros deriuare: Iam verò, quia noſtra diſciplina magiſtra eſt etiam pudicitiæ, Tiridates hic, & pudori pariter, & Religioni bellum indixit, cum deſæuijt in Virgines. at non ſiuit diuina Prouidentia improbitatem tantam longius progredi: Tiridatem inſigni pœna affecit, mente ſubitò motum, & in inſaniam verſum: qua ſe non hominem, ſed fœdiſſimum animal putabat: itaque exuit purpuram, abijcit diadema, nudus ſe cœno, limoque oblinit, turpiter volutatur. attoniti omnes, qui aliqua de noſtris acceperant, renouatum Babylonij Regis factum agnoſcunt, quem in ſimilem amentiam compulit arrogantia: nemo fuit, quin exiſtimaret, id non tam carminibus, aut Circæo aliquo poculo actum, quàm Numinis ſpreti vindicta: non omittam rem admiratione maiore dignam, nam quod nonnulli de altero putant, illum extrinſecus etiam formam accepiſſe ferinam; hoc de Tiridate ſunt, qui autument; nimirum vt eadem eſſet imago pœnæ, quæ vitæ: vox illa, qua Virgines morti, Antiſtitem cœno addixerat, meritò abiit in grunnitum; tetra ſupercilia in hiſpidos pilos, ſericæ veſtes in ſetas, diadema gemmatum in luti cruſtam, purpuræ decus in ſordes. reſidere iam non potuit in anguſta eius pecudis fronte auguſta Regis maieſtas: nihil erat illi iucundius cœno. cum interim Gregorius, qui ab ipſo in limoſo lacu damnatus tenebatur, contemplatione diuinitatis cœnum ſibi verteret in cælum. at verò ceteri purpurati, ſatrapæ, atque proceres, qui Regi de Virginibus trucidandis, & Gregorio vexando conſilium dederant; quanquam humanam formam non amiſerunt, certè de mente deturbati ſunt; & quod horribilius eſt, in tantam inſaniam reciderunt, vt efferati rabie ſe inuicem morſu appeterent, ac dentibus lacerarent. nihil Armenia, quanquam inter belluas poſita, aut prodigioſius, aut immanius vidit, obſtupuit planè eo ſpectaculo, atque exhorruit, cum regiam conuerſam videret in haram, ac Regem ipſum, vt quidam veterum loquitur, factum Epicuri de grege porcum: ſic autem indicatum eſt, maius hoc de Tiridate fuiſſe ſupplicium, quàm quod de Babylonio Rege diuinæ litteræ tradunt: quia hoc & atrocius, & probroſius: ſiquidem alter ille veluti conuerſus in bouem, delectatus eſt fœno, hic fimo; ille herba paſtus, hic glande; il-

le

ſe mugitum edidit, hic grunnitum: adde ſpectaculum illud immane purpuratorum, ac principum, qui amentia correpti, ac furore perciti ſe inuicem dentibus arrodebant, regia in carnificinã verſa: itaque obſtupefacti Armenij ingentibus monſtris, quid remedij, quid conſilij caperent, ignorabant: tandem Tiridatis ſorori (fortaſſe virginitatis hoc præmium fuit) per quietem diuinitus ſignificatum eſt, non aliter oſtenta illa auerruncari poſſe, vel expiari, quàm placatis Virginibus occiſis, & Gregorij precibus. itum igitur ad hunc ſtatim, quem tamen putauerunt ipſo cœnoſo foueæ, odore teterrimo, fame etiam, ac pedore extinctum: educatur, extrahitur: fit omnium gemitus, contendunt lachrymis, vt veniam Regi à ſuperis petat; commotus eſt horum precibus ſanctiſſimus præſul, ſed maxime fœdo illo, horrendoque ſpectaculo conuerſi Regis in pecudem, & ſatraparum mutuo in rabiem exardeſcentium; itaque ieiunium dierum ſexaginta ritè populo indicit: exiſtimauit enim communi fame ſponte perlata, & Regem à glandis paſtu, & ſatrapas à mutua laniena temperaturos: tum votum Virginibus interfectis nuncupatum de ſacra æde ipſis extruenda: deinde de Numinis poteſtate, ac maieſtate verba facit: bono animo Regem, ac proceres eſſe iubet: ſuperat planè omnium expectationem, quod contigit, ac videretur fidem excedere, niſi res acta eſſet in oculis clariſſimę prouinciæ, & grauiſſimorũ ſcriptorũ litteris conſignata: enim verò poſt Gregorij preces, ac vota, non ſtatim Tiridates omni ex parte belluinam exuit formam, ſed conceſſum, vt priſtinum pedum tantum, atque manuum vſum reciperet, quibus non ad imperium, ſed ad miniſterium exædificandę ſacræ ædis vti poſſet; cæteri quoque vt eidem operi incumberent, amentia ſunt liberati. igitur Rex Tiridates nouo ſpectaculo effodere terram manibus, ac ſurſum iacere: Aſichene uerò Regina (erat hoc coniugi nomen) purpura excipere puluerem, atque efferre: ille lapides etiam conuectare humeris eius magnitudinis, quæ nemo alius poſſet; poſt hæc Virginum occiſarum corpora, quæ adhuc madebant ſanguine, in loculo reponuntur ornatiſſimo: cerei accenduntur, venia expoſcitur; tantum effuſum lacrymarum, vt Tiridati abſterſerint cœnum, ac lutum, quo pecudis more erat oblitus, eluerint; denique priſtinæ omni ex parte reſtituitur formę: tum verò ille animum quoq; maculis, & ſordib.

eluere ſtatuit, hoc eſt ſacra ritè ablui aqua. eligitur ad hoc Euphrates, vt prima labes expietur eo flumine, quod inde ortũ habet, vbi primũ cõtracta eſt: erat tũ ibi magnificũ templũ Herculi dicatum; opus autem erat magno, ac longo labore quo euerteretur; ſed vnum Gregorij os plus habuit virium, quàm plurimæ operarum manus: nam cum ſe effudiſſet in preces, repente ingenti fragore delubrum à ſummo corruit: Herculis ipſius ſimulacrum ſui domicilij puluere tumulatum eſt; & qui cœlũ dictus eſt ſuſtinere humeris, ędis ſuę ruinis oppreſſus eſt: ſileri cœpit domitor ille monſtrorum, poſteaquam Tiridates per Gregorium maiore ſolutus eſt monſtro. confluxerat ad illud ſpectaculum penè omnis Armenia, ac tantus iniectus eſt ſtupor, vt iiſdẽ aquis certatim ablui ritè voluerint: initiatæ ſunt intra hebdomodam vnam ferè quadringentæ hominum myriades. inſigni ea res nobilitata eſt prodigio: ferunt enim dum Rex, ac ſatrapæ, cęteraque illa multitudo aquis expiaretur, Euphratem tantiſper ſtetiſſe immoto fluento, vt ręcens initiatis eſſe quodammodo videretur vnda ipſa res tam inſtabilis, magiſtra conſtantiæ. dedit de his Tiridates ipſe literas ad Leontium Cæſareæ præſulem, in quibus fatetur ſibi, licet Oriẽtis Domino, tum primùm verum affulſiſſe lumen diſcuſſis tenebris; Gregorium verò præclariſſimo titulo Solem appellat: quin etiam ferunt Gregorium hunc vnà cum Tiridate ipſo Rege ad Imperatorem magnum Conſtantinum veniſſe, cumque rebus tam admirandis auditis ſummopere lætatum. certè Antiſtes hic maiore laude dignus, quod ex apro Regem Armenię refecerit, quàm Hercules, quod Erymanthium aprum confecerit.

PERSECVTIO SAPORIS PERSARVM REGIS

An Chriſti circiter 344.

QVæ de Tiridate Armeniæ Rege ob contemptã Chriſtianam Religionem, in pecudem verſo, celebri ſermone fama vulgauerat, Perſidem in primis penetrarunt, quam gentem poſtea Gregorius magna ex parte inſtituit, & erudiuit; adminiſtrabat ea tempeſtate Perſarum Regnum Sapores, cuius

cuius tam effrænata fuit audacia, vt aſceſſurus equum pro ſuppedaneo ſubijceret ſibi curuatos, & humi reptantes Romanos Imperatores, ac Cæſares: meruit quidem hoc ob ſcelera, & in noſtros homines ſæuitiam Valerianus, vt ab hoſte conculcaretur, qui Religionem ipſam ſubiecerat pedibus. illud Tiridatis exemplum magno poterat eſſe Sapori condimentum, ſed diuinę ſapientiæ ſuauitas ingrata fuit eius palato, quo ſe potius oſtendit inſulſum: quicquid excogitari poteſt acerbitatis effudit in noſtros: cum enim horum numerus in dies fieret auctior: cũ vero Numini tẽpla excitarẽtur, Deorũm fana euertebantur, ſuperſtitio omnis aboleretur, non mediocrem ea res hierophantis, ac Magis, qui apud Perſas ſacra curabant, attulit plagam; exuſcitarunt porrò in eis aris flammam Iudæi, qui tum ibi degebant, accenſi videlicet inueterato illo odio, atque inuidia, & rebus noſtris ſemper infenſi: itaque Magi Saporem Regem adeunt, & Simeonem Seleuciæ, & Cteſiphontis, principum in Perſide vrbium antiſtitem, per calumniam deferunt, ac traducunt, quaſi Romanò Imperatori addictum, & hoſti Regni arcana prodentem: Rex fide illis habita, ſtatim exardeſcere in noſtros; diris eos modis exagitare, atque vexare; tributis onerare, præfectos ſæuiſſimos conſtituere, quibus premantur: Sacerdotes in primis, ac Præſules, iugulare, templa diruere, aras euertere, ſacra donatia publicare; tum Simeonem ipſum, perinde atque Perſarum inſtitutis infenſum, & Regno inſidiantem corripi iubet, ac ferreis compedibus vinctum ad ſe trahi; ſtetit ille onuſtus ferro coram Rege, qui auro fulgebat, hoc eſt Perſico apparatu, ſed Rege ipſo ſuperior, & auguſtior fuit: honorem illum, quem antea ipſi deferebat adorando more Perſarum, haud quaquam iam exhibuit: indignanti Sapori, ac ſciſcitanti, cur ita ſecum ageret? reſpondit, ſibi iam integrum non eſſe veteri more vti, quia de veritate ac Religione certamen erat: Deum vnum in ea cauſa ſummum Imp[illegible]rem, ac Regem à ſe agnoſci; eius vnius animum ſe, [illegible] deuotum; proinde ſi velit, ſe ipſi, vt antea obſequi [illegible], Deum inſequi: immane quantum excanduit hic [illegible] pronunciat, aut Solem Simeon veneretur (hic [illegible] puum apud Perſas fuit numen) aut pereat; [illegible] rrimum carcerem detruſit; quò certè nihil [illegible] tuit inſulſius; nam vt ad Solis cultum [illegible]

tum procul à Sole: dum igitur in carcerem trahitur, Vaſthazani nutricio Regis occurrit, qui Simeone ipſo familiariſſimè vtebatur; ſed vt Regi placeret, iratumq; effugeret, Solem adorauerat, quamobrem cum auerſatus eſt Simeon: ille cauſam ſciſcitatus abalienati animi, vbi audijt infenſum ſibi, quòd ſuperſtitiosè egiſſet: affit dolore, abiecit purpuram, iacuit ſordidatus, ac reus: interrogatus ergo Vaſthazanes à Rege, quid tādē aduerſi acciderit, vt in tanto luctu eſſet? illacrymans ille, indignum ſe eſſe dicit, qui ſub Sole viuat, qui vt viuere poſſet, Solē adorarat: quid multa? nutricius Regis, aliiq; centū coram Simeone trucidantur: præclariſſimi planè viri, & nunquam occaſuri cum Sole, quia eum proſequi diuino cultu noluerunt: porrò ex ijs vnum trepidantem, cum Puſices quidam aulicus, ac Regijs artificibus præfectus cohortaretur ad ſubeundam conſtanter necem, peregrino, ac diro genere ſupplicij eſt affectus; collo namque circa tendinem perfoſſo, lingua inde eius extracta, ſed linguis celebrari cœpit alienis: indignum quippè Puſici videbatur, eum, qui abiuratis Solis radijs hebetatus non erat, ſtricti mucronis fulgore perſtringi. hæc tum immaniter acta; nec dum finis cædis: anno poſt in peruigilio renaſcentis Chriſti, toti Perſidi propoſitum eſt immane Saporis edictum: eo quotquot eſſent è noſtra diſciplina, de medio tolli iubebat; ſed tantum abeſt, vt noſtri exterriti ſint, vt innumerabilis penè multitudo ſponte ſe obtulerit neci deuota: ſexdecim millia capita numerata ſunt. in ea tumultuaria cæde, dum efferati carnifices in vnumquemque irruunt, Azades vnus è ſatrapis apud Regem maximè gratioſus dum ſe offert, interimitur: acerbè hoc tulit Sapores, ac tum huius cauſa, tū infinita multitudine, quæ ſe deuouerat, permotus, ne deeſſēt aut domeſtici, quibus fideret, aut ſubditi, qbus imperaret, temperauit aliquātulū ferro, eoſq; tantùm è noſtris necari iuſſit, qui duces, ac primarij eſſent, hoc eſt ſacrorum aut operatores, aut pſules. inter hæc Tarbula Simeonis ſoror delata eſt Regi quaſi venefica, quod vltrix interfecti à Sapore fratris magicis artibus coniugem alligaſſet: & ſanè iacebat tum Regina ægra, ac diro admodum affecta morbo: id uidelicet fidem fecit; itaque ipſam vnà cum ſorore virgine per ſummam impietatem, in partes duas ſerra diſcindunt, Reginamque morbo affectam per medias illas quaſi victimas deducunt, vt abominandum

dum

dum piaculum in ipſas transferretur: erat porrò Tarbula exi-
mia forma præſtans; eam cum Magorum quidam, qui aſta-
bat, deperiret, hortatur, vt ipſius cupiditati aſſentiatur; pro-
mittit ſe ſuis artibus effecturum, vt calumnia, & criminatio de
veneficio aboleatur: ſed reſtitit illa conſtanter: ita diuiſa eſt fer-
rò, vt incolumis maneret integritas; maluit videri venefica,
quã venerea. Igitur accepto Saporis edicto, Magi, ac ſatrapæ
Chriſtianis infenſi Perſidem totam incredibili celeritate per-
currunt; quotquot è noſtra diſcipilina ſunt, morti addicunt;
quaſi venatici canes omnes latebras odorantur, inueſtigant;
multi ſe ſponte produnt, ne viderentur abiuraſſe, dum ſilent. cùm
in alijs locis, tum maximè in Adabenorum regione ſæuitum
eſt, quod ea pars Perſidis ſe tota iam ſuperſtitione abdicaſſet.
ſub idem tẽpus Acepſimas Præſul comprehenditur, & crudis
loris cæditur, vt diuinos honores Soli tribuat: qui quidẽ nun-
quam fuit illuſtrior, quàm cum auerſus à Sole: videbat enim
Planetam, hoc eſt erronem coli non poſſe, niſi ipſe aberraret à
vero; plus manauit ex eius vibicibus, quàm à Sole lucis. ſed
haud ſcio an quiſquam preclarior extiterit, quàm Milles præ-
ſul, vel conſtantia, vel prodigijs; enimverò & conciſus acer-
rimè flagris, & diſtractis membris ſæuiſſimè excruciatus, non
ſolùm hoc æquo animo tulit, ſed alacri, & læto: illud tamen
ægrè ferebat, quod poſt multos exantlatos à ſe labores, tam
præfracto ea gens eſſet ingenio; vt ne vnus quidem eſſet à
Mille permotus; ſed non claudicauit pœna: mox cum prima-
tij eius vrbis in Regem deliquiſſent, exercitus cum trecentis
elephantis eò immiſſus, à quibus omnia ſunt vaſtata, atque
protrita cum Ciuium ſtrage miſerrima: ita illorum ſanguine
ſanctiſſimo *Præſuli* parentatum eſt. Iam Conſtantinus Impe-
rator ad Saporem literas dederat, quibus teſtatam noſtro-
rum innocentiam declarabat, inſtituta commendabat: ſed ve-
ritatis lucem intueri nequiuit hic, qui obcæcatus erat à Deo,
quem colebat, Sole: quapropter non modò in ſuo *Regno* has
edidit ſtrages, ſed exteros etiam inſecutus eſt armis: Conſtan-
tio quippe imperante Niſibis, quæ etiam Antiochia Mygdo-
niæ dicta eſt, vrbs celebrabatur, non minus Religione, quàm
opibus florentiſſima, Iacobo præſertim ſacrorum Antiſtite:
hanc vrbem Sapores oppugnare aggreditur: tormenta per
ambitum diſponit, vallo in immanem altitudinem excitato,

&

Digitized by Google

& omni genere armorum machinarum comparato; foſſa itē, & aggeribus ductis. vbi autem res omnes expertus nihil egit, Mygdonium fluuium, qui mediam interſecabat vrbem, longius à muro aggeribus ex vtraque parte præaltis, qui vndas inhibeant, conſtructis, arcem occupat; tum exaggeratum vndis, quaſi tormentum quoddam cum impetu mœnibus immittit; quæ quidem mœnia cum irruptionem, ac vim vndarum ſuſtinere non poſſent, ceſſere protinùs, & concidère: Perſa igitur aditu patefacto ſpe potiundæ urbis erectus, poſtridie lutoſis, vdiſque locis exiccatis, ad muri, qui conciderat, partes cum copijs vniuerſis accedit; ſed ſtatim obiectū oculis mirū prorſus, inauditūque prodigiū; mœnia enim integra, vt antea fuerant, vrbi circumducta videt: nempe Iacobus Præſul ea diuinitus ſtatim reſtituerat: vnius manus dum in Cœlum erectæ tenduntur, ingentem illam molem prodigiosè extruxerant: ex illis ipſis ruderibus, & ruinis murorum muri ipſi redditi ſunt: ſilentio preſſit Græcia quod de Thebanis muris fabulata eſt, extructis teſtudinis ſono, teſtudineo certe, ac lento opere, cum audijt Niſibis mœnia fabricata momento temporis, nempe ſono precum. conſternatus hoc ſpectaculo Sapores eſt, ſed non minus altero: vidit enim in ipſo muro quendam regio planè amictu, ac trabea ornatum, cum purpura, ac diademate gemmis explendeſcente: quem Imperatorem Romanum eſſe ſuſpicatus, comminatus eſt mortem ei, qui ipſum abeſſe nunciauerat; cum tamen ille conſtanter affirmaret, verum eſſe quod dixerat, nempe Conſtantium Imperatorem tum Antiochiam inhabitare: intellexit videlicet Rex ſignificationem tanti oſtenti, ac Deum ipſum pro ſanctiſſimo Præſule, ac ciuibus dimicare; at non modò non reſipuit, vt debuit Sapores, ſed tunc maximè viſus eſt deſipere; percitus enim ira, telum cōiecit in cœlum, irritum ſcilicet, & ſine ictu; non quod Deum ferire ſe poſſe ſperaret; niſi forte Solem, quem colebat; ſed vt inſaniam, ac furorem quoquo modo exprimeret: at verò Iacobus exoratus à ſuis, turrim aſcendit, atque ex alta ſpecula barbaros conſpicatus, tela & ipſe contorſit, nec tamen incaſſum, tela, inquam, execrationum, atque dirarum in impios; ſed quæ tandem illa fuerunt? ſi molem ſpectes, minimarum virium; ſin moleſtiam, maximarum; non aliud eſt ferro armatis copijs imprecatus, quàm exercitum cyniphum, atque culicum; qui

certe

certè tot habuere tubas, quot ora obmurmurabant; vim, poteſtatemque numinis eo ſuſurro beſtiolæ quodammodo deprædicarunt: ſimili armorum genere debellati ſunt Perſæ, quo olim peruicaces Aegyptij: igitur vix à Iacobo fuſæ preces, cū repētè illa cyniphum, & culicum examina ſe hoſtibus circumfundunt; elephantorum proboſcidas, equorum, ac cæterorum iumentorum aures, nareſque peruadunt, exagitant, extimulant; itaque cum morſus ferre nō poſſent, fræna rumpere, ſeſſores deijcere, aciem diſturbare cœperunt: denique exercitu diſſipato, & in fugam verſo, non alia ſpolia Perſa retulit ex Niſibi, præter dedecus, & ignominiam. ſtetit poſtea ſemper ea vrbs incolumis, non modò quandiù Iacobus vixit, ſed quandiù habuit eius in vrna cineres; quibus à Iuliano perduelli poſtea extractis, ceſſit in prædam primùm Iouiniani, poſtea barbarorum. ita miro quodam modo faciebant eam ſacri cineres immortalem: ceterùm vt ſolutis obſidione ciuibus nihil fuit dulcius quàm libertas, ita nihil Sapori amarius, & acerbius quàm fuga de prælio.

PERSECVTIO ARIANORVM.

An. Chriſti circiter 319. 341. 4 9

FRacto iam Iouis fulmine, & comminutis lapideis Dijs; pro quorum defenſione ſuperiores Cæſares ferrum noſtro ſanguine imbuerunt; ſubſecuta eſt ſub Conſtantino breuis ſanè, & quaſi ad recipiendum ſpiritum quies à bellis cum incremēto gloriæ: tunc primùm vexata Religio abiecto ſquallore ſplendidam induit purpuram, vectigalemque terrarum Orbem ſibi fecit: ſed ne magnitudo animi, pietas, ac cætera quaſi arma rubiginem, ac ſitum diù feriata ſentirēt, domeſtici hoſtes inſurgunt; poſt ethnicos hęretici, vt vtroque genere hoſtium quaſi cote Religio ſuam acueret virtutem: eruperant huiuſmodi peſtes ab initio; ſed neque tam latè graſſatæ ſunt, neque, cum infeciſſent animos, vulneratis item corporibus, infecerant cruore ferrum: Ariana peſtis tantum potuit, quæ præter prauæ doctrinæ contagionem, Cæſarum faſces, ac ſecures armauit in noſtros, & quod pernicioſius eſt, ſub nomine

pietatis tempeſtas ſæuit;ne ſcilicet parenti Deo fiat iniuria, ſi filio ſit omnino par, & æqualis: tanta vnius hominis amentiſſimi vafritia fuit, per nouam quandam, atque impiam nomenclaturam: græcæ quippe voculæ veteratorius artifex factus, fraude circumuenit terrarum Orbem, qui ſe ſummo Imperatori fœdifragum factum eſſe miratus eſt: hic ille *Arius*, qui vt Petrus Alexandrinus Antiſtes per ſpeciem ſe vidiſſe teſtatus eſt, noſtri Liberatoris tunicam, quam ſæuiſſimi ipſi lictores illo moriente integrã reliquerunt, per ſummam impietatẽ diſcidit; ac parũ illi viſũ eſt ſæuire verbi veneno, niſi armatus poteſtate Cæſarũ ſæuiret & ferro: ſed iugulata eſt eius ſẽtẽtia nõ ſemel à noſtris; in Nicæno maximè Senatu acta Religionis cauſa; confirmata quoq; prodigijs; quippe Alexander vnus Præſulũ vitæ ſanctimonia magis, q̃ doctrina munitus, cũ inſultantem ex Arij diſciplina Philoſophum quendam, & multa impiè blaterantem aliter inhibere non poſſet; digito indixit ei ſilentium; repentè factus elinguis, vſum vocis amiſit: mirati sũt omnes ex loquaci mutũ, ex Peripatetico Pythagoricum, vel inuitò. ſed illud omnem admirationem ſuperat, quod sãctiſſimi eius Senatus decreta etiam ab ijs, qui ſilentes dicuntur, hoc eſt à vita functis tã mirè probata ſunt, vt nihil prædicauerit fama vocalius: cum enim priuſquam eius acta conuentus eſſent abſoluta, atque perfecta, ſacrorum Antiſtites duo è vita deceſſiſſent, neque ſubſcriptionẽ apponere potuiſſent ſuam; Patres ad eorum tumulum acceſſerunt, & tanquam ad viuentes, & audientes locuti, orarunt, vt, qui commilitones tam ſtrenuè, conſtanterque pugnarant, obligatam ſummo Imperatori fidem liberarent, atque vnà ſe quoque ſubſcriberent, vt veritatis, ac diuinitatis ſplendor etiam è ſepulcralibus vmbris exiſteret; tum obſignatum libellum deponunt ad tumulum, totamq; agunt peruigilio noctem: poſtridie ad locum cum redeunt: mirum dictu; ſigna quidem inuiolata inueniunt, at libello explicato ſubſcriptiones illorum reliquis inſertas vident recentes adhuc in hæc verba conceptas: Chryſanthus & Muſonius (hæc Præſulum fuere nomina) qui cum Patribus omnibus in sãctiſſimo Nicæno conuentu conſenſimus, quamuis euocati è corpore, manu tamẽ propria nos quoque dictis ſubſcribimus.) ita & Chrysãthi hoc eſt aurei floris teſtimonio Religio probata eſt, omenque habuit ab arido ipſo ſepulchri

pulue-

pulnere effloreſcentis inter aduerſa gloriæ; & elegāti illo Muſonij ſcripto tumulus abijt in Muſæum. non poterant hæc inficiari Religionis hoſtes, ardebant ira, lacerabantur inuidia. quid tum Arius? ſtuduit tortuoſi ſerpentis inſtar irrepere in animos hominum, ac blando morſu venenum infundere: cantionem quandam excogitauit, quam Thaliam inſcripſit, quaſi germinantem dicas, florentem, ac viridantem; niſi quod cū Patrum decreto, & Conſtantini magni iuſſu coniecta eſt in ignem, viriditatem omnem amiſit: multi crapulam interpretati ſunt; nam apud Græcos ea vox huius etiam rei ſignificationem habet, quod eam Arius cantionem corruptelarum illecebris plenam, quaſi turpiſſimus ganeo è gurguſtijs, ac lymphatus illo perfidiæ mareotico eructaret, atque alijs inhalaret: quamobrem Ariana hæc obſonia meritò, & commodè igni ſunt tradita, vt decoqui poſſent. aut certè ſpecioſo illo Thaliæ, quæ vna Muſarum fuit, nomine tegere voluit infames libidines, & inceſtam ſcribendi licentiam; cum Muſæ potius virgines fuiſſe dicantur, & illecebroſis infenſæ Sirenibus. prauam igitur illam de diuinitate contracta ſententiam Arius obſcœno carmini inſeruit; & vt animos irretiret, illigauit metris, & Satadicis rhytmis attemperauit; quo factum eſt, vt Arius Aegyptius Sotades vulgo diceretur: fuit autem Sotades iambographus poeta, qui Phyacas, ſiue Cinædos Ionica lingua ſcripſit. at verò Arius non eſt veritus diuina tractare, quaſi Theologus, eo ſtylo, quo Epicureus tractare dedignatus eſt prophana. Porrò Ariani carminis, vt totus ferè tractus fuit procax, & lubricus, ita principium tumidum, & iactatione plenum hoc erat: (Ex ſecundùm fidem, inquit, electis Dei, peritis Dei pueris, ſanctis, rectigradis, qui ſanctum Dei ſpiritum acceperant, iſta didici. ego ex ſapientiæ conſortibus, ab hominibus Dei diſcipulis per omnia ſapientibus horum per veſtigia cum eadem doctrinę opinione inceſſi. ego ille admodum inclytus multa paſſus propter meam de Deo exiſtimationem: à Deo autem ſapientiam condidici, & cognitionem hauſi.) hęc ex Athanaſio, qui confert hanc Arij Thaliam cum Herodiadis filia ſaltatrice, vtpote quę laſciuo, ſolutoque numerorum greſſu, hinc inde tripudians, ludenſque ſe conuerteret, vt animos eo lenocinio caperet. Conſtantinus autem ille magnus nonmodò Thaliam ipſam igni damnauit, ſed in quemlibet, qui in-

ſam apud ſe haberet, ſupplicio capitis animaduerti iuſſit. quin etiam in ijs literis, quas quaſi ad Arium datas publicè Alexandriæ recitari iuſſit, deteſtabilem hanc odam carpit, ipſumque Auctorem modò ſalſius mordet, & lepida diſſimulationis ſpecie acrius pungit; modò ipſa ſtyli acie ferit, & cruentat. libet aliquam certè earum litterarum partem exſcribere, vt appareat, quantum degenerarit à Conſtantino Conſtantius, vt eum hic complexus ſit, quem ille abominatus eſt; ſic igitur prælo quitur Imperator. (*M*alus interpres, negotium antiqui hoſtis eſt eius effigies, & imago; nam quemadmodum illum callidi artifices ad eſcam fraudis effingunt decorum, & venuſtum, cũ re vera turpiſſimus ſit, ſic iſte audaciæ ſuæ virus propinat: cur igitur nos, Chriſte, cur nos quotidie impius hic latro ſauciat? ſtat ex aduerſo violenta quædam audacia, rugit, ac frendet dentibus, deformis iam præ ignominia, & varijs percuſſa criminationum telis: modò linguam vibrat, modò miſerorum ſtudijs, quos decepit, elata fertur.) Poſt hæc dialogiſmus quidã inſtituitur inter Imperatorem ipſum, & Arium tanquam in quodam belli conflictu: ſic enim Arius: (Multitudinem, inquit, habemus;) reſpondet Imperator: (Ipſe igitur exiguus propiùs accedam, vt inſanorum bellorum ſpectator ſim: ego ipſe, inquam, propiùs accedam, qui hominem dementium bella ſedare conſueui.) Illudit videlicet procaci homini ἐρωτικῶς. tũ Homericis ſalibus, nomine occaſione captata (Ἄρης enim grecè Mars eſt) Arium exagitat, vt furentem hominem, & nihilominus Veneri inhærentem, ut de Marte Poetæ fabulantur: ducebat enim ſecum Arius lupas, & ſcorta, quas tamen ipſe Virgines appellabat: recitat autem hunc Homeri uerſum ex Iliade.

Ἄρες, Ἄρες βροτολογὲ μιαιφόνε τείχεσι πλῆτα

Mars, Mars hominum pernicies inquinatè cæde, murorum oppugnator.) Conſtantinus igitur illudens, alludenſque Arij nomini: (Agedum, inquit, Mars Ari, clypeis nunc vtendum eſt; nè hoc, quæſumus, facias; cohibeat te Veneris certè cõgreſſus; atque vtinam ſicut armis egregiè inſtructus videris, ita erga Chriſtum pietate floreres.) Pergit deinde Imperator; recitat verba Arij, humiles ſpiritus ſimulantis: nihil enim illo verſutius: (En rurſus ſupplex venio, & armorum copia pugnare nolo.) tum Conſtantinus irridens, quod Mars ſimulet lenitatem, ſub-

ſubdit. (Cur tandẽ agis ea,quę tuis moribus non conueniunt? at quali quiete,aut potius qua temeritate?)Poſt hæc Conſtantinus toto impetu orationis inſurgit(.O audaciam,inquit, dignam , quæ fulminibus deponatur : audite enim , quæ nuper mihi ſignificauit,calamo venenum inſtillante ſcribens. ſic , inquit,credimus. tum neſcio quæ adiungẽs accuratè, atque ad faſtum meditata, nihil mali reticuit , ſed vniuerſam amentiã exprompſit.ò inſignem calamitatem:ſic vetus hoſtis Arium nobis exhibuit ſcelerum officinã.) Mox vbi impiam Arij ſententiam carpſit,ac veram de Filij diuinitate protulit,alludens Imperator ad obſcœnum illud, & procax poema,quod Thaliã inſcripſerat (.Depone,inquit,depone hãc ſceleris dementiam ò prędite vrbanis moribus , & ad inſipientium perfidiam mala decantans;ac nonnullis fortaſſe iucundum hoc videtur; eſt autem vſquequaque perniciosũ malum :) Tum addit Conſtantinus quiddam ſanè animaduerſione dignum : oſtendit enim monſtroſam hanc Arij perfidiam Africæ, quæ monſtrorum ferax eſt , in Sibyllinis libris multò ante prædictam(.E vetuſtiſſimis ſcriptis , inquit , inſaniam Arij apertè demonſtrabo,ante tria millia circiter annorũ ab Erythræa præſignificatam,quę ſic fata eſt.(Væ tibi,Libya,in maritimis poſita locis,tibi enim obueniet tempus,quo vnà cum Populis,ac ſobole tua graue certamẽ,& crudele,& perdifficile ſubire cogèris, ex quo fidei , pietatiſque iudicium in omnes demanabit ; tu verò ad extremum vergis exitium : vos enim cœleſtiũ florum receptaculum conuellere,morſuque dilacerare auſi eſtis , atque adeo ferreis dentibus temerastis. Quid igitur,homo vaferrime, affirmas omnem Libyæ Populum tibi ad ſalutem ſcilicet aſſentiri ? ac ne iſta perneges , vetuſtiſſimos Erythręæ pugillares Alexandriam mitto,quò citius pereas:ò pernicies, ò lues.) Omitto reliqua, quibus eũ Imperator perſtringit acriter ; tantùm pauca ſubijciam , quibus graphicè effigiem , & habitum corporis ipſius Arij,vultumque deteſtabilẽ prorſus , teterrimumque deſcribit(.Videte omnes,inquam,videte,vt lamentabiles prætendat voces viperæ morſu læſus : videte , vt venæ eius , vt occupata ueneno membra excrucientur;vt corpus tabe diffluxerit,vt attenuatum , & ſqualore, ſordibusque obſitum;gemitu,pallore,horrore, infinitiſque malis conficiatur; vt deformis ſit illuuie capillus: videte ſeminecem, obtutu

iam

iam languido, vultu exangui, mœſto, tabido. cernite, vt in eum propter mali diuturnitatem confluxerint furor, inſania, vanitas, eumque immanem, efferatumque reddiderint; at ne ſentit quidem quibus ſit in malis.) Hæc habet in ijs literis Conſtantinus. & ſanè quæ de monſtri huius fœditate ſcribit, conueniunt cū ijs, quæ habet Epiphanius (Erat, inquit, Arius ſtatura admodum longa, ſubtriſti ſpecie figuratus, veluti doloſus ſerpens, qui decipere verſutia facilè alios poſſet: dimidium pallium ſemper indutus, & ſtolam. colloquij blandimento, ac lenocinio prorepebat in animos.) nēpe viderat eum Epiphanius, cum adoleſcēs in Aegypto eſſet, cæterùm tam turpi mōſtro non niſi turpiſſima mors obtingere debuit, vt videlicet vitiorum omnium ſentina in publica Vrbis ſentina fœdiſſimè periret; fæx hominum inter corporis fæces; in quo illud fortaſſe quiſpiam mirari poſſit, quod homo non modò impius, ſed immanis, qui Religionem parentem petiuit etiam ferro, egeſſit viſcera, quæ non habuit; ſed nimirum hunc exitum vitæ habere meruit is, qui Dei filium, quantum in ſe fuit, omni honore ſpoliauit, diuinitatē abſtulit, de hęreditarij regnì ſolio deiecit, rebus conditis cōditorē fecit æqualē. Iā ex præſtanti illa Conſtantini, egregiaque virtute, qua Arium deteſtatur, apertè conſtat, quàm acri dignus vituperatione Conſtantius filius ſit, quod Arianis fauerit: quanquam hac in re non modò parenti, ſed fratri etiam Conſtanti diſſimillimus fuit, qui & hoc genus hominum auerſatus omnino eſt, & Athanaſium ab ijs exagitatum, & expulſum è ſede, à Conſtantio primum fraterna prece repetijt, deinde etiam hoſtili terrore extorſit, cōminatus arma, & integras legiones, ni vnum illū redderet. ſed de Conſtantio Imperatore ſeorſum: hæc nunc indicaſſe ſatis eſt. eius igitur patrocinio, & beneuolentia fultum hoc genus hominum tantum hauſit audaciæ, tam inſolenter egit, tot, ac tantas tragœdias excitauit: vt ſub Ario, hoc eſt ſub Marte ſe militare oſtenderet: & Ariani quidem, non vt ceteri ferè Religionis aduerſarij, pugnarunt tantùm voce, ſed etiam gladio; leuior viſus eſt calamus, niſi & diſtringerent ferrum: Athanaſium terra, marique ad necem ſpiculis ſcrutati ſunt; latuit diu ille vt ſapiens, in ciſterna, excepturus videlicet diuinæ ſapientiæ imbrem non niſi de cœlo: latuit quoque vt pius, in patris tumulo, quaſi pietatis ignem, qui tempeſta-

ti

ti erat obnoxius, ſeruaturus ſub cinere paterno: penè bis genitus, ſemel è matris vtero editus in lucem, iterum ex obſcuro patris tumulo redditus luci. nihil porrò Sol vidit indignius, quàm illam Arianorum incurſionem in Athanaſium factam, cum eum ex Alexandrina ſede per ſummum dedecus, & impietatem deiecerunt; quanta tunc lapidatio facta? quæ in Virgines contumeliæ illatæ? quę ararum euerſio? quæ templorum ſpoliatio? quãtum probrorum, præter ſæuitiam, fuit? ſed contineri diutius iuſta Numinis iracundia non debuit: effudit ſe, ac repetijt pœnas; nam cum quidam temerè, atque audacter in ipſum Athanaſij Præſulis thronum ſeſſum ſe recepiſſet, atque inter ſedendum fornicarios rhoncos de naribus inſonuiſſet, aggreſſus etiam per vim thronum conuellere, atque diſtrahere, repente ligni fragmentum excuſſum in eius ventrem reſilijt; eoque mucrone ligni, quaſi ferri penitus impacto, ita perforata ſunt viſcera, vt effuſa ſint vna cum vita; alius item Baccharum more lymphatus, & iactans orgia, cũ frondes, ac thyrſos in Athanaſium per ludibrium agitaret, ſtatim obortis tenebris, ita oculis caligauit, vt de mente deiectum cum cæteri è templo extulerint: nec tamen Ariani, vt erant præfracto ingenio, tot, ac tantis prodigijs abſterriti, ſed furiarum inſtar circumcurſare, in obuium quemque noſtrorum irruere, atterere calcibus, concidere flagris, ſauciare ferro: nihil Scythia, ac reliqua barbaries feciſſet immanius: Eutychium hierodulum ſcuticis ſæuiſſimè exulceratum, adhuc cruentum in eas latomias amandant, quæ paricidis deſtinatę erant, vbi tetro odore, atque intolerando labore conficiebantur breui. Hermiam quoque verberibus laceratum, atque conciſum in carcerem detrudunt: eadem immanitate in reliquos è noſtra diſciplina graſſantur; & quod omnẽ feritatem ſuperat, etiam in mortuos ſæuiunt; membra concerpunt, ac diſtrahunt; atque vt verbis Athanaſij loquar, vincit immanitas rationem eloquendi omnem: quid enim tantum dixeris, vt rem ipſam dicendo aſſecutus videare? aut cuius primùm mentionem facias, vt non inuenias primis ſecunda, ſecundis tertia, ac deinceps poſteriora quæque efferatiora? adeo omnes eorum conatus, cæde, & impietate redundarunt; vt illa olim quantumuis immanis Maximiani procella præ hac mitior haberi poſſit. In hac porrò vexatione Religio-

nis

Digitized by Google

nis hoſtes Imperatoris auctoritate ſe magnificè iactabant; Conſtantium in ore habebant? eiuſque terrorem, & minas denunciabant. prorſus acerba commemoratio eſt incommodorum, quæ per Syrianum, Heraclium, Georgium, ac cæteros impietatis vel duces, vel adminiſtros importata fuit; triginta & amplius ſanctiſſimi Præſules extorres facti, & in tranſmarinas regiones abire iuſſi: ferunt ingreſſos mare reueritum eſſe, concitaſſe ſolito vehementiores fluctus, ne nauim exciperet, in lictus reiectam obſiſtentibus ventis, & obluctantibus; adeo ipſe Oceanus excitatæ in noſtros procellæ oppoſuit ſuam, neque ſegnior fuit tellus in vlciſcēdis iniurijs; nam cum Ariani omnia perturbarent, atque miſcerent, Orbis terræ penè totus concuſſus eſt nutante natura; enimverò terræmotus horrendi per Macedoniam, Aſiamque, & Pontum aſſiduis impulſibus oppida multa propè ſubruerunt, & montes; ſed inter monumenta ruinarum Nicomediæ clades præcipua fuit: cum enim Ariani decem, & amplius conuentus opponerent ſubinde Nicæno; ac Nicomediæ quoque indictus eſſet, conſilia diſturbauit euentus; quippe inclinante Auguſto menſe, primo lucis exortu repentè concreti nubium globi nigrantium lætam paullò antè, cœli ſpeciem confuderunt, & amandato Solis ſplendore, neque contigua, neque appoſita cernebantur, ita oculorum obtutu perſtricto, inuolutus vaſtæ caliginis ſqualor inſederat: deinde veluti numine ventos ab ipſis excitante cardinibus, ingentis procellæ vis incubuit, cuius impetu pulſorum auditus eſt montium gemitus, & eliſi littoris fragor: conſequuti ſunt typhones, & præſteres, cum horrifico tremore telluris, quo Ciuitas, et ſuburbana euerſa ſunt funditus: ædes accliuitate collium pronæ aliæ ſuper alias conciderunt, reclangentibus cunctis ſonitu ruinarum immenſo, & vlulatibus cuiuſque quæritantis ſuos: poſt duas horas ſudus, & liquidus aer futuras retexit ſtrages; nonnulli enim ſuper ruentium ruderū vi conſtipati, ſub ipſis interiere ponderibus: quidam collo tenus aggeribus obruti, aut colliſis capitibus, vel humeris præſectis, aut cruribus inter vitæ, mortiſque confinia auxiliorum inopia necati; nonullos licet domorum inclinatā veſtigia conſeruaſſent, angor, & inedia conſumpſit ab omnibus deſertos; ac ne quid ſupereſſet, aut ædium, aut incolarum, reliquias ruinarum ignis exuſſit, tam

imma-

immanis, ac pertinax, vt non ante quinquageſimam diem, cum omnia depaſtus eſſet, reſederit: etenim prodigioſa incendij flamma è caminis, è balneis, ex officinis artificum, qui ad ignem operantur, repente coorta, & ruderibus decidentium culminum circumcluſa, materiaquè proxima, & ſarmentis, vt fieri ſolet, ei admiſtis, tabulatisque reſinam exſudantibus, & ad concipendum, propagandumque ignem commodis aucta, tanta alimenti copia, in partes omnes proſerpens, & ad ſe ipſam reuertens, velut vnum ardentem rogum Vrbem totã effecit: præuidiſſe dicitur hanc calamitatem Arſacius vir ſanctiſſimus, genere Perſa, qui cum antea miles eſſet, & Imperatoris leones nutriuiſſet; & Licinio, qui feras immanitate vincebat, fortior, ac leonibus ipſis generoſius reſtitiſſet, relicta tandem militia, in arce Nicomediæ intra murum ſeceſſerat, diuinarum rerum contemplationi intentus; quo in loco diuinitùs eſt admonitus, vti Vrbe excederet, quò vitaret imminentem cladem; ob quam auerruncandã cum irato numini fruſtra vota feciſſet, incolis rem denunciauit: ſed & hæc pro ludibrio habita, & ipſe fanaticus. tum ad atcem reuertitur; Deum orat, nètantum exitiorum oculis ſibi cernere liceat; neuè ſinat ipſum ſuperuiuere funeratę Vrbi. tandem omnia terræ motu quaſſante, ac funditus euertẽte, inter ingentes ruinas ſola turris inconcuſſa ſtetit, & integra: ibi Arſacius inuentus eſt præcantis habitu mortis voto potitus: mitiores hic viuens habuit leones, quàm Arianos; nam illos condocefacere potuit, hos non item. multa etiam ſupra vim, & captum hominum fecerat: draconem in primis, ſiue alterius reptilium generis veneno tumentem belluam viæ publicæ incubantem, & afflatu ſolo viatores necantem è latibulo extraxerat; & vt ipſam interimeret, capite ſemel, atque iterum terræ illiſo, vi precum effecerat: ita cum Arij venena proſerperent, ad malum illud indicandum terra quoque immania monſtra, & venenatos angues proferebat; tametſi facilius fuit his, quàm illis obſiſtere. porrò ingentem illum teræmotum, quo Nicomedia maximè corruit, vbi noui conuentus agitabantur, Arianis vlciſcendis factum fuiſſe vel hoc indicauit, quod Cecropius ex ea fæce hominum, qui eius Vrbis pontificiam occupauerat ſedem, inprimis oppreſſus eſt; nutauit natura, cum nutauit fides; & cum in hac mortales ſtare nollent, conſiſtere ipſa non

potuit:ac certè, vt Nicæni Senatus ſententijs, atque decretis ſtarent, confirmauerat ea miris prodigijs Deus: etenim dimiſſo ſenatu, ac Patribus eum obſecrantibus, vti omnia feliciter, pſpereque ſuccederent, in eo loco, q. dicebatur μεσόμφαλος, ideſt medius vmbilicus, ad Orientem repente puri, ac liquidi ſcaturierunt fontes circa medium abſidis, vbi Patrum cœtus conſtiterat; vt intelligerẽt ceteri inde hauriendam diuinam ſapiẽtiam, ac veritatem; ex iiſque fontibus Religionis agrum irrigandum: ſiue aquæ illæ iccircò manarint, vt Arianorum, qui tunc maximè exardeſcebat, furor poſſet extingui. nec minus illud prodigiosè factum: dicuntur enim eius conuentus Patres, diu poſt eaquam vita functi, atque humati ſunt, inuenti eſſe corporibus integris, & incorruptis: neque enim in cinerem abire debuerunt diuinitatis patroni; atque par erat, qui Dei filium æternum eſſe aduerſus Arium acerrimè contenderant, etiam ipſos de æternitate quodammodo aliquid deguſtare: denique vel in tumulis integri, vegeti, ac ſpirantes viſi ſunt, tanquam in aciem iterum deſcendere parati, atque exilire de buſtis ad pugnam; quando nec omen victoriæ deſideratum eſt, quippe hæc & in vrbe victrice acta ſunt, hoc eſt Nicæna: νίκη .n. Græcis victoria eſt; & cœtus ille habitus eſt præfecto, ac duce Vincentio, qui Hierarchæ Romani nomine legatione functus eſt. nec illud vacare videtur omine, quod cum Romanorum triumphi omnes numerentur trecenti, ac viginti; totidem penè Patres in eo ſenatu conuenerunt; hoc eſt trecenti, & duo de viginti, quorum tamen multò præclariores triumphi de Ario, cæteriſque hoſtibus parti nulla ſunt ratione cum illis veteribus conferendi.

PERSECVTIO
CONSTANTII IMPERATORIS ARIANI.

An Chriſti circiter. 350. SVperioribus procellis, & multis, & magnis tandem ſuperatis, ſecundum iam, & ſine offenſione curſum Religio tenebat; cum ſubitò in Conſtantium Imperatorem tanquam in duriſſimum ſcopulum incidit; ſed concuſſa tantùm nauis eſt, non item colliſa. Igitur ex tribus Conſtantini magni filijs, Con-

Conſtantino ad Aquileiam, Conſtante ad Helenam oppidum per inſidias interemptis, Conſtantius rerum potitus eſt, vir bellica laude florens, & à noſtris aliquàndo laudatus in multis; nam & aduerſus falſorum Deorum cultum ſeuerè reſcripſit, & aduerſus præſtigiatores, ac Magos legem ſanxit; & cruenta gladiatorum ſpectacula ſuſtulit, & nefaria vitia repreſſit: niſi quod hæc omnia inexpiabili labe fœdauit; & illud ipſum, quod in bellis erat adeptus, martiale decus, dum Martem ſequitur, hoc eſt Arium, dedecoraſſet. enimuerò vbi noui erroris auctori, ceteriſque ipſius auditoribus, & aſſeclis ad Conſtantij familiaritatem patuit aditus, ſtatim ei ſuadetur, vt quoſdam in diuinitate gradus conſtituat, vnde deiiciat Deum. is igitur qui Patrem ſecutus, Deorum multitudinem auerſabatur, in huic ſimilem incurrit inſaniam, in Deo Deos quærens, & tanquam per pſeudothymum inducens. itaque prauis conſilijs perditorum Imperatoris illuſa maieſtas armatur in noſtros. atque ea quidem omnia, quæ ſupra ab Arianis impiè, & crudeliter geſta commemorauimus de proſcriptionibus, exilijs, ac nece bonorum, non niſi Conſtantij Imperatoris, quem ad ſuam ſententiã traxerant, auctoritate, ac nomine nitebantur; ipſe verò de ſede pios deiiciebat Antiſtites, alios ex Arij diſciplina ſubſtituebat; Paulo in primis infulas dextraxit, Euſebio contulit, & Macedonio. immò verò auſus eſt Liberium Romanum hierarcham primò terrere minacibus litteris, deinde ad ſe accerſere, ac Magiſtrum Orbis terræ etiam pecunia euertere conatus, vt praua doctrina populos inficeret; denique ex Vrbe pellit: ipſe Arianorum Antiſtitum cœtum in aula cogit, aliumque hierarcham creat: Felicem verò hoc nomine ſecundum, qui ipſius ſententiam execrationibus, diriſque deuouerat, fecit extorrem, ac demum Arianorum furori, teliſque commiſit: quamobrem & propter impietatem, & propter ſæuitiam alter appellatus eſt Nero: ſed quænam vis præſtantem illam, quam initio prætulit, Conſtantij fidem labefactare potuit? nempe vnius Ariani hominis execrabilis fraus, & mira vafrities: fraudis ratio illa fuit: pugnabat Imperator aduerſus Magnentium tyrannum: in ipſo pugnæ procinctu intra ædẽ ſe recepit vnà cũ Valente Ariano *Præſule*, quicum familiariſſimè verſari ſolitus. erat Valens hic totus ad fraudem compoſitus, & veterator egre-

gius, itaque per ſuos callidè diſponit, vt quis prælij eſſet euẽtus, clam primus ipſe fieret certior: captaturus videlicet Imperatoris gratiam, ſi prior ipſe victoriæ nuncium detuliſſet; vel ſi quid contra audiſſet, capturus ſpatium fugæ. prorſus ita factum: trepidanti Conſtantio primus nunciat victos hoſtes; & cum ille indicem ad ſe intromitti iuberet, Valens vt fucum faceret ſanctimoniæ, vnum Cœlitum ſibi rem denunciaſſe reſpondet, ac ſubitò auolaſſe; nimia vſus eſt circa rem tantam credulitate Conſtantius, ac faſſus eſt ſe Valentis meritis, non exercitus virtute viciſſe; poſtquè illud frequens in eius ore fuit, probatam diuino calculo ſententiam ſuam, cum ſibi ſecundùm Arium ſentienti tot, tantaque Deus ad votum præſtitiſſet, ac maioribus in dies acceſſionibus munera cumularet. conatus eſt Lucifer Calaritanus libello in eam rem ſcriptò corrigere Conſtantium, & offuſam mentis caliginem veritatis luce diſcutere, ſed nihil egit; immoverò ad eam inſaniam Imperator deuenit, vt quaſi immortalitatem quandam conſecutus eſſet, nihil gratius haberet, quàm ab Arianis dici æternus: in reſcriptis etiam, quę edidit, crebra æternitatis mentio facta: carpitur iure à noſtris, vel in hoc Arianorum impietas, quod Cæſarem æternum appellarent, qui Dei filiũ æternum eſſe negabant: ſed nè ſibi Conſtantius æternitatem fruſtra ſponderet, admonebat ipſa tellus, quæ eo Imperante ſępe contremuit, minitans ruinas imperij, ac ſuo motu Imperatori Religionis desertæ inconſtantiam quodammodo exprobans: admonebant infelices exitus belli: quippe in Perſico prælio cum ſecum Arianos duxiſſet Antiſtites, tam calamitosè pugnatum eſt, vt vix elapſus ipſe fuga, & in rerum omnium inopia precario pane famem explere coactus ſit. denique occubuit infeliciſſimè: præluſerunt etiam terrores morti: nocturnis enim imaginibus, ac deformibus ſpectris exagitatus dicitur; & nondum penitùs merſus in ſomnum, vmbram vidiſſe Conſtantini Parentis, quæ offerret infantem, eumque ſuſceptum, & locatum in gremio, excuſſam proieciſſe longius ſphæram, ſiue globum, quem ipſe dextera manu geſtabat: id autem permutationem temporum indicare viſum, & inconſtans Imperium Orbis terræ illo globo ſignificatum à Conſtantio in aliud tranſmittendum. ſpectris quoque alijs territum dicunt; feſtinantem item Antiochiam verſus, cum ad ſub-

ur-

urbanum Hippocephalum nomine diuertiſſet, ſummo mane in cruentum cadauer hominis incidiſſe iacens auulſo capite; tandem dum pergeret ad Taurum montem, correptus, & oppreſſus morbo ſubſtitit; tantaque vi febri exardeſcere cœpit, vt ne tangi quidem corpus eius poſſet, ita in modum foculi venis æſtuantibus totus efferueſcebat: demùm cum crebro colluctatam anhelitu animam expulit: atque hoc genus ſortitus eſt mortis is, qui Arianorum audaciæ, & flammæ ab illis excitatæ ſua auctoritate fomitem ſubminiſtrarat. Non ignoro perſuaſum fuiſſe nonnullis è noſtris, cum in morte reſipuiſſe, ac palinodiam recantaſſe, ideoque non ſine Cœlitum cantu elatum: ſed inconſtans viuentis animus fecit, vt neque morientis Conſtantij fama ſibi conſtaret.

PERSECVTIO

IVLIANI APOSTATAE IMPERATORIS.

Magnam conſequutus eſſet Iulianus laudem, non modò ex bellica virtute, qua floruit, ſed ex acerrima quoq; qua præſtitit, mentis acie, niſi hac vulneraſſet impiè Religionem parentem, nec ſolùm mentis, ſed etiam ferri acie: Is cum Athenas amandatus eſſet à Conſtantio, ne Imperij conſilia agitaret, ſed philoſophicis potius, ac cæteris diſciplinis animum adijceret, bonis artibus adiunxit malas, hoc eſt magicas, atque nefarias, vt imperaret. eum adoleſcentem cõſpicatus Gregorius is, qui Nazianzenæ vrbi præfuit infulatus, ac tum Athenis erat, ſtatim ex habitu ipſo dira præcinuit: ſuſpecta quippe illi fuit inconſtantia morum, & quædam mentis amotio: nihil boni ominari viſa ſunt, ceruix minimè ſtata, humeri ſubſultantes, & ad æquilibrium ſubinde agitati; oculi inſolentes, ac vagi, furioſoque obtutu; pedes inſtabiles, ac titubantes; nares contumeliam, & contemptum ſpirantes; vultus lineamenta inuerecunda, & ad ludibrium facta; riſus petulantes, & effrænati motus; incompoſiti nutus, & renutus temerarij; ſermo hærẽs, ſpirituque conciſus; percuntationes importunæ, atque præcipites, reſponſiones nihilo his meliores, aliæ in alias inſultantes, neque graues, neque conſtantes, neque *An Christi circiter 362.*

que

que ordine progredientes; quibus ſignificationibus Gregorius commotus, atque perculſus non inani coniectura exclamaſſe dicitur: proh quantum mali Roma parturit; prefatus tamen eſt, ac ſibi, vt falſus vates haberetur, imprecatus; ſed verum fuiſſe oſtendit euentus: enimverò tale, vt eiuſdem Gregorij verbis vtar, in terris extitit monſtrum, quale nullis antea ſeculis, etiamſi alioqui eluuiones multe, exuſtioneſque terrarum, ebullienteſque quaſſationes, atque hiatus, ac multi inſuper immaniſſimi homines, belluæque prodigioſæ, quas nouo more Natura edidit, fuiſſe narrentur: ſed hæc Gregorij coniectura de Iuliano plus habuit ponderis confirmata prodigio: cum enim aliquando cum Gallo fratre conueniſſet, vt proprijs ſumptibus ingens delubrum magno Mamanti martyri exædificarent, diſpertito inter ſe opere, ferunt partem ædificij à Gallo ſuſceptam, qui, ſi minus lenitate in homines, certè in Deum pietate præſtabat, pulchrè progreſſam eſſe; at verò eam, quam Iulianus aggrediebatur, quà corruiſſe, quà ex ipſis fundamentis è terra euulſam eſſe, quà non potuiſſe ad ſolum coagmentari, ſed extemplò veluti vi quadam ex aduerſo vrgente, & infra trudente inde repulſam, ac reiectam fuiſſe; nimirum auerſati ſunt Cœlites eius vota, qui caput ſuũ Hecatæis deuouerat ſacris: ecqua verò ratione cœlum exciperet, quod tellus euomeret? ſacrilega viſa ſunt donaria perduellis, atque periuri: ad faſtigium opus excitari, aut certè conſiſtere minimè potuit, quod extrueret is, qui deſtrueret fidem: pia munera Superi reſpuerunt, ne quid impio debere viderentur: veriti quodammodo ſunt, ne Iulianus quaſi præcaturus ibi ſuſtolleret manus, quas inficeret vel cæde noſtrorũ, vel ſanguine victimarũ: refugerunt audire vota ex illo ore deprompta, quod magicis ſuſurris, & nefarijs excantationibus immurmurare ſolitum erat. viſa res ea eſt omnibus prodigio ſimilis; atque iniecta ſuſpicio, cum non ſyncero animo erga Religionem eſſe affectum; ac certè iam tum frequenti vatum congreſſu, atque colloquio delectabatur: adhærebant ei præſtigiatores, ac magicæ diſciplinæ periti, qui & veræ Religionis odium in adoleſcentis animo inſeuerunt, & in ſpem adipiſcendi per eas artes imperij excitarunt. ſubodoratus eſt hæc Conſtantius, ac parum abfuit, quin malum, antequam progerminaret, reprimeret ferro; itaque vt hanc ille ſuſpicionem extin-

extingueret, tonſo capite ſe finxit aſcetam; immò vnus è hierodulis fieri voluit, & anagnoſtes templi: vxori quoque ſuæ necem ab eo deprecanti ceſſit Conſtantius, denique adoleſcenti ipſi crimen à ſe amolienti fidem habuit; quinetiã paulò poſt ſorore deſponſa Iulianum Cæſarem creat, & cum poteſtate, atque exercitu aduerſus barbaros, qui Galliam depopulari cęperant, mittit; ibi re benè, ac præclarè geſta, Imperator acclamatur à militibus: eo ſucceſſu rerum elatus ad Conſtantium reditum parat, tanquam de ſummi honoris ambitu ſe purgaturus, re autem vera cum de ſtatu imperij deiecturus. cum autem Thraciam verſus procederet, vbi in eas regiones peruenit, mirum occurrit prodigium; cum enim iam Vergiliæ occiderent poſt vindemiam, iterum repentè vites gemmis, et uuis recentibus germinarunt; ac præter hoc liquidus ex aere ros in Iulianum ipſum, & comites ita diffuſus eſt, vt in ſagis cuiuſque appareret ex guttis efformata ſpecies crucis: & alij quidẽ aliter hæc acceperunt: Sapientũ verò nõnulli per vites alieno tempore in acerbas primùm vuas erumpentes, intempeſtiuum, ac minimè diuturnum eius imperium; per cruces autẽ Religionẽ, qua omnes breui cõſignarentur, interpretati ſunt; quamquam à coniectura fortaſſe non aberraſſet, ſi quis portendi dixiſſet acerbitatem illam temporum ipſo Imperante, in maximam tandem ſuauitatem noſtris ceſſuram; & ſanguinem, quem quaſi ſub pręlo vuam expreſſurus erat, nectare, ac mero quolibet gratiorẽ fore; niſi fortè ſignificatio ea fuit ipſius Iuliani, furore quaſi mareotico ebrij, atq; lymphati. quod verò aer roris guttas efformaret in crucem, quidni potuit indicare, quæ ipſe in noſtros meditaretur tetra, atque horrenda, habenda, pro rore, qui non niſi ſereno cœlo liquitur, qui conchis illapſus concreſcit in margaritas, qui herbis infuſus, ac floribus efficit, vt vireſcant, ac vigeant; cuiuſmodi quoque ros ille fuit, qui tres adoleſcentes in Babylonica flamma ſuauiſſimè conſperſit. Interea dum ad Conſtantium Iulianus tendit, ille è viuis excedit; itaque ſolus potitur imperio, Gallo fratre Conſtantij iuſſu ob eius affectati ſuſpicionem interempto. ſtatim homo nefarius malum parturijt, quod mente conceperat: apertè Religionem abiurat; & quod omnium indigniſſimum eſt, ſacrificijs quibuſdam execrandis, & carminibus deteſtandis, nomen, quod Chriſto dederat,

delere

delere conatur; victimis enim cæſis, & neſcio quibus verbis immurmurans, totum corpus magico cruore perfundit, quem videlicet luſtralibus opponit aquis: ita purpuratus Imperator nouo muricis genere abominatum Inferis deuouet caput; ac ſe ipſum exauctoratum à noſtris initiationibus excludit. tum verò clauſa Deorum templa iubet aperiri, atque adiri; inſtaurat eorum aras, iacentia ſimulacra erigit; antiquos Græcorum ritus, ac ceremonias reuocat; fanorum præfectis æditnos, & canephoros reddit, atque confirmat: ſuperſtitioſum Nili cultum è fano ablatum Serapidi reſtituit. Imperatoris igitur mente perſpecta, & abiuratæ Religionis inſania, vt incredibilis dolor inuſſus eſt bonis, ita ſumma voluptate affecti improbi; accurrunt ſtatim, & conueniunt in regiã præſtigiatores, augures, aruſpices, coniectores, menagyſtæ, ideſt menſtrui viatores, ſui præcones; denique omnifariæ impoſturæ artifices vndique ab vniuerſo terrarum orbe confluunt: coniungit ſe Iulianus in primis cum Aedeſio inſigni præſtigiatore, ac totius ethnicæ ſuperſtitionis Antiſtite; cum illis quoque non imparibus, Priſco, Euſebio, Chryſantio, Sardiano; ſed coniunctiſſimus fuit Maximo, qui philoſophico pallio ſcelera tegebat infanda: is quàm ſolers artifex eſſet in præſtigijs edendis, ſatis apertè oſtendit eo, quod Sardianus ipſius auditor narrat: cum enim ad ædem triformis Hecates, hoc eſt ad officinam magicarum artium conueniſſent ſalutaturi Deam, Maximus attento eos animo, ac præſenti ad rerum admirabilium ſpectaculum, quod daturus erat, adeſſe iuſſit; tum emundata thuris mica, cum neſcio quid apud ſe immurmuraſſet, ſtatim miro modo Deæ ſimulacrum viſum eſt in riſum effuſiſſimè ſolui; iamque perturbatis omnibus ob inuſitatum ſpectrum, iuſſit minimè commoueri; maiora ſpectaturos: geſtabat Hecate extinctam in manu facem; acceſſit Maximus, inſuſurrauit verba magica, repentè accenſa fax eſt: ex quo illud coniectare licet, quàm vana, ac digna nõ execratione modò, ſed ludibrio ſit ea ars, quam exanime ipſum Hecates ſignum irriſit; ac præterea quàm incendiaria vox præſtigiatoris, qui ore flammeo furialem illam tædam accendit: atqui hunc Maximum Iulianus ſecutus eſt conſiliorum ducem, hunc ſponſorem imperij habuit, cum adipiſcendi, tum conſeruandi; tantique fecit, vt cum aliquando

aduer-

aduentare audiſſet, oblitus ſe eſſe Auguſtum, exilierit è regia, occurrerit, amplexatus, oſculatuſque ſit, exitij videlicet auctorem ſui: porrò ad eum ſcribens, Mercurij loco apud ſe eſſe dicebat, nec poſſe ſine ipſo vita frui. cum igitur nefariæ huius artis ſtudio ſe totum addixiſſet, in eoque ſpem omnem collocaſſet Imperij, ſignificatum eſt ipſi diuinitùs, quàm illud eſſet inane, nullarumque virium, immò execrandū, & impium: nam cum ſemel à præſtigiatore deductus eſſet in fanum Deorum, intraque adyta clauſus; cumque ille cœpiſſet ex Acheronte ciere *Manes*, & euocare ſatellites Ditis, repentè adſtitit horribilis turba laruarum, tam tetro vultu, ac ſpecie tam immani, vt exhorreſceret Iulianus: quamobrem vt erat à pueritia edoctus, veteri potius conſuetudine, quàm noua voluntate, noſtro ritu, vt fit in ſummis præſertim periculis, frontem cruce ſignauit; confeſtim ſpectra omnia ex oculis euanuerunt; tum præſtigiator, vt erat vafer ingenio, Iulianum monet, affirmatque, non illa Numina metu deterrita inijſſe fugam, ſed deteſtata ferale ſignum, & exoſa piaculum. Illud quoque commemorare operę pretium eſt, quod eidem Iuliano in hoc genere iterum accidit mirum, & ſingulare: cum enim aliquando nefarijs iſtiuſmodi ſacris adeſſet; fortè aderat inter eius aulicos adoleſcens è noſtra diſciplina occultè initiatus, & aquis ritè luſtratus; tū Flamē, qui Zoroaſtris artibus inſtructus operabatur, exclamat ſubitò, Iulianum intuens, ſe maiore quodam Numine perſtrictum impediri, quò minus ſacra faciat: cæſarum pecudum ſanguine litari non poſſe; accerſitas Vmbras ex Erebo longè diſpergi, Perſephonen territā retrò vertiſſe veſtigia, ac tædam, quam geſtabat, extinctam: nihil ſe iam agere, quantumuis arcanis inſtet ſuſurris, nullas habere vires Theſſala carmina; turbatos Manes nequicquā euocari; thus in ignem coniectum marceſcere, nec in vaporem ſurgere, prunas ipſas emortuas penè rigeſcere, ſacrificantis dexteram obtorpuiſſe, inuerſaque patera balſama defluxiſſe; ſibi quoque inſulato è vertice excidiſſe coronam; itaque magnopere ſe vereri, ne quis eò irrepſerit ex Imperatoris comitatu Chriſtianus, qua gente nihil Manibus ſit infenſius: hinc fieri, vt puluinaria Deorum commoueantur, ac fanum quatiatur, & nutet: his dictis exanguis collapſus eſt Flamen, tanquam fulmine afflatus è cœlo: Iulianus ipſe expalluit, obſtupuit, hæſit attonitus

circumſpicit deinde adſtantes, ſicubi quis è Chriſtianorum gente adſit: hic adoleſcens ſponte ſe prodit; incredibili conſtantia fatetur, ſe veri Numinis ferre ſignaculum. tum adeò inuſitato ſpectaculo commotus è fano euolat, aulam deſerit, militarem balteum proijcit, iungit ſe noſtris: at verò Iulianus nihilo minus vaticinationibus duci, ſcitari reſponſa, oraculorum ambagibus inuolui, extiſpicia ſequi, oſcinum, & auguriorum, & ominum fidem, ſi reperiri vlla poſſet, curioſè perquirere: ac ne quid intentatum relinqueret, aggreſſus eſt etiam venas fatidicas Caſtalij fontis recludere, quem obſtruxiſſe dicebatur Hadrianus Cæſar mole ſaxorum ingenti, veritus, nè, vt ipſe præcinentibus quodammodo aquis capeſſendam rempublicam comperit, alij item ſimilia docerentur; ac ſtatim circum humata corpora ſtatuit exinde transferri eo ritu, quo Athenienſes inſulam purgauerant Delon. Adhæc cum Iulianus Hierapolim perueniſſet, iniecta eſt ei cura de Api boue inueniẽdo, qui adductus in thalamum ſigna rerum futurarum demonſtrare dicebatur: atqui ex ipſa corniculatæ Lunæ ſpecie, quàm Apis in dextero latere habebat expreſſam, conijcere potuiſſet, quàm eſſet illud vaticinandi genus inconſtans. Iam vt eorum, quæ moliebatur, partim euentus prænoſceret, partim felicem à Dijs impetraret curſum, in hoc penè totus erat, vt hoſtiarum ſanguine plurimo aras perfunderet. tauros aliquando centenos, & innumerabiles varij pecoris greges, oueſque candidas, terra quæſitas & mari, mactabat; quo id aſſecutus eſt, vt milites victimarum diſtentiore ſagina paſti, potuſque auiditate corrupti, humeris impoſiti tranſeuntium per plateas ex publicis ſympoſijs ad tentoria deportarentur; tantas verò animantium in ſacrificijs edidit ſtrages, vt exiſtimaretur, ſi reuerſus eſſet victor à Parthis, boues iam defuturos: ſcilicet Marci illius ſimilis Cæſaris, ad quem ob infinitum victimarum numerum, quas cædebat, falsè quidam finxerunt epiſtolam à bobus ſcriptam, vel potius exaratam his verbis:

οἱ λευκοὶ βόες Μάρκῳ τῷ καίσαρι ἂν σὺ νικήσῃς ἀπολώμεθα

Boues albi Marco Cæſari ſalutem: ſi tu viceris, nos periimus:

Porrò dum Iulianus in hoſtijs immolandis, in extiſpicijs, & aruſpicina verſatur, rem ei prodigioſam oblatam Gregorius narrat; ſiquidem aliquando ſuperſtitioſius operanti, atque exacta curioſius inſpicienti, in victimæ fibris, ac iecinore crux coronata

ronata ſe obtulit; ea res cum omnes, qui aderant, in primis verò Iulianum ipſum horrore, ſummaque ſollicitudine affeciſſet, vt crucis potentiam ſimul, & gloriam perſentiſcerent, Flamen, vt veteratorio erat ingenio, atque verſuto, bono animo eſſe iubet, eam ſpeciem non eſse niſi Chriſtianis ominoſam; nec coronam illam, ſed circulum tantùm eſſe, qui eos obſeſſos circumſcriptos, atque concluſos fore portenderet: ſed euentus oſtendit interpretationis fraudem; quippe & crucis imperium eſt declaratum, & Iulianus potius cum exercitu obſeſſus, & quaſi circulo concluſus à Perſis miſerè perijt. Interea initiari voluit Eleuſiniorum ſacris myſticis, vt vocabant; & inter Eumolpidas numerari: Cereris ea ſacra erant, & à mulierculis maximè celebrabantur; licebat in ijs ſeſe mutuò non modò verbis proſcindere, ſed verberibus; hoc prætextu ſacrorum non puduit Romanum Imperatorem incedere non ſemel, meretriculis, lenonibus, exoletis, & vniuerſo illo infami meritoriorum adoleſcentium grege ſtipatum, quo apud Ethnicos ipſos ludibrio fuit. ſed quid mirum Ceteris myſtagogum fuiſſe, qui eò progreſſus eſt, vel impietatis, vel audaciæ, atque dementiæ, vt Pontifex Maximus inaugurari voluerit, vt cæteris hierophantis præeſſet, ac liberius omni ſe ſuperſtitione contaminaret: operæ pretium verò eſt ritum ipſum, ac modum deſcribere, quo ſe ille Pontificem maximum initiarit, quò deteſtabilior appareat perfidi deſertoris inſania: ritus autem hic erat: Defoſſa ſub terra ſcrobe altius, demergebatur infulatus Pontifex, Gabino cinctu ſuffultus. ſupernè contexta erant, & compacta trabibus pulpita rimoſa compagibus: compaginato iam ponte (nempe à faciendo ponte dictus eſt Pontifex) terebrabantur ligna, ac perforabantur, vt minutis quibuſdam dehiſcerent, ac paterent hiatibus; tum adducebatur taurus cum infulis, & corollis floreis, cornibus item auratis, & fronte bracteata; iugulabatur ritè ſeceſpita, pectus quoque tranſuerberabatur ferro, vt ex amplo vulnere profuſior exundaret cruor; eum pons excipiebat, ac per frequentes rimas emittebat: Pontifex infernè poſitus intra ſcrobem depluenti verticem ſubmittebat; gaudebat, eo cruore genas oblinere, oculos colluere, aures, tempora; immò verò calentem hauriebat ore, lambebat lingua: vbi verò totus ſe oblimauerat, horribili ea ſpecie cruentatus, ac

ſordidus procedebat in publicum, oſtentabat amictum, barbam, totumque corpus infectum; ita inauguratum omnes adorabant; adeò Iulianus vilem putauit purpuram, niſi brutorum, & pecudum cruore rubeſceret: neque verè huiuſmodi ille ritus prætermiſiſſe dicendus eſt, cum initiatus eſt Pontifex, ſiquidem viliores, & magis ab Auguſti dignitate abhorrentes executus eſt; hinc ſufflationes illæ, ac reſufflationes, quas obijcit ipſi Gregorius: cum nequaqum ſibi probro, ac dedecori duxerit Imperator, Camillorum, ac poparum more inflare buccas, vt apud Deorum aras ignem accenderet, ac thus adoleret, quo ſæpe riſum etiam ſpectantibus mouit. creatus igitur Pontifex maximus ſtatim minores Pontifices creare aggreditur; eos in diuerſas Prouincias mittit quaſi pietatis propagatores; ac primùm omnium ex illis vnum in Græciam amandat: addit regia dona cum comitatu pro tuendis Deorum fanis, ac ſacris: in Lydia quoque primarium conſtituit Pontificem Chryſantium Philoſophum magicis artibus eruditum; qui, ne ſcelerum fœditas appareret, illo aurei floris nomine falsò, & iactanter erat ornatus. ipſe ſuperſtitionis principatum adeptus huic amplificandæ non minus, quàm imperio ſtudet: Dij in primis Aegyptij ab ipſo culti. in nummis fingi voluit cum Iſide diademata, quæ infantem pectori admoueret, quaſi eam magnæ Dei Matri Virgini opponeret: appellabatur verò *Iſis* τιθήνη, ideſt nutrix, itemque πανδεχὴς, ideſt ſuſceptrix, vt ait Plato, quod humanum genus fouere, atque alere putaretur; quippe pro Iſide terram intelligebant, nonnunquam Lunam in cornua luce curuata: duplicem item, ac geminam coluit Iſidem, vt ſe Aegyptijs conformaret; vtramque in nummis expreſſit; vtraque horrenda ſpecie aſpidum ſerto coronata geſtabat capita, alas verò vulturis, nouaculã dextera geſtabat, quod eius hierophantæ abraſis corporis pilis, & apellæ ipſi miniſtrarent: neque vlla imago aptius Iulianum ipſum repræſentare potuit, qui & ſerpentinum virus cum impietatis, tum acerbitatis euomeret; & quaſi vulturius in noſtrorum præda, & ſanguine graſſaretur: quanquam nouaculæ, hoc eſt ferri vſus is fuit, vt Religionem non tàm læſerit, quàm expolierit. præter Iſidem coluit Serapidem, cui tantum detulit, vt ipſi vni acceptum referret imperium, vt in epiſtola ipſe quadam ſcribit; quamobtem in nummis, vel vnà cum

Sera-

Serapide Iulianus effictus cernitur, vel pro Iuliano Serapis: habuit autem eiuſmodi nummus à tergo Anubim canino capite: ita videlicet vt ab homine monſtroſæ perfidiæ coli viderentur

Omnigenumque Deum monſtra, & latrator Anubis.

Ab Aegypto hæc repetijt, vt impietatem ab ipſo fonte ſuperſtitionis hauriret: eapropter Antiocheni eum ſacrificulum, ac victimarium, non Imperatorem vocabant. alii pro Iuliano Idolianum, alii Piſæum, nonnulli Adonæum, multi Tauricremum: Idolianum quidem ab impenſo ſimulacrorum cultu; Piſæum à Ioue Piſæo, qui colebatur in Elide; Adonæum autem ob Adonidis feſta, quæ ipſæ cum mulierculis, ſine præficis, lugubri, vt mos erat, vbulatu celebrauit; denique Tauricremum ob multitudinem innumerabilem taurorum, quos immolare ſolebat: hinc illa tauri effigies in aliquot eius nummis, qui appoſita ara cornibus inſiſtat, atque impetat globum ante ſe conſtitutum; quod Antiocheni ita falsè, ac verè ſunt interpretati, vt dicerent, per eius impia taurorum ſacrificia Mundum opprimi, atque deſtrui. Sed quàm ſtudiosè ſuperſtitioni eſſet addictus, ipſemet Iulianus in libello, quem Miſopogonem inſcripſit, ex perſona Antiochenorum inſultantium, & illudentium docet his verbis: (Sacrificauit ſemel Cæſar in templo Iouis, deinde Fortunæ, deinceps tendit ad Cereris; neque enim quoties Daphnes fanum adierit, memoria teneo: veniunt Syrorum Kalendæ, Cæſar rurſum ad Iouis Philij: veniat publicum feſtum: Cæſar continuò ad Fortunæ delubrum: intermiſſo verò die nefaſto iterum in æde Iouis Philij vota concipit more maiorum; ecquis ferat Cæſarem tam crebrò ad fana ventitantem?) hæc illi: qua ex oratione colligitur, quàm ſuperſtitioſus fuerit cultor in primis Iouis, Apollinis, Fortunæ, Cereris. Caſium item montem aliquando adijt nemoroſum, atque ſublimem, quem nõnulli Sinai putãt, vt eum ipſum, locũ in quo ſunt edita diuina iura, violaret. venit & Peſſinuntem Phrygiæ ciuitatem, memoria Matris Deũ, quæ Cybele vocabatur, apud ethnicos celebrem: huic dum Iulianus ſtipatus Corybantium turba, concrepantibus ſiſtris, ac cymbalis ſacra facit, execrati facinus adoleſcentes in primis duo, ſimulacrum Magnæ Matris tam parui fecerunt, vt & maledictis, & probris inceſſerent; & ex iis alter incredibili

animi

animi robore, ſpectanre Auguſto, impactis calcibus Deæ aram euerterit; ac propterea cum in iudicium quæſitus, quaſi capitis reus eſſet adductus, vti victor ingreſſus eſt, purpuratumque Cæſarem, eiuſque minas inanes, ac furias effuſo riſu proſequutus eſt; maiore demum cum libertate, ac fiducia egreſſus. alter verò cum vngulis ferreis toti corpori altiſſimè impactis laceratus eſſet, vulneribuſque conciſus, ac penè confectus, non modò ſuppliciis non eſt fractus, aut grauiter, & acerbè tulit, ſed vbi particulas quaſdam ſui corporis à vulnere adhuc intactas, & integras animaduertit, carnificem obiurgarit, tanquam inuidũ ipſius gloriæ, quod totum corpus decorare, atque exculpere plagis nollet; ſed aliquid incruentum adhùc, ac proinde (vt putabat) profanum relinqueret: ſimul etiam tibiã oſtendebat, veluti ſolam vngularum, ac vulnerum expertem; quamobrem carnificem hortabatur, ne & huic quidem parceret; ne qua pars ornamento vacaret: ita obſtupefactis omnibus ſpectaculo inauditæ conſtantiæ adoleſcens illuſit Magnæ Matri minimi habitæ, cum toto grege natorum. Nam quod in alia Phrygiæ ciuitate, quæ Meris dicebatur, geſtum eſt; communem cum Laurentio laudem habet: ſiquidem cum Deorum ædem quandam noſtri, ne impiò vſui eſſet, penè ſtabulum reddidiſſent; poſteaquam ab Almachio, quem Iulianus præfectum crearat, hoc eſt adminiſtrum impietatis, repurgatum viderũt, iuſta inflammari ira quidam è noſtris, Mardonius in primis, ac Theodulus, clàm noctu irruerũt; ſimulacrum contriuerunt, eiuſque puluere delubri pauimentum fœdarunt. iuſſi igitur, aut facinus retractare adhibito cultu, placatiſque Dijs, aut vltima perpeti; cum ludibrio haberentur minæ, poſt acerbiſſimas alias pœnas, inſigne fortitudini impoſuere faſtigium: dum enim in craticula ſubiecto igne torrebantur, ad Almachium conuerſi, hortati ſunt, vti ſemiaſſos artus in latera verti iuberet, quò epulum iucundius, ac ſapidius fieret ad paſtũ: ita irriſus immaniſſimus helluo eſt. At verò Imperator ipſe Iulianus non vno fraudis genere ſe muniit; modò noſtros à Religione deducere promiſſis, & ſpe honorum; quin etiam exules ſacrorum Antiſtites reuocare, ſed eo conſilio, vt ſententijs diſſidentes inter ſe committeret; modò minas intentare, & vrbes, quæ Deos patrios recipere nollent, à ſe abalienare; Cæſaream Cappadocum Vrbem magnam, & locupletem è

Ciui-

Ciuitatum albo expungit, & Cæſaris nomen ad probrum & contumeliam tollit: ſummo in hanc potiſſimùm vrbem odio exarſit, quòd vetuſta Deorum fana, & aras, & ſimulacra euertiſſet, Iouis in primis πολιούχου, hoc eſt tutelaris, & Apollinis πατρώου, hoc eſt patrij: vbi verò eius vrbis ciues etiam Fortunæ fanum ſunt demoliti, ſtatuit eos ſpoliare fortunis: trecentas auri libras exigit; ſacris initiatos ex aris, ac templis euocat, ſagatos militare cogit; iure quoque iurando interpoſito minatur, niſi quàm primùm impenſis proprijs Deorum ſimulacra, atque delubra reficiant, quicquid infortunij poſſet, Ciuitati ſe illaturum, & capita ipſa reſecturum ferro: ac Iulianus quidem minas eiuſmodi ad rem contuliſſet, niſi prælìantem Fortuna, quam armata dextera tuebatur, ſiniſtra vſum mors occupaſſet: interim abſtinuit ferro, non ex miſericordia, ſed ex inuidia, quod vidiſſet, Religionem à Diocletiano, ac cæteris impijs tyrannis per omne ſuppliciorum genus exagitatam, cepiſſe vires, ac robur, inter procellas efflotuiſſe, eiuſque ſementem irrigatam noſtrorum ſanguine progerminaſſe felicius, atque creuiſſe; eos item, qui ceciderant, religioſè, ac ritè ad immortalitatē cōſecratos, & honore Cœleſtibus debito coli: videbat ſcilicet, & inuidebat: ac propterea primùm eloquentia, qua præſtabat, contendit, muneribus etiā ac promiſſis; deinde minis egit; proſcriptionibus, atque exilijs contentus fuit; in primis verò hierodulos, ac hierarchas ex Vrbibus expulit, ratus facilè, etiam ſine magna tempeſtate, exarmatam Nauim perituram, ſi non modò remigio orbatur, ſed rectore ipſo è gubernaculis excuſſo: egerit porrò licet ipſe nō ferro, præfectorū tamen, ac populorum ſæuitiæ noſtros tradidit, vt Deorum ſuorum contumelias vlciſcerentur impunè: hinc illæ tam immanes, & crebræ noſtrorum ſtrages; in primis Euſebij, Neſtabi, & Zenonis fratrum, quos Gazæorum populus de fanorum euerſione, & græcæ ſuperſtitionis abolitione accuſatos cum flagris acerbiſſimè concidiſſent, carcere incluſerunt; poſtea cum in theatro conſpiratione quadam alius alium concitaſſet, furibundi in carcerem irruerunt, & inde productos crudeliſſimè necarunt, præcipites, ac ſupinos trahentes, atque ad ſaxa illidentes; alij eos fuſtibus, alij lapidibus, alii, quæ ſors obtulit, telis appetebant; tum mulieres ipſæ à lanificio excurrere, radijs, ac fuſis punctim eos conuulnera-

re,ſed acuebant potius ad pietatem: nonnulli item è foco lebetes,& ollas bullienti aqua feruentes à chytrapodibus raptas nudis eorum corporibus diffundebant; ſed nihil erat tantum mali,quod illi non virtute concoquerent: quidam verubus,& ſubulis illos perfodiebant;ſed & hi incitamenta, & ſtimulos ſuffecere currentibus: demum quod nullus vnquam fecit in Scythia Tyrannus,cum eos immaniter concidiſſent,capita,& oſſa comminuiſſent,hæc in ſordido loco iumentorum oſſibus,quæ ibi diſiecta iacebant,miſcuerunt,ne dignoſci poſſent,& in honore haberi:ſed diuinitus cognita ſunt, atque diſcreta, tum honorifice in templo recondita. Heliopoli quoque ad Libanum in Phœnicia ſita, quæ vrbs à Sole nomen accepit,clara virtus noſtrorum fuit: Heliopolitæ enim cum in maximis errorum tenebris verſarentur, tam ſæuam Iuliano imperante excitarunt in nos procellam,vt dici ſine horrore non poſſit:inauditum eſt,& omnem ſuperat immanitate barbariam, quod patrarunt facinus:ſacras Virgines è parthenone abreptas poſteaquam in foro per ſummum dedecus nudarant,cum flagris, ac ferro totas diſcidiſſent, in ſupeficie vulnerum,ac rimis laceri corporis,hordeum, glandes,ac ſimilia, quibus libenter ſues veſci ſolent,appoſuerunt: tum ſues ipſos ad eam eſcam inuitarunt, ac prouocarunt; itaque impetu irruentes, cum ſecernere alimentum facilè non poſſent,ſimul Virginum viſcera ſunt aggreſſi,& fame adacti ſpirantia ipſa membra viuentium ſunt depaſti, inuento prorſus atroci, eodemque probroſo, cum fœdiſſimum animal adhiberetur ad puriſſimarum necem Virginum; atque os illud oblitum cœno ſæuiret in pabulo vulnerum: minus crudelis in hoc viſus eſt Buſiris, qui ſi necauit hoſpites, vorandos obtulit equo, generoſo certè animanti, atque præſtanti; hic autem illibatas Puellas proiecit ad viliſſimæ pecudis paſtum; quanquam cum in earum vulnerum ſulcis hordeum ſeuit, non tam hordacea illa ſementis, quàm adoreæ fuit, quæ excreſceret in meſſem gloriæ, ac veluti fortiſſimarum Amazonum militare ſtipendium: ſuauiſſimum fuit illud obſonium, quia hilariter occubuerunt, ac dignum, quo ipſa aleretur æternitas ad memoriam poſterorum. Illud etiam quantæ feritatis fuit? cum ijdem Hieropolitani Cyrillum hierodulum Religionis causa non modò necarunt,ſed quod ferinum omnino eſt, ventrem

eius

Digitized by Google

eius inciderunt ferro, iecur extraxerunt, appetierunt morſu, lacerarunt dentibus, hauſerunt faucibus, helluati ſunt: enimuerò contineri, ac morari amplius non potuit, alioquin ſera ira Numinis: ſūpſit ſtatim acerbiſſimas de immaniſſimo ſcelere pœnas: quicumque enim tanti piaculi fuere participes, ijs dentes, quibus ſacri iecinoris fibras dilacerarunt, conciderunt, horrendum in modum conuulſi ſunt; palatum extabuit, lingua computruit; Sæuitum etiam alibi barbarè, atque impiè: quippe Aemilianum inuictum heroem Capitolinus Thraciæ præfectus viuum combuſſit: accepit ille omen victoriæ lætus, quod à Capitolino videret ſibi materiam ſuffici bellicæ gloriæ, vt ſpolijs impietatis onuſtus, & laureatus Religionis Capitolium conſecraret. Domitium quoque virum inſigni pietate, ac diuinarum rerum contemplationi addictum, lapidibus obruerunt, quibus potius immortale ipſi mauſoleū excitarunt. Sed ad Marci Arethuſij nobiliſſimam planè tragœdiam exponendam opus eſſet, vt rectè Nicephorus ait, eo dicendi genere, quo Aeſchylus, ac Sophocles vſi ſunt in ſuis: Marcum hūc Arethuſij ciues vita, & doctrina, canitieq; inſuper diu ſpectatum, immo verò Præſulem ſuum, ac ſacrorum Antiſtitem per ſummam impietatem neci dederunt: dudum ei fuerant infenſi, quod multos conſilio, & auctoritate ipſa ad noſtra ſacra traduxiſſet, ac Deorum fanum celebre, ſtructureque impenſis, & magnificentia nulli ſecundum ſolo æquaſſet: cum ecce Iuliani Imperatoris edictum, vti Marcus, vel æſtimationem fani, ac pretium ſolnat, vel illud, quale antea fuerat, reſtituat: vbi neutrum placuit; alterum enim, vt ruinam compenſaret auro, ab ipſo fieri non potuit; alterum non modò vt Præſuli, ſed vt priuato nefas erat: initio quidem non timidè, ſed cautè egit, latuit, ſubtraxit ſe furori: at vbi multos è noſtris ſua cauſa vexari vidit, prodit è latebra, ſe ipſum exhibet vltrò, ac populo committit: admirari certè debuerunt philoſophicum animum, & paratum mori; ſed impiè, & amenter agūt: ſtatim in ipſum irruunt, per Vrbem mediam trahunt, & ſenem, & Præſulem, quo membra eius omnia, vt ſors tulit, diuerberata ſunt, lacerata, atque iactata; nec finis ſupplicij, atque probrorum; in eum quippe ætas omnis bacchata impetum facit; tenuibus quibuſdam funiculis, at non tenui cum ſenſu doloris, aures abſcindunt; ſcilicet oues more luporum in

paſtorem, ſæuiunt ſuum: ſed nunquam Marcus de conſtantia tam bene audijt, quàm præfectis auribus: pueri quoque à ludimagiſtris ad eum illudendum profecti, immo verò ad interimendum: nullum cruciamentum maius quàm à pueris fuit, qui ſenem tractum, & in ſublime ſuſpenſum literarijs ſtylis pungere aggreſſi crudeliter confoderunt; quanquam ijs calamis, atq; eo ſanguine inſcripti ſunt tituli triumphales. & iam toto corpore exceperat vulnera, parumque adhùc vita conclamata ſpirabat, cum eum garo, & melle delibutum, atque altè pendentem in viminea crate veſpis, fucis, & apibus ſæuiſſimè excruciandum expoſuere: ſed tum maximè apparuit vera, nec fucata virtus, & quantum apes rapiebant mellis, tantum accedebat diuinæ ſuauitatis: ferunt cum ijs inuolantibus, ac depaſcentibus viuens voraretur, atque appenſus altius emineret, effudiſſe generoſam illam vocem: (nihil ſibi honorificentius, ac præſtantius accidiſſe, quàm quod ſublimis ipſe infra ſe aduerſarios deſpectaret, atque ijs altior extaret:) præclara ſanè vox, & Martyre digna: neque enim virtus ſupplicijs deprimitur, ſed extollitur: ſuperior eſt tyrannorum, ac Cæſarum faſtu, ſublimior ſolio auguſtali: habuit verò hæc Marci vox non modò conſtantiam, ſed acumen: didicit inter aculeos apū aculeatè loqui: obſtupuit Præſes ipſe prouinciæ, licet ethnicus, tantam animi magnitudinem conſpicatus in ſene, ac Iuliano rem detulit, ſignificauitque quantum incrementi noſtrorum accederet gloriæ, quantum dedecoris, & ſibi, & Dijs. fortunata quoq; mors fuit Euſichij, quod auctor extitiſſet euertendi Fortunæ delubri, quo Fortunam ipſam infelicem fecit, & infortunijs obnoxiam: eius rei gratia Imperator in cęteros etiam, qui ad illud demoliendū ſuam quoq; operam præſtiterant, exarſit: ſed fruſtra ignominiam vltus eſt eius, quæ nec ſe tueri potuit, nec ipſum in bello Perſico Iulianum: Innumerabiles item è noſtris Iudæorum, quos infeſto odio flagrare non ignorabat, ſæuitiæ tradidit; & vt quicquid vellent in eos agerent, permiſit: egerunt autem hi longè atrociora, quàm Græci. paulùm verò progreſſus deſertor, & paricida liberius, ac potius impudentius impietate vſus, aduerſus Religionem arma ipſa mouit, haſtamque intorſit ad vulnera; ſiquidem Artemium generoſum fidei defenſorem, eundem Ducem, & Antiochiæ Auguſtalem, qui etiam copia-

rum

rum militarium ductor in Aegypto fuerat; quòd multa Deorum fana deieciſſet; quòd aliqua Cœlitum corpora ex Achaia, & Epheſo Byzantium tranſtuliſſet, quanquam obtentu alio ſimulato, bonis omnibus ſpoliauit, dignitate orbauit, demum capite plecti iuſſit. excruciauit etiam oratores Perſas, qui ad ipſum Chalcedone venerant Religionis nomine; neque in ijs legatorum ius, contra receptum gentium omnium morem, violare eſt veritus: publicam fidem, quę albo velata dicitur panno, impiè cruentauit, ac rubefecit. Ioannis verò, Paulique fratrum egregia indoles animi, & inuicta virtus prætermitti non debet; qui in Conſtantini magni aula educati, & eius filię Conſtantinæ olim obſequijs addicti, poſtea inuitati à Iuliano ad Auguſtale, ac magnis honorum promiſſis allecti, cũ deſertore, ac paricida nihil ſibi eſſe commune dixerunt; quo reſponſo iratus, cum minis ageret, ac iuberet ipſos ceruices aut Ioui flectere, aut ſecuri; ante Iouis ſtatuam erecti ſteterunt, ante ſecuris aciem proni: traditi ſunt Terentiano præfecto, vt domi clàm necarentur, vel ne qua rei indignitate ſeditio oriretur, vel quod inuideret publicæ Martyrum gloriæ; ſed quantò tectius, & occultius procurata mors eſt, tantò fuit illuſtrior; & quod admirabilius eſt, hoſtes ipſi, qui æterna caligine circumfuſi ſqualent, rem illuſtrarunt; ex multorum enim corporibus in primis verò præfecti filiæ, quam obſedeſant, indignum Iuliani facinus patefecerunt: ex hoſtibus præcones ipſi facti Ioannis, & Pauli conſtantiæ; exarſit Imperator inuidia, erubuit ignominia. Sed hæc virorum; non minus illi proboſa fuit fœminarum virtus, & animi fortitudo, quæ certè penè incredibilis enituit in Publiā Antiſtita religioſiſſima: hæc cum in parthenone eſſet vnà cum choro Virginum, tranſeunte Iuliano, & audiente, occinere cœpit illud magni Vatis carmen, quo irridentur, ac per ludibrium exagitantur laruatæ Deorum ſpecies, & ſimulacra, eorumque cultores; qui videlicet ſuperſtitioſè operentur operi hominum, & faciant Dijs factis: eo carmine ſignificare Puplia videbatur ſimulacra, quæ Iulianus perfidioſè coleret, licet aurea, & argentea, apud ſe nullius eſſe pretij, atque viliſſima; eiuſmodi Deos accepiſſe diuinitatis inſignia, & conſecratos non alio in templo quàm in fumida fabrorum officina, atque adeò emortuos potius dicendos eſſe, quàm viuos; qui non alias ſint cunas ſortiti,

quàm camini rogum, vbi conflati; ceterùm ſtultè ipſos fingi cum oculis, cum priuati ſint luce, quantumuis exiuerint è flamma: hoc tantùm videri poſſe felices, quod ſe ipſos à noſtris contemptos, & illuſos videre non poſſint, cum cęci ſint; nec contumelias illatas audire, cum ſurdi; nec putidum victimarum ſentire nidorem, cum careant olfactu: addebat, libenter ſe cum eiuſmodi Dijs hoſtiliter manus velle conſerere, ſi ipſi manibus vti poſſent; libenter in aciem procurrere, ſi pedem conferre, aut mouere; ſed eos deſtitutos eſſe omni ſenſu, etiã voce, qua laceſſant hoſtem.) Mira certè dicendi libertas in fœmina: ſed hæc conuicia iacta ſunt in inanima ſimulacra, atque inertia: quantò ad mirabilior illa vox in ipſorum cultorem contorta, hoc eſt in Iulianum Cæſarem audientem? cum eum ijs ſimulacris ſenſu carentibus ſimilem dixit, elinguem ſcilicet, ac mutum, qui & eloquentia pollebat, & imperatorio iuſſu ſententiam pronunciare poterat capitis; caſſũ luminibus, qui ipſam toruo intuebatur obtutu; & ſurdum, qui inter aulæ plauſus; olfactu carentem, qui inter vnguenta regia verſabatur; manuum, ac pedum vſu priuatum, qui & manibus ſceptrum, & Orbis terræ globum geſtabat; & pedibus excurreret victor in campo, tantoque cum faſtu incederet Imperator: quanti tandem roboris fuit non timuiſſe iram præſentis Cæſaris? torua ſupercilia, minacem vultum, ſecures, ac faſces cruentos cæde noſtrorum, denique totum illum comitatum auguſtalem. indixit illi Iulianus ſilentium, ſed nõ impetrauit; immò verò cœpit *Publia* cum choro aliud eiuſdem Vatis carmen occinere, quo Iuliano imprecabatur exurgentem, & prodeuntem in aciem Deum, ac diſſipantem hoſtes: itaque indignatus, illam rapi à lictore iubet, ac neque venerandam honeſtiſſimæ fœminæ canitiem, neque è virtute efflorescentem in ea obſeruantiam veritus, tam acerbè ambas maxillas, ac malas diuerberari, ac cædi iubet, dum totæ diffluant ſanguine: quid tum illa? victrix de ſæuitia Cęſaris redit ad chorum Virginum, vt epinicion, ac pæana canat; hoc pulchrior redit, quod cruore purpurea & colore pudoris proprio oblitas ferens genas. meritò poſteritas tam inuictę fœminæ ſtatuam dedicaſſet, ac ſimulacrum, niſi verita eſſet, ne quod illa adeò ſimulacra odiſſet in Dijs, etiam ſibi debitum à ſe arceret, atque reijceret; ſed dum illa inſectatur, ac deſtruit,

ipſa

ipſa in mentibus hominum exculpſit ſibi ſimulacrum, & auro pretioſius, & Praxitelèo præſtantius: ſunt qui dicant Publiam hanc Chryſoſtomi matrem fuiſſe, quæ per ipſum iam ſacrorũ Antiſtitem factum ſacro ſe gynecæo dedicarit: fides appellet auctores: ſi vera narrãt, mirum non eſt, quod & ipſa aureo ſit ore locuta, non timens ferrum; niſi fortè mirum videatur, quod ſplẽdido cum eſſet ore, contumeliam fixerit aureis Deorum ſimulacris; & auro, purpuraque ornatum Imperatorem generosè contempſerit: eandem certè vel liberam conſtantiam, vel auream dicendi venam transfudit in filium. Aeſtuabat interim Imperator, & cum quid faceret, non haberet, ad vafritiam, fraudemque conuerſus eſt, vt noſtros occuparet incautos, nec opinantes. Igitur res omnes in foro venales impijs inquinamentis imbui iubet, infici videlicet victimarum ſanguine eſculenta: panis, caro, poma, placentæ, ac cætera præſidia vitæ corpori ne ſuppetant, niſi animus mori appetat. deteſtabile prorſus inuentum: nempe veterator hoc egit, vt ingeſto cibo polluto impietatem noſtri toto haurirent pectore, atque in viſcera etiam intruderent. at verò nõ eſt paſſus ille prouidus ſuorum conſultor Deus, diutius nobis imponi; atq; vt rem quaſi tenebris ignorationis obtectam manifeſtam faceret, Theodoro vſus eſt, eo videlicet, quem ſub Maximino Cæſare, pyræ, in quam coniectus eſt, flamma fecerat illuſtrẽ: is per ſpeciem ſe vrbis Præſuli offerens, mandat, vt ſuos abſtinere iubeat à rebus, quæ vænum propoſitæ eſſent in foro, quod contaminatæ ſint: frumẽtum autẽ in ollis coquant (κό λυβ Euchaitæ Scythiæ Populi eiuſmodi obſonium vocant) eoque inopiam piè ſolentur: exhorruerunt noſtri fraude cognita, execrati ſunt lamentis, ac gemitu Imperatoris factum: in primis verò Aſpidophori duo, qui ampla ſtipendia in militia faciebant, Iuuentinus, & Maximinus religioſiſſimi viri, in conuiuium quoddam impietatem Iuliani traducunt, non ſine diris, & execrationibus è magni Vatis carmine petitis: hos ille ad ſe accitos, cum dignam Chriſtiano homine libertatem reprimere nec Imperij maieſtate, nec minis poſſet; capite plecti iubet: conſecrati deinde religione immortaliter ſunt, & ab Antiochenis honorificè conditi vrna: Sed alterum quiddam Iulianus excogitat, non minus fraudulenter, ac vafrè: cum milites noſtros miri candoris, & ingenuæ ſimplicitatis

eſſe

eſſe ſciret; ſic eos capere aggreditur: veteri more fieri ſolebat, vt ad publicum munus ab Imperatore accipiendum accedentes ſacrificarent; propoſitum igitur erat ad ignem & thus, & aurum, ſine ſimulacro tamen, ne apertè Religio peti videretur: nonnulli quod latentes laqueos aucupis non attēderent, dum vnà cum auro thus capiunt, capti ſunt ipſi; paulò poſt admoniti ab ijs, qui prudentiores erant, abominati factum, dici non poteſt quantum vel lacrymarum profuderint, vel iuſtæ iræ conceperint: erumpunt ſtatim; publicè gemebundi concurrunt; Deum, & ſaniores conteſtantur homines, ſe fraude circũuētos, ſe Chriſti nomine cenſeri, in eaque ſententia vel morte propoſita permanſuros: tum magno cum ardore animi, ac libertate dicendi Imperatorem adeunt: ad pedes aurum, quod acceperant, abijciunt; thura diſpergunt, generoſo prorſus, & obfirmato animo poſcunt, vt ſuo ſibi munere accepto, pœnam de ſcelere quamuis ignorato ab ipſis petat: orant, vt dexteram, quam ad munus admouerant; pedes, qui ad aurum accurrerant, ferro præcidat: enimuerò obſtupefactus ille conſtantia aſſentiri noluit: inuidit ſcilicet, ſi id faceret, eorum gloriæ; ne ob contemptum, ac proiectum aurum, aureis ſignis, & laqueatis templis honeſtarentur; ne thure, quod Dijs denegauerāt, ipſi colerentur; veritus eſt, ne reſecta capita laurea triumphalis, ac diadema ſanctitatis ornaret; ne abſciſſis victricibus dextris lemniſcata obtingeret palma: denique ne auulſi pedes ob decurſum feliciter ſtadium, hieronicas nobiles conſecrarent; itaque tantùm exauctoratos ex aula exigit; atqui tunc maximè dignos aula effecit: ex his enim Iouinianus, & Valentianus fuere, qui poſt ipſum imperarunt: ſcilicet dimiſſi ſunt ex Auguſtali, vt redirent Auguſti: Hæc dum aguntur, ecce tibi fratres germani duo, qui eodem fuerant errore decepti, cum clamore in regiam irruunt; omnia gemitu complent, ſiſtunt ſe Iuliano, libero ore querelas expromunt, vafritiam incuſant; putaſſe ſe aiunt, cum Imperatore, non cum veteratore agendum; ſed quando incauti thus in ignem iniecerant; expiari ſe velle non alio ſupplicio, quàm igne ipſo: proinde iubeat malleolos ſubijci, extrui pyram, prorſus obſtupuit hìc Iulianus, & ad tantæ libertatis miraculum hæſit; porrò ad ignis, quem illi ſibi imprecabantur, mentionem, exarſit ipſe iracundia: ſed noluit igni damnare, ſiue

ne

ne potiti voto, læti mortem obirent; ſiue ne hanc illuſtrarent flamma.capita ceruicibus abſcindi iubet:fit populi concurſus: non carnificina fuit illa, ſed theatrum conſtantię; tum is, qui erat natu maximus, orat lictorem, vt antea natu minimum ſecuri percutiat:veritus, ne fortè exanimatus fraternæ cædis aſpectu ſuccumbat: Romanorum enim legibus cautum erat, vt ſicut in quæſtionibus à minimo,ſic in ſupplicijs à maiore fieret initium: permiſſum eſt contra legem ire;quem enim in hac cauſa leges,ac iura locum haberet,cum contra ius,faſque innocentia damnabatur? quid tum adoleſcentior? incredibili magnitudine animi conditionem accipit, grates agit maximas fratri, quod ſe natu minimum præmittat ad lauream; iam humi poſuerat genua, iam flexerat ceruices, iam lictor eduxerat è vagina gladium, cum miſſus ab Imperatore nuncius accurrit, necem inhibiturus, quinetiam longè poſitus lictorem clamore compeſcuit: inuidia videlicet,non commiſeratio fuit in cauſa: adimere illi voluit adoream, ſpoliare eundem noſtrorum heroum gloria:nullum adoleſcens triſtius accepit nuncium, quàm vitæ; & quia non licuit ſanguinem fundere, effuſis penè extinctus eſt lacrymis. Diſcruciabant hæc Iulianum, cum omnia ſua conſilia, & machinamenta noſtrorum virtute ſuperari videret; iterum confert ſe ad fraudes; ſtatuit Religionis proprios ritus ſimulacrorum cultui accommodare,vt eius obtentu ſimilitudinis illaquearet animos,dum ſuperſtitio laruata pietatem ſimulat: itaque in Deorum fanis fieri iubet, vt in veri Numinis templis: ſubſellia, & primarios ſuggeſtus conſtituit; propoſuit doctrinas, quæ tamen parum pijs Græcorum ſententijs inniterentur. præterea hierodulos, & hierophantas, & anagnoſtas inſtituit more noſtro;item certas,& ſtatas horarum,atque dierum preces: gymnaſia item,& phrontiſteria,non modò virorum,ſed mulierum philoſophantium; peregrinorum etiam,atq; egentiũ ampla extruit domicilia: æmulari etiam conatus eſt Pontificiarum litterarum teſſeras,quibus hoſpites commendantur: atque hæc, aliaque id genus eo conſilio egit, vt oſtenderet, non magnum eſſe diſcrimen inter noſtros, & ethnicos; atque ita illi facile horum inſtitutis, ac ſtudijs acquieſcerent: ſed conuenire in eoſdem mores, & rationes viuendi minimè poterat ſuperſtitio, & Religio; ipſa ſe prodebat impietas; neque hanc diſſimulare

Iulia-

Iulianus: potuit diu aperta enim ſana Deorũ, & ſimulacra propoſita, ab ipſoque culta perfidum arguebant. ingreſſus eſt aliquando in ædē Fortunæ, vt ei hoſtias mactaret, à qua .ſ. (ſi modò Fortuna vlla dicenda eſt) Iulianus eſt tandem ipſe mactatus: id cum Marius Chalcedonēſis in Bythinia præſul reſciuiſſet; confeſtim eò ſe confert à puero manuductus, quod ei oculorum ſuffuſio videndi vſum, & vim ademiſſet: Imperatorem victimarium grauibus caſtigat verbis; perduellem, deſertorem, impium appellat, nihil veritus, nè ſecuris illa, quę madebat pecudum ſanguine, ſuis caruicibus intenderetur; non eſt tamen auſus, quantumuis iratus Cæſar in Præſulem ſæuire ferro, ſed tantùm probro; obijcit cæcitatem, ac ſalutis parentem maledicto perſtringeꝑs (: nihil nè, inquit, te iuuat medendo Galilæus iſte tuus? hoc nomine & Chriſtianos appellabat, & Chriſtum; tum Marius, immò verò, inquit, grates ago Numini meo immortales, quod me per orbitatem maximâ pœna liberauit, ne videlicet impuriſſimum iſtum vultum tuum, ac teterrimum perfidiæ monſtrum intueri poſſim. grauiter admodum accepiſſe dicitur Imperator reſponſum plenum libertatis, atq; cōſtantiæ; ſed abſtinuit à cæde, ne illuſtrē faceret eum, qui lucis vſu carebat: timuit ēt ne ſui, Fortunæque cōtēptorē præclariſſimæ necis gloria faceret fortunatum; ſed illud amentiæ fuit, quod cum ſe iactaret ingenio, non attendit, ſe minus congruè loqui, ac Fortunæ ipſi, cui diuinos honores tribuebat, contumeliam inferre: quia enim hæc cæca fingitur, cum Mario præſuli cæcitatem obiecit vt probrum, certè Fortunæ ipſi illudere viſus eſt: itaque ſuſpicari eius cultores potuerunt, iccirco eam poſtea infenſam expertum eſſe, re bellica infeliciter geſta. Illud etiam & extremæ dementię fuit, & ſimul inſcitiæ, quod Liberatori noſtro Galilæi nomen quaſi probroſum, & ignominiæ plenum obiecit: atqui vt hebraicæ linguæ periti norunt, Galilæi vox rotæ volubilitatem ſignificat: Galgal enim voluere, ac rotare eſt, galgal rota ipſa: debuit certè hoc non ignorare, qui Hebræorum genti nobis infenſæ ſemper ſtuduit, ac fauit; quid igitur inſcitius, aut ineptius, quā in noſtro Numini contumeliæ loco dare, quod potiùs ad Numen pertinebat ſuum, quod coram habebat? Fortunæ enim adeò propria volubilitas eſt, atq; cōuerſio, vt rota illi apponatur; ac Iulianus quidem eius orbitam, & verſatilem motum

ſenſit

ſenſit in Perſico bello, in quo miſerè perijt: deſtitutus igitur mente erat Imperator, cum hæc temerè effutiebat; & ipſe cũ Fortuna orbus erat oculis, eò infelicius quod internis; nequicquam in Galilęi nomine rotæ volubilitatem obtendebat, hoc eſt Chriſtianæ Religionis inconſtantiam, cuius expertus erat in piorum cæde firmitatem, atque conſtantiam: vocis cõuicium, & infamia redundauit in eam, quam credidit Deam: ita ſemper improbitas ſibi fraudi eſt; & tamen prudẽtiæ laudem affectabat hic Imperator: quid autem tam alienum, atque ſeiunctum à conſilio, quàm Fortuna, quam defendebat? ſit hoc inconſideratæ ſtultitiæ, illud arrogantiæ ſingularis: Vt milites potiſſimum, in quibus eſt robur imperij, ſuperſtitione imbueret; ac Deos, ſeque pariter immortalitate conſecraret, vero numine contempto, quid excogitat? præcipuũ illud inter Romana vexilla ſignum, ac potius trophæum in crucis formam diuino nutu à Conſtantino magno redactum. (Labaro nomen erat) tolli iubet è caſtris, ac prorſus antiquat: in publicis quoque tabulis ſe ipſum magno ſtudio depingendum curat; atque inſuper ſupremum Deorum ſuorum Iouem affingi, veluti è cœleſti nube deſpectantem, coronamque, & purpuream veſtem, ac cætera Imperij inſignia ad ſe demittentem, ac porrigentem: Mercurium item, & Martem vtraque ex parte Iulianum ipſum blandè intuentes, & quodammodo oculorum nutu teſtificantes, eum, & eloquentiæ laude florere, & militari arte præſtare: hæc & alia hiſce ſimilia publicis imaginibus appinxit homo vafer, & impius; vt dũ miles Imperatoris imaginem venerari ſtudet, ſimul appictos Deos honore afficeret: ſed deteſtari licet hac ẽt in re hominis peruerſum planè conſilium; nam is qui vnà cum Mercurio pingi voluit, quaſi eius alumnus ob eloquentiæ, ac cæterarum diſciplinarum ſtudium, harum laudem noſtris inuidit: Mercuriales, vt poetæ vocant, viros à ſe exegit, literis interdixit; ſuggeſtus, & magiſteria ſuſtulit; Atticè etiam loqui vetuit, quod videret noſtros literis imbutos, ac ꝑpolitos, vbi acuiſſẽt ingenium, facilè quæ de Dijs impiè dicerentur, quæque ad eorum cultum ineptiarum plenum ſpectarent, carpere poſſe, ac philoſophando reijcere; propterea non parum infenſos habebat, in primis Gregoriũ, & Baſilium Cappadoces, qui ἐγκυκλοπαιδίαν atque omnigenam artem ſuam rebus multis declarauerant.

rem indigniſſimam nemo non dixit, obſtruere ſapientiæ fontes, prohibere aditum ad lycea: occludere bibliothecas: extorquere ſtylum è manibus, incidere alas ingenij; enim verò iure Gregorius hoc enarrãs, eumque acutè perſtingẽs; (Ecquis inquit, Mercurius logius, verſutè loquens hæc tibi in mentem induxit? qui Corybantes inſani, & inuidi Cacodæmones ſuggeſſerunt?) quãquã hoc ethnicis ipſis tam indignum eſt viſum, vt Ammianus ipſe Marcellinus, qui in eius laudes effuſior eſt, non potuerit non acerrimis verbis perſtringere, atque proſcindere tantum facinus: (Illud, inquit, eſt obruendum perenni ſilentio, quod vetabat docere magiſtros, rhetoricos, & pędotribas, ritus Chriſtiani cultores.) atque hoc minus mirum, & magis ferendum videri potuiſſet, ſi ab homine illiterato, & miſogrammateo fierent; non autem ab eo, qui in Græcia omnibus eſſet diſciplinis inſtructus; quem etiam irridendi cauſa Græculum literionem vocabant: quo oſtenſum eſt, ipſum Religionis odio, non doctrinæ, ſapientiam exulare iuſſiſſe. ſcilicet non contentus fuit in nos exercere gladij mucronem, exercuit etiam ſtylum: quippe in expeditione Parthica, in ipſo procinctu belli, in quo perijt, libros ſeptem aduerſus Chriſtianam diſciplinam ſcribit: ſeptem, inquam, exertauit capita immanis hæc hydra; ſed eam non vnus è noſtris Hercules, vel doctrinæ claua contudit, vel pietatis igne conſumpſit. edidit etiã commentariũ, quod canem Heraclitum inſcripſit, vbi quomodo Cynica vita inſtituenda ſit, docet: Cynicorum enim philoſophorum ſe fuiſſe ſtudioſiſſimũ indicat in epiſtola, quã, cum Cæſar eſſet, ſcripſit ad Maximũ: nempe canis impudentiã imitatus & rabiem, cum aduerſus veri Dei cultores, eiuſque ſectatores impiè oblatrauit; hoc tamen cane fœdior, ac deteſtabilior, quod illud animal hero ſuo fidiſſimum ſit, hic contra in Religionem, quam à pueritia profeſſus eſt, inſigni perfidia fuerit; cum igitur litteras noſtris hominibus interdixit, veritus eſt, ne his eruditi canem, ac Cerberum illum ſuum in Inferos retruderemus. libellum etiam edidit, qui adhuc cum epiſtola extat, quem Miſopogonem inſcripſit, hoc eſt oſorem barbæ; cum enim Antiochena ciuitas Chriſtianis eſſet referta, ac Iuliano deſertori prorſus infenſa, vt primùm illum cum exercitu venientem excepit, cum aliter vlciſci non poſſet, deridere certè cœpit, ac barbæ illudere: fuit enim Iulianus hir-

cina barba, quamobrem eum hircum appellabant; & quia Cynicos ſequebatur, non nemo dixit, ipſum quaſi Circæo poculo canem mutaſſe in hircum; vt minus mirum ſit, quod tantum delectaretur Deorum victimis, inter quas ſæpe hircus mactandus erat: igitur Antiocheni conſpicati hircinam eius barbam aſperam, hiſpidam, hirſutam, cuneatam, ac philophico more promiſſam, ſalsè per ludibrium eum hortabantur, vt inde funiculos faceret: ac certè videbatur præacuta ipſa & cuſpidata barba vulnerare noſtros, quod etiam ipſe innuit: niſi fortè ominoſum illud cometæ genus referebat, quod à barbæ ſimilitudine, pogonium vocant: nihil enim tam perniciosum, & vt ita dicam, fatale Religioni, quàm barbatus hic Imperator fuit; nullus ea ſpecie cometes funeſta flamma tam dira portendit; aut ſi ſapientiam profitebatur, quia eam falsò iactabat, mentitus eſt philoſophū ipſo mēto. excāduit in Antiochenos Iulianus ob iſtud barbæ hircinæ ludibrium. primò comminatus eſt multa, deinde commentus eſt multa, quippe ſtatuit, certè contra quàm Imperatorem decet, orationem ſcribere plenam facetijs, & ſcurrilibus verbis, quā μισοπώγωνα hoc eſt barbæ inimīcam inſcripſit, qua id aſſequutus eſt, vt irrideretur magis; eius ſunt illa ad Antiochenos verba in *Miſopogone*: (Me verò, inquit, ſi maximè laudare vellem, non poſſem, at vituperare immumeris modis potero: & primò à perſona exordiar, huic enim, quod, vt arbitror, natura non multū pulchritudinis dediſſet, ipſe moroſitate quadam & acerbitate animi ob longam iſtam barbam addidi, quaſi pœnas ab ea exigens, nulla quidem alia de cauſa, niſi quòd natura elegantiorem non feciſſet, ideo diſcurrētes in ea fœdas beſtiolas perfero, tanquā feras aliquas venatus in ſylua: cauendum eſt etiā ne pilos vnà cum pane deuorem; at vos funes quoque ex ea necti oportere dicitis: equidem id vobis perlibenti animo cōcedam, modò pilos poſſitis extrahere; neque eorum aſperitas veſtras molles, ac delicatas manus lædat:) Hæc in primis habet in ea oratione, Imperator, an ſcurra? qui tamen, ne viri boni, qui ſeria, & grauia ſcribunt, literati eſſent, edixit; cum linguam exarmare non poſſet ſermone, exarmauit manum ſtylo; noſtrorum calamum, quaſi amentatam haſtam extimuit, ac ſibi reſeruauit, vt materna viſcera Religionis effoderet: ſcripſit enim epiſtolas, quarum adhuc nonnullę extant;

S 2 multa

multa in his exarauit in noſtros; præſertim Athanaſium propugnatorem Religionis inſectatus eſt. ſcripſit & Saturnalia: ſcilicet is, qui aureum Conſtantini magni ſæculum mutauit ferreo: auſus eſt tamen felicitatem iactare ſui ſæculi, ac dicere, ſe auctore Aſtræam, hoc eſt iuſtitiam, quæ quondam terras ſceleribus inquinatas reliquerat, reuocatam, ac rediſſe ſe imperante regna Saturnia. nec defuere, qui aſſentandi gratia in monumentis publicis, & columnis inſcriberent, ipſum bono Reipublicæ natum: ſed cum in Perſico bello amiſſis legionibus, ictus occubuit, declaratus eſt Romani deſtructor Imperij. elucubrauit quoque librum illum, quem inſcripſit, Cęſares, non alia fortaſſe de cauſa, niſi vt ea occaſione Conſtantinum magnum carperet, quem veſte indutum muliebri Deæ deliciarum coniungeret vnà cum eius Imperatoris filijs; ſe verò (miram impudentiam) Solis filium Mercurij ſententia & teſtimonio comprobaret; ſic enim illum ad ſe loquentem inducit: (Effeci, Iuliane, vt Solem patrem agnoſceres:) ſed vter impudentior, ac dementior, Iulianus nè, qui ſe filium Iouis; an Sapores Perſarum Rex, aduerſus quem pugnauit, qui ſe Solis fratrem dicebat? tanta impiorum mentibus eſt offuſa caligo, vt ad lucidiſſimum planetarum genus referre audeant ſuum. atqui vt parentem iſtum ſuum tenebrio hic laudibus extolleret, hymnum compoſuit in Solem regem, in quo multa mutuatus eſt ex Platone in Timæo, atque Cratylo; nonnulla etiam ex Heſiodo in Theogonia, & ex Homero in Iliade, & Odyſſea, & hymnis; Solem verò laudaturus, à ſuis laudibus exorſus eſt, ſignificans ſe ſtudioſum eius fuiſſe cultorem: quamobrem in nummis effigiem, ac titulum æmulatus eſt Solis, ideſt Serapidis, venali mendacio, cum ipſe Cimmerijs verſaretur in tenebris: timere debuit certè Iulianus, ne Sol ipſe, qui luſtrat omnia, detegeret occultas eius præſtigias; timuit quidem noſtrorum doctrinam, vtpote Sole clariorem; veritus eſt ne ſuperſtitio ludibrio foret, quamobrem vti dictum eſt interdixit literario ludo: hoc erat illi propoſitum, vt Sapientiæ ornamentis ereptis, Religio ſpoliata, atque incompta deſpectui haberetur: ſed improbis conſilijs occurrit Deus; excitauit, præter cæteros, Apollinares duos, parentem, & filium, ambos ſibi cognomines, & diſciplinarum laude præſtantes; ac pater quidem pro interdicta Homeri poeſi, Moſis libros, & vetetum

rum Hebræorum acta heroico carmine conſcripſit; atque id opus in quatuor, & viginti libros aptè digeſſit. edidit idem Euripidem æmulatus, tragicos actùs, & comica argumenta ad Menandi exemplum ſcitè tractauit; inſuper & Pindarica cecinit lyra: denique totum illum diſciplinarum complexus eſt orbem: alter autem Apollinaris, hoc eſt eius filius ſacram noſtri Liberatoris hiſtoriam, & Pauli literas per dialogos ad Platonis formam, normamque tam eleganter, & ingenioſè compoſuit, & concinnauit, vt niſi homines, quadam antiquitatis venerandæ prærogatiua, veteres, ac priſcos obſeruare ſolerent, vix ijs aliquid concedere viderentur: inſignem quoque Apollinaris hic iunior elucubrauit librum, quem de veritate inſcripſit, in quo etiam abſque ſacrarum literarum teſtimonijs, clarè oſtendit, longè veteres philoſophos, atque Imperatorem ipſum à recta de Deo opinione abeſſe; at ille oblatum ſibi libellum irridens, ad primarios Antiſtites ſcripſit paucis his verbis. (ἀνέγνων, ἔγνων, κατέγνων: hoc eſt legi, cognoui, damnaui;) ad quem nomine omnium acutè ſic reſcripſiſſe dicitur Baſilius. (ἀνέγνως, ἀλλ' οὐκ ἔγνως: εἰ γὰρ ἔγνως, οὐκ ἂν κατέγνως: hoc eſt legiſti, ſed non cognouiſti; ſi enim cognouiſtes, non damnaſſes:) exiſtimauerat Iulianus tribus illis verbis tanquam titulum inſcripſiſſe victoriæ, ſimilem ei, quem Cæſar inſcripſerat, Veni, vidi, vici; ſed à noſtris acumine victus eſt: cum igitur noſtrorum non modò ſermone, ſed ſcriptis apertè conſtaret, quàm vanus, & impius eſſet Deorum cultus, ne quid intentatum relinqueret, quo extingueretur Chriſtiana Religio, quia perſpectum habebat implacabile Iudæorum odium in noſtros, eam gentem fouere, atque extollere cœpit: immò verò Iudaicos ritus opponere, ac ſepultas ceremonias, & inſtituta iam abolita excitare, ac reddere ſtatuit; in primis templum illud olim auguſtiſſimum, de cuius ruina etiam ſine veſtigio vaticinium fuerat editum, reſtaurare aggreditur, vt veritatis parens argueretur mendacij: nihil gratius, & optabilius Iudæis fuit; nec mora; cum alacritate concurritur; pro ſe quiſque certat conferre aliquid in impenſas; mulieres ipſę inaures, monilia, cæterumque mundum dedicant; atque vt magnificentius, ac nobilius res agatur, ligones ipſos, ac reliqua inſtrumenta ad ſtructuram neceſſaria ex argento fabricant; tum vbi ad templi exædificandi locum venere, terram

effo-

effodiunt : ingentes, ac pretioſos immittunt lapide: & cum repente re gio omnis intremere, tellus ſuccuti, lapides iniectos eijcere, qui in ſublime vi quadam prodigiosè iacti in Iudæos, qui vel ad operis ſpectaculum acceſſerant, vel ſtructuram ipſam curabant, recidunt: ad hæc publica ædificia ipſi templo proxima eo terræmotu iactata, atque ſoluta in ipſos collapſa ruunt, ac ruina opprimunt: ita qui noui delubri natalia celebraturi venerant, ipſis lapidibus, quos conuexerant, ſunt ſepulti; ſi qui elapſi ſunt fuga, ſemineces iacuere: nonnulli crura, manus, ac membra alia, pro eo atque clades fortè quemque comprehendit, mutilata retulere; ſed vt eſt ad omnia ea gens contumaci, & præfracto ingenio, cum terræmotus vix conquieuiſſet, qui reliqui erant, rurſum opus aggrediuntur: partim cupiditate adducti priſtinæ gloriæ, ac magnificentiſſimi delubri, partim metu Iuliani Cæſaris opus vrgent; cæterùm tam ingens prodigium ſatis certos eos faciebat indignari inſtituto operi Deum; quid tum? cum manus iterum admouerent, repente (horrendum viſu) prodigioſus ignis ex ipſis fundamentis exilit, atque erumpit; nec tellus modò exardeſcit in flammas, ſed cœlum in fulmina; vtroque igni non ſolũ quãplurimi conſumpti ſunt, ſed inſtrumenta quoque fabrilia, ligones argentei, ſecures, mallei, ſcalpra, ſerræ, aſciæ in cinerem redacta; nec ſtatim incendium illud euanuit, ſed toto die graſſatum eſt: ita qui templum inſtaurare conati ſunt, vt hoſtias immolarent; nondum fundamentis iactis, nondum aris erectis, ipſi, quaſi victimæ ferales, conſumpti ſunt igni; nec tamen tanta vis incendij ſatis fuit ad Iudaicæ gentis ingenia obdurata emollienda: quid mirum? quando nec id egit, quod conſequutum eſt prodigium, aut admirabilius, aut manifeſtius certè; nam proxima nocte veſtes ipſorum crucis ſignis radiorum inſtar conformatis cõſignatæ ſunt: ita omnes indumentũ tanquam ſtellis variegatum, quaſi lanificij arte atque ſolertia diſtinctæ eſſent, habuere: vt primùm dies illuxit, attoniti prorſus obſtupuere: ſed hoc ſtupor illis attulit, vt lapideſcerent; hoc eſt obfirmato animo in ſententia obdureſcerent: conati ſunt, proh nefas, eradere, eluere, ac detergere ſalutares illas notas, ſed nihil egere: adeo radiatæ cruces perſtinxerunt oculos luce, vt hebeſcerent magis, non ſua ſponte, ſed vitio gentis. erat tum Hieroſolymitanæ vrbis Antiſtes Cyril-

lus

lus,qui tot,tantiſq;prodigijs auditis accurrit ad locũ,vbi hæc fiebant,deteſtatur audaciam;admonet eos,qui aderant,diuini oraculi de excidio templi,ſine veſtigio etiam lapidis ſuperiecti;quæ cum ardenti ſtudio declamaret, ecce tertiò prodigiũ: quaſſari magna vi tellus, excutere reliquos è fundamentis lapides, ac diſſipare: tũ obtendi cœlum caligine, ſæuire immani procella, quæ calcem, & gypſum innumerabilium medimnorum in aerem ventilando diſpulit: ad hæc denuò ex infernis terræ partibus erumpere ignis, qui vel operi præfractè adhuc intentos, vel ſpectaculo delectatos miſerè momento temporis abſumpſit:ita Iulianus non modò, quod impiè meditabatur,non egit, vt magni vindicis minas, & oraculum eluderet; ſed potius certius fecit: terręmotus ipſe, igniſque volubilis vaticinium confirmauit, ac ſtabiliuit. addunt qui his de rebus ſcripſere, quiddam ſanè nòn minus mirum, nec omittendum:cum fundementa ſtructuræ huius iacerentur; & inter lapides vnus, cui extrema baſis coaptata fuerat, loco moueretur,ſpeluncę cuiuſdam os petrę inciſum ſeſe exhibuit: quoniam verò propter profunditatem antrum illud perſpici penitùs non poterat, qui opus id curabant rem exploraturi, ex operarijs quendam ad funem longiorem vinctum demiſere:ille cum in antrum perueniſſet,in columnam incidit, quam dum manu pertentat,libellum in ea poſitum, qui tenuiſſimo, puriſſimoque linteolo inuolutus erat,reperit:quo accepto,fune ipſo ſignum, vt ab eis,qui illum demiſerant, retraheretur, dedit: receptus igitur inuentum ſupra columnam libellum oſtendit; inceſſit omnes ſtupor, maximè quod recens admodum, & intactus è tam abſtruſo loco eſſet erutus:explicatus eſt libellus, & curioſiſſimè legi cœptus: obſtupefacti planè, & conſternati ſunt non modò Iudæi, ſed Græci; ſtatim enim initio litteris grandioribus legebatur principium hiſtoriæ à Ioanne ſcriptæ,in quo Naturam ipſam, & quicquid eſt conditum ſupergreſſus, diuinæ ſapientiæ fontem toto hauriens pectore,Dei filium ſempiternis natalibus, & Deo parente genitum æqualem,vnius,eiuſdemque diuinitatis hæredem dicit: apertè tunc declaratum eſt, quò tandem hæc prodigia ſpectarent:ſcilicet in terræmotu, in Iudaici templi ruina ſupra columnam inuentus libellus eſt, qui de noſtri Liberatoris diuinitate ageret; quo ſignificari viſum eſt,ſtabilem ſemper, ac

firmam

firmam Religionem veram fore; antiquandos autẽ priſcos ritus, ac ceremonias, quæ vmbræ tantùm fuerãt, & quædam quaſi ambages rerum. multi ſanè exterorum his commoti ad noſtra ſigna conuolarunt. Interea Iulianus furere, & vt proculcati angues ſolent acrius, atque acerbius virus fundere; diuinam vim noſtri Liberatoris infringere; & quæ ab ipſo mirè ad aliorum ſalutem agerentur, irrita facere conatur: Phœniciæ vrbs erat celeberrima Cæſarèa, quam Græci ob collocatam in ea Panis Dei ſtatuam, Paneadem vocarunt: in hac vrbe fons erat, ad quem matrona illa, quæ tacta Chriſti prætereuntis lacinia, hæmorrhoide ſanata eſt, præclaram ei ex ære ſtatuam ſtatuerat, vt eiuſmodi officio aliquam de ſe optimè merito rependeret gratiam. ad huius ſtatuæ pedes herba ἀλεξιφάρμακος enata eſt, cuius genus nulli Medicorum cognitum, præſentiſſimum erat ægritudinũ omniũ, maximè verò φθιναδονόσου hoc eſt tabidi morbi remedium; niſi quod in Iuliano, quod eius vitio tribuendum eſt, res tam prodigioſa hoc potius oppoſitum effecit, vt videlicet inuidia extabeſceret: ſed antequam ad eius factum veniam, ad illud animum aduerto, quod non caſu accidiſſe videtur, vt in ea vrbe poſita ſit Chriſti ſtatua, in qua etiam Panis ſtatua fuit erecta: nihil enim huic opponi accomodatius potuit quàm illa: nempe Pan hic ita formatus erat, vt Naturam rerum repræſentaret; habebat quippe cornua in radiorum Solis, & Lunæ ſimilitudinem; rubeſcebat eius facies ad ætheris imitationem; in pectore nebridem habebat ſtellatam, ad imaginem ſiderei cœli; pars eius inferior hiſpida propter arbores, virgulta, feras; caprinos habebat pedes, vt referret terræ ſoliditatem; fiſtulam geſtabat compoſitam ſeptem imparibus calamis ſimul coniunctis propter harmoniam cœli: eum in primis Arcades coluerunt, atque vniuerſæ Naturæ Dominum appellabant: quamobrem à Græcis παν, hoc eſt omne, dictus; hoc tamen addiderunt, quod in omne flagitium pronum fecerunt, & de harmoniæ parente abſurdiſſimè cecinerunt; eum in lucta victum à Cupidine inceſtis Nympharum amoribus irretitum. porrò communis hoſtis hoc etiam anteà conatus erat, vt Deum hunc Pana noſtro numini opponeret, quaſi naturam Auctori naturæ: nam eo ipſo ferè tempore, vt eruditiſſimi viri notarunt, quo tempore Chriſtus occubuit, cum tanquam indicto iuſtitio

ele-

elementa mœrerent omnia, ac nutaret ipſa natura, concuſſa tellure, ac Sole deficiente: conatus eſt veterator ille hæc ad mortuum Pana referre: narrat enim ex Phlegone Plutarchus; cum nautæ quidam Tiberio imperante Echinadas inſulas præterueherentur, ex vna earum auditam vocem, qua gubernator nauis Thramnus nomine, alijs nunciare iubebatur, Pana Deum mortuum eſſe: ac ſtatim vlulatum ingentem tanquam innumerabilis multitudinis auditum, vt ſit in publico luctu ingemiſcentium: animaduertere igitur licet quàm accomodatè factum ſit, vt in vrbe Cæſarèa, ſiue Panaide, Chriſti, hoc eſt auctoris naturæ ſtatua collocaretur, vbi ſcilicet ſuperſtitioſè Panis, qui naturam referre dicebatur, ſimulacrum colebatur; ac ne huic vis herbeſcentis telluris tribueretur, in baſi ſtatuæ Chriſti herba progerminauit, quæ ad depellendos morbos, atque ad ſalutem conciliandam valebat. Redeo nunc ad Iulianum, qui eius certè herbę pharmaco ſanare potuiſſet, vel inuidiæ tabem, vel amentiam, ſi vſus eſſet: ſed proh impium facinus: auſus eſt eius prodigij gloriam ſibi vſurpare indigniſſimo flagitio: diuinum illud ſimulacrum, ac, ſi ita loqui fas eſt, tanquam Religionis Palladium euertit; ſuum ipſe in eius locum conſtituit, herba illa ſalutari circumdatum; niſi quod hæc ſtatim vim omnem curationis amiſit, immò prorſus exaruit. quàm non modò impiè, ſed indignè hoc factum fuerit, vel ex ipſis ambarum ſtatuarum lineamentis coniectare licet: nam vt Chriſti forma præclara, atque verenda erat, diuinum quiddam ſpirans, ita contra Iuliani forma, vt eius ætatis hiſtorici ſcribunt, prorſus irridenda, & apta ludibrio; ſic .n. de illo Ammianus:(Ridebatur Iulianus vt cercopithecus, homo breuis, humeros exertans anguſtos, & barbã præſeferens hirſutam, grandiſque incedens, tanquam Oti frater. & Ephialtis, quorum vaſtitatem deſcribit *Homerus*)& alibi:(Mediocris, inquit, ſtaturæ fuit, hirſuta barba in acutum deſinente veſtitus, ore paulò maiore, labro inferiore diuiſo; opima, & incurua ceruice, humeris vaſtis, & latis; flagrãtes erãt oculi, & qui mẽtis eius anguſtias indicabãt.) hac igitur forma ridicula, ſi verum ſimulacrum exprimi voluit, eſſe oportuit Iulianum, præſertim ob latitudinem humerorum, quibus non tam imperii molem, quàm grauiſſimum ſcelerum pondus conuectare aliquo modo poſſet; & ob hiſpi-

dam barbam, eius animalis ſimilem pilo; quod fœditate inſi-gne eſt. libet nunc, vt magis impij hominis arrogantia, impu-dentiaque appareat, alterum illud magni Liberatoris ſimula-crum, quod ſuſtulit, contemplari; veriſimillimum enim eſt, ma-tronam ab eo curatam, curaſſe effingendum à perito artifice, ijs lineamẽtis, quibus & ipſa, & fortaſſe artifex etiã præſentis, ac viuentis inſpexerant: nam præterquam quod ex auguſta illius fronte maieſtas ipſa diuinitatis, & fulgor quodamodo emicabat; nihil forma ſpectabilius, decente videlicet filo corporis, membrorumquè recta compage; egregio, viuido-que vultu; ſtatura ad palmos vſque prroecta ſeptem: cæſa-ries ſubflaua, neque admodum denſa leniter, gratèque ſub-criſpa; acres oculi, atque ζυόφθαλμος; rectior naſus, atq; ἐπίρρι, flauus barbæ capillus, nec admodum demiſſus, quanquam prolixior capitis, quod initiatorum ritu intactus ferro; collum ſenſim decliue, non arduo, extentoque nimiùm corporis ſtatu; color tritici matureſcentis σιτόχροος; facies, non vt quibuſdam tantùm imperio digna, ſed Deo, nec acuta, nec teres, paulu-lùm deorſum verſus vergens, ac propria pudoris purpura ſubrubeſcens. huiuſmodi igitur pulcherrimo Imperatoris no-ſtri ſimulacro, quoad arte fieri potuit, ad viuum effricto ſubſti-tuere, atque opponere auſus eſt Iulianus ſuum, non modò non diuinum, ſed humano abiectius, ac tœdum animal præſefe-rens hircum; ridiculum, præſertim hiſpida barba, atque pro-miſſa, digna videlicet, qua in funiculos conuoluta, atque con-torta, vt Antiocheni ludificari ſolebant; detraheretur ſimula-crum ipſum in terram; ſed quod homines non ſunt auſi, diui-nitus eſt perfectum: mox enim tantę impietati, atque arro-gantiæ inflicta eſt pœna de cœlo; vibratum repente fulmen in ſimulacrum incidit, & circa pectus diſcidit, caputque vnà cũ collo deiectum, & à pectore abruptum in faciem proſtrauit; atque id etiam longo poſt tempore ſic manſit, fuliginem etiã fulminis apertè, veluti per inſcriptionem columnæ inciſam continens. non potuit Iulianus indignationem numinis non agnoſcere, ſed facilius lapideum ſimulacrum, quàm ipſius in-genium frangi potuit: quanquam quid hoc mirandum, cum ne Deorum quidem ſuorum damnis, & ignominijs corrigi vellet? Daphne locus erat nemoroſus, & lauro in primis con ſitus, omnibus naturę, atque artis blandimentis inſtructus, Græ-

ſit. corum

corum fabulis inclytus de Apolline monſtroſæ laurus auctore: huc cum feriata iuuentus frequens conueniret, & inter illecebras corruptelarũ inceſtè ageret, ſtatuit Gallus Cæſar aliquod inijcere frænũ licentiæ; Daphnitici ſimul Apollinis ſuperſtitionem abolere, & quaſi Augiæ ſtabulum repurgare; itaque ex aduerſo eius fani ſacram ædem excitat, tum ſanctiſſimi olim præſulis Antiocheni Babylæ, qui pro Religione à Numeriano Cæſare necatus fuerat, vrnam in Daphnen tranſtulit; is Babylas iuſſerat ſe vnà cum catenis ſepeliri, tanquam aliquando ſibi vſui futuris: ſtatim atque ſacri cineres cum his vinculis in fano poſiti ſunt, vocalis antea obmutuit Apollo: ita Babylas catenis ſuis nō modò ipſum quaſi captiuũ colligauerat, ſed fauces, & guttur ei obſtruxerat, & vocem intercluſerat. nihil acerbius tulit Iulianus, qui ſimulacrorum reſponſis ducebatur, præſertim Perſicum bellum mox initurus: igitur innumerabiles mactare victimas, aras excitare plurimas, omnia ſanguine fœdare, exta conſulere, fibras iecinorum inſpicere; cum nullum ederetur oraculum, rogat Apollinem, vt ſaltem ſilentij cauſam edat; edita tandem vox, ſed doloris, & querelæ: impedimento ſibi eſſe mortuorum cineres in fano conditos; ſenſit ſtatim Iulianus, neque enim ei ingenium deerat, aut vafrities; non alios Daphnitico dæmoni infeſtos eſſe cineres, quàm Babylæ triumphales; exhorreſcere illius vincula: itaque ſtatim extrahi iubet è fano; nec tamen auſus eſt diſperdere, aut aliquid inferre probri, veritus, ne qui Apollini Deo tam ægrè facere poſſet, multò facilius, & acrius in ipſum ſæuiret: committit igitur vrnam noſtris, vt aſportandam curent; conueniunt cum inſigni pompa tanquam è campo in Capitolinam ædem reportaturi victorem; interim in via pæana canunt, illum videlicet, quem magnus olim Vates cecinit, in quo carmine non ſine iuſtis execrationibus ignominia, ac perpetuo dedecore notat eos, qui exculpta Deorum ſigna venerantur, iiſque ſe iactant: vt reſciuit Imperator hoc epinicion à noſtris accini, quod videbat eludi ſua conſilia; nunquam immanius in iram exarduit: nam cum alias ſanguini parcere ſoleret, vtpote inuidus gloriæ occumbentium; hic potius Diocletianum agere conſtituit; ſed impedimento fuit expeditio Perſici belli: eadem Salluſtio mandat, qui tum præfecti magiſtratum gerebat; ille cum multos in vincula cō-

ieciſſet; ex ijs vnum Theodorum nomine, adoleſcentem eximiæ, ac generoſæ indolis, qui in epinicio canendo, quaſi chori præcentor fuerat, producit; eum, præter alios acerbiſſimos cruciatus, ad ſtipitem tortorium ſuſpendi iubet; tum corpus totum acerrimè diuerberari, atque concidi: cum ille, perinde atque non certator, ſed ſpectator eorum, quæ fiebant, ita nullam doloris ſignificationem daret; immò verò idem illud epinicion, cuius cauſa lacerabatur, multò alacrior, ac lætior, quàm antea, conſtanter accineret: eum tandem defatigati lictores cruentum, & ſeminecem derelinquunt: obſtupefactus magnitudine animi, ac virtute Salluſtius Imperatorem adit, monet, niſi à noſtris cruciandis, necandiſque deſiſtat, ipſis quidem laudem, & gloriam, ſibi non niſi irriſionem, atque ludibrium parari. interrogatus autem à quodam Theodorus adoleſcens, num eas pœnas citra dolorem ſuſtinuiſſet, quando tantum præſetulerat alacritatis? reſpondet, ſe quidem nō ſine ſenſu doloris fuiſſe, ſed vnum è Superis apud ipſum aſſediſſe, qui tenuiſſimo linteolo ſudorem abſtergebat; aqua & abluebat, & refrigerabat vulnera; ac præterea vim, ac robur animo ſufficiebat, voluptatis quoque plurimum infundebat. ita Iulianus, dum Babylæ vrnam è fano extrahit, vt Apollinis accipiat oracula; & hunc mutum habuit, & aperta ora noſtrorum ad triumphale carmen accinendum de ſuperſtitione deuicta. ſed acceſſio quoque facta eſt portenti maioris; & Apollini atrocior calamitas, & Iuliano acerbior dolor inflictus: nam breui, poſt Babylæ vrnam extractam, repentinus è cœlo ignis illapſus, & tectum omne fani combuſſit, & ipſum Apollinis ſimulacrum mira arte effictum non proſtrauit modò, ſed redegit in cineres; columnæ, quæ fani propylæum, & porticum ſuſtinebant, diſiectæ. conati ſunt Ethnici reos incendij noſtros facere; ſed & agricolæ, qui viciniam incolebant, ſe fulmen de cœlo delapſum vidiſſe teſtati ſunt; & ab æditu ipſo plurimis cruciamentis extorqueri nulla vox potuit, quæ incendiariū indicaret, hoc videlicet egerūt extracti Babylæ cineres, vt eſſet Daphnicus Apollo cinis. mirū, q cum locus eſſet lauro conſitus totus, non pepercit fulmen Apollini, neque laureato: erat hoc ſimulacrum ornatum ſuis inſignibus, lyra, & arcu, & ſtipatum choro Muſarum: longum verò eſſet apponere næniam, ſiue monodiam, quam Libanius

ſophiſta de eius ſimulacri iactura ſcripſit, in qua potius eſt deflenda tam elegantis ingenij, quàm tam impij ſimulacri iactura, quod id in rem tam indignam impenderit: viſũ eſt & Chryſoſtomo eam neniam libris ſuis intexere, cuius partes omnes elegantiſſimè ipſe, vt ſolet, & acutiſſimè carpit: dici non poteſt, quantus Iulianum dolor incenderit ex huius incenſi ſimulacri caſu; hinc enim petere ſolitus erat oracula; quibus tunc maxime ſe egere putabat, cum eſſet bellum Perſicũ aggreſſurus: deſtitutus igitur Apolline Daphnitico, conſuluit Delphicum, preter Dodonæum; non modò impiè fecit, ſed dementer, ac ſtultè; nam, vt erat in hiſtoria verſatus, non ignorare debuit, quàm multos ſæpe fraudulentæ illæ vaticinationes illaqueaſſent: reſponſum eſt, ipſum & apud Tigrim fluuium fore victorem; & Deorum, inprimis verò Martis ope iuuandum: carmen id fuit non minus faſtu, quàm fallacia plenum.

Diique, Deæque omnes nunc ſurgite, ſumite & arma,
Atque fero certum de flumine ferte trophæum.
Dux ego veſter ero Mars ſæuus belligerator.

Tigrim fluuium Pythia nominauit Iuliano fatalem, quem fluuium alij à bellua eius nominis, quod rapidiſſimè feratur; alij à ſagitta, quod velociſſimè, dictum putant: certè apud ipſum Iulianus in venabula, & tela hoſtium incidit: tigrides verò ipſas immanitate vicit, etiam hircanas, cum Religionem parentem quaſi vnguibus lacerauit. eiuſmodi igitur vaticinationibus deceptus miſer victoriam ſomniabat, eaque inanĩ fiducia ſe ad Perſicum bellum contulit: Carras cum exercitu venit: in Iouis templo victimas immolauit, exta conſuluit: infauſta omnia inuenerunt aruſpices. acceſſit ad hæc vafer quidam, & pernicioſus impoſtor, Maximus nomine, qui poſtea à Valentiniano vt preſtigiator ſublatus eſt nece: hoc auctore in animum induxit, ſe Alexandri magni gloriam vel exequaturum, vel potius ſuperaturum: putauit ſecundùm Pythagoræ fabulas de migratione animorum ex vno corpore in alterum, Alexandri animum in ipſius corpus immigraſſe, immo verò ſe in altero corpore ipſiſſimum Alexandrum eſſe, ac proinde bello inſuperabilem fore; barbaras nationes, & vltimos Indorum fines victorijs peragraturum; ſed hoc tantùm commune cum Alexandro habuit, quod extinctus eſt breui, an-

num agens duos ſupra triginta: Carras igitur cum exercitu
venit:Iouis templum adijt, aras victimarum ſanguine imbuit,
exta conſuluit, ac cætera huiuſmodi ſuperſtitiosè peregit:
multa in expeditione hac Perſica ſe obtulerunt infauſta; & il-
la ipſa,quibus erat addictus, in omen verſa: nam cum hoſtias
Marti pararet Vltori, ex tauris decem ad hoc perductis, non-
dum aris admoti ſponte nouem procubuere triſtiſſimè; deci-
mus verò, qui defractis vinculis ægrè reductus eſt mactatus,
ominoſa ſigna monſtrauit: obſeruari autem ſolitum à ſacrifi-
culis, vt ſi hoſtia, quæ ad aras duceretur, fuiſſet vehemen-
tius reluctata, oſtendiſſetque ſe inuitam altaribus admoueri,
amoueretur: quo viſo exclamauit indignatus acriter Iulia-
nus, Iouemque teſtatus eſt, ſe nulla deinceps Marti ſacra fa-
cturum; nec reſecrauit, quippe celeri morte præreptus: huc
recidit illa de Marte prædicatio, illa cum Marte communio
gloriæ; ipſi enim coniunctũ pingi ſe in tabulis, ac militaribus
ſignis iuſſerat; faſſus eſt tandem nihil poſſe Deos, quos victi-
mis ſolùm facilè propitios reddere conabatur. Euphrate quo-
que tranſmiſſo triſte illi omen occurrit, exanimum cadauer
apparitoris extincti manu carnificis. nec minus illud infauſtũ
putatum:Sole vergente in occaſum, & parua nubecula ſubitò
aere obducto,vſus amittitur lucis;poſt crebra tonitrua, & ful-
gura, Iouianus nomine miles cœlo tactus cum equis duobus
concidit, quos potu ſatiatos à flumine reducebat: accerſiti
aruſpices, interrogatique,id vetare procinctum conſtanter af-
firmant;fulmen conſiliarium eſſe moſtrantes (ita enim appel-
labant fulmina,quæ ſuaderent aliquid fieri,vel contra.) ideo-
que hoc magis cauendum; quòd miles celſi nominis, Iouia-
nus videlicet, cum bellatoribus equis eo fulmine eſſet extin-
ctus:quomodo contacta loca nec intueri, nec calcari debere
fulgurales pronunciarent libri: quamquam non deerant, qui
palpum obtrudentes, incrementa potius Imperatori porten-
di dicerent gloriæ,quod flammæ proprium ſit lumen,& ſplen-
dor;ita inter curas ancipites iactabatur; quo in genere quies
ipſa inquieta illi fuit: noctu enim videre ſibi viſus eſt ſqualen-
tem omnino ſpeciem Genij publici, vt ipſe dictitabat, quam
aliàs ſe conſpexiſſe fatebatur; hunc verò per aulæa triſtius
diſcedentem. iſtiuſmodi ludificationibus vi communis hoſtis
agitabatur;quamobrem relicto cubili ad ſacra depulſoria cõ-

 fugit;

fugit, & ſuperſtitioſas preces: cum repente flagrantiſſimam facem cadenti ſimilem videt, quæ aeris parte ſulcata mox euanuit; enimuerò totus horrore perfuſus eſt; exiſtimauitque minax fuiſſe Martis ſidus: erat autem nitor igneus, quem διάττοντα Græci appellant: confeſtim itaque ante lucis primitias Hetruſcos aruſpices accerſiti, cõſulitque, quid aſtri ſpecies portenderet noua: reſpondent, vitandum eſſe cautiſſimè, ne quid tunc tentaretur, ex Tarquinianis libris arcanis id relatum eſſe demonſtrantes, quod face in cælo viſa committi prælium, vel ſimile quicquam non oporteat: nimirum obiecta fax eſt Iuliano, quòd nihil leoni, quem ille impietate ſuperba imitabatur, infeſtius ſit, quàm propoſita fax ante oculos: ac certè coniectores ipſi, quibus fidem habebat, per eam belluã id ſignificatum interpretati ſunt; cum enim iter faciens militari cuneo occurriſſet; & quid afferret prædæ, ſciſcitatus eſſet; oblatus eſt immaniſſimi corporis leo, qui à militibus multiplici telorum ictu confoſſus ceciderat; quo cum Imperator velut omine proſperioris ſpectaculi ſe efferret, exultantiuſque incederet, aliorſum Principis euentus, atque ipſius Iuliani cædem portendi aruſpices dixere. acceſſit & aliud, quod putatum eſt mortis oſtentum: cum emenſa nocte, iumentum, quo vehebatur ex vſu, popoſciſſet; oblatus eſt equus, Babylonius nomine, qui in ipſius conſpectu ſtatim ictu terroris conſternatus, dum doloris impetu volutatur, diſtinctas auro, lapilliſque phaleras, ac cætera ornamenta compreſſit, atque protriuit: at Iulianus hæc diſſimulans, in ſuamque flectens ſententiam, ſignificare id ſibi ducebat, Babyloniam ornamentis omnibus ſpoliatam humi procidiſſe: cum contra ſentirent aruſpices, licet aſſentando ipſi ſubſcriberent: Chami etiam cum eſſet, territus eſt, inſomnijs horrificis, quibus ipſe ſibi præſagiebat interitum: cum enim Lunæ, quæ ibi religioſè colebatur, ſacra faceret, Procopio, quicum erat neceſſitudine coniunctus, paludamentum purpureum ante aras obtulit, mandauitque arripere fidentius principatum, ſi ipſum interijſſe didiciſſet apud Parthos, ac Perſas; agitatus quippe inſomnijs, euenturum ſibi triſte aliquid præſagiebat; quocirca & ipſe, & viſorum interpres præſtitutum diem obſeruari debere pronunciabant: verùm, vt compertum eſt poſtea, eadem nocte, quam habuit horrificam, & curis æſtuoſam, Palatini Apolli-

nis

nis, quem colebat, templum Romæ conflagrauit: ita illo Lunæ cultu hoc conſecutus eſt, vt noctes, quibus Luna præeſt, haberet inſomnijs graues, & moleſtas: quanquam hæc contemni poterunt, quia veteris Hetruriæ diuinationibus, & ariolorum, coniectorumque ineptijs nitebantur; illa tamen, quæ noſtrorum prædictionibus, ac præſenſionibus ſignificata diuinitùs ſunt, quantum haberent roboris, res ipſa, & euentus oſtendit: erat tum Antiochiæ ludi magiſter è noſtra diſciplina vir facilè optimus; ab hoc Libanius, qui id temporis inter doctores primas, inter impios non vltimas tenebat, ac Iuliani victoriā præſtolabatur, quæſiuit, ecquid tandem rerum ageret fabri filius? ita *Dei* filium per iocum, & ludibrium appellauit; tum ille diuino planè inſtinctu: Iuliano, inquit, tuo loculum, ac feretrum fabricat: nec multò poſt allatus eſt nuncius de illius nece, & cadauer ipſum elatum loculo. Iam à præſenſionibus ad rem ipſam geſtam veniamus: incredibile dictu eſt pariter, & horrendum, quantum in hac expeditione Perſica Iulianus impietatis oſtenderit; armauit ſe omni ſcelere, magicis artibus, ac præſtigijs: deuouit Erebo ſe, ſuoſque. ſpeluncā quandā ſubijt, ac ſubterraneum locum, vbi quàm immania, quàm exſecranda operatus ſit ſacra, foribus occluſis, & conſignatis, appoſitaque cuſtodia, tunc dicemus, cum eo interfecto reſeratā ſunt. perhorreſcit animus id referre, quod Gregorius Nazianzi præſul affirmat: (Duplicem, inquit, Iulianus conſcripſit, ac mouit exercitum, alterum militum, cacodæmonum alterū, à quibus ducebatur, & in quibus maior ipſi fiducia ſita erat:) ſexaginta quoque millia armatorum hominum delectu habito numerauit, ſed hic Stygiorum militum innumerabilis fuit: quò admirabilior, ac præſtantior fuit Religionis noſtræ triūphus, quæ & draconarios peruicit, & dracones: declarata vis eius eſt nobili facto. habebat Iulianus ex tartareis illis militibus vnum maximè familiarem, quo vtebatur vt emiſſario, vt apparitore, atque curſore, immò etiam vt exploratore, quid ageretur apud hoſtem: in Perſidem igitur arma moturus, hunc mittit indagaturum, delaturumque quæ noſſet; neque enim cuipiam hominum negotium tantum committi poſſe videbatur; quippe tā occultè res agi ſolebat apud *Perſas*, vt ſilentium etiam pro numine haberent: miſſus igitur tartareus ſpeculator cum ad locum quendam perueniſſet,

vbi

vbi vir quidam Religioſiſſimus verſabatur, Publius nomine, repente ſubſtitit, nec vltrà progredi vel auſus eſt, vel potuit: decem ipſos dies in ea mora conſumpſit: tandem re infecta ad Iulianum redit: cauſam ille ſciſcitatur tam longæ moræ, cùm alias volucri curſu cuncta peragere ſoleret: reſpondet, ac fatetur, non modò ſibi moras allatas, ſed re infecta, nec ſine ſummo dedecore reuerſum: incidiſſe videlicet ſe in precantem quendam virum, ac Deo ſupplicem; eum ſibi tanquam murum fuiſſe oppoſitum, ne vltrà procederet; expectaſſe dies plures, dum ille à precibus deſiſteret; ſed pertinaci conſilio perſeueraſſe, atque omninò aditum præcluſiſſe. aderat cum Iuliano vnus è purpuratis, eius conſiliorum particeps, & familiaris; is prorſus obſtupuit, cumque ſe collegiſſet, non modò auguſtali, ſed propriis relictis laribus, atque ampliſſimis opibus in egenos diſtributis, ad Publium ſe confert: ei ſe totum penituſque tradit; eiuſdem diſciplina, & inſtitutis viuere aggreditur: quid enim magis mirandum, quàm ſatellitem Ditis, non modo vafritia, ſed viribus inſignem, immò omni pugilum robore ſuperiorem, & immortalem, vnius hominis inermis virtute ſuperatum? timuiſſe manus non telis inſtructas, ſed in cœlum ſublatas; non ſanguinolentum militem, ſed lacrymantem; repulſum vt inertem, fugatum vt timidum. potuit certè vel hæc vna res tam prodigioſa mouere Iulianum, quæ ipſius purpuratum mouit; ſed quid conſilij cepit? quò ſe vertit perfidus? comminatus eſt, ſe poſt confectum Perſicum bellum, & Publium, & omnes, qui religiosè viuendi genus amplexi in aſceterijs viuerent, perditurum: deuouit Inferis infanda execratione Chriſtianum ſanguinem, ac gentem noſtram ferro. interim quendam è noſtris immolare ſtatuit, Demetriū nomine, virum incredibili conſtantia præditum, à quo ipſe ſæpe de impietate, de perfidia, de præſtigijs acri ſermone caſtigabatur: addidit eius auditores duos, quos item lapidibus feriri iuſſit: his hoſtijs ſe optimè litaſſe putauit, quòd ſciret Dijs ſuis, nihil gratius noſtrorum cæde; & quoniam Demetrius hic erat ex Perſide, nihil auſpicatius eſſe exiſtimauit, quā ſi Chriſtiano Perſa necato, præluderet neci Perſarum: ſed contra quàm ſibi perſuaſerat, accidit; ac potius iam tum vinci cœpit à Perſa, virtute, atque conſtantia; mox Perſicum hunc ſanguinem pro Perſis pugnantem, ſibique aduerſantem meritò

V ſen-

Digitized by Google

ſenſit: Euphrate igitur nauali ponte tranſmiſſo, ac Tigridi iuncto, ad tutiorem nauium ſtationem, & commeatum, ecce tibi vnus è gente Perſarum veterator egregius, quem Zopyrum alterum, aut Sinonem dixeris; hic grauibus quibuſdam in Perſarum Regem offenſionis cauſis concinnatis, ac fictis, Iuliano ſpontè ſe offert, operam pollicetur ſuam; expeditum, ac promptum victoriæ modum docet: nauticum apparatum valere iubeat, immò prorſus deleat, atque incendat; impreſſionem fieri poſſe in hoſtem faciliore via, ac tutiore, cuius ſe profitetur Ducem; cum nemo regionem Perſidis ita calleat, vt ipſe Perſa, iam tempus aderat, vt præda in laqueos ſe indueret: fidem habet hoſti, ipſe Religioni perfidus claſſem, & frumentum igni tradit, vt victoriam ſine negotio aſſequatur, & ſine puluere; ſed iam tum ſibi ipſe, ac ſuis extruxit rogum: circumducitur igitur à Sinone illo per inuia loca, tanquam per compendia viarum; atque vbi Imperatorem cum exercitu eiuſmodi labyrintho implicuit, clàm arripit fugam; tum demum ille animaduertit, ſe circumuentum fraude: hęſit protinùs inops conſilii, & omni ſpe deſtitutus: nullum patebat effugium: ſalutis ratio nulla; miles partim mœrore, partim fame & ſiti enectus erat: cũ repentè Perſarum acies armis inſtructa, nec opinantes inuadit, impetum facit; qua re concitus Imperator, oblitus loricæ, ſcuto vix inter tumultum arrepto, ceterùm inermis properat vltimis ferre ſuppetias; ſed reuocatur alio motu, dum etiam anteſignanos eadem perpeti nunciatur; quæ dum reparare feſtinat, ex altera parte cataphractorum Parthicus globus centurias adoritur medias, ac ſiniſtro cornu inclinato acriter ſuperfuſus denſis miſſilibus certat, ingenti elephantorum ſtrepitu augente terrorem: Iulianus dum incautè, ac temerè, vt erat inermis, ſeſe effundit in pugnam, interim ſubita acie ferri, incertum primò, cuius opera, perſtringitur; hæſit ferrum perfoſſis coſtis in ima iecoris fibra, quod dum euellere dextera manu conatur, eius acie digitorum neruos ſenſit exciſos; prouolutus iumento, veloci cuncurſu ſemianimis refertur in caſtra; nec verò collineare quiſquam rectius poterat, quàm impij hominis ilia tranſuerberando, & iecur feriendo: tum quia inuido noſtræ gloriæ ilia rumpi debuerunt; tum quia ſuperſtitioſè victimas etiam humanas immolando, exta, & iecinoris fibras conſulebat; meritò etiam acie ferri digitos ſibi ipſe excidit, & cruentauit,

tauit, quibus videlicet digitis calamum non minus impiè, quã gladium aduerſus Religionem ſcribendo diſtrinxerat: de auctore necis variè diſputatum eſt; non defuerunt qui Saraceno cuipiam egregiam hanc laudem arrogarint; alij à ridiculo quodam barbaro, ac ſcurra facinus perpetratum dixerunt. quidam ita de eo commemorarunt: Cum in ſublimem tumulum aſcendiſſet, vt velut è ſpecula luſtraret exercitum, quantuſque bello ſuperfuiſſet, cognoſceret; cumque magnas copias perſpexiſſet; ac prævidiſſet graue ſibi eſſe, ægréque poſſe, nec ſine magno ſuo labore multitudinem tantam ad Romanas vſque terras referre, ſubſiſtendi conſilium aperuiſſe. ijs verbis inflammatum quendam militem, iraque præcipitem, quaſi communis ſalutis inuido in viſcera ferrum intorſiſſe; hoſtem certè percuſſorem non fuiſſe vel illud indicium facit, quod è Perſarum numero nemo vulneris eius nomine ſe iactarit, licet rex Sapores per præconem, percuſſorem eius euocaſſet, pollicitus ingentia auctori præmia. Calliſtus, qui Iuliani facta heroico verſu complexus eſt, dubitauit hæc canere; tametſi eum ſcilicet, vt herum ſuum honore proſequeretur, à cacodæmone vulneratum occubuiſſe dicat; ac fortaſſe id, vt quidam è noſtris ſcripſerunt, verum fuit: non paucos enim impiorum Erinnyes ipſæ tædis ardentibus inſecutę vlciſci ſunt ſolitæ. At verò quemadmodum veriſſimũ, & cõſtantiſſimũ vbique obtinuit fama, vindicta diuina Iulianum trucidatum eſſe conſtat; percuſſoreſque eius Cælites fuiſſe hac ratione declaratum eſt. Quidam ex neceſſarijs, & familiaribus Imperatoris ad ipſum profectus in Perſico hoc bello, appetente nocte, cum alterius domicilij copiam non haberet, in ædem ſacram conceſſit, atque ibi vigilanti potius, quàm ſomnianti maius omni admiratione ſpectaculum datum eſt; viſus eſt enim adeſſe in conuentu, choroque Cœleſtium, inter quos Religionis princeps Petrus emineret; quem circumſiſterent ij, qui purpuram ſuo ſanguine imbuiſſent, ex quibus erant Artemius, & Mercurius: hic in Deciana procella pulchrè ceciderat, ille à Iuliano ipſo in eadem Religionis cauſa cæſus: agebatur in hoc ampliſſimo Cœlitum Senatu de medendo tot, tantiſque vulneribus ab impio paricida inflictis. execrabantur omnes inuiſum caput; de contumelijs, ac damnis conquerebantur; cumque diu, multumque ad eum modum deliberaſſent, & quid facto opus eſ-

ſet, quæſiſſent: conſurrexiſſe viſi ſunt Artemius, & Mercurius, atque hanc prouinciam ſibi depopoſciſſe, vt vltores tantorum ſcelerum eſſent: hæſit ille attonitus, & quia rem penè oculis perſpexerat, habuit fidem viſis; ab incœpta profectione deſtitit; tum iterum quaſi per quietem oblatus eſt cœtus ille Cœleſtium; eoſque, qui antea magno ſtudio properantes abierant, pœnas de Iuliano ſumpturi, cum alacritate reuerſos more victorum; alijs celerrimè nunciant, deſertorem, ac perfidum Iulianum interfectum iam in prælio corruiſſe, ac deinceps omnia futura trãquilla. Eſt porrò his, quę dicta ſunt, ſimillimum, quod Baſilij magni ſucceſſor Helladius ſcripſit, cuidam præſtanti pietate viro accidiſſe: is cum ante tabellam, in qua & magnæ Dei matris Virginis, & Martyris illius inuicti Mercurij effigies depictæ ſimul erant, mœſtus, & flens de impietate Imperatoris expoſtularet, & iuſta quadam iracundia pœnas depoſceret, Mercurio mandatum, vt vltor exiſteret: quod certè factum non eſt ita curſim prætereundum, vt reſpectando non animaduertere liceat arcanum quiddam: videlicet conſultò, & accommodatè fatis Iuliani percuſſorem fuiſſe Mercurium martyrem: quippe impius hic deſertor Religionis, ac perduellis ex toto illo falſorum Deorum numero Mercurium maximè coluit; nam & in militaribus ſignis, ac tabulis vnà cum illo pingi voluit; & quod ſuperſtitionis magnitudinem arguit, intempeſta nocte conſurgens, occultè Mercurio ſupplicabat; hunc enim Mundi velociorem ſenſum eſſe, ac motum mentium ſuſcitantem putabat: aptè igitur Mercurij cultori Mercurius martyr oppoſitus eſt, qui de impio homine pœnas expeteret: at verò Gregorius Nazianzi pręſul etiam beatas illas mentes à corporum concretione ſecretas in Iuliani necem conſpiraſſe ſcribit: (Omnis, inquit, cœlorum virtus, omnes Angeli teſtes ſint, quorum opera Tyrannus extinctus, atque oppreſſus eſt: non exigui illi Amorrhæorum, Baſanorumque Reges, ſed Draco ille, & communis omnium hoſtis, cum multo furore debacchatus in terris, & multa impiè iaculatus in cœlum.) & ſanè conſtat ſibi Gregorius; nam cum dixiſſet, à Iuliano duplicem exercitum fuiſſe conſcriptum, alterum bellatorum hominum, alterum magicis artibus cacodæmonum; aduerſus hunc certè beatarum mentium inuictas legiones armari oportuit; Quid quod multi ex Ethnicis ipſis

id

id ſibi perſuaſerant, non humanis viribus Iulianum occubuiſſe, ſed vltione diuina? narrat enim Hieronymus, ſe, cum adhuc puer in literario exerceretur ludo, nũciata illius morte, audiuiſſe ex Ethnicis vnum, ſcitè, & falsè dicentem: (Ita nè verò Chriſtiani Deum ſuum patiẽtem mitem, & ἀνεξίκακον faciunt? cum contra nihil eſſe acerbius, conſtet, atque atrocius; quippe qui infenſum ſibi Iulianum in ipſo flore ætatis ſtatim è medio ſuſtulit, nec indignationem diſtulit ſuam.) Sed quid aliorum teſtimonijs nitimur, cum ipſemet Iulianus moriens agnouerit Numen iratum? ferunt enim ipſum, ſimul ac plagã accepit, cauam manum protinùs ſanguine impleuiſſe, oculiſque ſublatis, tanquam præſentem vindicem cerneret, cum ſanguinem in cœlum conieciſſe, furenti ſimilem; vſurpatis illis vocibus, ſumma cũ acerbitate animi editis: (Saturare Nazarene;)itemq; illis (: Viciſti, Galilææ, viciſti:) deinde rabiẽ verſus Deos, quibus ſe totum addixerat, effudit, de eorum perfidia conqueſtus: Martem bellicoſum, ipſi, vt promiſerat, auxilium minimè tuliſſe; Apollinem falſa vaticinatum eſſe; Iouem fulminantem nõ præſtò fuiſſe. execrabatur fruſtra à ſe Numina implorata; deuouebat ingrata, quæ tot fanis ornaſſet, atque ditaſſet, quibus tot ſacerdotia inſtituiſſet, ſeque ipſe pontificẽ initiaſſet; tot immolaſſet victimas, hecatombas multiplicaſſet; quibus pridem de Chriſtianorum cruore nuncupaſſet vota ſolemnia; tot denique, tantiſque rebus promeritos Deos experiri iam ſibi contrarios. enimverò acerbiſſimè ferebat, Palladem, & Martem ab hoſtibus ſtare, victoriam illos ſequi: Mercurium cum talaribus aufugiſſe; Iſidem, ſiue Lunam à ſe cultam ſempiternę noctis horrorem offudiſſe; publicum ipſum Genium abſceſſiſſe; nullum ſibi Deorum adeſſe præter Pallorem, Pauorem, Pœnam, Neceſſitatem, Violentiam, Inuidiam, Erinnyas, Mortem, & ſiquæ ſunt alia huiuſmodi ſiue nomina, ſiue monſtra, quæ nequicquã ipſe depulſor è caſtris ſuis auertere, atque abigere tentaſſet: cum Sole maximè conqueſtus eſſe dicitur, iacto in eum cruore vulneris; nataliſque horę ſuæ præſidem, quem ὥροϭ Græci vocant propter aſtronomicum quendam ambitum, accuſaſſe, quod Perſis opem tuliſſet: ac probè ſanè coactus eſt in Solem iacere non contumeliam modò, ſed ſanguinem, quem Solem vt ſibi conciliaret, Conditori poſthabuit, hymno in ipsũ, ac laudatione conſcripta, cuius etiã

ſe

Digitized by Google

ſe filium Mercurij ſententia declaratum dicebat: hoc tantùm verè,quod currum imperij malè regens deuio errore eſt actus in præceps. Ferunt etiam,antea eum in ſomnis, cum eſſet Antiochiæ , vidiſſe iuuenem quendam flauo capillo, qui diceret, ipſi in Phrygia moriendum eſſe : itaque inuictum ſe,ac prope immortalem exiſtimabat,quandiu abeſſet à Phrygia , quæ regio eſt minoris Aſiæ: ictus igitur,cum eos, qui aderant,interterrogaſſet,quod nomen ei eſſet inditum loco,vbi iacebat,ac reſponſum fuiſſet,appellari Phrygiã,exclamauit:(ò Sol, Iulianum perdidiſti :)hæc expoſtulantem , & magno cum furore querẽtem Sol deſtituit, & eius lucis vſura,ita penè eodem infelici fato defunctus eſt,quo Herculem furentem produnt,qui apud Oetham montem in loco , qui item Phrygia dicebatur , conſumptus eſt:huc Iulianum deduxere præſtigiæ,huc eius in noſtros minæ reciderũt;acclamatum eſt à bonis:(Vicit Deus, & Chriſtus eius:)At verò prætereũdum non eſt vltimum ſummæ eius dementiæ argumentum : cum enim execratus eſſet Deos omnes,eoſque mendacij arguiſſet, Deus ipſe haberi voluit,tunc videlicet,cum maximè ſe mortalem videbat.Iacebat in ripa fluminis agens animam , cum hæc agitare cœpit de adſciſcenda ſibi diuinitate conſilia: ſciebat nonnullos veterũ, vt humana conditione maiores cenſerentur , artibus quibuſdam ex hominum oculis clàm ſe ſuſtuliſſe , ac pro Dijs habitos:ea fraude Romulus diuinos ſibi honores comparauerat , Empedoclem quoq; in Aetnæ fauces hic ardor ſponte coniecit,vt non inuentus putaretur abijſſe ad Deos:eiuſdem igitur glorię cupiditate incenſus,& ſimul quod tali mortis genere interire propter temeritatis ignominiam erubeſceret , quid molitur? quid agit? neque enim vnà cum vita improbitas extinguitur:in profluentem corpus abijci iubet, ad eamque rem nõnullorũ operã,quos maximè fidos,arcanorumque conſcios habebat, adhibere conatur; quod niſi quiſpiam è ſpadonibus Imperatorijs id præſentiens , ſceleriſque odio,& execratione alijs prodens , huic conatui obſtitiſſet , nouus vtique ex calamitate Deus vecordibus populis extitiſſet Iulianus: ſed quan tum abeſset à Dei natura , poſt mortem maximè declaratum eſt,cum de eius furore ſublato metu, patuerunt etiam clandeſtina ſcelera,& latebræ flagitiorum;quo tempore neque in hominum numero reponendus eſt viſus , qui crudelitate belluas

viciſ-

Digitized by Google

viciſſet. perhorreſcit animus, ac reformidat ea commemorare, quæ pro comperto tradunt; mitia, ac lenia ſunt præ ijs, quæ de Buſiride, de Scirone, de Procuſte vel hiſtoriæ, vel fabulæ produnt. apertum eſt poſt eius obitum Carris ſpecus, quòd magica ſacra facturus intrauerat, cuius fores ſeris occluſæ erant, & conſignatæ, appoſita etiam cuſtodia: inuenta ibi eſt muliercula capillis ſuſpenſa, extenſis manibus, cuius ille viſcera per ſummum ſcelus, vtero diſsecto, rimatus fuiſset; victoriam ſcilicet de Perſis ſuam ex occiſione diſcere cupiens. Antiochiæ item in ipſa regia multæ arculæ inuentæ humanis capitibus plenæ, multique putei cadaueribus oppleti: nam & innumerabiles prægnantes diſsecuerat, vt fibras fœtuum inſpectaret; & multos infantes iugulatos ad baſes ſimulacrorum defoderat: magnum alium quoque gregem ratione præditorum animantium diuerſarum ætatum varijs mortis generibus ſuſtulerat, Neptuno, ac Dijs manibus ſacra facturus; vt etiam ſi, quod optabat, ipſius cadauer in profluentem proiectum eſset, tot, tamque inexpiabiles maculas eluere vnda non poſset. cum igitur diris omnibus execrãdam animam exhalaſset, noluerunt Superi expectare, dum fama pernicibus licet alis inſtructa rem proderet; ſed ipſi tanti boni nuncij, ipſi fuere curſores, famamque velocitate præuenerunt. erat tunc Dydimus philoſophus Alexandriæ in mœrore maximo poſitus, quod ſub perfido Imperatore tot, ac tanta Religionis damna videret; quapropter & victus parſimonia, & aſſiduis precibus rem Numini commendabat; poſt longum ſqualorem, & ſordes, & vim vberem lacrymarum, ſopore correptus, videre ſibi viſus eſt candidos equos per aerem diſcurrentes, ac tanquam è recenti victoria redeuntes; tum qui eis inſidebant equites, iubere ipſum bono, & læto animo eſſe, Iulianum ea ipſa nocte cæſum: id ipſum Athanaſio ſignificatum; cum enim è pontificia ſede deturbatus eſt, vaticinatus dicitur, eam nubem, ac procellam breui tranſituram. Nec minus admiranda fuit illa ſpecies de Iuliani nece oblata religioſiſſimo cuidam viro, nomine item Iuliano, cognomento Sabæ, qui cum eodem, quo Imperator eſt cæſus, tempore ob inflicta ab impio paricida Religioni vulnera in magno luctu eſſet, repente abalienatus eſt à ſenſibus: deinde cum eos iterum collegiſſet, interrogatus à ſuis, qui obſtupefacti circumſiſtebant,

bant, ecquid accidiſſet? reſpondit, diuino monitu certiorem ſe factum, Iulianum in Perſide cecidiſſe. notatum eſt tēpus, compertum eſt ea ipſa hora rem geſtam; ita alterius Iuliani lacrymis factum eſt, vt alter effunderet ſanguinem: ille abſtractus à ſenſibus, hic extractus è vita: habuit opportunè tunc Chriſtiana Religio, quem opponeret furiæ illi, ac peſti. Ac ne à noſtris viderentur iſta conficta, Ethnicorum ipſorum teſtimonio confirmata res eſt: ex ijs vni, qui Antiochiæ verſabatur ex Iudicum ordine, cum iuxta prætorium excubaret, miranda quadam ſpecie viſa eſſe dicitur congeries quædam in cœlo ſtellarum, quæ litteras efformarent in hanc ſententiam: (Hodie in Perſide Iulianus occiditur:) & rem, & tempus probauit qui conſequutus eſt nuncius: dignum certè prodigium, quò quiſque animum aduertat: nam homini iudicia in terris exercenti, ac de tribunali ferre ſententias ſolito aptè indicata eſt de nequiſſimi Imperatoris nece ſententia; ac ne eſſet obſcurior, illuſtribus deſcripta notis, ac prænunciata de cœlo, vnde iuſtitia eſt, quam veteres Aſtræam, ſiue Nemeſin dixere vltricem ſcelerum, ex alta quadam veluti ſpecula terrena omnia deſpectantem. porrò ethnicum illum Iudicem ea ſpecie ita commotum ferunt, vt ad noſtra ſigna ſtatim ſe contulerit. Atqui tam tetram, immanemque belluam, tam turpe monſtrum, tot nefarijs vitijs inquinatum, non defuerunt ex Ethnicis, qui fictis encomijs ornarent. in primis Libanius ſophiſta funebrē de eo laudationem inſtituit: ſed huic Nazianzi præſul Gregorius orationes oppoſuit duas, quibus acerrimè in Iulianum inuehitur; extant illę, vt ipſemet orator appellat, tanquam columnæ duæ de illius ſceleribus inſcriptæ ſempiternis ignominiæ notis; eaſque dicit columnis Herculis longè ſublimiores, atque inſigniores, propterea quod illæ vno duntaxat in loco ſint fixæ, hæ velut agitabiles omnibus, vbique perſpicuæ ſint: eſt verò vna ex præcipuis illa cōtumeliæ nota, quā ei meritò inurit, cum exardeſcētē ira in noſtros ſimilem Aetnæ mōti incendiario facit (: Quēadmodum, inquit, Aetnæum ignem narrant Aetnæ radicibus cōditū, infernè exundantem, violenterque retentum, atque compreſſum: ſiue hoc aliud quippiam ſit, ſiue anhelitus excruciati gigantis, de more quidem horrendum quendam ſonum ex ima parte edere, fumumque propinqui mali indicem vertice ſuo euomere; quod ſi fortè exuberan-

rantior fuerit, nec vlla vi retineri queat; tum verò finibus ſuis æſtu vehementi extruſum, ſurſumque tendentem, ac ſuper ſpiracula ſua ſeſe effundentem, nonnullas quoque ſubiacentis terræ partes incredibili illo, atque horribili flammarum diluuio peruaſtare: eodem item modo Iulianum conſiderare licet, aliquantiſper quidem ita res noſtras incommodis afficientem, vt non omnem expromat iram; cæterùm ſi quando furoris impotentia exuberet, tum animi improbitatem premere, tectamque habere non poſſe; ſed aduerſus diuinum ius, diſciplinamque noſtram aperto *Marte* graſſari. vt enim edicta aduerſus ædes ſacras, & donariorum deprædationem non minus ab auaritia, quàm ab impietate manantem, & ſuppellectilis ſacræ direptiones profanis manibus indignè, contumelioſèque tractatæ prætercam; vt etiam ſileam ſacrorum Antiſtites iiſque ſubiectos grauiſſimè affectos; vt omittam columnas noſtrorum cruore reſperſas, horum manibus, atque complexu, dum virgis conciderentur, per orbem cinctas; vt etiam ſagittarios per regiones, & Vrbes diſcurrentes, atque ipſo etiam edictorum auctore acriores, & immaniores (quò noſtros videlicet pro Perſis, & Scythis, aliiſque barbaris ſubiugaret) vt hæc inquam omnia prætermittã, eccui ignota eſt Alexandrinorum ſæuitia, qui licentia temporis immodicè vſi, præter alia multa nefariè acta, ſacroſanctum noſtri Numinis templum duplici cruore implerunt, victimarum ſcilicet, & hominum: quod certè non niſi Imperatorij cuiuſdam Philoſophi, Pithiodorus hic fuit, ductu, & opera pepetratum ſcimus; ecquem Heliopolitarum improba conſpiratio latuit? ecquem Gazæorum immanis audacia, aut Arethuſiorũ furor?) has, aliaſque Gregorius de *I*uliano ignominiæ notas, orationibus illis, quas ipſe columnas vocat, inſcripſit. Atqui his tot, tantiſque ſceleribus illam Iulianus adiecit fraudem, vt noſtrorum gloriæ inuidens, quæ adhiberet ſupplicia, alia quauis quã pietatis cauſa, ſiue à ſe, ſiue à ſuis miniſtris ingeri fingerentur: quanquam non ita diu, vt de Aetna dictum eſt, latentem furoris flammam premere, ac tegere potuit: ad extremum enim bellum Perſicum aggreſſurus, aperta execratione pro victoria deuouit Chriſtianorum ſanguinem; quo conſilio amphitheatrum Hieroſolymis extrui iuſſerat; vt reuerſus à bello, & gratam rẽ Dijs facturus, noſtros omnes, in primis verò Baſilium,

& Gregorium, cæteroſque ſanctiſſimos Prẹſules famelicis beſtijs obijceret, ſpectaretque laniandos: eam ipſe Vrbem delegerat, vt vnde ortum Religio habuerat, ibi extingueretur, ac deficeret: adeo execrabile, & internecinum illi indixerat bellum paricida nefarius. illud verò quis non miretur? q̃ tam breui tempore, biennium enim imperauit, tot incommoda intulerit; tanta vis exitiorum ab ipſo manarit, quantam vix decennio Deciana tempeſtas attulit: vt etiam in hac ſimillimus Aetnæ fuerit Iulianus, cuius flamma per ſubiectas regiones ſubito impetu latè diffuſa cuncta vaſtauit. indoluiſſe noſtris malis viſa eſt parens ipſa Natura: toto illo biennio ſqualida, & mœſta fuit Mũdi facies: nunquam tantus calamitatum concurſus eſt factus: ſiquidem terra ingenti motu concuſſa effecit, vt neque domi homines tutò manere poſſent, neque ſub dio verſari. apud Alexandriam mare tam vehementi æſtu concitum, & vltra fines ſuos progreſſum, vt continentem terram eluuione demerſerit, tamque altè increuerint fluctus, vt in tectorum tegulis ſcaphæ marinæ ſint repertæ; quamobrem Alexandrini ab eo tempore, quo regreſſum eſt mare, edixerũt, vt dies perageretur feſtus; faces multæ in Vrbe accẽderẽtur; carminibuſq; & gratiarũ actionibus irã Numinis ſupplices placarent, anniuerſantiamque celebritatem inſigni pietate, ac religione obſeruarent: contra verò aridum, & æreum cœlum negauit imbres; itaque ſiccitate nimia fruges perierunt, acerbiſſima fames iumenta, poſtea homines adegit: conſequuta quoque peſtis eſt immaniſſima, qua interiere quamplurimi: diceres infectum aerem inquinatiſſimo illo Iuliani ſpiritu; nec antea correctum, quàm cum hunc expulit. reliquum igitur eſt, vt aliquid de ſepultura dicamus: ea digna perfido deſertore fuit; deſtitutus enim à ſuis, pollinctores, ac libitinarios nactus eſt, ſcurras ac mimos, qui eum cum omni ſcenica fœditate extulerunt, funuſque proſecuti ſunt tibijs canentes, & ſaltitantes; Religioniſque abiurationem, belli cladem, & mortem ipſam probroſè ei obijcientes: ita qui tantas in nos tragœdias excitarat, ridiculè, & comicè eſt elatus. demum Tharſi conſtiterunt, vt eum tumularent: at ò vim irati Numinis formidãdam, cum humum effodiſſent, vrnaque eũ recõdidiſſent, ſtatim cõmota tellus eſt; execrabile, & abominandum cadauer à ſe excuſſit, reiecit, expuit: ſic exhorruit

etiam

Digitized by Google

etiam exanimum: nimirum & ſerpentem poſt necatum hominem aiũt à terra nõ recipi; quamobrẽ & nos quoq; auerſati eius aſpectum, ad alia properemus, quæ & ſi habent non parum feritatis, non tamen tantum poteſtatis.

PERSECVTIO DONATIANORVM.

MAgno planè malo Religionis accidit imperium Iuliani, cum ob cætera ſcelera, tum ob reuocatos ab exilio Donati aſſeclas, quo illos ſuperiores Auguſti damnarant. inquietum prorſus, ac turbulentum Chriſtianæ reipublicæ genus hoſtium. redire hos præcepit Iulianus pro ſuo voto, quos videlicet intelligebat ad omnia permiſcenda non ſine furore eſſe venturos: eodem edicto his libertas eſt reddita, quo patefieri iuſſa ſunt fana Deorum. ſtatim igitur ac Imperatoris præſidio fulti ſunt, quàm poſſunt validiſſimo in noſtros impetu ruunt, graſſatorum more, atque prædonum; coniurati vt veram Religionem non modò prauitate doctrinæ violent, ſed lacerent ferro; ſubtiles in fraude, immanes in cæde multos ex optimatibus vel de paternis focis, vel de pontificijs ſedibus exturbant; tum conducta manu inuadunt in templa; ſi quę inueniunt obſerata, aſcendunt culmina, tecta denudant, propugnatores ararum lapidibus appetunt, contundunt, cruentant, interimunt multos. quid apud *M*auritaniæ ciuitates? eò miſſi Vrbanus quidam, & Felix, verbo quidam ita dicti, reuera alter non ſolùm inurbanus, ſed immaniſſimus; alter ſcelere miſerrimus: duæ veluti faculæ à furijs incenſæ ſacra quæuis loca, quibus adhæſerint, vaſtant: honeſtiſſimę matronæ è penetralibus extractæ, infantes è matrum ſinu, atque complexu extorti minis, vi, ferro; quod autem eſt omnium indigniſſimum, in aram præcipuam ſacrilegas manus afferunt; diuinam dapem per ſummum nefas ex adytis extrahentes, eam famelicis canibus proiiciũt. enimuerò hic iuſta Numinis ira ſe continere non debuit; acerrimè, ac ſtatim vlciſcitur; perciti canes rabie in heros ipſos inſiliunt, tanquam in ignotos, ac fures la- *An Chriſti circiter. 362.*

X 2 tratu

tratu exagitant, vrgent; dente, morſuque dilacerant: neque enim vt heri habendi erant, qui vniuerſitatis Dominum non modò abiurarant, ſed conculcarant. acceſſit prodigium alterum ſanè illuſtre: cum ſacri chriſmatis ampullam per feneſtrā abieciſſent; non defuerunt Cœlites, qui ſeruarent: cecidit, ſed inter ſaxa conſedit, nō vt vitrea, ſed vt adamantina. ad hæc inſtrumenta ſacrorum diripiunt, comminuunt, diſſipant; atque vt profana omnia faciant, aras ferri acie abradunt, parietes delubrorum aquis eluunt, reſecrare ſe rati. pudet verò ea cōmemorare, quæ impudentiſſimè in Virgines Deo dicatas patrarunt; ingreſſi enim cum impetu, vel gynæcēa, vel parthenones, mitellas, ac flammeum capitibus abſtrahunt; & quod deteſtabilius eſt, præſtigijs quibuſdam ea probroſè contaminant: immundo enim conſpergunt cinere, ſolutoſque crines ſalſa, ac marina aqua perfundunt: nihil ea contumelia, ignominiaque acerbius viſum: vt quę ad immortalem illum pietatis ignem, melius quàm Veſtales ad ſuum, aduigilarent, inficerentur cinere; & quaſi pudoris facto naufragio marinis aquis demergerentur. multa alia nefaria, atque immania à Donatianis acta; ſed illud in primis, quod non ſatiati cruore, ac cæde noſtrorum, inhumata eorum cadauera alitibus, feriſque proieceerunt; ac tanquam non cum viuentibus ſolùm certamen fuiſſet, inexpletum odium neque mors compeſcuit. quamquam dubium Donatiani quodammodo reliquerunt, vtrùm in noſtros, an in ſe ipſos ſæuiores extiterint: neque enim quiſquam infeſtiſſimus hoſtis tam crudeles de illis pœnas ſumere potuiſſet, quàm prorſus immanes, ac diras ſibi ipſi ſponte ferali animo intulerunt, inuidiæ videlicet ſtimulis agitati, quòd viderent noſtros, qui conſtanter, ac piè cecidiſſent, radiato capite inſignes fieri aris, atque delubris, eorum memoriam honorificentiſſimè conſecrari, ritè indigetari. vt igitur ſibi eadem decora, atque ornamenta compararēt, quid agūt? manus, ſibi ipſi facti lictores, in ſeſe afferūt, ſpōte ruunt in mortē, quæ certè ipſis ob ſcelerum magnitudinem debita: putarunt enim Religionem, quæ extingui cruore noſtro non poterat, poſſe ſuo: itaque alii ſibi pectus tranſuerberant ferro, alij ſe infelici arbori reſte ſuſpendunt; hi in extructum ſua manu rogum inſiliunt; illi ſe præcipites in profluentem, aut in mare deijciunt: his acti intemperijs, quaſi ceriti, atque lymphati

phati furebant: legimus ſolitas olim Saturno, & alijs quibuſdam Dijs humanas mactari hoſtias, Donatiani ſibi ipſi lanij, ac victimarij erant. gregatim hinc atque inde confluebant, & tanquam in amphitheatrum belluarum more ſe venabulis ingerebant. neque minorem amentiam præſeferebant ij, qui noſtra æmulantes, mortuis cultum deferebant, aras excitabãt: ad eorum ſepulcra vota faciebant: cuius ſimulatione honoris allecti tanto flagrabant moriendi ſtudio, vt viatoribus arma traderent, quorum ictibus vulnerati caderent; omnia circumibant, ruſticanos maximè quæritabant, quos ligone, ac raſtris armatos hortabantur, immò etiam impellebant ad cædem; quamobrem Circumcelliones, ſiue Circuitores ad ludibrium vocati: ſiquis autem impium facinus deteſtatus, manus ipſorum ſanguine inficere detrectaret; cogebatur terrore minarum; inuidiç arguebant, quod ſe Martyres eſſe non ſinerent; ita multos interemerunt; qua de cauſa Biothanati dicti ſunt. porrò qui hanc noſtrorum lauream ſibi vſurpare affectabat, id diu ante ceteris ex eadem diſciplina ſignificabat; tum ipſum omni genere officij, tanquam ſacroſanctum, ac numini deuotum obſeruabant: ciborum genere, ac Saliari, vt aiunt, cœna abundè reficiebant, veluti victimam quandam aris deſtinatam præpaſcentes: qui cum diuturno tempore inter hæc obſonia, atque paſcua lautè, atque opiparè deliciatus eſſet; tũ demum ebrius, atque lymphatus excurrebat in vias; ijſque qui ſibi occurſabant, gladium ſubminiſtrabat, quem illi in ipſum ad vulnera diſtringerent; aut ſi id agere recuſarent, optio dabatur vt aut ferirent, aut perirent. quo in genere rem ſanè lepidam narrant: cum enim quidam Donatiani, benè iam adipati in generoſũ quẽdã è noſtris iuuenẽ incidiſſent, nudũque ei gladium porrexiſſent, quo ad ipſorum necem abuteretur, comminati eum à ſe interfectum iri, niſi imperata faceret: ille vt erat ingenio ſolers, dixit ſe vereri, ne aliquo ex ipſis interfecto, ceteri, qui ſupereſſent, pœnitentia ducti, & ſimul ſocij nece commoti, pœnas cædis ab ipſo repoſcerent; proinde oportere prius vnumquemque ipſorum vinculis adſtringi; deinde à ſe ſocium ferro petitum iri: acquieuerunt dicto Donatiani; tum adoleſcens, vbi eos quaſi prædam laqueis induit, ac vinculis irretiuit, virgas expedit, ac ſingulorum humeros quàm acerbiſſimè flagris peruſit: vbi benè concidit, & contu-

contudit; eo dedecore, ignominiaque affectos in via relinquit, prætereuntium ludibrio, ac riſui expoſitos: euadit ipſe victor inſigni triumpho. Ad Honorium deinde Imperatorem querelæ miſſę de huiuſmodi incommodis, & exitijs. iam autem vſque à Theodoſio lex fuerat promulgata, vt ea gens, cui crudelius parci videbatur, quàm ipſa ſæuiebat, omnino deleretur; quippe auro tantùm rependebantur damna, quæ ipſi in noſtros inferebant ferro. proponebantur igitur Antiſtites è ſuis ſedibus exturbati, ac multa atrocia, ac dira perpeſſi; in memoriam reuocabatur indigniſſima cædes Maximi præſulis Vagienſis, quem ad aras facientem inuadere auſi fuerant fuſtibus, & id genus telis; deinde immaniter cædere, ac pugione confodere. coerciti igitur ſunt ab Imperatore ſeueris legibus, nec tamen ita domiti, vt ſubinde non excuterent frænos, ac frangerent. Auguſtinum ipſum clariſſimum Religionis lumen extinguere ſunt conati; non ſemel armati vias obſederunt, inſidias tetenderunt; ſed diuinitus ſemper ille ſubtractus eſt ferro, & communi Chriſtianæ reipublicæ bono reſeruatus: nullum hoſtium æquè atque hunc illi metuerunt, quippe qui acri ingenio eorum patefaceret fraudes, & doctrinæ clypeo tela repelleret. nempè auſi ſunt pronunciare, quod ad aures bonorum ſine execratione accidere non poteſt: præter ipſos, omnes errare: ſolùm Africam in veritatis luce verſari, cæteras regiones caligine opprimi; ac ſicut in communi illo naufragio Orbis terræ ij tantùm euaſerunt, quos Noes ſuo nauigio Dei nutu fabricato exceperat, ita eos, qui à Donati conuentu abeſſent, ſaluris iacturam eſſe facturos: ſcilicet tam anguſtis terminis veram Religionem concludebant, quæ tum certè latius quàm vetus. Roma regnabat Oceanum prætereuecta. iam illam vitæ magiſtram; ac ducem nationes omnes, ac populi obuijs vlnis exceperant; iam vltima barbaria mitioribus inſtitutis imbuta manus dederat; cum illam Donatiani quaſi magico orbe intra ſolam Africam circumſcriptam tenebant. ſed quid mirum ab Africanis tam monſtroſa dicta prodijſſe? quando vetus prouerbium eſt, Africam ſemper aliquid monſtri parere.

PER-

Digitized by Google

PERSECVTIO VALENTIS IMPERATORIS QVAEDAM ITEM DE IOVIANO, ET VALENTINIANO IMPERATOR.

NVlla ex Iuliano relicta ſoboles eſt, quæ ſuccederet imperio; nam cum Euſebia Conſtantij coniux ſterilis eſſet, Helenæ Iuliani inſidiata eſt, inuidiaque percita effecit, vt illa per fraudem quæſitum venenum obbiberet incautè, quo, vbi conceperat, immaturum abijciebat partum; & cum in Gallijs marem genuiſſet infantem, corrupta mercede obſtetrix præfecto violentius vmbilico necauit: exiſtimatum autem eſt à ſapientibus, non ſine diuino conſilio id contigiſſe, ne vnà cum ſobole in Iuliani gremio impiè educata, ipſa quoque propagaretur impietas; mali enim corui, vti dicitur, malum ouum: renunciatus eſt igitur ab exercitu Imperator Iouianus, vir & forma corporis digna imperio, & multò magis pietate animi: is tribunus militum antea fuerat; & cum Iulianus militibus optionem dediſſet, vt vel Dijs ſacrificarent, vel cingulum militaris dignitatis inſigne deponerent: Iouianus diſcinctus eſſe maluit, vel hoc dignus, cui diadema cingeret frontem. ſtatim autem, vt acclamatus eſt Auguſtus, cum diceret, non poſſe ſe, qui eſſet è Chriſti diſciplina, imperare ijs, q ab ea eſſent alieni: (mira uis, & magna parui ſermonis,) vna vox omnium audita eſt, ipſum Chriſtianis imperaturum, hoc vniuerſos iam profiteri. cæterùm in rebus dubijs, & aſperis à Iuliano relictus, cum rerum neceſſariarum inopia premeretur, coactus eſt Perſicum bellum pacis conditionibus non admodum dignis Romana virtute tranſigere; ſed in Iulianum culpam contulere ſapientes, qui præſtigijs, & imprudentia eò rem adduxerat: ſeges enim, vt vulgò dicitur, ſatoris potius, quàm meſſoris eſt; atque incendium non eius, qui id poſſit extinguere, ſed qui id ſemel excitarit, exiſtimatur: quodquè apud Herodotum eſt: calceum quidem iſtum conſuit

An. Chriſti circiter 367.

Hiſti-

Hiſtiæus, induit autem Ariſtagoras: nihil igitur Iouianus habuit antiquius quàm vt ſanctiſſimis delubris cultum reſtitueret, ſacrorum Antiſtites exules reuocaret, fana Deorum vel clauderet, vel euerteret, Deos ipſos in ſubterraneas ſpecus probroſè contruderet, ſuperſtitionem omnem aboleret. fanum, quod Hadrianus Imperator in honorem Traiani tanquam inter Deos relati magnificentiſſimè extruxerat, incendit: ita primo rogo, in quo ille conſecratus fuerat apotheoſi, oppoſuit alterum. nonnulla tamẽ lenius egit, quàm quod Religionis violatæ vltio poſtulabat; nam & nefarios præſtigiatores Iuliani familiares, Maximum, & Priſcum viuere paſſus eſt; & pepercit cæteris Deorum fanis, præſertim ijs, in quorum adytis cæſas à Iuliano humanas victimas nefario, ac magico ritu repererat; ac præterea Tarſum ingreſſus Iuliani tumulum exornandum curauit, cuius ſcilicet cadauer terra reiecerat; quamobrem diuinum in ſe concitaſſe numen putatur Iouianus, vt breui ſit vita functus: nam cum illitum recens calce cubiculum ad quietem nactus eſſet, prunarum vapore, quæ ad exiccandum collocatæ fuerant, ſpiritu intercepto, manè exanimis eſt inuentus: vt videretur ob recens exædificatum Iuliano ſepulchrum, in recenti ipſe ædificio ſepultus; etſi eum honorem illi caſu potius, & errore quàm conſultò exhibuiſſe dicatur.

Extincto Iouiano Valentinianus ſufficitur, vir vt militari ſcientia, ita religione præſtans; eum & Imperatorem futurum, & Chriſtianæ pietatis cultorem eximium, admirabili prodigio præmonſtratum eſt: cum enim quidam ex apparitoribus à Conſtantio Auguſto ad eum acceſendum miſſus eſſet; vbi cubiculum eſt ingreſſus, in quo ille ſub noctem quieti ſe dederat, vidit ex ipſius ore flammam exiſtere, quæ oculos ſibi ſplendore perſtrinxit: nempe tantum decus ineſſe debuit in eius ore, cuius ſermo in Religionis cauſa tuenda inflammato quodam ſtudio verſaturus erat: quod etiam ante imperium præſtitit factis; nam cum eſſet ordinum ductor, & pro munere Iulianum principem à tergo ſequeretur, cum ille Fortunæ templum ſacrificandi gratia eſſet ingreſſus, & in limine hierophanta ipſum frondibus quibuſdam aqua madidis ſuperſtitioſè luſtraret, fortè gutta in Valentiniani veſtem incidit: exhorruit hic, execratus eſt; putauit, ſe aqua illa non elui,

ſed

Digitized by Google

ſed fœdari tum vidente, & audiente Iuliano ipſo, non dubitauit hierophantam inſigni contumelia proſcindere; & quod maximæ religionis,ac pietatis fuit indicium, partem veſtis, quæ gutta maduerat,gladio diſcidit: promeruit ſanè tam præclara virtus,vt ſciſſam chlamydem auguſtali compenſaret purpura: factus eſt propterea Iuliano infenſior, atque in Armenia exulare iuſſus eſt: noluit innocentem morti addicere, quod eam gloriam noſtris inuideret;ſed à Iouiano poſteà reuocatus, ei ſucceſſit: ita qui Fortunæ cultum tam acriter inſectatus eſt, fortunatiſſimus euaſit; niſi quod in quibuſdam more hominum deliquit: præſertim quod Valentem fratrem, tanti muneris mole preſſus, collegam adſciuit imperij, diſſimillimum ſibi, nempe Arij partes ſecutum; ſæpe à ſe increpitum,ac ſeuerè,ſed fruſtra.initiatus Valens hic fuerat ab Ariano Præſule Eudoxio,quem falſum nomen rectæ,ac bonæ opinionis ornabat:ab eo adſtrictus eſt iureiurando, vt in tradita fide,vel potius perfidia permaneret, ac noſtris inſtitutis acriter aduerſaretur.ſtatim igitur Valens in ſacrorum Antiſtites bellum mouet, eos pontificia deturbat è ſede,in tranſmarinas regiones amandat,ſubſtituit Arianos. quin etiam tanta ſæuitia eſt debacchatus in noſtros, vt multos in Orontem amnem deiecerit; ac demerſerit; at non occulta, nec ſera fuit iuſta ira Numinis: nempè dum hæc impiè aguntur, horribilis grando,lapidum inſtar, effuſa,tecta perfregit, agros latè vaſtauit: ad hæc tellus immani concuſſa motu ædificia ſtrauit,nec vno motu;nam primùm Niceæ Bythiniæ, deinde Germæ Helleſponti;& meritò,motis enim indignè è patria ſuiſque delubris optimatibus,conſiſtere quodammodo Natura non potuit. ſed mira in hoc genere hominum peruicacia; tot,tantiſque prodigijs non modò Valens non reſipuit, ſed exarſit in noſtros acrius: nam cum vera Religio ab Arianis indigniſſimè exagitaretur,ac vexaretur,octoginta ex optimatibus Valentem ipſum adiere, velut ad portum, ſic ad auguſtum illud ſolium confugiſſe ſe rati; quos tamen tanquam alliſos ad ſaxa tempeſtas penè demerſit; non modò enim eorum querelas eſt aſpernatus, ſed Modeſto præfecto (indigno certè hoc nomine,qui nihil moderatè ageret,nihil piè,)mandat, vt in ijs excruciandis nullum adhibeat modum, clam tamen,ne, ſi propalàm necem patraret, indignitate rei permo-

ta ciuitas reclamaret; itaque fraude agit, in nauim imponit, tanquam in tranſmarinas regiones relegaturus extorres: interea malleolos, cæteramque ignis materiam comparari iubet: ventum eſt in ſinum maris medium, qui Aſtratenus vocatur; cum ſubitò Nautæ imperata faciunt; ſcapha vecti nauim aggrediuntur, conſcendunt, incendiarium fomitem ſubminiſtrant. vehementius tum ſubſolanus ventus flabat, quo citius nauis concepit flammam: ardebant in aquis medijs, ſed occupauerat omnes antea flamma pietatis. quò ventorum vis maior erat, eò magis gaudebant, quod quàm ocyſſimè velificarentur ad gloriam: at non impunè tanta abijt immanitas; ſæuiſſima ſtatim fames conſecuta eſt ſitim ſanguinis, Phrygiãque totam ita oppreſſit, vt incolæ deſerta patria, proprijſque ſedibus longè aliò demigrarint: nullæ enim onerariæ naues, vt hic, ſuffecere frumentum, ac cæteras fruges, poſteaquàm tam frugi homines incenſa naui per ſummam impietatem conſumpti ſunt. non ſatis videbatur Valenti expromptum in noſtros odium, ſi tantùm interdixiſſet igni, & aqua, niſi etiam edixiſſet, vt inter aquas medias igni perirent; ſed is ignis, vt videbimus, fatalis ipſi Valenti fuit. Iam quis dicendo aſſequi poſſit, quot, & quantas hic Imperator tragœdias excitarit? cum Athanaſio vita functo, & Petro ſanctiſſimo Præſule eiecto, Alexandriæ gregi præfecit Lucium quendam paſtorum, quem Græci verius λύκον dixere, id eſt lupum: ſatis à Petro ipſo, & Gregorio hæc defleta ſunt. illatæ ab Arianis immaniſſimæ cædes, iniecta vincula, editæ proſcriptiones, conſequutæ deiectiones ararum, incendia delubrorum. neque verò intra ſolius Alexandriæ fines ſe continuit tyrannica iſta vexatio, ac lupi illius ingluuies, ſed ad Aegyptum vniuerſam, atque Thebaidem peruaſit; ad ipſa noſtrorum aſcetarum abdita ſepta penetrauit: in hos, qui numerum ferè quinque millium attingebant, tanquam in barbaros ille equitatum, & peditatum immiſit; quamobrem rebus omnibus ſpoliati ferarum more vagari, ac victum quæritare coacti ſunt; quanquam Melania tunc inter Romanas matronas nobiliſſima, cuius filius Vrbis præfecturam gerebat, opem profugis admirabili pietate præſtitit, atque exhibuit. ſed obſtupuit in primis Valens, Edeſſenorum in fide conſtantiam expertus, cum Arianum Præſulem ei Ciuitati à ſe datum, vt reciperent, nullis minis, ac terrori-

rori-

roribus adduci potuerunt : quo tempore cum Religionis veræ cultores turmatim captos impiè necaret, conſternatus dicitur, vbi incredibilem animi fortitudinem in quadam præſertim matrona conſpexit; hæc filiolum ſecum trahens ad mortem concitato gradu:(Eamus, inquit, nate, curramus; optatiſſimus aduenit dies, quo veritatem obſignemus ambo, ego adulto ſanguine, tu recenti:) perculit virilis vox Valentem, pudorem incuſſit, nec tamen quicquam de ſæuitia remiſit. Ille quoque ardor animi, qui in Terentiano duodecim legionum Duce clariſſimo explenduit, omitti non debet: is cum in Armenia ſtrenuè rem geſſiſſet, inſignia victoriæ trophæa erexiſſet, ac manubijs onuſtus ad Valentem reuertiſſet; eo ſuadente, vt debitum virtuti præmium, quod vellet, expoſceret, hoc vnum ſupplici libello tradito petijt, vt ſacra concederet noſtris, Arianis eiectis : quo ex viri ſtudio ſtomachatus Tyrannus libellum lacerauit, ac potiora illum poſtulare iuſſit: at verò Terentianus cum diſciſſas chartulas collegiſſet, (neque enim eas humi iacere paſſus eſt, quæ Cœlitum cauſam continerent) ſatis ſe accepiſſe dixit, Deumque appellans iudicem, & Superos conteſtatus, de Imperatoris perfidia nobiliorem, quàm de Armenorum gente victoriam reportauit. interea Valens præcipuos Religionis magiſtros, atque ipſa lumina aggreditur. Baſilium in primis acrem ὁμοουσίου patronum, & infeſtiſſimum Arij hoſtem: cum igitur in Cappadociā veniſſet, conatus eſt ipſum pontificijs ſpoliare infulis, ac de ſede deijcere, ſed fruſtra, tuente videlicet Præſulem numine; itaque præfecto Ariano tradit, hunc quaſi leonem nactus, qui ipſum larua, & terriculamento percelleret: ſiſtit ſe Baſilius intrepidè ad tribunal eo vultu, vt ipſe potius iudicaturus, quàm iudicandus videri poſſet: multa cum præfecto vltrò, citròque diſputata; cum ille minas intentaret, Imperatoris iram opponeret, mortem etiam proponeret; hic verò nihil ſibi iucundius eſſe diceret, quàm deuotum caput ſecuri ſubijcere; & cum ille iratus minitaretur, ſe Baſilio extracturum ferro iecur, hic autem iecinoris calidioris morbo laboraret, ſalsè, ac lepidè: (Atq, inquit, nihil mihi gratius, & ſalubrius feceris, quàm ſi iecur hoc, quod mihi moleſtiam exhibet, extraxeris; cumquè ille obſtupefactus conſtantia miraretur, ac diceret, cęteros Præſules non ita liberè ſecum loqui; (Nondum, in-

quit Baſilius,in Præſulem incidiſti:) eos videlicet verè Præſules intelligebat, qui neminem in Religionis cauſâ timerent; aderat fortè inter hæc, & alia de vera Religione colloquia, Demoſthenes quidam nomine, Imperatoris opſonator egregius, qui auſus eſt Baſilij dicta reprehendere; quod dum facit, vt erat græci ſermonis non valdè peritus, ac multa effutiret, ſubridens Baſilius, & quaſi demirans: (ἐθεασάμεθα, inquit, Δημοσθένη ἀγράμματον, hoc eſt, vidimus Demoſthenem quoque illiteratum; addiditque non minus ſalsè, ipſum vt opſonatorem bene quidem condire iuſcula eſculenta, non iura diuina; ita inſigni ludibrio irriſus eſt opſodædalus, dum ſe ineptè logodedalum facit, igitur re infecta Præfectus Valentem conuenit, maiorem fatetur eſſe Baſilij virtutem, quàm quæ terroribus expugnari poſſit: quamobrem ira percitus Imperator ipſe rem aggreditur; tota maieſtate armatur Imperij; cum purpuratis, regio comitatu, cum lictorijs faſcibus, ac ſecuribus celeberrimo die Theophaniorum templum adit, vt Baſilium cum ſuis ritè precantem ipſo faſtu percellat, ac turbet; fit ſtatim ex eius aduentu tumultus, perſtrepunt omnia armatorum turba: magnus erat iniectus metus noſtris, ne Valens impotens ſui aliquid in ſanctiſſimum Præſulem moliretur; vbi non longè Imperator abfuit à templi adytis, atque ara, elato ſupercilio Baſilium obtuetur: ſolus hic humi aram verſus defixis oculis ſemper hæſit immotus, intrepidus, ea oris dignitate, ea fronte, quæ decebat *Præſulem* operantem: dicam rem magnam breui; tam incredibili magnitudine animi ita obſtupefactus eſt Imperator, vt vertigine ſubitò correptus colla deretur in terram, niſi quidam ex primatibus circumplexi ruentem retinuiſſent: tum demum peractis ſacris acceſſit *Baſilius*, placidè excepit, ac multa de *Religione* ſapientiſſimè diſſeruit: adeò vnus Antiſtes, ſacrorum rector, etſi non primus, auguſtior eſt viſus Auguſto, & Valente validior. haud quicquã Religioni accidere magnificentius potuit, quàm quod diadematus cedere diſceret inſulato. ſed enim non multò poſt idem Valens aduerſariorum calumnijs pemotus de exilio cogitat; & iam nox aderat bonis omnibus luctuoſa, cum repente penè fit etiam luctus in Imperatoris aula; quippe filius nec opinatò lethali occupatur morbo; accerſiti Medici de vita ſpem omnem abijciunt; ipſa quoque Valentis vxor per quietem

hor-

horrendis ſpectris exagitatur: variæ occurrunt laruatæ facies, territantes, ac minaci vultu prohibentes, quò minus Baſilio vis inferatur: ita conſternati coniuges ipſum, precibus etiam adhibitis, acceršunt, puerum iacentem, atque vltima ferentem ſtudioſè commendant: ſtatim puer recreari viſus, atque ad ſpem ſalutis erigi; tum ille Valentem monet de vera Religione, quod fas iubet, ſentiat, ſi filio conſultum velit: annuit hic, ſed in ſententia non ſtetit: Arianos ſalutis auctores habere maluit; quorum vota non niſi funeſta fuerunt, puero videlicet mox extincto. itaque Imperator ſiue actus in rabiem, ſiue perfidia obfirmatus, iterum exulare iubet: at (mirum dictu.) dum libello ſubſcribere aggreditur, acceptus calamus denegat operam; res iterum, atque iterum tentata, ſed fruſtra; neque enim aut fas, aut par erat, eum, qui calamo, & egregijs ſcriptis tantam lucem attulerat Religioni, alterius calamo damnari. illud autem non modò admirationem Imperatori attulit, ſed timorem, quod manus in ſcribendo pertinax, ſupra quàm credi poteſt concuſſa, ac tremebunda penè inutilis reddita eſt nō ſolum calamo tractando, ſed ſceptro; nec tamen deſtitit, vt Arij intemperijs agebatur, nouis machinis oppugnare noſtros; nam vt eos exarmaret religione, conſtituit armare ferro: iubet omnes aſcetas, qui paterna domo, boniſque relictis Deo ſe deuouerant, in militiam adſcribi: impia verò vox, & edictum omnium acerbiſſimum: qui ſe à ſtrepitu, ac tumultu ſubduxerant, eos cogi inter lituorum, tubarumque clangorem verſari: qui ſe in latebras procul ab arbitris, & in inuias ſpecus abdiderant, eos euocari in campum, in Solem, ac puluerem: è delubris ad caſtra, ex aris ad tentoria trahi; manus, quas in cœlum tendebant, intendere in hoſtem. vaſtas ea tempeſtate Aegypti ſolitudines, arenaque diffuſas, quas propter ſitim, ac ſterilitatem, periculoſiſſimamque ſerpentum copiam, nemo non ante vitauerat, magna inhabitantium aſcetarum multitudo compleuerat: tutius enim inter immaniſſimas feras, q̃ cum Ariano Imperatore degere ſe poſſe rati sũt: huc ſtatim tribuni, ac milites miſſi, qui eos per vim abſtraherent; quos in complexu ararum, quas deſerere nolebant, indigniſſima cæde mactarunt. ſed inter has noſtrorum lanienas, & carnificinas, Valentem impiè, immaniterque graſſantem graue, meritumque ſupplicium occupauit: qui armatos noſtros eſſe vo-

luit,

luit,barbarorum in ſe arma concitata repente ſenſit:ſiquidem
gens Hunnorum diù inacceſſis ſecluſa montibus, ſubita rabie
percita exarſit in Gothos;ijdem hi habiti ſunt,qui Getæ,qui
tranſmiſſo Danubio fugientes , atque à Valente ſine vlla fœ-
deris pactionę ſuſcepti,ne arma quidem, quò tutius barbaris
crederetur,tradidere Romanis: deinde propter mores Maxi-
mi Ducis non ferendos,fame, & iniurijs adacti, in arma con-
ſurgunt , ac victo Valentis exercitu , omnia cæde , incendijs,
rapinis fœdant, ac vaſtant.itaque primo ipſo impetu Getico
perturbatæ Romanorum equitum turmæ nuda peditum de-
ſtituere præſidia : mox legiones peditum vndique equitatu
hoſtium cinctæ;ac primùm nube ſagittarum obrutæ; deinde,
cum amentes metu ſparſim per deuia cogerentur , funditus
cæſæ ,gladijs inſequentium,contiſque perierunt ; Imperator
verò ipſe ſagitta ictu vulneratur; tum verſus in fugam ægrè in
cuiuſdam villulæ caſam deportatur . dum Getæ omnia ferro ,
ignique deuaſtant, in tugurium quoque , vbi Valens latebat ,
quod ſtipula confertum erat, flamma procurrit; ea vndique
obſeſſus,atque infeliciſſimè exuſtus interijt, tam vilem ibi na-
ctus rogum, vbi quærebat perfugium vitæ: fuit hoc iudicium
ſapientum , vt impio Imperatori diuino conſilio illata mors
putaretur non ab alio hoſte, quàm Geta; namque hi per lega-
tos ſupplices popoſcerant à Valente , vt ad ipſos ſacrorum
Antiſtites mitteret,à quibus vera Religione erudirentur: mi-
ſit Valens exitiali prauitate doctores ex Arij diſciplina : ab
his inſtituti, & iiſdem erroribus imbuti. itaque Imperatorem
viuum incenderunt , & ipſi poſt mortem vna cum illo ſemper
arſuri . mihi verò alia quoque ſuccurrit ratio eiuſmodi ſup-
plicij, vt Valens cōſumptus meritò flamma potius,quàm fer-
ro dicatur : ob parricidium nempe illud , ac ſcelus tam nefa-
rium, atque impium, cum octoginta optimates è noſtris naui
incluſos in mari medio ſubiectis ignibus incendi iuſſit ; ac ci-
neres,ne aris,ac delubris conſecrarentur,in vndas proijci, ac
diſpergi : huc accedit quod de Valentiniano fratre Religio-
nis verę amantiſſimo diximus; qui cum puer eſſet, & quieti ſe
dediſſet,viſus eſt ex ore coruſcam admodum emittere,edere-
què flammam,quod ei fuit, & imperij auſpicium, & ſignifica-
tio quædam inflammati ſtudij , quo iura diuina defenſurus
erat ; huius igitur igneo,& ardenti ore Valens ſæpe increpi-
tus

Digitized by Google

tus, cum ab impietate non deſtitiſſet, in hoſtilem ignem meritò incidit ad perniciē,q nō reſipuit fraterno ad ſalutē:qua in re, & præfractum eius ingenium, & inſignis amentia notanda eſt: multa enim illi obiecta ſunt, quibus præſentire potuit eiuſmodi mortem ſceleri debitam;nam & in Chalcedonis dirutis muris, in quadrato lapide inuenta nex eius inſcripta; & eorum, quos crudeliter necarat, vmbræ, ac ſimulacra terruiſſe Vrbem;& ſqualidi Solis exortus ei ſempiternam noctem portendiſſe dicuntur. immò verò Antiocheni vniuerſi videntur ei fata quodammodo præcinuiſſe:nam in conſuetudinem iam venerat,vt quiſque vim ſe pati exiſtimans, (Viuus ardeat Valens,)licentius clamitaret; voceſque præconum audiebantur, aſſiduè mandantium congeri ligna ad Valentini lauacri ſuccenſionem,ſtudio ipſius Principis conditi; quæ hunc illi impendere exitum vitæ, modò non apertè loquendo, monſtrabant.præterea Valenti, cum ſe ſopori dediſſet, oblata ſpecies eſt minitantis viri,atque ipſi dicentis.

Miſer,ad Mimanta magnum iter capeſſito:
Citus hic ferà te mortis opprimet dolor.

experrectus percontatur, quid ſit Mimas? reſponſum eſt ei à Doctis,eſſe montem Aſiæ ad mare ſitum, cuius Homerus in Odyſſea meminerit;eius igitur montis acceſſu vitato, penè ſe immortalem putabat Valens: ſed illuſus eſt; in eo enim loco, in quo exutus eſt,inuentum eſt ſepulchrum cum hac epigraphe:(Hic Macedo Mimas Imperator eſt ſitus:)Verū inter omnes præſenſiones eminet illa Iſacij religioſiſſimi, ac ſanctiſſimi viri:is cum Valentem vnà cum exercitu obequitantem videret, ad eum acceſſit;tū admirabili fortitudine animi, atq; conſtantià inter armatos, ac purpuratos ſe inſerit, manibus frænum equi, in quo ille arduus ferebatur,arripit, ſiſtit voce magna Imperatorem,& increpitans: (Quouſque, inquit in Religionem impiè ſæuies? nonne vides, nonne ſentis iratum Deum?ille contra te barbarorum excitauit bella, ideò quia indixiſti nobis; ille ferrū hoſtile in te armauit, quia ferro cruentaſti bonos.niſi reſipueris,haud falſus ero vates: in pugna infeliciſſimè cum exercitu cades.) non ſiuit vltrà Valens loqui vatem, ſed cum exarſiſſet in iras, mox arſurus igni, comprehendi hominem iubet, & in tetrum carcerem detrudi; ac ſimul addit, ſe poſteà quàm e prælio victor, & ſpolijs onuſtus

remea-

remearit, de criminoſo mēdacio vlturū acrius; at verò Iſacius in ipſo carcere mox de Imperatoris interitu diuinitùs certior factus, ad eos, qui aderant, conuerſus, apertè pronunciat; Valentem iam incendio perire, eiuſque ambuſti nidorem ſibi nares percellere. animaduerſa die, horaque, poſtea compertum eſt veriſſimè dictum. hoc itaque horum Imperatorum fratrum diſcrimen fuit in eodem elemento: quòd alteri pio ſplendēs in ore ignis decus, & immortalitatem; alteri impio totum obſidens corpus attulerit mortem.

PERSECVTIO

IVSTINAE AVGVSTAE ARIANAE.

An. Chriſti circiter 386.

FOeminas quoque tanquam in orgijs Bacchico furore lymphatas, atque frementes aduerſus veram Religionem Arius concitauit: Iuſtina quippe Auguſta Valentiniani ſenioris vxor, non animi præſentia, aut corporis robore, ſed imperii poteſtate munita in optimates arma mouit, ac bellum intulit. auſa eſt ſacrorum Antiſtites creare, deponere; Pontificias infulas, ac tiaras conferre, & cui libitum eſſet, auferre: penes ſe ius illud eſſe putauit, quod eſt Romani hierarchæ. mira in fœmineo pectore ſæuities, in mente peruicacia. omitto multa in noſtros acerbè, multa pro Ario impiè geſta: pauca perſtringā. Cum accepiſſet Iuſtina, Simenſes ciues in Illyrico carere Præſule, ſtatim eò ſe confert, vt Arianum hominem ipſa præficiat. aderat ibi Ambroſius, lumen illud Chriſtianæ reipublicæ clariſſimum, qui ſui muneris eſſe ratus, vti eo tempore mos erat, Præſules rectè ſentientes inaugurare, atque ritè inūgere, pontificio inſidebat in throno. Iuſtina cum cohorte prætoria in ſanctiſſimum delubrum impetum facit: nihil ipſa tunc in Ambroſium auſa moliri; niſi quod vna ex Arianis mulierculis, vt Auguſtæ rem gratam faceret, tribunal aſcendit, ſacerdotalem Antiſtitis trabeam apprehendit, de throno deturbare conatur: ſed tantæ impudentiæ pœnam mox diuinitùs perſoluit: poſtridie repentina vi morbi ſtatim extincta eſt; & quæ pontificiæ ſedis gradus violenter aſcenderat, aliorum manibus in ſepulchum

elata

elata deſcendit: debuit certè hoc terrere Iuſtinam, quemadmodum & alios terruit: ſed muliebre ingenium tumens imperatorio faſtu expugnari non poteſt: acuit odium, & furorem, ac velut œſtro percita debacchatur: primùm dolo, deinde vi Ambroſium adoritur: conqueritur, ſe fruſtrà Auguſtã dici, quæ vnius Præſulis conſtantia vinceretur; enimuerò id ferri non, poſſe, quod nè in vnum quidem delubrum ius ſibi eſſet: exæſtuabat dolore, extabeſcebat inuidia: conſtituit igitur Ambroſium manu militari captum exturbare de ſede, de vrbe: ſollicitat pecunia populum, pollicitationibus magiſtratus: Auxentio facinoroſo homini, quo vtebatur cupiditatum admiſſario, ac ſcelerum adminiſtro rem mandat; extorquet etiam vxoriis precibus à Valentiniano viro edictum aduerſus noſtros de Arianis, hoc eſt improbis recipiendis; de optimatibus vel reijciendis; vel, ſi obſtiterint, iugulandis. Auxentius accepta poteſtate, tanquam arrepto gladio, quid non auderet? alios ferro trucidat, alios vrbe pellit: tum in principis templi adyta irruit: cruentum os noſtris oſtentat, & cruentas manus; Ambroſium maximè petit, vt paricidium patret; ſed mira in eum populi pietas, & obſeruãtia perſpecta eſt; etenim quaſi vallo quodam, ita illum populus circumdat, ac munit: circumfuſi milites armorum crepitu non modò eum non eripuerunt, ſed ne tangere quidem, aut conuicio aliquo laceſſere auſi ſunt. Iuſtina ſe contemni rata, purpuram ſuam Ambroſij cruore tingere conſtituit: clam ſicarium cum telo immittit: in cubiculum hic vſque peruenit, intendit ictum; cum ſubitò dextera obrigeſcit, ac torpet, diſtricto gladio hæret: agnouit facinus, fatetur ab Auguſta ſe miſſum; oris confeſſio medicamentum, & pharmacum fuit, ſtatim conualuit: curatus eſt carnifex, Iuſtina non item; alitur venis vulnus inuidiæ: recrudeſcit perfidiæ morbus; ægreſcit animus, inſanit; vbi vidit carnifices, ac ſicarios nihil agere cõtra potuiſſe, aggreditur ipſa facinus prorſus execrandum, impiũ: magicis artibus, ac præſtigijs Stygios hoſtes ab Inferis euocat, euocatos incitat, impellit in Ambroſij necem: nec mora: adſunt repente fœdiſſima ſpectra, teterrimæ larue, quaſi ſatellites, ac lictores, conantur rem perficere, ſed re infecta redeunt ad Auguſtam; fatentur ſe non eſſe tantarum virium, vt cum tam forti athleta luctari poſſint: nihil valere ferrum aduerſus adamantinam loricam, & impenetrabilem ægi-

dem eius pectoris, diuinitus ipſum muniri: quippe dum in Antiſtitis fores irrumpere conantur, ſubitò flammam erupiſſe, quæ ipſos fugam inire compulerit; quo quidem ipſorum hoſtium teſtimonio haud ſcio an quicquam poſſit dici præclarius; ſcilicet ij, qui ſempiternis Erebi ignibus aduruntur, flammam, quæ tuebatur, ac vallabat Ambroſium, extimuerunt; & Furiæ illæ, quæ Iuſtinæ pectus tædis ardentibus incendebant, noui, atque inuſitati ignis ſplendore perterritæ diſceſſerunt. neque ipſam Auguſtam diuina iuſtitia, quæ à veteribus Nemeſis eſt appellata, inultam reliquit: exagitata enim vnà cum Valentiniano viro à Maximo, qui affectabat imperiũ, turpem ſe coniecIet in fugam; & quæ impudens illud os, & plenum audaciæ oſtentare, ſiue obtendere ſanctiſſimo Præſuli auſa eſt, hoſti per ſummum dedecus terga vertit.

PERSECVTIO.

ATHANARICI GOTHORVM REGIS.

Valentem Cæſarem in noſtros immaniter, ac barbarè ſæuientem eodem tempore Gothica eſt æmulata barbaries: Gothi ijdem habiti, qui Getæ, in duas diſceſſerant factiones; altera Fridigerten, altera ſequuta eſt Athanaricum. Fridigertes auxiliaribus Romanorum copijs à Valente impetratis, cum Athanarico congreſſus, vi crucis, quam præferebat in vexillis, victoria potitus eſt; quamobrem vt Valenti rem gratam faceret, eandem, quam ille, Arianam perfidiam vnà cum ſuis ſecutus eſt: Athanaricus ethnicus cum ſe crucis virtute proſtratum videret, incredibili exarſit odio in eos, qui in ſuo regno noſtris inſtitutis imbuti, & initiati eſſent. ſimulacrum cuiuſdam Barbari numinis effinxit, quod in aureo curru collocauit, ac per Vrbem triumphali pompa deduxit; per eas quoque regiones circumtulit, quæ incolebantur à noſtris; iubet diuinos ei honores ab omnibus exhiberi; qui ſecus faxit, crudeli morte mactari; ſi quis thus adolere nollet, eum vnà cũ domo exuri; hoc crudelior impio illo Babylonis Rege, qui ſpretores ſui ſimulacri tantùm coniecit in flammas: nihil igitur

tut immanius factum cerneres: non viros modò, ſed fœminas dirum in modum ad ſupplicium rapi; quarum aliæ recens natos fœtus ab vberibus pendentes geſtabant; aliæ infantes, & pueros, qui iam pedibus terram metiri cœperant, ſecum trahebant, vt in capaci templo ſe conderent, quod ſperarent ibi ſe perfugium, atque portum poſſe nanciſci. quo audito Athanaricus per ſummam impietatem edicit, ſarmentis circumdari templum, obſideri flammis: ita tot victimarum vna fit ara, vna vrna tot cinerum. effulſit eò tempore in primis Nicetæ virtus: is genere quidem Gothus, at verò moribus, ac fide non item; præcipuum apud illam gentem honorem nactus, cum propter familiæ ſplendorem; tum propter inſignes animi, & corporis dotes, præſtantem quoque indolem, & in agendo dexteritatem: agreſte genus exculto vincebatur ingenio, & intemperantia Gothica ſtudio virtutis: imbutus autem noſtris inſtitutis erat à Theophilo, qui vnus fuit præſulum Nicæni conuentus; vt autem gentis ſuæ ſaluti erat addictus, etiam Athanarico fremente, veri Dei cultum docebat ignaros: dici non poteſt quanta vis iræ inceſſerit Tyranni pectus; tandem effudit ſe laxatis habenis præceps furor: ipſum è ſuggeſtu verba facientem lictores inuadunt, diſtrahunt, abripiunt, vrgent vt fidem abiuret: cum ille minas irrideret, corpus appetunt ferro, totumque concidunt, & cruentant; demum extructæ pyrę ſubijciunt facem, in ignemque coniiciunt: eminebat ille è medio rogo, ſuppliciorum victor, & nomini congruens ſuo, Nicetæ. inter crepitantium flammarum linguas eius lingua de Religione diſſerens vibrabat ardentius: hoc autem ex illo igne conſequutus eſt, vt illuſtri prodigio declarata ſit virtus: cum enim Athanarici iuſſu in ignotum, ac vilem locum proiectum eſſet vſtulatum, atque conciſum Nicetæ corpus; neque ad id humandum accedere quiſquam auderet: iniecta mẽs diuinitùs eſt Mariano cuidam viro admodum probato indagandi loci: tum æſtuanti, & multa ſecum agitanti intempeſta nocte nouum ſydus apparet: admonitus eſt vt illud ſequeretur, quò duceretur, ſecutus eſt, donec ibi conſtitit, vbi Nicetę corpus latebat: mira certè dignitas, mirum decus; eodem enim ſeruus honore affectus eſt, quo Dominus: niſi fortè admirabilius videatur huic occidenti aſtrum exoriri, atque accendi, quàm illi orienti. Porrò cum Niceta communionem habet,

& gentis,& virtutis, Sabba:non ille Aſcetarum parens, ſed hic Gothus;quem virum à Sapientia ſic appellarunt: ex illa barbarie, ac fęce hominum tam præclarus heros extitit.litabatur de more gentis ante Deorum aras: edicitur per præconem, ne quis præter Deos patrios alium agnoſcat exterum: tum quidam ex ethnicis iactabundi iureiurando affirmarent, Chriſtianum ſupereſſe iam neminem; ſtatim exilit è medio. Sabbas; ſe ex ijs vnum apertè profitetur: perculit ea vox barbaros: poſt multas contumelias in eum irruunt, nudatum per ſpinas trahunt,ac raptant; tum virgas expediunt, ac diriſſimè humeros ſecant,atque concidunt. hærere omnes ſpectaculo tantæ conſtantiæ;& cum ſeminecem reliquiſſent,ad ſua diuertunt;ſtatim de cœlo medicinæ vis ſuppetijt; itaque diuinitus curatus itẽ ſe offert attonitis: ſed quis requirat ſenſum aut pietatis, aut humanitatis in barbaris? rabie, ac furore perciti nouum genus ſupplicij excogitant; ſublatum axem ſuper eius humeros imponunt: ad extremas verò axis partes manus ipſius extendunt: pedes ſimiliter ad axem alterum alligant: poſtremò ſuper axem eum proijciunt, vt humi ſupinus iaceat: nec prius eum torquere deſiſtunt,quàm per multam noctem torquendo defeſſi,ſummo mane reſumptis viribus,& feritate renouata, de trabe ſuſpendunt; vnde eminens heros tanquam è ſuggeſtu de Religione diſſeruit.hìc carnificum vnus æneum diſcum in Sabbæ pectus tanto cum impetu conijcit,vt qui aderant, crederent ſtatim interiturum; ſed ille mollioris lanæ vellus in ſe coniectum fatetur: adeò munitum habebat pectus lorica fidei,atque conſtantiæ:denique cum os illud,quod, licet penè iam exangue liberè loquebatur,obſtruere non poſſent; ſtatuerunt ipſum in profluentem proijcere, vt intercluſo ſpiritu interiret:eò cum duceretur,non defuerunt, qui innocentia viri commoti opponerent ſe carnifici,ſed ipſe Tyrãni iuſſa exequi,quàm horum placita maluit.fluuio,quo demerſus eſt,nomen fuit Muſæus: ſcilicet auſpicio quodam celebritatis famæ ſatis idoneo.apud Alexandrum fuiſſe Muſæum celeberrimum narrant, quod certè cum hoc æquari non potuit. longè verò præclariorem, caſtioremque materiam de ſe Sabbas hic ſcribentibus ſufficit,quàm quæ Muſæo poetæ de inceſtis Leandri, & Herus amoribus eſt propoſita.

PER-

Digitized by Google

PERSECVTIO

ISDEGARDIS PERSARVM REGIS.

IMmortalis ille, falsò ſic dictus, Perſarum ignis à noſtris meritò deſpectus, atque contemptus, ſæpe, ac ſæpius cauſa fuit, vt hi morte affecti verè acquirerent immortalitatem. cõcitata eſt odij flamma ob ſpretum à nobis ignem, cuius cultui erat more Perſarũ Rex Iſdegardes addictus. diffuſa eſt fax illa, vt fit in incendijs, cum quodam furoris incremento, & exardeſcens immanius proſerpſit ad poſteros. Quanquam Iſdegardes hic tandem temperauit iræ, ac mitius egit. nam Theodoſij tutor inſtitutus à Patre, & cum Romanis neceſſitudinẽ contraxit, & inter hos, ac Perſas ea occaſione crebrò, vltrò, citròque legationes factæ; illa præſertim, quâ Maruthas Meſopotamiæ Præſul eximia virtute, atque doctrina præſtans, functus eſt. magno is in honore fuit apud Iſdegarden Regem: reuerebatur ſummopere virum; quod conſpicati Perſarum Magi, vrebantur inuidia, macerabantur, varijſque cogitationibus æſtuabant, veriti ne vnà cum familiaritate, ac ſtudio erga Præſulem, eius quoque Religionis fieret ſtudioſus. laborabat Rex acerrimo morbo, atque acerbiſſimè affligabatur: adhibita à Magis medicamenta multa, nec ſine præſtigijs; ſed ſalus fruſtra tentata; tandem Maruthas accerſitur, vt, ſi quid ſpei ſuperſit, attentet. ille vero numini nuncupatis votis, atque ope implorata; erigit ad ſpem iacentem Regis animum; fide corroborat: ſtatim vis morbi conualeſcit, ac priſtinas recipit vires. non fuit ingratus beneficio Rex; factus eſt in noſtros beneuolentia, & familiaritate propenſior. ea res in Maruth† acrius concitauit inuidiam, & exacuit odium: itaque Regem dolo, ac fraude adoriuntur: acceſſurus erat Iſdegerdes ad fanum, patrio more adoraturus; illi prӕſtigiatorem quendam veteratoriæ artis apprimè peritum apud arã ſcrobe facta ſub terra, recondunt: hunc ſic vafrè erudiunt, & inſtituunt, vt Regi oraculum adeunti è ſubterranea illa cortina in hanc ſententiam reſponſum det: (Egredi Regem oportere de fano, ataque faceſſere, vtpote Dijs infenſum, cum hominem

An. Chriſti circiter 420.

Deo-

Deorum hoſtem apud ſe in honore haberet: ea vox vt Regis aures perculit, hæſit attonitus; ac ratus eſt, ignem Perſarum Deum ſub terra reconditum, & locutum, & comminatum; itaque ſtatuere cœperat de Marutha à ſe depellendo, abigendoque; neque enim eſt auſus aliquid grauius moliri: ille diuinitus fraudem edoctus Iſdegerden adit, monet, ne tam facile ſibi à Magis, ac prestigiatoribus imponi, & illudi ſinat, ac dolo circumueniri; iubeat, ſtatim atque vox eruperit, effodi terram; animaduerſurum, quæ ipſi ludibria obtendantur. ab igne, quan tumuis vibrent linguæ flammantes, murmur tantùm, ac ſtrepitum edi poſſe, verba non item, nec oraculum ſine ore fundi; fabulam iſtam vaferrimè inſtitutam; inuenturum ſub terra latentem nō Deum, ſed hominem impoſtorem.) habita fides eſt monenti: obſequitur *Iſdegardes*; rurſus ad aram, vbi ignis colebatur, accedit: eadem vox plena minarum increpuit: ſtatim effodi locum iubet: cum ecce præſtigiator, qui latebat, apparet, penè metu exanimis, & intermortuus: tantùm abſuit, vt igneus ille Deus ſit inuentus, vt potius timore rigens, ac torpens iſte homunculus. exarſit ira *Rex*, atque ex tota Magorū gente, quæ decumanos illos odij fluctus aduerſus Præſulem excitarat, decimumquemque interfici iubet: Marutha verò liberam dat facultatem extruendi vero numini templa, ac ſuæ gentis initiandæ: ita vera Religio in totius Perſidis finibus breui propagata eſt. nihil acerbius viſum eſt Magis, nihil indignius, quàm vt ignis ille tandiu cultus extingueretur; atque vt eſt id genus hominum omni ex fraude compactum, aliam rem excogitant, vt Regem fallant. hortus erat amœniſſimus floribus conſitus, ac ſuauibus pomis onuſtus, in quo animi cauſa *Rex* inambulare ſolebat feriatus à curis; hic Magi per ſuas præſtigias intolerandam excitant mephitim, odoremque teterrimum: tum calumniam confingunt, noſtrorum opera id factum, qui vellent obtrectare Regi, & probrum inferre: ille, cui iam perſpecta Magorum erat inuidia, atque fraus, cum auctores eius rei omni ſtudio inquiſiuiſſet, meritis ſupplicijs excruciatos necauit; Marutham verò maiore, quàm antea, honore proſequutus eſt: ita nunquam vera Religio tam grato atque iucundo famæ odore fragrauit, quàm cum de graui, at tetro odore falsò accuſata eſt. Ad hæc alio ſanctiſſimi Præſulis admirabili facto *Iſdigerdes* adductus eſt, vt rebus no-

ſtris

ſtris faueret: nam cum eius filius arreptitius à communi hoſte miſerè vexaretur, poſt ſupplicationes indictas, & vota concepta, abire iuſſo, curatus eſt. ſed vt auiti, ac patrij mores non ita facilè abolentur præſertim in Principe, qui ſibi à ſuis metuat, ante Rex exceſſit è vita, quã initiaretur: adeo qui ignem colebat noxium, aquam timuit ſalutarem.

PERSECVTIO

GODORANI, SEV VARENAE PERSARVM REGIS.

ISdeſgarde extincto, regnum ad Godoranum, ſeu Varenen filium hæreditario iure deuolutum eſt, à noſtra diſciplina prorſus abhorrentem: minus peritè quidam hunc cum Parente confundunt. tum verò ignis ille odij, qui tanquam ſub cinere tectus latebat, quaſi flagello quodam magicæ impietatis excitatus, acrius in immane erupit incendium, quod per triginta circiter annos exarſit. ſtatim igitur ac Varanes hic regiam tiaram Perſico more accepit, non modò fœdus cum Romanis ictum perfidè ſoluit, ſed Chriſtianos, qui in Perſide erant, nouis, ac diris ſuplicijs exagitatos affecit. cauſa tanti incendij, atque inflammati odij fuit ignis à Perſis cultus, à noſtris ſpretus: erat tum in Perſide ſacrorum antiſtes Abdas nomine, vir cùm multis virtutum ornamentis illuſtris, tùm maximè æmulatione quadam, & ſtudio tuendæ Religionis; hoc incenſus in ignem ipſum excanduit: ſacrum igitur apud Perſas focum, quod πυρεῖον Gręci vocant, inuadit: diſturbat aras; ignem ipſum diripit, diſpergit, atque conculcat, hoc vbi Regi nunciatum eſt, quanquam incredibili furore percitus, nihil tamen primò auſus eſt aggredi immanius; ſed ignem tantùm reſtauratis aris imponi iubet ipſius Abdæ Præſulis ſumptu: cum ille conſtanter recuſaret, nõ propter pecuniæ iacturam, ſed Religionis, Varanes noſtris templis, atque delubris incendium minitatur: minas ad rem contulit; vltus ignis iniuriam ipſo igni; Præſulem verò de medio tolli iubet. ſuſcitabant iram Regis Magi, atque acrius inflammabant: ex-

primi

Digitized by Google

primi verbis haudquaquam poteſt ſuppliciorum diritas, & genus multiplex, quibus ſæuitum eſt in noſtros: quibuſdam enim manus ambæ ferro reſectæ; multis humeri cruentati cute diuulſa; aliorum capitibus pellis extracta à fronte ad mẽtum vſque, horribili ſpectaculo feritatis, nec ſine acerbiſſimo ſenſu doloris. ſed illud omnem ſuperat crudelitatis modum; quod quibuſdam corpora tota calamis diriſſimis operta sũt, cuſpidibuſque cum acuminibus infixis; vinculis quoque fortiſſimis à capite ad pedes vſque iniectis, atque conſtrictis, magna vi calamum quoque extrahebant, vinculis ipſis altius impreſſis, vt cum ea diſtraherent, corporis partem cuti proximã vnà diuellerent inaudito genere carnificinæ. nec minus acerbum, atque horribile illud inuentum: effoſſa enim tellure ſcrobes inunctas ſepimento vallarunt; tum ſoricum examina multa in eas dimiſere, quibus arrodenda, ac depaſcenda corpora proiiciebant, manibus pedibuſque arctiſſimè colligatis, ne mordaces beſtiolas abigere poſſent: illæ autem fame confectæ turmatim defoſſos aggreſſæ, & pabulum nactę miſerabili morte conficiebant. ſed nunquam in noſtris magnitudo animi defecit, ac virtus: libet ſingillatim quorundam commemorare virtutem. Hormiſdes quidam nomine apud Perſas erat præfecto parente natus, vir admodum illuſtris, & locuples, cuius proſapiam ex priſco Achemenidum genere repetebant. hunc vbi Chriſtianum eſſe Varanes accepit, eum in medium produci iubet; tum Religionem abiurare hortatur. ille ſatis prudenter, & piè reſpondet: (*Si Deo omnium Regi, Dominoque fidem fregero, ſuſpicio certè iniici poterit, me multò magis tibi Perſidis Regi fracturum fidem, cum diuina Natura infinitè præſtet humana: quod ſi ipſe omnino animaduerteres in iſtiuſmodi perduelles, multò acrius perfidiæ fore vltorem Deum:*) conuelli non poterat hæc ratiocinatio; dediſſet Varanes manus, ſi quales Plato Reges optabat, rectè philoſophari voluiſſet: ſed iræ concedere, quàm rationi maluit. paruam ei ſupellectilem diripit; omnia dignitatis aufert inſignia; inſuper nudatum, & ſubligari tantùm præcinctum Camelos agere iubet. perpauci interceſſere dies, cum Rex è ſuperiore porticu proſpectans præclarum illum virum æſtu Solis aduſtum, & puluere opertum, & ſqualore obſitum, ad ſe accerſit: parentis

præ-

Digitized by Google

præfecturam, ſplendorem gentis, & gloriam in mentem reuocat; reducit ad Regiam, & ea, quæ decebat, induit veſte, ratus ita fore propenſiorem ad gratiam ab ſe ineundam: (Age, inquit, tandem muta iſtam mentem; & fabri filium, quem colis, ex animo tuo eijce:) hic ille exardeſcens oblatam veſtem ſtatim conſcindit, abijcit ad pedes Regis, teſtaturque magna voce ſe abieciſſe vnà cum oblata à Varane tunica, ipſius impiè dictum: qua ille conſtantia obſtupefactus, nec contendere auſus, exigit è Regia, à ſeque propellit. acrior fuit lucta cum Beniamino quodam inita: hierodulus hic erat virtute præſtans, totamque operam, ac ſtudium in eo collocarat, vt Perſidem ad veri numinis traduceret cultum; quamobrem in vincula coniectus eſt: ſolutus tandem ad legati Romani preces; ſed iuſſus deinceps de Religione ſilere: negauit ille id poſſe fieri, vt lucem illam, quam diuinitus copioſè hauſerat, cæteris non fœneraret: laxatis igitur vinculis, tanquam è carceribus in eodem ſtadio excurrit ad metam: iterum fit præco diuinitatis: nec mora ſupplicijs. eſt hoc inter multa atrociſſimum; digitis manuum, ac pedum apprehendi iubet; tum arundines in cuſpidẽ acuminatas vnguibus immitti iubet, crebrò figi, ac refigi: ſed nullum admirabilius ſpectaculum, quàm inter ipſos mobilium arundinum cruciatus firmitas hominis, atque conſtantia. addit genus item immane ſupplicij: virgam craſſiorẽ offerri præcipit, ex omni parte denſos ramorum vncos prætendentem, eaque perforari caput athletæ, identidem verò attrahi, retrahi, tandiu quoad dolore intolerando confectus occumberet: nec tamen Varanes ſecum reputauit, virgam illam, ſiue ramum maiori illi honori futurum, quàm ſceptrum ſibi; ipſumque virgultum ſacro cruore perfuſum, erupturum in viridiſſimum gloriæ germen. omitto reliqua cruciamenta impiè in noſtros exercita. claudatur hæc hiſtoria Iacobi facto: is cum eſſet è noſtra diſciplina, cum Ideſgarde Rege Varanæ parente familiaritate contracta, à ſignis deſciuerat; tandem cum reſipuiſſet, facinus deteſtatus redijt, adhæſitque firmius, quàm ante. ſtatim adſunt carnifices crudelitatis miniſtri: nihil vnquam horribilius, & immanius factum; conciſus totus membratim eſt ferro; articuli, iuncturæ neruorum, manus, pedeſque vnà cum ſuris reſecti; & cum iam penè nihil aliud haberet reliquum, niſi ſolùm caput, ita conſtanter egit, vt tan-

Digitized by Google

dem ipſum ſecuri porrexerit; quamobrem Interciſi nomen ſortitus eſt, ſed tunc maximè viſus eſt integer fide.

PERSECVTIO EVTYCHIANORVM.

An. Chriſti circiter 452.

EVtychiani bonæ Fortunæ nomine falsò ornati in veram Religionem infeſtiſſimis odijs exarſerunt. negabat Eutyches duas in noſtro Liberatore naturas, diuinam ſimul, & humanam; eumque cœleſti materia corpus ſibi effinxiſſe dicebat; ex vtero verò Virginis tantùm velut ex elice traieciſſe. atqui cum vnam fateretur naturam, à veritatis vnitate diſceſſit: illam autem de cœleſti corpore ſententiam Inferis Roma deuouit. Nactus eſt Eutyches Dioſcorum quendam in primis ſuæ cauſæ patronum, hominem audaciſſimum. is tumultuarium Præſulum conuentum nō auctoritate, ſed vi coegit, quo Eutyches abſolutus; qui autem eius ſententiæ non ſubſcriberēt, damnati. aduerſabantur impijs dictis Flauianus, in primis Antiſtes, Ibas, ac Theodoretus. in Flauianum maximè ſæuitum, non modò voce reclamantem, ſed ſcripto libello Romani pontificis poteſtatem tuentem. itaque Dioſcori, & Barſumæ cuiuſdā hierophātæ opera ſanctiſſimū Antiſtitē dirum in modum fuſtibus, loriſque contundunt; tum in obſcurum carcerem detrudunt, denique in exteras terras ablegant, vbi multis & magnis ærumnis confectus interijt. Ad hæc Romani hierarchæ legatos, quod conſtantiſſimè reniterentur, iniurioſius acceptos in fugam compellunt. ex ijs qui Eutychianis aduerſabatut, vti dictum eſt, Ibas quidam erat: is longo itinere exagitatus, ac per quadraginta exilii loca diſtractus errare, ac viginti & amplius carceres commutare coactus eſt. compeſcuit horum audaciam Marcianus Imperator, quo erat in veram Religionem ſtudio propenſiore; ſed eo vita functo rurſus compreſſus aliquandiu furor erupit immanius. in antiſtitem Alexandrinum Procorium nomine, eximia virtute præditum, ac veræ Religionis propugnatorem acerrimum rabies vertitur. dux improbæ factionis Timo-

thus

theus quidam, cognomento Acluras, turbulentus homo, qui eius honoris inſulas affectabat. ſcimus quàm funeſtas ſoleat excitare tragœdias vel hæreſis, vel ambitio; ſed hoc facinore haud ſcio an vllum extiterit crudelius. Antiſtitem quippe in templo ſacris operãtem aggrediuntur, ferro confodiunt, trucidant. tum cruentem corpus per plateas reſti tractum, raptatumque circumdederunt; denique quod omnem vel vltimæ barbariæ ſæuitiam ſuperat, cum membratim diuiſiſſent, laceros artus, viſcera, iecinoris fibras ori admouent, ac more canum boarij fori, dentibus mandunt, abliguriunt; reliquias cruenti corporis igni, cineres vento tradunt. nemo fuit quin tàm immanis patricidij ſpectaculo non exhorreſceret, quin ingemiſceret. exſtat ſacris Græcorum conſignata faſtis Proterij huius memoria. ſed impij helluones nondum exſaturauerant rabiem. totam Alexandriam, atque Aegyptum percurrunt, & quotquot Eutychetis ſententiæ aduerſarentut, diriſſimè afficiunt. eòque tandem progreſſa eſt audacia, vt in Romanum hierarcham Leonem Eutychianis ſtrenuè aduerſantem anathematis fulmen Timòtheus hic intenderit. ſed opportunè factum eſt, vt ipſe in alterum Leonem incideret, Imperatorem ſcilicet eiuſdem nominis, qui impium parricidam ſpoliatum pontificijs inſignibus, quæ cruore Proterij infecerat, per Auguſtalem Ducem exilio mulctandum curauit, & in Cherſoneſũ ignominijs oneratũ amandauit. ità immanis hæc bellua, ne in prædam cederet, velut in intimam ſiluam penitùs ſeſe abdidit; didicitque iubati Leonis vel aſpectum perhorreſcere.

PERSECVTIO

ZENONIS, ET BASILISCI IMPERATORVM.

Zenoni fuſus perduellium ſanguis purpuram imbuit, & imperium comparauit: in præmium enim deuicti Aſparis, eiuſque liberorum imperij proditorum, à Leone. Imperatore Ariadnæ filiæ thalamo donatus eſt; Leonis neceſſitudine gener, & Religione degener. auctus eſt ex Ariadna filio, qui *An Chriſti circiter 476.*

decimo menſe perijt, non ſine ſuſpicione paternæ fraudis, vt ipſe potiretur imperio. qui tam impius eſt habitus, vt non parceret innocenti filio, mirum non eſt quod poſtea nec Religioni pepercerit parenti. infantiles nati cruentauit faſcias, vt eo diademate cingeret frontem. ſtatim verò atque adeptus hic Zeno imperium eſt, nactus licentiæ campum, in omne ſe voluptatis genus effudit; mollis in ſeſe, ſæuus in ſuos. ad cumulum ſcelerum acceſſit impietas in Deum: ſtatim ſibi veræ Religionis aduerſarios in familiaritatem adſciuit: Petrum quendam cognomento Fullonem, non maculas eluentem, ſed inficientem potius bonos mores, & omni labe pollutum, Antiochenum Præſulem creat: Timotheum quoque omnibus ſceleribus coopertum, & à Leone in Cherſoneſum ablegatum Alexandrinis infulis ornat; atque has Zeno primitias imperij obtulit: gemebant boni, affligebantur, Deum iudicem repoſcebant; honeſtiſſimæ matronæ de impuriſſimo proco cōquerebantur, ac dolebant Leoni ſuffectum eſſe lenonem, qui faceret lupas: ex iis matronis vna, dum ob filiæ probrum illatum, ante magnæ Dei *M*atris effigiem expoſtulat, dicitur has accepiſſe voces: (Iam diu ſibi in animo eſſe, vt de impuro homine vindictam ſumeret, ſed eius manu prohiberi, quæ effuſa eſſet in pauperes: aurum, quod largiebatur, impedimento eſſe, ne in ipſum diſtringeretur ferrum:) ſed nihilominus verè dictum à quodam; lentè procedere iram numinis, ſed compenſare tarditatem grauitate ſupplicij; quod exitus oſtēdit. Interea dum Timotheus Zenonis patrocinio fultus in Oriente latrocinia exercet, Chriſtianam rempublicam vaſtat; vbique furoris incendia excitat, conflat perditorum manum; & Alexandrinam vrbem, quàm Sacerdotali primùm cruore infecerat, denuò lacerat; *S*implicius Romanus Pontifex ad ſe pertinere ratus hæc obligare vulnera, Leonem ſeniò monet, ne tanto ſe ſcelere obſtringat, ne impios patrocinio regio tegat, ac foueat; hortatur vt humana ſpecie velatas belluas edomet; deniq; vt labāti Religioni ſuccurrat Imperator: cum hæc ille monita paruifaceret, diutius diuina vltio contineri non potuit: ſcilicet in ſurdam aſpidem ſæuum Baſiliſcum immittit, hoc erat nomen Verinę Auguſtę fratri: hic cum in Thracia degeret, ſorore, & alijs quibuſdam è ſenatu conſpirantibus, in Zenonem arma mouens, infeſta ſigna con-

fert.

fert: ille, vt ferus, ita timidus vnà cum Ariadna vxore ad Iſauros populares ſuos confugit: Baſiliſcus in Vrbem proficiſcitur, & in campo à militibus Imperator ſalutatur; vxorem ſuam Zenonidem nomine, auguſtali corona ornat, & Marcũ filium Cæſarem appellat: eiectus igitur repente ex imperio Zeno exul vagatur, ac profugus; tum demum cum humanis deſtitueretur, diuina implorat auxilia. viuebat ea tempeſtate inſignis ille virtute, ac fama pietatis celebratus Daniel; qui quoniam columnæ inſiſtebat, quemadmodum alter ille nobilis aſceta Simeon, ſtylites eſt dictus. hunc vbi conuenit, orat, vt iratum ſibi conciliet Deum: ille dum ſupplicem, & abiectũ humi videt, non dedignatur ſolari oraculo: ac primùm quidem dandum tantiſper aliquid iuſtæ numinis iracundiæ dicit: deinde vaticinatur fore, vt reponatur imperio; interim hortatur, Superos placare ne deſiſtat. luit igitur Zeno pœnas impietatis, & ſatis probroſas luit: ita enim huius Baſiliſci morſus exhorruit, vt deſerta loca hoc genere anguium infeſta incolere maluerit; vbi derelictus ab omnibus in eam egeſtatem redactus eſt, vt interdum, pecudum more, ſolas herbas adhiberet ad paſtum: hìc ſqualore totus, ac pædore obſitus, dum ſuas deflet ærumnas, & veniam à Superis expoſcit, conſpicatus dicitur per quietem ſtrenuam illam, & eximiam Religionis Amazonem Theclam, quæ eum ſolata, pollicita eſt priſtinum dignitatis gradum, & hoſtis interitum; quamobrem poſtea beneficij memor, & Danielem vatem in columna reuiſit, & Theclæ magnificentiſſimum delubrum in Iſauria dedicauit. Inter hæc rerum potitur Baſiliſcus, qui ſtatim impietatis venenum, quo tumebat, euomuit, Zenonide præſertim coniuge virum ſtimulante: itaque Byzantium ſe confert, non alio comitatu quàm perditorum, atque amentium ex Eutichetis ſchola: tum in eos maximè inuehi cœpit, qui Timotheo pontificiæ ſedis inuaſori reſtiterant; qua de cauſa inter cæteros optimates è noſtris, Platonem cubicularium igne cremari iubet; reuocati ſeditioſi omnes, boni extorres facti: non dubitauit & Chalcedonenſis Senatus acta reſcindere: quæ quamuis impiè ageret, atque ſacrilegè, nemo tamen ad venenatum iſtum Baſiliſcum audebat accedere, nemo triſulcæ linguæ ſibila tetra comprimere: conueniunt igitur Danielem vatem in columna ſtantem; orant, vt veræ Religionis tutelam

ſuſci-

ſuſcipiat, apud Baſiliſcum legatione fungatur: (Non hoc, inquiunt, tempus eſt in columna ſiſtendi, dum Chriſtiana Reſpublica vacillat, ac nutat:) commotus eſt vir ſanctiſſimus omnium gemitu; & quanquam in marmore fixus, mollitus eſt lacrymis: deſcendit igitur Daniel, vt ipſe potius Chriſtianam Rempublicam ab improbis oppugnatam, atque nutantem quaſi columna confirmet: Byzantium venit, & antequam cominùs hoſtem aggrediatur, eminùs ferit: literas dat libertatis plenas, quibus eum inceſſit: Diocletianum alterum Baſiliſcum appellat: vltoris *Dei* fulmen intentat. territus Imperator (mira uis probitatis) vrbe excedit, tanquam alijs curis intentus, re autem vera abiecto clypeo congredi non auſus: at non eum vir fortiſſimus impunè dimittit: conſequitur fugientem, & ſingulari certamine laceſſit; cum ecce mirum in itinere ſpectaculum, & quaſi præludium pugnæ. templum aditurum ſerpens immanis è ſpecu progreſſus inuadit: accurrunt ſocij, nec tamen audent afferre opem; ſolus Daniel impauidus alios timoris arguit: ſerpens ad eius pedes conuolutis ſpiris aduoluitur: tum ille imperat, vti ſuas petat latebras, nec quempiam lædat: ille verò perinde ac qui iuſſis obſiſtere nequiret, ſtatim repit ad parietem, & in omnium conſpectu diſrumpitur: accepit vir ſanctiſſimus omen diuinitus datum; intellexit fore, vt qui eius anguis extitiſſet victor, Baſiliſcum quoque peruinceret: admirata eſt antiquitas Danielem cum leonibus colludentem, non minus admirata poſteritas Danielem alterum ſerpentes obterentem. Illud verò ſpectaculum iucundiſſimum bonis fuit, cum Imperator viri ſanctitate permotus, ac territus minacibus eius oraculis, occurrit ſupplex, ſeſe ab pedes abiecit veniã ſcelerũ expoſcẽs; at Daniel audẽti vultu, ac libera voce: (Fictè, inquit, agis *Baſiliſce*, ac ſimulatè: noui quãtum veneni intus lateat, ſed breui tumorem depones:) nec vana comminatio fuit; quippe multis ille eſt ia ctatus incommodis, multorum incurrit odium; quamobrem admotæ ſunt faces tectis, ac præcipuam Byzantinæ vrbis partem depaſtæ ſũt flammæ, eo incendio, ſub imperito videlicet, & veritatis aduerſario Imperatore, magnam fecit iacturam ipſa *Sapientia*: abſumpta enim ignis eſt ingens bibliotheca, librorum millia centena vicena continens: inter quos libros fuiſſe dicitur inteſtinum Draconis, pedes centum & viginti longum; cui *Homeri*

ri poema, Ilias, & Odyſsèa aureis litteris erat inſcripta, cum hiſtoria rerum ab heroibus geſtarum; & ſanè par erat humanā Sapiētiā inſcriptā in Draconis viſceribus perire, quando etiā diuina in amētis Baſiliſci corde perierat: quapropter hic adeò infeſtis omniū odijs eſt appetitus, vt vulgo appellaretur communis pernicies, & Vrbis incendium. Zeno igitur ab exilio reuocatur, qui exercitu inſtructus tyrannum poſt biennium ex imperio exigit, & in Cappadociam amandat vnà cum Coniuge, ac liberis, edicto addito, ne quis eos, ſumma licet hyeme, non modò cibo, ſed veſte iuuaret: itaque vnà ſeſe complexi corporibus, quaſi ſpiris conſerti angues miſerè perierunt. at Zeno in priſtinum gradum reſtitutus, initiò quidem, ſiue recentis beneficij memoria, ſiue potius ſimulatione quadam, cum noſtris facere viſus eſt, ſed ſuperinductam pietatis laruā, mox, vbi res ſtabilitas vidit, exuit: Petrum quendam *Magum* impurum hominem, ac totum ex fraude conflatum in Alexandrinam ſedem promouet; qui eò audaciæ progreſſus eſt, vt decreta Patrum in Chalcedonenſi Senatu firmata non modò antiquaret, ſed pontificijs execrationibus deuoueret. monitus eſt Zeno à Felice Romano hierarcha, ne Religionis veræ aduerſarios foueret, ac tueretur, neuè in eorū ſententiam iret: & quanquam Felix ipſe penè ab Arianis obſeſſus teneretur, atque captiuus; non dubitauit tamen ea libertate, quæ principem ſacrorum, & magiſtrum veritatis decet, Imperatorem grauibus verbis perſtingere: tum Byzantino pſeudo epiſcopo Romæ diem dicit: Petrum quoque Fullonem Antiochiæ intruſum præſulem, perditis moribus hominem, exauctoratum damnat; & Zenonem, vt eius audaciam coerceat, hortatur: deſpecta eſt, atque contempta Romani parentis auctoritas acceſſit impia cędes Pelagij viri patricij, vel nobilitate, vel virtute clariſſimi; cui, quòd ipſius Imperatoris perfidiam, & ſcelera liberè increparet, gulam laqueo frangi iuſſit; quem moriturum ferunt manibus ad cœlum paſſis Superos obteſtatum, & vltricem ſcelerum appellaſſe Iuſtitiam: non multò poſt Zeno horribili genere mortis extinguitur. narrant quidam, ei à diuina quadam Poteſtate fuiſſe caput abſciſſum, vt ea res cōſpectum hominum fugerit, ſolaque cute caput cum ceruice coniunctum ſit repertum. alij verò ipſum quidem comitiali morbo correptum, adeò vt videretur emortuus; viuentem verò

rò fuiſſe ſepulchro conditum ipſius vxoris Auguſtæ iuſſu: ſatellites portò ad cuſtodiam collocatos retuliſſe, per duas noctes lamentabilem inde vocem auditam, vt liceret viuenti egredi: cum autem illi diceretur, alium iam in imperium ſuffectum, addidiſſe, ſe non imperare velle, ſed viuere; non in Regiam reuerti, ſed in aſceterium aliquod, aut ſpecus abdere; attamen obſirmati cuſtodes, ac ſuæ magis, quàm illius vitæ conſulentes, tum quidem reſtiterunt: aliquanto verò poſt aperto ſepulchro, ſpectaculum prorſus horribile patuit: ſuos iam exanimis Zeno lacertos præ fame ori admouerat, atque momorderat, & caligas, quas geſtabat. ita ſui ipſius carnifex & lanius tandem fuit, qui Chriſtianam rempublicam improborum diſſidijs lacerauerat. curauit deinde Hormiſda pontifex maximus, vti per Iuſtinum Imperatorem Zenonis nomen ex albo piorum Cæſarum expungeretur ad ignominiam ſempiternam.

PERSECVTIO.

ANASTASII IMPERATORIS.

An. Chriſti circiter 502. MOrtuo Zenone Ariadna Auguſta Anaſtaſio coronam imponit, qui nódum ad Senatorium ordinem gradum fecerat, ſed in ſchola Silentiariorum erat; ſic enim appellabātur in Regia, qui ea curabant arcana, quibus nitebatur Reipublicæ ſalus: Dignam certè Anaſtaſius egit ſilentio vitam, ſi virtutis famam ſpectes; ſed eius factis vera Religio reclamauit: meritò igitur perſtringendus acie calami, qui in ſanctiſſimæ parentis latera mucronem adegit: nihil minus ipſi curę fuit, quàm quod *Silentiarijs* propoſitum erat, quies ſcilicet, atque tranquillitas; qui ſtatim atque Imperator eſt factus, tantus inter bonos excitauit tumultus. Ariadnæ coniungitur; eius opera coronatur, indigniſſimus tamen ſtellifera illa Ariadnæ Corona, quæ fulget in cœlo, quippe qui Cœlites oppugnauit. præſenſit Byzantinus Antiſtes quanta tempeſtas immineret; ſtatim ſe oppoſuit; ac nullo modo paſſus eſt eum Auguſti appellationem accipere, niſi prius ſe iureiurando obſtrin-

ſtringeret, veræ Religioni pariturum, ſuſpicatus id quod erat, eum noſtris inſtitutis infenſum, *Manichæa* præſertim matre natum: nec dubitauit admirabili conſtantia Præſul minis etiã perterrefacere, niſi à nobis faceret, denũcians videlicet exauctorationem imperij, vt reſecta coma, & purpura exutus, vilem lacernam ſumeret, ac ſe in aſceteriũ aliquod abderet: quæ vox plena dignitatis, & libertatis incredibile eſt quantum perculerit Anaſtaſium, vt propterea ab aduerſariorũ cœtu ſe tantiſper abduxerit, ac rebus noſtris fauerit, ſimulatè tamen, ac vafrè. immortalem verò ſibi laudem comparaſſet ex hac animi magnitudine Euphemius Præſul, niſi illud, quod præferebat, bonæ famæ nomen maculaſſet, cum contra Felicis, ac Gelaſij ſummorum pontificum edicta Acacium impiè ſentientem non expunxit è faſtis. Iam Anaſtaſius vt ſibi ſtabiliret imperium, ita pietatis induit laruam, vt ſimul multas anſas daret, quibus ipſius teneri poſſet impietas: verſabat naturam ſuam, ac varias inducebat formas; quamobrem alij eum Eutychianum putabant, alij materno vitio Manichæum, multi è numero eorum hæreticorum, qui ob id, quod neutri duarum aduerſantium ſibi partium adhærerent, nominati ſunt Hæſitantes; ijdemque, quod capite carerent, Acephali; quo item factum eſt, vt Proteus alter *Anaſtaſius* diceretur: Dicorus quoque cognominatus eſt à diſcoloribus oculorum pupillis, quas χόρας Græci dicunt; dextera quippe ei pupilla nigricans fuit; vt ipſa colorum in oculis varietas varios mentis indicaret affectus, ac ſenſus. Infauſtum quiddam habuit initium eius imperij, & ominoſum; ſtatim enim bellum plebeium inter Byzantinos ortum, ægrè ferentes, vt quidam ſuſpicantur, mediocris conditionis homini ſummum honorem fuiſſe decretum. præterea conſequutum eſt incendium Vrbis plurima ex parte. in Circum quoque in orbem ducta flamma deſæuijt; nec defuerunt ex ſapientibus quidam, qui putarunt omen illud fuiſſe præferendæ furialis ab Anaſtaſio facis, admouendæquè aris, atque delubris Cœlitum. ac primò quidem vafritia vſus attentauit animos præmijs, ac ficta pietate; cœnobiarchas in primis ad ſuam ſententiam adiungere ſtatuit, & aſceterij præfectos, quòd experimento didiciſſet, quanta vis eſſet huiuſmodi viris ad ſuadendum, quantumque additamenti ex vno Seuero pſeudomonacho hæreſis accepiſſet: erat tunc celebre

lebre magni Theodori nomen, plurimorum, qui ſe eius diſciplinæ addixerant, parentis. hunc oqpugnare aggreditur, concepta vana quadam ſpe ex nomine, quod alter quidam Theodorus item aſcetarum princeps *Marciano* imperante impiè de diuinitate ſenſiſſet; immò etiam armatorum copijs inſtructus Eutychianæ impietatis arcē defendiſſet; ſed euentus Imperatorem accuſauit amentiæ, illuſitque conſilium; putauit alterum hunc Theodorum expugnari poſſe auro, quem nō audebat ferro; ac ne ſordidè, ſed ſpecioſè agi res videretur, id ſe largiri dixit, vt conſuleret ipſe egeſtati ſuorum: intellexit ſtatim ille, vt erat alta mente prædítus, quò dona ſpectarent: ingenioſè eluſit dictum: nam auri quidem libras triginta in egenorum vſus neceſſarios minimè reſpuit, ne ſe ille contemptum putaret, aut aliquam ſimultatis ſuſpicionem poſſet obtendere; ſed duplici veteratorem affecit incommodo, eum auro priuans, quem alioquin auarum nouerat; & ſpem vanam, & inanem eſſe oſtendens, qua ducebatur. dat igitur literas Anaſtaſius ad Theodorum, reddit ille ſuas breues, ſed plenas Chriſtianæ libertatis: ijs declarat (quàm impium ſit vetera deſerere, ſtabilita Patrum decretis, confirmata prodigijs; ac pro ijs noua, & pernicioſa ſectari; vereri ſe Deum veritatis præſidem, illum ipſum, quem aduerſarij maledictis appeterent; ſe certè vnà cum ſuis acrius pro vera *R*eligione, quàm cæteri pro patria ſolent, dimicaturum; deuota iam eſſe ferro, vel colla, vel pectora.) enim verò his litteris lectis Anaſtaſius furore debacchari, cum ſe ſpe, votoque fruſtratum videret. interea noſtri animis pendere, quò res euaderet; veluti ducis ſigna in caſtris expectare, quò tenderent: tum Theodorus contemptis impij Cæſaris minis, animo nunquam magis exaggerato, atque erecto, in ſuggeſtum templi aſcendit, & frequenti concione declarat, aperitque hoſtium fraudes, & veram Religionem diſcernit à falſa: deinde inuicti Ducis inſtar, finitimas omnes ciuitates obit, tanquam exercitum conſcribit, ac luſtrat; timorem eximit, excitat ad veritatem tuendam; teſſeram dat Dei hominem induentis. immane quantum Anaſtaſius excanduit; ac ſtatim Theodorum, quoniam dirius quicquam agere non audebat, exilio mulctat; breui poſt ipſe non modò ex vrbe, ſed ex orbe terrarum, atque è viuis perpetuò exulaturus. Alterius quoque præſulis, cui Oeniandro nomen fuit, captare

ani-

Digitized by Google

animum aggreſſus Anaſtaſius, ſimili libertate perſtrictus eſt. hic acerrimus diuinitatis defenſor impiam Imperatoris ſententiam, quam à Petro quodam hauſerat, maledictis liberè proſcindebat: aduerſarium igitur, quia ferro difficile videbatur opprimere, promiſſis certè, & blanditijs flectere conatur. ad regiam vocat, familiariter excipit: hortatur vt ſecum ſentiat de vna Liberatoris noſtri natura; fateatur, quod ſummæ pietati tribuebat, diuinitatem ipſam pro mortalibus paſſam, ac triſagio addat ea verba, quæ ſupremam illam naturam cruci affixam, & emortuam oſtendant. exarſit ad hæc iuſta iracundia Præſul ſanctiſſimus: nec dubitat pro talibus auſis ſempiternam comminari pœnam; tum ipſam trabeam auguſtalem manu apprehendens, atque excutiens à pectore: (*Hac te, inquit, purpura breui tandem deſeret:*) erubuit Imperator vocis oraculo tum maximè, cum purpuræ iacturam præſenſit. Aliorum quoque virtute ſe victum Anaſtaſius agnouit, in primis Sabbæ inter aſcetas nobiliſſimi: hic inſtituta legatione ad Imperatorem ab Elia ſacrorum antiſtite Hieroſolymitano, vbi ad auguſtale peruenit; ab aulicis admiſſus non eſt. ſocij quidem introducti, Sabbas ſolus à congreſſu arcetur; propter vilem enim, & contritam tunicam, qua erat indutus, indignus eſt viſus, qui coram Imperatore ſe ſiſteret. ille cum legatorum nomina, quæ litteris continebantur, requireret, vnum, qui aberat, Sabbam repoſcit: ſtatim ad eum conquirendum quoquò verſus itur; latebat vir ſanctiſſimus in angulo regiæ; & ſua, quæ ipſe confecerat, & magni Regis, ac vatis ſacra carmina piè ſuccinebat. è veſtigio introducitur: aſcendebat iam limen, vbi præſidebat, eminebatque Imperator, cum repente mira ſpecies, ac prorſus eximia ſe obtulit, non quod ea dignus eſſet, ſed quò legati dignitas appareret: quidam auguſto ore, ac mortali maior ſplendida veſte amictus Sabbam modò in orbem ambiebat; modò velut armiger præibat: quo viſo Anaſtaſius obſtupefactus, & virum verè diuinum animaduertens, ei aſſurgit, purpuratis, qui circumſiſtebant, rei nouitate attonitis: non ſolùm cum eo officioſè, ſed verecundè agit: tum legatis ſedere iuſſis, cum reliqui omnes veluti obliti cõmunis cauſæ Religionis, propter quam venerant, alijs de rebus ſermonem ſererent, tanquam præludentes, ſolus Sabbas tacebat: hortatur Imperator vt verba faciat; ille ſe non niſi

pro vera Religione tuenda veniſſe reſpōdet:(Reſipiſceret tandem ipſe Anaſtaſius; iram, qua in ſuum maximè Antiſtitem iniuſtè ardebat, deponeret; ſacras ædes ab impijs occupatas reſtitueret:) denique ita perorauit, ac prudenter egit, vt omnes componeret fluctus: immò ita victoria potitus eſt, vt Imperator ipſe victus vltrò ei opima ſpolia detulerit; magnam enim vim auri obtulit, ſed noluit ab auro vinci, qui auro, gemmatoque diademate ornatum viciſſet. quanquam non ita ille manus dedit, quin iterum ad ſuum rediret ingenium præfractum, & contumax; adduci non potuit, quin perditorum ſententijs acquieſceret. nihil autem abſurdius viſum eſt, quàm vt is, qui ab anaſtaſi, hoc eſt ab immortalitate nomen deductum habuit, diuinitatem mortuam diceret. non ſacrilega abſtinuit voce, ſapiētiū licet, ac bonorū perculſus monitis; nō ſummorum Pontificum percuſſus minacibus litteris, Felicis, Hormiſdæ, Symmachi, etiam Anaſtaſij, quem videlicet orbiſterræ rectorem, ſacrorumque principem diuina prouidentia alteri huic Anaſtaſio Religionis hoſti opportunè oppoſuit: multa hic egit, multa reſcripſit veteratoriè, ac vafrè, neque enim apertum bellum auſus indicere, ne à bonis deijceretur imperio: ſed ita planè plerumque accidit, vt dominandi libido, quam imprudentes appellant regnandi rationem, ſapientes amentiam, ſibi ipſi perniciem comparet, Deo intimi ſenſus inſpectore, & vltore facinorum: ſic iſti Religionem colere præſeferunt, vt eam priuatis ſuis cupiditatibus ſeruire cogant. ſed diutius non potuit Anaſtaſius continere intra ſe impietatis virus, quin tandem illud euomeret: Romani hierarchæ legatos, quos honorificè excepiſſe videbatur, vbi ad Eutychianam inſaniam, quam ipſe in primis profitebatur, ampliſſimis pollicitationibus, & grandi pecunia numerata allicere non potuit, per poſticum amandat cum militibus ad exarmatam nauim; nec modò Byzantium, ſed omnes Orientis vrbes interdicit. amoto igitur ſimulationis ſipario, & patefacta Imperatoris impietate, illicò qui latebant aduerſarij tanquam è luſtris, atque è caueis erumpunt, inuadunt in noſtros; palabundi inſiliunt, eorum bona diripiunt, delubra profanant; incredibili furore perciti omnia perturbant, atque peruertunt: præbuit ſe his impium, & crudelem ducem, armatus ipſo nomine, Seuerus, qui pontificiam Antiochiæ ſedem

vio-

violentus inuaſerat, Acephalorum princeps, hoc eſt (inauditum ſanè monſtrum) capite carentium caput: fax ille dictus Oriẽtis, non luce, ſed incendio, & quaſi buſtuarius quidam gladiator, homo omnium ſcelerum turpitudine notatus, magicis artibus apprimè eruditus, veneficus impoſtor. per hunc Anaſtaſius ſtabilire aggreditur quod impiè ipſe ſentiebat; quem videlicet ſtrenuum ſui defenſorem ſub pollicitatione pontificij honoris iurerando oppignerauerat, exacto per vim Flauiano. Illud quoque ab Anaſtaſio ſceleſtè patratum, quod Mardonio præſtanti virtute viro in exilium eiecto, Byzantinæ vrbis pontificio throno Timotheum quendam ſubſtituerit, turbulentum hominem, & impium, nec ſine magno Chriſtianæ reipublicæ detrimento: in magni enim Liberatoris parentalibus auſi sũt, qui ex ea factione erant, in templum, quod in regia erat, irrumpere; & triſagio, quod ritè canebatur, temerè addere nefaria verba, quibus oſtenderent diuinitatem quoque paſſam. exhorruerunt boni, & ſtrenuè reclamarunt: ex ijs quidam vrbem percurrentes conteſtantur, tempus adeſſe, quo ſanguis pro vera Religione fundatur: Anaſtaſium Manichæum factum. hic nihil eo die auſus: noctu Præſulem ſibi infenſum violenter abreptum Chalcedonem ablegat: Timotheum ſacris præficit, nempe eum, quem propter indomitas libidines, quibus adhinniebat κολῶνα vulgo appellabant, hoc eſt admiſſarium equum: reliquos etiam recta ſentientes proſcriptione bonorum, exilio, alijſque incommodis indigniſſimè afficit: acta etiam ipſa Chalcedonenſis ſenatus, quæ in arca ſanctè ſeruabantur, per Calepodium quendam, partim ſublata reſcindit, partim etiam igni tradit; quod quidem tantum ſcelus digno planè, vt videbimus, ſupplicio diuinitus luit, igne ipſe conſumptus. præcipuus verò furoris impetus in ſacros aſcetas fuit; horum enim maximè pietas, ac religio prauis eius conſilijs obſiſtebat: Imperatoris igitur auctoritate freti impij, coniuratione facta, noſtros aggrediuntur, ferrum diſtringunt, occidunt multos, vulnerant plurimos: nonnulli ad aras ipſas victimarum more mactati. miſſi propterea legati duo ad Anaſtaſium cum querelis, ſed ab ipſo exturbati ſunt, ignominia quoque, ac probris affecti; quo certè ſe auctorem ſcelerum, ac velut incendiarium declarauit; ipſe verò, vel quod Martyrum inuideret gloriæ, vel quod imperium ſimulatione Religionis partum nollet in diſcrimen

Digitized by Google

ſcrimen adducere, optimates è noſtris falsò perduellionis nomine damnat,trucidat; regiam ipſam impiè cruentat. quin etiam Iuſtinum,& Iuſtinianum clariſſimos viros,quibus imperium parabatur, notauerat, ac deſignauerat ad cædem; niſi quod deterritus eſt ſomno, in quo ei horribili ſpecie quidam ſe obtulit,comminatus, ne quicquam graue in illos attentare auderet:eo metu penè illi è manibus extortus eſt gladius. cum igitur tot, ac tanta ab Anaſtaſio, ac ceteris impietatis ducibus veræ Religioni inferrentur incommoda,Natura ipſa quaſi immani ſcelerum mole grauata nutare cœpit:terræmotus ingentes facti, quibus in Dardania regione viginti quatuor caſtella vno momento collapſa ſunt:præcipua verò vrbs funditùs ruit;plurimi totius prouinciæ montes eo terræmotu conſciſſi, atque dirupti, ſaxa ſuis euulſa compagibus: crepido per triginta paſſuum longitudinem patens, atque in duodecim pedum latitudinem dehiſcens profundam patefecit voraginem, ac velut aperto ore tellus nefarijs impiorum vocibus reclamauit, qui diuinitatem à pœnis immunem negabant; ſimulque exorbere contendit, qui ſuo Cõditori probroſè obtrectarent. præterea vno in caſtro Caniſiæ regionis terra ruptis venis, & ad inſtar torridæ fornacis exæſtuans diutius, altrinſecus feruentem vndam euomuit. talia planè pati in primis Dardani meruerunt, qui ſæpe à hierarchis moniti obtemperare noluerunt: fit igitur inſtabilibus terra mobilis, meritòque deorſum deſidet ijs,qui tam abiectè de diuinitate ſentiebant. potuit tot,tantiſque prodigijs Anaſtaſius commoueri, ſed reſtitit in eadem perfidia, atque amentia,cum humanis diuina confundens:quo factum eſt, vt nonnulli è noſtris ſapiẽtibus interpretarentur, ac dicerent,hunc eſſe illum, quem ſacræ literæ deſcribunt aprum immanem vineæ inſultantem, atque omnia deuaſtantem;aut hanc eſſe belluam illam cornupetam, quæ videbatur agno ſimillima, ob vafrum ſcilicet, & verſutum eius ingenium. Sed iam pridem ad infelicem eius exitum calamus properat: territus eſt Anaſtaſius ante mortem inſomnijs horrificis planè, ac miris. quidam dormienti ſpecie prorſus immanis,atque adductis ſupercilijs adſtare viſus; qui librum manu geſtaret cum calamo, & atramento; tum ipſum toruo obtuens vultu; (En,inquit,ob perfidiam iſtam tuam quatuordecim vitæ annos, qui naturæ debebantur,deleo:)factum videtur

tur

tur hoc, contra quam accidit olim pio Hieroſolymæ Regi; nã illi quidem lacrymanti per prodigioſum Solis, vmbræque regreſſum additi, ac producti anni ſunt quindecim; Anaſtaſio autem, qui de noſtrorum potius lacrymis, ac mœrore gaudebat, adẽpti ſunt, & reciſi quatuordecim. Ad hæc cõſternatus quoque dicitur inſomnio altero: fœdum animal, ac lutulentum viſum eſt in ipſum irruere grunnitu terribili, tum ipſius purpùram dentibus carpere, Imperatoremque ad terram cum vi proſternere, morſibus etiam lacerare: accerſiti ſunt ſtatim coniectores, in primis Proclus ille mathematicis artibus eruditus, ac nobilis; hic apertè pronunciat, Anaſtaſium breui è viuis exceſſurum: expalluit ille, atque obriguit. ac Baldaſſaris tyranni, vt eſt in ſacris literis, fortaſſe venit in mentem; niſi quod ille digitos tantùm vidit in pariete, qui ſententiam mortis inſcriberent; hic verò ſcriptoris etiam vultu ipſum horribiliter obtuentis eſt territus, qui de libro eraderet, quod ſupererat vitæ. iam exitum ſpectemus: cum mathematicorum opera libenter Anaſtaſius vteretur, eorumque prædictionibus, ac præſenſionibus eſſet addictus, audiuit igne ſibi cœleſti pereundum fore: ſubterraneam igitur ciſternam effodi iubet, multis meatibus patentem, quorum cuique aquæ cadus eſſet appoſitus: Tholotum ædificio nomen fuit: ita conatus eſt fatum eludere; verùm id abs re fuit: excitata enim repente aliquando procella ac turbine, cum tonitrua horrendum in modum reſonarent, & fulgura multa eliderentur, perterritus è cœnaculo in inferiora deſcendere, alios atque alios thalamos ſubire, huc illucque diffugere, tanquam non ignoraret ſuum caput peti. antequam in illud ſubterraneum ædificium, quod arte conſtruxerat, ſe reconderet, ictu fulminis exanimatus occubuit: nempe hoc perire telo debuit, qui Romanorum pontificum fulmen non ſemel in ſe contortum contempſerat; & qui nec eo prodigio, quo ignis è terra eruperat, commotus fuerat, opprimi igni de cœlo tactus; adde quod acta Chalcedonenſis curiæ ſacrilegè concremauit: adeò fruſtrà fuga conſulitur, cum Numinis vindicta perſequitur: & verè dictum illud, quanquã à poeta: (Raro antecedentem ſceleſtum deſeruit pede pœna claudo:) nihil Cæſares iuuant, aut fulminatrices appellatæ legiones, aut aquilæ fulminis adminiſtræ: niſi illi Religioni parcant, fulmen in proprium recidet caput; etiam laureatum. Iam ne caſu videretur hoc

Ana-

Anaſtaſio accidiſſe, oſtenſum eſt miris viſis, vltorem fuiſſe Deũ: nam cum Elias Hieroſolymitanus antiſtes ab eo relegatus in Sardiniã, cum ceteris optimatibus eſſet; & Sabbas, qui vti diximus, ad Imperatorem legatus fuerat miſſus, ipſum conuenisſet: nonis Iulij, Elias in illorum conſpectum, hora, qua ſolebat, minimè venit; tum mirantibus cunctis, & aduentum præſtolantibus, intempeſta nocte adſuit illacrymans: illis autem ſciſcitantibus, ecquidnam ei accidiſſet? Sabbam intuens, hac, inquit, hora miſerè obijt Anaſtaſius; me quoque oportet die decimo poſt eum è viuis excedere, vt cauſam noſtram Iudice Deo ad tribunal agitemus. narrabat autem illa ipſa hora ſibi per ſpeciem oblatos fulminis iactus, quibus Imperator appetebatur, ipſumque ſibi videre viſum per regiam trepidè diſcurrentem, ac fruſtrà ſe condere conantem: vtriuſque oraculum confirmauit euentus, nuncio mox de Cæſaris morte delato, & Antiſtite vita functo. ita magno planè diuinitatis conſilio tanta res, tot, tamque inſignibus teſtibus meruit in exemplum punitæ perfidiæ toto terrarum orbe fieri perſpicua: enimuerò non hi duo tantùm, ſed & Flauianus Antiochiæ Præſul ab eodem Imperatore damnatus, de eius obitu diuinitùs eſt admonitus: qui cum ab Elia loco disiunctus eſſet, ſimiliter eſt afflatus; ambo enim eadem die, hora, momento literas ſibi inuicem dederunt his verbis exaratas: (Anaſtaſius hodie mortuus eſt: eamus ergo, vt adeſſe iudicio liceat.) itaq; ambo eodem quoque die de vita migrarunt. in hos incidit ille vel teſtes, vel accuſatores etiam mortuus, iterum vt Religionis hoſtis, ac perduellis magni Iudicis ſententia fulminandus.

PERSECVTIO
CABADIS PERSARVM REGIS.

An. Chriſti circiter 502.

INteſtino hic odio in Chriſtianos excanduit, nempe execrabili illo incenſus igni, quem colebat vt Perſa; ſed ea fax antequam Cœlitum templis adhæreſceret, exercitus ſui ſanguine reſtincta eſt. conatus eſt Cabades hic Iberos in primis, qui Aſiam incolunt, ac propè Caſpias inhabitant portas, ſibi fini-

finitimos à Chriſtiana Religione ad Perſicam ſuperſtitionem omni arte traducere; cuius cõſilij ſucceſſu fraudatus, Iberorũ Regi Gurgenti cum alia impiè ex patria conſuetudine fieri mandat, tum vt Deorum hoſtes non modò morte afficiat, ſed inſepultos auibus, canibuſque lacerandos, vorandoſque proiiciat: ille rei indignitate commotus, à Iuſtino Imperatore auxiliares petit copias: mittitur pro Religione pugnaturus Anaſtaſij Principis filius, Probus nomine, cuius induſtria, & robore Cabades ita repreſſus eſt, vt expromere odium in noſtros, quod conceperat, minimè potuerit. ſed quoniam excurſionibus bellicis, vt fit, nonnulla deprædatus fuerat, cum Iuſtinianus imperium ſuſcepiſſet, ſtatim dirigit ad eum litteras, depoſcens quæ ſibi iure deberi conſtaret; quibus à Cabade denegatis, mittit Imperator Beliſarium Ducem cum exercitu: inita pugna eſt in *M*eſopotamiæ campis, in qua pugna diuina virtus in opprimendis hoſtibus manifeſtò cognita eſt: enim verò immani vi ventorum repente coorta, Perſarum ſpicula, cæteraque miſſilia in Romanos intorta, ita præpedita ſunt, vt inefficacia, & languida prorſus eſſent; contrà verò quæ Romani vibrabant, ea magno cum impetu, & ventis ipſis deferentibus in Perſarum corpora infigebantur. erat dux hoſtilium copiarum à Cabade conſtitutus Myrrhanes quidam nomine, vir ſanè ventoſus, ac tumidus, qui Deorum ſuorum vano præſidio fretus Beliſario reſponſum dederat, vti ſibi mox, ac ſuis poſt victoriam balneum, & prandium appararet: appoſitum quidem eſt epulum Myrrhanæ, ſed pro eius appellatione amariſſimum, ſui ſcilicet exercitus internecio, & laniena ſæuiſſima; nec alio incaluit balneo, quàm ſanguine ſuorum. at verò Cabades cum in Iberiam, vti deſtinauerat, ad extinguendam Religionem, quæ ibi florebat, properare non poſſet, ſtatuit eã in ſuo certè regno extinguere, ac delere. itaque cùm alijs multis acerbis ſupplicijs eius profeſſores exercuit; tùm eo maximè, quò, & poplites concidit, & linguam euulſit: ne videlicet aut in ſtadio virtutis excurrerent, aut præcones diuinitatis exiſterent: ſed admirabili prorſus prodigio factum eſt, vt & conciſis illi poplitibus recti, citiquè ambularent; & ſine lingua vocaliores eſſent. infregit ea res Cabadis animum, ac tantam vim Chriſtianæ Religionis admiratus obſtupuit. acceſſit alterum, quod barbari mentem perculit: oppidum erat inter

Perſidem, & Indorum regionem Thundadeer nomine: in eo Cabades grandem pecuniæ vim, ac pellucidos multos magni pretij lapillos clam aſſeruari audierat ad inferendum Anaſtaſio Imperatori bellum, hoſti, & noſtrorum, & Cabadis infeſtiſſimo; incenſus eſt habendi cupiditate; itaque vt oppido poti-retur, nihil intentatum reliquit; ſed quò minus aſſequeretur, ꝙ optabat, impedimento erãt Stygij cuſtodes magicè poſiti, qui theſauris vigiles excubabãt: exptus eſt omnes Magorũ, ac præſtigiatorum artes, euocationes, impoſturas; ſed nihildum egerat; per Iudæos quoque rem expedire aggreſſus, item vano conatu: tandem per Chriſtianos rem confici poſſe in ſpem venit; quod illos aduerſus hoc genus hoſtium magna vi pollere intellexiſſet: itaque eum, qui apud Perſas erat, ſacrorum Antiſtitem, ad ſe accerſit; quid in votis habeat, oſtendit; operam eius expoſcit; is arbitratus hac via Regem ad noſtra inſtituta poſſe traduci, non detrectauit iuſſa: igitur cœtum ſuorum cogit, ſupplicationem indicit ad aras Cœlitum, vti omnia Dei nutu agantur: tum locum adit, Stygios hoſtes theſauri cuſtodes diris execrationibus vrget, exagitat, exigit, propellit: ſtatim illi ſe dant in fugam, crucis videlicet exterriti ſigno: mira vis in ligno, quo & aurum Cabadi eſt exibitum, & ferrum in nos diſtrictum inhibitum: oppidum ſine armorum ſtrepitu ſtatim in ditionem cedit, theſauro potitur: admiratus veri numinis poteſtatem dat omnibus facultatem, vti Chriſtiana ſacra ſuſcipiant: hierophantas impiè aduerſantes auctoritate cõpeſcit; Iudæos omni honoris gradu, in quo collocati erãt, deijcit; de Manichęis præſertim, quòd eos in Regno noua moliri audiſſet, ingentem edit ſtragem; execrabilis Perſarum ignis ſacro fonte, quo abluti ſunt plurimi, extinctus; denique auro ꝑ noſtros acquiſito, beneficio Religionis, aurea ſucceſsit ętas.

PERSECVTIO
ALAMVNDARI SARACENORVM PRINCIPIS.

An. Chriſti circiter 509.

ALamundarum in Chriſtianorum antea cæde graſſantem habuit poſtea vera Religio defenſorem; ceſſit tandem

non

non armis, ſed prodigijs victus. collectis hic Agarenorum copijs, infectis armis vexabat Arabiam maximè, ac Palæſtinam: erat tum hæc regio religioſiſſimis viris referta; aduerſus hos potiſſimùm intentus erat ille barbaricæ impietatis arcus; ipſæ nemorum latebræ noſtros tueri non poterant: tanquam enim venatici canes, etiam vbi hominum veſtigia vix extabant, omnia illi odorabantur ad prædam. degebat tum in occulta ſpecu procul ab vrbiũ tumultu Ioannes ille, qui dictus eſt Silẽtiarius, vir eximię virtutis; quẽ taciturnitas celebriorẽ fecit, nõ Pythagorica ſuperſtitione imbutum, ſed magiſterio pietatis. hunc conueniunt ceteri Patres, monent, vti ſe imminentium barbarorum furori ſubducat, qui in aſcetas maximè debacchabatur; & vnà cũ ipſis in alias regiones trãsferri patiatur: at ille Dei patrocinio fretus nulla vi precum adduci poteſt, vt tanquam metu victus de ſtatione decedat. interea barbari Alamundari iuſſu excurſionem facere, incendere oppida; vaſtare agros, innumerabiles hominum ſtrages edere, multa millia captiuorum abducere; in ſyluas denique, ac nemora irrumpere, atque in illam ipſam ſpecum, vbi ſanctiſſimus aſceta degebat; profundum eius ſilentium clangore tubarum, ſtrepitu lituorum, hinnitu equorum interturbare: quid tum illi præſidij, aut vnde datum? è cœlo nè miſſum? immò proximè, ex ipſa videlicet ſylua: mira res; leo innſitatæ magnitudinis, atque aſpectu horribiliore, quàm cęteri, accurrit; tugurij aditum ſuo corpore intercludit, opponit ſe vnus armatis hoſtium copijs; nec ante diſcedit, quàm Barbari iubata ceruice, vibrantibus oculis, atque immani rugitu, ipſo quoque obſtupefacti prodigio, Ioannem venerati pedem referant: nihil deinde tam celebri ſermone iactatum, quàm mira leonis de Silentiario tutela; cuius fama cum ad Alamundari aures accidiſſet, didicit miro modo à leone miteſcere, feritatemque deponere, immò ipſemet ex leone in agnum euadere. quanquam & alia non minora prodigia barbari Regis animũ perculerunt; nam cũ in Religioſorum hominum aſceterium, quibus Sabba vir ſanctitate clariſſimus præſidebat, impetum Agareni feciſſent; ex ijs vnũ, qui maiore audacia in Sabbam ipſum impias manus inferre conabatur, repente terra deſidens, atque dehiſcens immani labe facta viuentẽ abſorbuit; quo portento abſterriti ſocij, venerati diuinos aſcetas, deſtiterunt ab incœpto. extremo loco

ſit illud,quod in Syriæ depopulatione accidit ſanè mirãdum: Non longè ab vrbe Damaſco delubrum erat Theodoro fortiſſimo quodam Chriſti militi ſacrum; hoc ingreſſi Agareni omnibus illud ſordibus, & immunditijs conſpurcant, ac fœdant,& tanquam Augiæ ſtabulum reddunt: deiectis aris harã faciunt,ac iumenta ad ſtabulandum immittunt; nec dum hac ignominia factũ impietati ſatis; imagines ipſas Cælitũ ſacrilegè inuadunt ferro; inprimis vnus ipſorum in Theodori effigiem intento arcu ſagittam dirigit, humerum ferit: mirum dictu: ſtatim inde tanquam ex corpore viuentis, ac ſpirantis vbertim manare cruor,perque omnes artus decurrere:conſequuta mox eſt vltio diuinitus:non modò enim percuſſor ipſe, ſed ſocij,quotquot reſipiſcere noluerunt, breui temporis ſpatio extincti ſunt morte:hæc inſignia de Theodoro prodigia vidiſſe ſe narrat Anaſtaſius Sinaita locuples teſtis: extabant enim adhuc tantæ rei veſtigia, & ſagitta ipſa quaſi recenti cruore perfuſa; quæ quidem ſagitta multò acerbius tranſuerberauit aduerſarios,iconoclaſtas in primis:quod ipſorum vulnus auctum eſt alio, cum viderunt Alamundarum principem ad noſtra inſtituta migrantem. quod ægrè ferentes non deſtiterunt moliri omnia, quò eum ad priſtinos errores reuocarent: conatus eſt hoc præ cæteris Seuerus,hoſtis veræ Religionis acerrimus,à quo Seueriani profluxerunt; is duos miſit ad Regem primarios ex impia diſciplina viros, qui ipſum inſtituerent, docerentque,vnam in Liberatore noſtro eſſe naturam;ac proinde diuinitatem ipſam cruciatus, mortemque ſenſiſſe:at Alamundarus,vt erat acri ingenio, & à noſtris probè eruditus, lèpidè fabulam huiuſmodi commentus eſt ſanè præclaram: finxit ſe litteras accepiſſe, quæ cœleſtis exercitus principem Michaelem mortuum eſſe ſignificarent:cum legati negarent id fieri poſſe,quippe beatæ illæ mentes ab omni corporis concretione ſecretæ,morti non ſunt obnoxiæ, reſpondit: ipſos igitur inſanire, qui duas naturas Chriſto non tribuant:oportere enim,ſi congruenter loqui velint, fateri diuinitatem morte perculſam: quò reſponſo tota legatio in ludibrium abijt. tanta vis eſt, & efficacitas Numinis,vt barbaras ipſos,ſi ſe in eorum mentes inſinuauerit, etiam noſtrorum cruore reſperſos, non modò veræ Religionis alumnos faciat, ſed magiſtros.

PER-

PERSECVTIO DVNAANI HOMERITARVM REGIS

NEque Iuſtino Imperante licuit Religioni omni ex parte quieſcere, atque ab iniuria feriatam eſſe. ditionẽ tum tenebat Arabiam felicem, quæ olim quidem Sabba, poſtea vocata eſt Homeritis, Dunaanus, inconſtans vir ingenio & perfidiæ monſtrum: hic abiurata Chriſti Religione ad Iudæorum inſtituta tranſierat: nemo eſt, qui cum Iudæum factum audiat, non ſtatim, & impium, & Chriſtianorum generi inimiciſſimum arbitretur: in eam verò adductus eſt inſaniam, vt patrem habere ſe diceret Moſen, ducem illum Hebrææ gentis, ab omni laude nobiliſſimum, ac dictum Pharaonis Deum, cuius vtinam intellexiſſet oracula, næ cum noſtris feciſſet. Pergit igitur cum exercitu ad Nigram inter Arabiæ ciuitates, cùm opibus, tùm Religione florentiſſimam; vt ea potitus, incolas, aut Iudaicis ritibus imbuat, aut Ethnicorum ſuperſtitione implicet. Vrbem obſidet, machinis oppugnat: eminebat in excelſa turri triumphale vexillum, ac trophæum crucis ipſi inuiſæ; nihil adeò Iudæi tyranni acuebat iram, nihil magis animum cruentabat: minitatur ciuibus, & excubijs, niſi ſignum illud actutùm euerterent, captam vrbem ferro ſe, flammaque penitùs vaſtaturum: nimirùm perſtingebat, & hebetabat eius oculos fulgor crucis; ingens eius gloria inuidiæ fiebat obnoxia. igitur vt vrbem capiat, omnes aditus indagare, omnes exitus diligentur cuſtodire atque munire; cumque interim Chriſtianos, quotquot in agris erant, atque ſuburbijs, collegiſſet, alios quidem crudeliter interimit, alijs pro mancipijs probroſè, nec minus immaniter vtitur. tum ad dolos, fraudeſque conuerſus petit ſibi liberè ingredi ciuitatem ad oblectationem tantùm, vt ſplendorem ciuium, vt ædificiorum pulchritudinem admiretur: ad hæc interponit ſeuerè iuramentum; ſe nihil incommodi, nedum exitij moliturum: habita fides eſt certè vt Regi; ſed hanc ille ſtatim violat vt Iudæus: aperiuntur Vrbis portæ; recipitur cum exercitu tanquam in ouile lupus; ac

An. Chriſti circiter 522.

Digitized by Google

ac primò quidem ille omnia obeundo colluſtrat oculis, quibus interim bonos deſignabat, ac notabat ad cædem. laudat figuram, & ſitum Vrbis, ciuium multitudinem, procerum decus: deinde iubet acciri optimates; quibus in magno conuentu adſtantibus laruam deponit, ac perfidiæ virus euomit. Aretam vrbis præfectum, qui canitie, ſapientia, morum modeſtia, præibat cæteris, aggreditur; conſilium ſuum aperit in celeberrimo conuentu: (Sibi in animo iampridem fuiſſe Iudaicos ritus penè ſepultos excitare; gentem tot, ac tantis à numine beneficijs affectam, tam ſingularibus prodigijs terra marique illuſtratam, ad priſtinum gloriæ gradum reuocare; viliſſimi verò ligni crucis memoriam abolere:) qua execrabili voce vix edita, exhorreſcere Nigranenſes, reclamare in primis Aretas, ſuas partes eſſe ratus Religionem vel cum capitis periculo tueri, cui & commiſſa ciuitatis gubernatio eſſet, & inditum nomen virtutis. huius maximè dicendi libertate perſtrictus Dunaanus, & conſtantia victus, abripi ipſum cum ſocijs iubet in vincula. interim de Paulo ciuitatis Præſule quærit; vbi eum vita functum cognouit, quid agit? facinus aggreditur deteſtabile, quod neque Scythiæ tyrannus egiſſet: ſepulchrum effodi iubet; ſanctiſſimi viri cadauer erui, igni ſubiecto cremari: tum cineres in aerem ventilando huc illucque diſpergi. iterũ deinde ingentem accendi rogum; in eũ inijci quotquot eſſent initiati ſacris, quotque in aſceterio dicati Deo. Virgines ipſas è parthenone extrahi, in communi bonorum buſto exuri; quem illæ ignem maiore pietate complexæ ſunt, quàm Veſtales olim ſuum: denique omnes confeſtim, & confertim ad necem optatiſſimam aduolant; & quod admirandum ſanè ſpectaculum fuit, in primis inſtitutum certamen eſt inter nuptas, & virgines de occupando ſupplicio, tanquam de præripienda palma, inſignibuſquè victoriæ; cum nuptæ dicerent, ſibi primas deberi, quòd eſſent Martyrum matres; Virgines autem ſecundas ferre nollent, quod virginitas primum obtineat locum, ac nuptijs præſtet; at verò pueri primas ſibi depoſcere videbantur, licet vltimi in lucem editi: præcurrebant igitur matres, & carnifices prouocabãt: obſtupefacti hęſere barbari, ac Dunaanus ipſe ſpectaculo; ſed vt erat præfracta, ac peruicaci mente, cuiuſmodi eſt Iudæorum natio, quorum ſuſceperat vitæ inſtitutum, fit in dies infeſtior; excogitat facinus,

quod

quod nulla vnquam eſt commenta barbaries: puellas duas ſorores, quas nulla vi à Religione deducere potuerat, cum puderet à tam tenera ætate vinci, dirum in modum lacerari, atque interfici iubet; tum craterem eatũ ſanguinis plenum matri propinat: exhorruit Natura prodigioſę crudelitatis inuente; at non exhorruit mater. mirum, & inauditum conſtantiæ genus: ingerunt carnifices cruoris poculum in os matris; non reſpuit illa, ſed videns filias victimarum more mactatas, tanquam ad aram piè delibat earum ſanguinem: ita nouo ritu litatum eſt Deo: lac, quod ijs immulſerat, in ſe recepit, cum iam rubeſceret in cruorem; deguſtauit, & iam verſum ſenſit in nectar. porrò tanta tyranni immanitate non modò alij Chriſti fidem non abiecerunt, ſed generoſos ſimiliter ſpiritus hauſerunt: altera quippe mater cum puero quinquenni vltrò ſe ſiſtit ad Regem. nihil pueriliter, nihil muliebriter actum: immò nihil non ſtrenuè, non athleticè: ſciebat athletarum eſſe morem, vt in lucta oleo ſe inungerent; hæc eum, qui fluebat è Martyrum vulneribus, ſubiecta manu excipit cruorem; eo sè, ac filium oblinit, atque inungit ad pugnam: vicit certè, & agonotheta Deus detulit vtrique coronam: plauſerunt omnes boni pretioſioris inuento muricis, & nouo more victoriam adeptis: ita ambo delibuta ſacro cruore facie, ac rubicunda, oſtenderunt, ſe, nec tyranni purpuram, nec carnificum vereri ſecures.

PERSECVTIO

VANDALICA.

EX ijs, qui Chriſtianam rempublicam lacerarunt, non vltimi fuere Vandali populi, circa Mæotidem paludem antea conſidentes, quos inde fames exegit, vt de cæteris regionibus agerent prædas. commiſti igitur Alanis, & cum alijs coniurati barbaris, tranſito Rheno, in Gallias irruperunt, in eaſque inſultantes non modò immaniter militari ferro, ſed impiè Ariano furore armati miſerabiles edidere de noſtris ſtrages: occuparunt primò quicquid inter Alpes, & Pyrenæũ *An Chriſti circiter 431. & 534.*

eſt;

PERSECVTIO.

GENSERICI VANDALORVM REGIS ARIANI.

IN Vandalica tempeſtate, præcipuus quidam veluti turbo Rex Genſericus in verã Religionẽ incubuit; id ſibi maximè propoſuit agẽdum, vt eã Arij diſciplina inficeret, ac violaret; hoc conſilio ſe regijs illis faſcibus, ac lictorijs ſecuribus armatum eſſe gaudebat; ſed oppoſuit ſe eius furori, atque amentiæ illa ſemper victrix, & Religionis ſtudio ardens Hiſpania; obiecit quatuor in primis viros martios, & inuictos, Arcadium videlicet, Probum, Paſchaſium, & Eutychium, qui apud omnes merito ſapientiæ, & apud Regem ipſum obſequio clari erant. hos cum in impiam ſententiam fruſtrà conatus eſſet adducere, eorum bona proſcribit, deinde in transmarinas regiones exules mittit, qui tantùm locum mutauerunt, conſilium non item: itaque acerbiſſimis eos addicit ſupplicijs, in quibus generoſam, & inſuperabilem animam efflarunt: fuerunt hæ primitiæ quædam heroum in bello Vandalico aduerſus noſtros maxime ſuſcepto; ac iure præ cæteris celebrandi laudibus, quippe qui cæteris præiere conſtantia. atque Arcadius quidem anteſignanus ipſorum, affluens opibus, gloria, famaque cõſpicuus, ampliſſimis honoribus functus, clariſſimæ familiæ princeps, admirabili ſpectaculo fuit, cum hæc omnia Religioni poſthabuit, pro qua caput quoque deuouit. Carthagine porrò capta, ſanctiſſimiſque delubris vel ſpoliatis, vel incenſis, cæde bonorum miſerabili facta, in ipſum ſacrorum Antiſtitem, QuodvultDeum nomine, eiuſque miniſtros deuoluta procella eſt; eos nauibus fractis, diſſutis, exarmatiſque Genſericus imponit, ac maris fluctibus, ventis, & ſcopulis, ſine velis, ſine remigio committit, Punicos homines, at non Punica fide à qua conuelli nulla vi potuerunt. nauis ipſa, aura numinis afflante, ſecundo, proſperoque curſu Neapolim appulit, inclytam Campaniæ vrbem, hoſpitalem Cœlitum ſedem, Religionis portum, atque perfugium: non vt Sirenum illecebroſis carminibus mulcerent aures, ſed vt conſtantiæ, ac temperan- *An. Chriſti circiter 437.*

tiæ afferrent exemplum. pulſo autem ſanctiſſimo Carthaginis Præſule cum ſuis, in principem ædem ſacram primò barbarus inuadit, eamque Arianæ perfidiæ mancipat: cetera item templa occupat, in primis duo egregia, & ampla, magno Cypriano dicata; quorum in altero cruorem fuderat, alterum continebat in vrna cineres trumphales. hæc dum impiè, ac ſceleſtè patrabantur; bonis omnibus ſummo mœrore perculſis, & attonitis tantæ ſæuitiæ monſtro, ferunt Cyprianum ipſum in ſomnis ſe ſe optimatibus obtuliſſe, eoſque bono animo eſſe iuſſiſſe, vltorem tantorum ſcelerum ſe ſe ipſe pollicitus: enimuerò Iuſtiniano poſtea imperante, & recepta Africa eſt, & vniuerſa Vandalorum natio profligata. Interea (vt tyrannorum proprium eſt, vereri omnia, ac ſemper eſſe in metu,) infeſtis odijs ferebatur Genſericus in eos, quos non modò leuis ſuſpicio, ſed vana deferret. itaque ſi quis è ſacris litteris ad populum, vt moris eſt, Pharaonem, Holophernem, aut alium quempiam crudelitate, & impietate inſignem citaſſet, obiiciebatur illi, quod in Regis perſonam oblocutus eſſet; qua de cauſa ſacrorum maximè Antiſtites eſt inſectatus; Vrbanum in primis Girbenſem, & Creſcentium cognomento Enſem, qui certè non modò virtute, ſed ipſa armatus appellatione tam acriter cum illo, ſtrenuèque pugnauit, vt par eſſet nomini incrementum gloriæ, & par cognomento armata veritatis mucrone victoria: ita Genſericus, qui veterum Ducum famam pugnando ſuperare contendit, non ſolùm Carthagine expugnata, ſed Roma; noſtrorum virtuti, omni militari apparatu exarmatæ ceſſit inuitus: quanquam in ipſo Romanæ vrbis ingreſſu cum iam malleolos, ac ſarmenta ad incendium comparaſſet, opportunè in Leonem incidit, ſummum Chriſtianæ reipublicæ moderatorem, qui ei fatalem illam tædam extorſit è manibus: huius vnius ſermone perculſus, quod etiam cum Attila actum eſt, ſtatim barbarus à flamma, ferroque, atque à vaſtitate abſtinuit; & quamuis ille auidè inhiaret prædæ, præcipuis tamen delubris opulentiſſimis rapaces admouere manus non eſt auſus. cæterùm nihil Genſerico immanius, ac truculentius in multis experta Religio eſt: teſtis eſt Martiniani, ac Saturiani acerbiſſima cædes: iuſſit enim inaudito ſupplicio in modum ſerrarum validos faſces fieri, qui dilaceratis humeris non ſolùm oſſa confringerent, ſed etiam terebrando peni-

penitùs aculeos relinquerent infixos; niſi quod poſt tam immanem carnificinam diuinitùs ita curati ſunt, vt ne veſtigia quidem vulnerum apparerent. potuit his commoueri Genſericus, & debuit, ſed efferatus eſt impendiò magis: lictores immittit, qui eos ligatis pedibus, poſt terga currentium quadrigarum inter ſpinoſa ſiluarum loca raptarent, vt ducta, reductaque dumoſis lignorum acuminibus innocentium corpora carperētur; itaq; diſpoſitos adegit, vt pœnā ſuā inuicē peruiderent, quod ipſis potius ſummo ſolatio fuit, altero in ipſa morte impertiente ſalutem alteri; qui quidem ambo, cum quadrigis diſtraherentur, de tyranno triumphū agere ſibi videbantur; nec immeritò poſtea ad eorum tumulum præter alia prodigia hoc fiebat, vt qui lucis vſuram amiſerant, ſtatim reciperent, cum ipſi inter medios cruciatùs tanto ſplendore virtutis radiaſſent; ſolùm eo Genſericus cum ſuis præſtrictus eſt. prodigioſæ quidem feritatis fuit, tot, ac tam præclaris prodigijs oſtenſis diuinitùs non mitigari, ſed potius irritari: ſcilicet cæcus amentia, & furore præceps non modò ipſe ſæuire pergit in bonos, ſed aliorum odia ſuſcitat: liberam dat Arianis facultatem nēcandi noſtros: itaque ipſo Chriſti anaſtaſeos die, dum è ſuggeſtu quidam e hierodulis, vt ritè fit, in hebraicam vocem lætitiæ indicem exultabundus erumpit, ei per ſummam impietatem guttur tranſuerberatur: Neſtorea dulcior fuit illa vox, quæ non manauit melle, ſed ſanguine. multi quoque ante aras ipſas tanquam victimæ iugulati; inprimis verò Armogaſtæ nobile certamen prætereundum non eſt, qui cum in regia verſaretur, multis, ac magnis honoribus functus, à Genſerici filio iuſſus eſt diriſſimè cruciari omni genere ſuppliciorum præter gladium: inuidia, non lenitate, ne videlicet more *M*artyrum palmam geſtans de ſe hoſte triumphum videretur egiſſe. itaque diu, ac ſæpe tibiæ torquentur, chordis, ac neruis arctiſſimè diſtrictæ: ſed velut aranei muris fila, repente dirupti ſunt: allati ſolidiores, firmioreſque, ſed fruſtra: tum deiecto deorſum capite ad vnum pedem ſpendere iubetur, ſed illo neruorum cruciatu neruoſior eſt factus ad pugnam, atque validior; ac deorſum inuerſo capite animus erectior. Armogaſten conſequutus eſt alter, nomine Maſculas: hic multis à *R*ege machinis attentatus, quod ferebat omen virtutis in nomine, declarauit re geſta viriliter: itaque damna-

Digitized by Google

tur capitis: ita tamen hoſtis veterator, ac vafer rem agi iuſſit, vt ſi ſubiecta ceruice ſecuri ille vibrantis ferri aciem pertimeſceret, ipſum feriret; ſin autem fortem, conſtantemque perſpiceret, vulneri temperaret: vno igitur iuſſu hoſtis, & impium ſe declarauit & pariter inuidum. poſt hæc fortiſſimum Chriſti militem, & genere clariſſimum, Saturum nomine, aggreditur, Arianæ diſciplinæ prorſus infenſum: hunc primò allicit pollicitatione munerum, deinde territat comminatione pœnarum; ſpoliat bonis omnibus, diſtrahit ſeruitia, liberos ſeruituti addicit, denique vxorem alteri abiectiſſimo in coniugem tradit: illa hoc affecta probro, virum cum lacrymis exorat, ne ſinat tanto cum dedecore ſe ab ipſo ſeiungi. lactentem item infantem ad pedes abijcit lacrymantem: mammas ipſas lacte turgentes nudat, oſtentat; ſed ille ſanguinis potius ſui fundendi, quàm lactis vxoris rationem habuit; damna verò illata, atque ſupplicia tam auidè hauſit omnia, vt ante Tyrannus exſaturatus ſit ijs inferendis, quàm Saturus accipiendis.

PERSECVTIO.

HVNERICI VANDALORVM REGIS.

An Chriſti circiter 463.

GEnſerico vita functo, Hunericus maior natu filius impietate non minor, & regno ſuccedit, & moribus: quanquã initio, (vt eſt vafrum ſemper, & ad fraudes pronum barbarorum ingeniũ,) viſus eſt paulò mitius, ac temperantius agere: immò verò aduerſarios ipſos veræ Religionis exagitare, atque inſequi; nam multos è Manetis diſciplina captos incēdit, plurimos diſtraxit longè nauibus tranſmarinis: de qua fæce iuuentus eſt vnus tam peruicaci mente, vt Manichæi nomen nouo more inſcriptum ferret in fœmore: impietate videlicet tanquam gladio erat accinctus, vt oſtenderet ſe noſtris inſtitutis inferre bellum. ſed adultus poſtea Hunericus omne virus, quod incluſum latebat, euomuit: hunc Eudoxia iunior ex Auguſtorum gente cum accepiſſet in coniugem, exoſa tandem, atque auerſata illam Ariani hominis conſortionem, qua ſe inſici, ac fœdari putabat, contempto Reginæ faſtu, atque inſignibus

gnibus, clam fugam init, peregrinari mauult, quàm imperare; magni Liberatoris ſepulchrum antefert regiæ; Hieroſolymam venit, ac piè perluſtrat: quo tempore graſſante huiuſmodi furore Vandalico, Veſuuius mons Campaniæ inteſtinis ignibus æſtuauit; & eum, qui in hoſte furor exardeſcebat, horribili expreſſit incendio: incredibile videri poſſet, quod narrant, cinerem Bytantium vſque fuiſſe diffuſum; ſubſequenti verò anno Tripolim, atque Lybiam peruaſiſſe, niſi noſtra tempeſtate, perſpectum eſſet; & ipſa caligine ſubitò offuſa, clariſſima reddita fides hiſtoriæ: nemo fuit, quin illo cinere non ſe tumulandum putarit in patriæ buſto; nemo vel longo interuallo diſtractus, cuius aures ingens illius montis mugitus, fragorque non perculerit: complexus ſum illud incendium decem libris cum commemoratione ſuperiorum incendiorum; & ephemeride vltimi. Sed vt ad Hunerici in noſtros odij flammam redeam; hic hæreditario non magis regno, quàm impietate à Genſerico parente accepta, poſt multa edicta impia, atque nefaria, edicit etiam, vti noſtrorum nemini liceat militari balteo cingi, aut vlla bellicę diſciplinæ inſignia capere, aut magiſtratum exercere, niſi cum Ario faciat: ingens igitur numerus optimatium admirabili conſtantia eiuſmodi honoribus ſponte ſe abdicauit, quos deinde è proprijs eiicijt laribus; nec modò exarmatos, ſed bonis omnibus ſpoliatos in vltimas inſulas ablegat. incredibile eſt quanta feritate egerit: quatuor millia nongenta ſeptuaginta, & amplius cum hierodulis, & hierarchis, quos è ſãctiſſimis delubris, & aris exegerat, in uaſtas ſolitudines, ac deſerta loca rerum omnium egena per ſummam impietatẽ adegit; in quorũ numero Fælix Abderitanus antiſtes fuit, qui cũ ſenio confectus, paralyſis morbo laboraret, ac propterea quidã à Rege poſtularent, vti properè morituro parceret, præſertim cum iumento ferri non poſſet: ille barbarè prorſus, & impiè: (Si iumento, inquit, inſidere nõ poteſt, iungantur boues indomiti, qui eum innexis funibus trahant, atque in abdita loca deuoluant:) aſportatus eſt igitur Præſul ille magnus bonorum humeris quaſi quidam ligni trũcus, ſed nunquam amiſſurus viriditatem animi, floremque virtutis. Mira in illo exulum itinere ſpectacula ſunt data cõſtantiæ, etiam ab infantibus, quorum alios genitrices matern a pietate conſecutæ gaudebant ſe *M*artyres peperiſſe; aliæ

con-

contra impio amore, à Religione morituros conabantur auertere: neminem tamen blandimenta vicerunt, ſed materni lactis obliti recentem ſuum ſanguinem profundere geſtiebant: detruſi deinde ſunt in teterrimum carcerem, & anguſtiſſimũ, vbi confertim conſtipati velut agmina locuſtarum alter alteri cohærebant, ſitu, pedore, fordibus miſerè affecti: vniuerſa pœnarum genera carcer hic horrore, atque incommodis ſuperauit: in luti gurgite penè demerſi iacebant; ſubinde fuſtibus acerrimè cædebantur; præcluſus erat cæteris aditus, ne eos non modò alimentis, ſed ſermone leuarent. poſtea inde educti, vt ad exilij loca pergerent, cum vix greſſus firmare poſſent, hærebāt lāguore cōſūpti: agitabātur igitur cōtis, ac ſtimulis, haſtilibus etiam ferreis pueri ipſi, ac ſenes, vt maturarent greſſus; & quod non modò viſu, ſed auditu horrendum eſt, & execrabile, qui progredi nō poſſent, ij alligatis pedibus, vi quadā per loca dumis obſita, & ſaxis aſpera diſtrahebantur: natabāt cruore viæ, cum alijs per mucrones acutos contererentur capita, alijs foderentur latera, & reliqua carperentur membra: quibus confecti cruciamentis quamplurimi inter trahentium manus ſpiritum exhalabant; ijs autem, qui ſuperfuerunt, non alius datus eſt cibus, quàm hordeum quaſi iumentis, quod ipſum hordeum parcè tributum eſt, ac poſtea denegatum: quanquam id hordeum compenſatum fortiſſimis militibus abundanter eſt de more, ſcilicet adorea quaſi ſtipendio virtutis. in eo exilio mirum in modum ſpectata vis numinis, & tutela: nam cum in deſertis illis locis magna eſſet venenatorum animalium copia, quæ ſolo afflatu peſtem infunderent, ferunt è noſtris læſum certè neminem: depoſuerunt ſæuitiam belluæ ipſæ, & angues, ſed eam in ſe recepit Hunericus; receperunt Ariani, qui non deſtiterunt eos excruciare vngulis, flamma, ferrique mucronibus. Octauianus è hierodulis primus, ac multa virorum, ac mulierum millia interempta. Lætus præſul Lepteaſis neci addictus, quam ille ſui memor nominis ea fronte accepit, vt nunquam lætior ſit viſus: fuit hic poſtea Gothicæ immanitatis vindex; nam centum ferè poſt annos tulit ſe per quietem Iuſtiniano Imperatori, eundemque excitauit, vt ſumptis armis exercitum ad recipiendam Africam mitteret, omnia proſperè ſucceſſura promittens, quod re præſtitit. *Sed* in neminem ſæuitum eſt magis impiè, quàm in Eugenium,

etiam

etiam ſi non occiderit; ſiquidem hic capite damnatus ea fraude eſt, vt ſi veram Religionem abiuraret, lictor ceruices ſecuri frangeret, atque ipſum Erebo deuoueret victimam; ſin in ſententia perſiſteret, ſuſpenderet ferrum, ne Martyrum lauream, quam noſtris inuidebat, adipiſceretur: itaque conſtans iuuentus, tantùm multatus exilio eſt, atque in abditas ſolitudines amandatus: Deinde cum Vindemialem de medio ſuſtuliſſet; in Fruměntios quoque duos inuadit; id videlicet ſibi propoſuiſſe videbatur, vt prouentům omnem Religionis auferret; ſed contra accidit, nam neque vnquam vindemia lætior fuit, quàm cum Vindemialis cruor ſub prælo ſupliciorum expreſſus abundè eſt; neque meſſis vberior, quam cum duo Frumentij ferro quaſi falce demeſſi. Illa verò Mauritæ hieroduli vis animi, ac libertas indicta abire non debet: hic crudelem quendam barbarum Helpiodorum nomine molliuerat, & ſacris aquis initiauerat, ſua manu ritè lauerat, & quaſi renatum faſcijs obligauerat: abiurauit deinde ille Religionem, & aduerſus noſtros priſtinum inſtaurauit bellum; ac ſpe, quam nomine præferebat, bonos fraudauit: eo tyrannus vſus adminiſtro, multos è noſtris excruciandos dedit; oblatus eſt in primis Mauritta ipſe: tum illo pro tribunali ſedente, ac fremẽte, nec ſanctiſſimum parentem verito, ſupplicijs mactandus lictori traditur; expoliatur, extenditur: tum nec opinanti faſciam, qua eum ſacro fonte ablutum ritè conſtrinxerat, profert: eamquè aduerſus impium Religio[illegible]s perduellem obtendens, ac ventilans: (habere apud ſe clamat linteum illud quaſi perfidiæ ipſius indicem; ſe verò apud Deum aliquando accuſatorem fore acerrimum violati fœderis, ac ſacramenti, veluti militari chlamyde, balteoque abiecto.) deinde humeros vnà cum alijs ad lictorias vertit virgas, ac ſecuribus ſubijcit: rubuit hic decoro ſanguine, ſed non minus erubuit ille obiecto dedecore. Porrò horum certamini aptè ſubiũgi poteſt fratrum ſeptem, qui ex aſceterio extracti, tetro addicti ſunt carceri, & onerati ferro; ſed cum ingentium pondera catenarum alacriter tanquam ſuſpenſa collo monilia geſtarent, tyrannus eorum gaudium ſibi probro ducens, ira æſtuans, immani prorſus edicto, nauim imperat lignorum aridorum faſcibus impleri, colligari omnes, atque igne ſuppoſito in medio pelago concremari. nemo fuit quin monſtroſum crudelitatis genus deteſtaretur,

præ-

præter ipſos,qui exurendi erant:incedebant alacres, Liberato qui aſceterio præerat, duce, & quaſi omine ipſo tanti nominis læti:inter hos is præſertim maximè oculos tenebat, qui minimus natu erat,ſpectaculo admirabili conſtantiæ: nam cũ ipſum lictores ſuppliciorum atrocitate propoſita, quibus impar eſſet viribus,deterrerent,ac vi abſtrahere à ſocijs vellent, nullo modo potuerunt: concitato gradu eos aſſequutus eſt, ac ſi minus paribus paſſibus, pari certè virtute. vbi verò ventum eſt ad nauale ſupplicium, ſarmentis in ignem iniectis, ſtatim diuino nutu,nautis obſtupefactis,prorſus extinctus eſt; & cum ſæpe, ac ſæpius renouaretur ſubiecto aridiore fomite, euaneſcebant illico globi flammarum: tantùm Hunericus abijt in flammas:exarſit videlicet ira, & erubuit;tum, proh barbaricũ ſcelus, iubet eos remorum ictibus à nautis verberari, atque contundi; ſed nihil ipſis optabilius fuit,quàm ad veræ ſalutis portum remis, vt dicitur, veliſque contendere;ac nequa pars feritatis vacaret, ad extremum in imum gurgitem cruenta proiecit corpora; niſi quod ſtatim mirè littori reddita ſunt. Contemplati ſumus in vno puero, & admirati conſtantiam ſingularem, eadem in duodecim adoleſcentibus ſpectaculo fuit:hi cum cæteris optimatibus in deſerta loca abire iuſſi erant,ſed quia muſices arte,& vocis canore præſtabant;Ariani cuiuſdam ludi magiſtri ſuffragio exempti ſunt,non ſine ſpe flectendi conſilij in molli ætate. adducti ſunt Carthaginem; ibi dum blanditijs agitur, ſuperiores inueniuntur annis; non modò non capiuntur illecebris,& crepundijs, ſed lenocinantes increpitant: blanditijs ſuccedunt minæ, ſed tanquam ad ſcopulos illiſæ franguntur: itaque fuſtibus eos aggrediuntur; addunt verberibus vulnera;at nunquam cecinere dulcius, quã inter ſonitum, crepitumque plagarum; ac modulari ipſi ſibi viſi ſunt pęana victorię:diceres choreas inſtituiſſe,& tanquam in odeò verſari;cum interea tyrannus infremeret. Nec à doleſcentium tantùm, ſed puellarum,ac mulierum varijs in certaminibus ſpectata virtus eſt: nullum Hunericus non lapidem mouit, vt Celleritæ regis vxorem quà promiſſis, quà ſupplicijs à vera Religione abduceret:iam antea illa de Genſerico in multis id genus prælijs victrix extiterat;iterum cum acriore hoſte conflixit:ſubiecit Regina delicatos humeros barbaris faſcibus,parata etiam ſubijcere ſecuri ceruices:ſed veritus eſt

Hune-

Hunericus,ne dibapham faceret purpuram: tantùm è regia exturbat,in vltimas regiones ablegat, & inter aſpera ſaxa degere iubet: cum cuncti reclamarent edicto impio, ac libertas daretur mitioris exilij; ſummis ipſa precibus contendit, ne à delicijs ſuis,ſic duriſſimam ſtationem vocabat, abſtraheretur. Quid Dionyſia matrona,omnibus animi, corporiſque dotibus præſtans? hæc per ſummum opprobrium nudata, atquè ſuſpenſa, inter lanienam,& ignominiam, nihil in vita ſibi accidiſſe,vel iucundius,vel glorioſius clamitabat. tum cernẽs tenera ętate filiolum inter lictorum manus trepidantem,modò illum verberare nutibus oculorum, increpare auctoritate materna;modò confirmare verbis,ac blanda voce ſolari, quo vſq; ſtabilitum martyrẽ fieri alacriter vidit; amplectens verò hoſtiam ſuã, grates immortales egit Superis pro morte filii, eumque domi ſuæ in vrna condidit, & cunabula mutauit in ſacrarium:lætior eum apud ſe habuit cruentum, quàm pridẽ lactentem. In altera quoque matrona in ſimili genere egregia vis animi enituit:hæc,cum de gremio liberi per vim auellerentur, ac virum ſuum ea de cauſa lacrymantem videret, viriliter increpuit,quod prole gaudente de nece propria, pater mœreret; ita coniux viro facta eſt magiſtra conſtantiæ: tum ſeiuncti,& ad tribunal Iudicis ſeorſum ducti;& vt facilè matrem caperet, ſubtexuit Iudex mendacium, cum diceret, eius virum iam Arianum factum;quamobrem hortabatur, vt & ipſa eandem cum illo ſententiam ſequeretur: exarſit hæc non minus iuſta iracundia,quàm dolore;& cum poſtulaſſet ſe ſe ad virum introduci rem exploraturã; vbi ad ipſum acceſſit, præſente Iudice,fauces apprehendit, vt penè ſpiritum intercluderet, atque acerrimis verbis inſultans: (nullam eſſe coniugii fidem aiebat, ſi vir Religioni perfidus eſſet; nuptiales illas faces infauſtas ſibi fuiſſe, ſi tædis furiarum ardentibus vir ageretur in præceps:) vix potuit hic oppreſſis penè faucibus vocem elicere,qua oſtenderet confictum eſſe crimen illud, ac ſe vnà cum ipſa paratum caput deuouere: ita in vtroque coniuge tum pietas ardens in Deum, tum mutui amoris fides declarata eſt,atque perſpecta;& veteratores Ariani deluſi. In ciuitate verò Coluſitana clariſſimi triumphi ſpectaculũ dedit Victoria heroina, quæ in magno certamine oſtendit nominis omen ſui non fruſtra tuliſſe: hæc cum in frequentiſſimo thea-

tro continenti ſuſpendio cremaretur, & circumſtantes haberet liberos, ab impio viro rogabatur, vt à Religione deſciſceret: prolem lacrymantem eius oculis obtendebat: connubij fidem, quæ inter ambos dudum obſignatis, conſcriptiſque tabellis erat, in mentem reuocabat; ſuppliciorum acerbitatem exaggerabat: cum interim illa tanquam conditione mortali maior, ad iſta nihil attenderet, & ſi iam laceris artubus tota difflueret ſanguine, & conuulſis diſtracta humeris; quam ideò tandem carnifices reliquerunt, & quia cruciando defatigati, & quia putarunt emortuam: hæc poſtea affirmauit, inter dira illa ſupplicia adſtitiſſe inſigni ſpecie Virginē, quæ ipſam contactu ſolo ſtatim miro modo curauit. porrò cum Victoria affinitatem habet non modò nominis, ſed fortitudinis Victorianus Admorentinæ Vrbis ciuis honeſtiſſimus, qui tum Proconſulem agebat; hunc per omnes penè honorum gradus virtus meritò prouexerat; & cùm impio ipſo Rege familiariter, amanterque coniunxerat: ſed cum ipſe Arij ſententiam deteſtaretur, primùm inuitatus ab Hunerico promiſſis ampliſſimis; deinde cum ille non modò rem fœdam execraretur, ſed ſe paratum liberè diceret ad ferrum, ad flammam, ad extrema omnia: tot tamque diris affectus eſt ſupplicijs, vt qui eius acta ſcripſerunt, hiſtoria complecti cuncta diffiderint. Præter hæc Tarabaienſis quoque ciuitas pulcherrimum exhibuit, & dignum prædicatione ſpectaculum: ibi duo germani fratres inter ſe non minus natura, quàm Religione deuincti, iureiurando ſe obſtrinxerunt; nullo terrore pœnarum à propoſito deiectum iri: tum à tortoribus contenderunt prece, vt ambos ijſdem, paribuſque ſupplicijs, eodemque mortis gradu conficerent: ſatis voto factum: vterque ſuſpenditur; molibus lapidum pedes diſtenduntur; toto die cruciantur: cum alter grauitate ſupplicij preſſus petit ſe deponi, inducias tantiſper cōcedi ſibi, non vitam: tum alter pœnæ ſuæ oblitus, veritus, ne victus frater manus daret, de ſuſpendio clamare, repoſcere obligatam iureiurando fidem, fœderis iura repetere, diem ei dicere vltimam, videlicet, qua ad magni Iudicis tribunal communis omniū actitāda eſt cauſa: quo ſermone ita ille roboratus eſt, vt non modò deponi noluerit, ſed tortores laceſſeret, atque alia quoque genera ſuppliciorum ſibi inferri optaret: itaque ambo ignitis laminis aduſti, ambo vngulis exarati,

rati,ferro lacerati ad carnificis ſtuporem ſunt;præſertim cum ſtatim eos diuinitùs curatos ſine vllis pœnarum veſtigijs cerneret. omitto certamina cæterorum:illud tamen vnum ſilentio præteriri non poteſt, quia prodigium continet exſectarum ſingulare linguarum.in Typanéſi quippe ſuperioris Mauritaniæ ciuitate, cum optimates ab Ariano Præſule,à quo ad perfidiam vocabantur,fugiſſent;ac relicta patria, domoque, mari tranſmiſſo, aliò ſe recepiſſent: Hunericus magiſtratum eò dirigit, qui iubeat,eos aut cum Ario facere, & idem ore fateri,aut linguam ferro ſubijcere: nulla mora, ſtatim ſinguli exertant linguam. quid tum?res ſanè inauditi plena prodigij:triduo poſt, diuinæ videlicet Triados eandem in perſonis tribus gloriam,naturamque tuebantur;qui erant elingues,in integras,& liquidas voces ora ſoluerunt,tum maximè facundi atque diſerti: hoc egit ferrum, vt aureum ſermonem velut è fodina oris effoderet; hoc cruor, vt melle dulcior manaret oratio. narrat Gregorius Magnus, accepiſſe ſe à probato Sene,qui diceret, ſe intuitum ipſorum ora linguis deſtituta, & quoddam relaxato in imo gurgite veluti barathrum, cum tamen verba ſine vlla hæſitatione planè erumperent: vni ex ijs Reparatus nomen fuit, quodã quaſi reparandæ vocis auſpicio. cõtra verò quod alteri accidit,omitti non debet æquè mirũ:qui cũ turpiter inceſto Cupidini ceſſiſſet,eo munere ſtatim orbatus eſt: nẽpe vbi nefariè cœpit agere,mirè effari deſijt. ſed illud ꝙ Marcellinus ſe & audiuiſſe, & vidiſſe teſtatur, omnem admirationem ſuperat: adoleſcentem videlicet ex eo numero fuiſſe,qui quanq̃ non carebat lingua,ab ipſo tamẽ ortu eius vſu carebat omnino mutus. hic, cum ei ob veræ Religionis confeſſionem euulſa radicitus lingua eſſet, tum primùm loqui cœpit, vel quaſi curata, vel recepta: nobiliſſimus planè præco diuinitatis effectus,ita ut ferrum ei potius abſtuliſſe videretur linguæ impedimenta, quàm linguam: legimus quidem Crœſi filium loquẽdi vſu deſertum, ad protegendum patris caput miniſterio nouæ vocis, quaſi beneficio pietatis inſtructum fuiſſe: captis enim è Cyro Sardibus, cum vnus è numero Perſarum ignarus in cædem eius concitato impetu ferretur, impetu ipſo pietatis, perrupto linguæ vinculo; μὴ κτεῖνε, inquit, κροῖσον. qua voce immo clamore penè iam impreſſum iugulo mucronem reuocauit:at ille inſtrumentum

Digitized by Google

certè ferebat, tametſi impeditum, loquendi; hic autem tum loqui cœpit, cum eo reſecto deſtitutus eſt; ita qui à natura habuit, vt eſſet mutus, à tyranno vt elinguis, in Religionis periculo vocalis euaſit: nimirum huiuſmodi præcones diuinitatis habere debuit Chriſtiana reſpublica, qui diuino potius, quàm humano more loquerentur; vt de ijs verè quodammodo dici potuerit, quod arroganter de impio Rege dictum olim eſt: Non hominis, ſed Dei voces: cœpit tum Africa non ſua iam monſtra, quorum parens eſt; ſed hęc diuinitus obtenta mirari: vidit hoc, & ſcriptum reliquit in primis vir doctiſſimus Aeneas Gazæus è ſchola Platonis: hic in libro de immortalitate animi, & corporis anaſtaſi, ita horum meminit, vt hos verè Theophraſtos dicendos eſſe oſtendat, à loquendi diuinitate appellatione ſuſcepta; ac primò quidem ſatis eleganter, ac luculenter à Gazæo Hunericus, cum Tereo illo fabulis inclyto confertur, quod eius factum imitatus quodammodo ſit: nã & Tereus cum Virgini vim intuliſſet, vt accuſationem ſceleris declinaret, ei etiam linguam exſecuit: hoc tamen diſcrimine; quod Virgo facinus peplo intexuit, & explicauit arte, quod iam voce non poterat: his autem non opus fuit pepli textura, ſed tacitè implorato conditore naturæ, prodigioſè ſine linguę adminiculo ſunt elocuti. exploratam à ſe rem, penitùſque perſpectam philoſophus hic affirmat, ac ſe planè miratum non minus, quàm ſi tibicen ſine tibijs artis ſuæ ſpecimẽ daret, aut cytharœdus fidibus deſtitutus, aut plectro lyriſtes, muſicen exerceret: haud aliter ille ſine linguæ plectro diuinitatis canerent epinicion. pro magno quidem munere ab Aſſertore noſtro promiſſum eſt, vt qui veram Religionem amplectentur, linguis loquerentur nouis, ſed plus tributum eſt, quàm promiſſum: nempe vt linguis loquerentur nullis. Cũ igitur per omnia ſuppliciorum genera fruſtra decurſum eſſet; atque aduerſarij apertè cernerent, è noſtrorum vulneribus plus gloriæ manare, quàm ſanguinis; victi iam, & ſpe abalienandæ à propoſito mentis abiecta; ad fraudem ſe, dolumque conuertunt. inter cætera impia Arianorum inſtituta hoc erat, vt non ſemel initiarentur, ſed rurſus ſacra eluerentur aqua: ad id noſtros adigere ſtudebant; quod cum illi execrarentur, conſtituerunt, quando Arianos eos facere non poterant animo, fingere certè corpore: neſcias vtrùm magis

dete-

Digitized by Google

deteſtere, impietatem nè, an amentiam? Tababunenis vrbis Antiſtitem virum ſanctiſſimum aggrediuntur minis, ad ſua ſigna traducere conantur, re ſemper infecta; at ne ſuperati conſtantia viderentur, conſtringunt reticulis manus, pedeſq; tum compreſſo ore ne reclamaret, aquam corpori infundunt, quaſi iterato ritè lauacro: tum læti exiliunt, iactantque Præſulem Arianum factum; cum ille interim infuſis ſibi inuito aquis opponeret, quando aliud non poterat, lacrymas ſuas. Nec leuius illud inſaniæ argumentum: intempeſta nocte clam cùm armatorum manu vicos, & oppida circumuolant; ſacram vt ipſi, ſtygiam vt noſtri vocabant, aquàm, gladiumque geſtantes; tum noſtros, qui iam ſe quieti dederant, alto ſopore preſſos aqua illa tacitè aſpergunt: experrectis verò gratulantur inſigni ludibrio, Arianos factos: exhorreſcere illi, ac deteſtari rem indigniſſimam: quanquam prudentibus viris ea res irriſione potius, quàm gemitu digna viſa eſt, cum ſcirent nihil obeſſe poſſe quod nolentibus, aut dormientibus ingeratur: plurimi tamen vanam ipſam, & vmbratilem ſuperſtitionis imaginem auerſati, vt dolorem ſignificarent ex nefaria ſpecie conceptum etſi non ſuo vitio, ſtatim ac factum audierunt, cinerem corporibus ſuis iniecerunt, vel vt profanam exſiccarent aquam, vel vt luctum indicarent, vel vt ſuperſtitionem ipſam buſtuariæ gentis quodammodo tumularent; alij ſe cilicino inuoluère ſacco, nõnulli cœno, ac luto ſe oblenère; vt ſic ſordidati maiores ſordes eluerent. hæc ab Hunerico rege, eiuſque ſcelerum adminiſtris impiè, nefarièque agebantur; quam ob cauſam vniuerſa penè Natura rerum commota in vltionem armari viſa eſt: facta eſt enim incredibilis fames, quæ totam occupauit Africam; nec mirabitur famem factam, qui ſecum reputet ab hoc Rege de medio ſublatos ex Chriſti diſciplina Frumentios duos. nullus imber, ne gutta quidem de cœlo defluxit, ne videlicet elueret noſtrorum ſanguinem, qui innocenter fuſus, Deum compellabat vltorem; & meritò cœleſtibus caruerunt aquis, qui noſtris affunderent ſtygias. adhæc lurida terræ facies ſqualebat omnis: vites non modò vuis vacuæ, ſed etiam pampinis ſpoliatæ: quæ item pœna meritò videtur inflicta, ſublato videlicet per ferrum impiè Vindemiali ſanctiſſimo viro. denique peſtis immanis corrupto aeris tractu Libyam omnem cum ingenti clade

per-

Digitized by Google

peruaſit:Sol ipſe aliquandiu ſquallens,ac teter apparuit. præcipua verò harum calamitatum pars Hunerico, vt par erat, obtigit:commemorari ſine horrore non poteſt eius interitus: diro morbo correptus cœpit totus ebullire vermibus, adeò vt non tam putre extabuiſſe corpus,quàm partes, & reliquiæ conſumpti corporis viderentur eſſe ſepultæ: tum qui bonorũ ſe cæde exſaturauerat,& ſanguine expleuerat, ſe ipſum appetere dentibus, lacerare morſibus; donec effuſis viſceribus eodem,quo Arius, cuius inſtituta impia ſectatus fuerat, ſupplicio miſerè affectus interijt.

PERSECVTIO

TRASAMVNDI VANDALORVM REGIS ARIANI

An Chriſti circiter 427. TRaſamundus præſtanti indole doctrinæ,ingenij, fortitudinis,maiorem laudem conſecutus eſſet, niſi minorem parente Deo filium feciſſet; hoc etiam minus ſapienter, ac prudenter agere viſus eſt, quod præclariſſimos eius temporis viros eſt inſectatus, Victorem maximè primatem Byzantinum, & Fulgentium Ruſpenſis vrbis antiſtitem; quid enim imprudentius, quàm aut audere congredi cum Victore, aut conari inobſcurare Fulgentium? conſtituerat Traſamundus ſine ferro, ac ſanguine Religionem veram extinguere, non quod eam non odiſſet impenſius,ſed quod laureis Martyrum inuideret: conſilio igitur, atque arte rem aggreditur: edicto cauet, ne eorum, qui è viuis excederent,Præſulum piorum ſedibus alij ſubſtituantur,vt ea ratione orbum paſtoribus gregem facili negotio lupini furoris prædam faciat; ac ſapientiæ magiſtris extinctis paratiſſimus detur errori locus: prorſus indigna viſa res eſt optimatibus, præſertim Victori primati, quem obloquentem,& reclamantem Rex ad ſe adduci iubet: ille nihil veritus regias minas, in ipſo itinere Fulgentium renitentem inungit, atque inaugurat Præſulem, vt ſe oſtenderet re,quod nomine præferebat,inuictum: quo audito Traſamundus actus in rabiem, Fulgentium ſtatim in Sardiniam ablegat; quò alios quoque Africanos Præſules plurimos barbaro-

barorum regum impietas amandarat: hoc eſt ducentos viginti, & amplius. in hac temporum caligine opportunè Fulgentium diuina prouidentia obtulit: hunc omnes admirabantur, cum ſapientiæ, tum pietatis prærogatiua præſtantem. quicquid in ſanctiſſimo illo Patrum ſenatu decernebatur, huius ſtylo committebatur. cum primùm autem acti ſunt in exilium, vt haberent aliquod ſolatium vitæ, occultè ſecum in Africam aſportarunt pro magna ſuppellectile, ac theſauro, corpus magni Præſulis Auguſtini Hipponenſis antiſtitis; ſimulque eiuſdem ornamenta ſacra, tiaram videlicet, & lituum pontificium: quemadmodum enim Ethnici in excidio ciuitatum fuga lapſi conſueuerunt ſecum ferre Penates, ac patrios Deos; ita illi ex Africa, atque è ſuis eiecti ſedibus, ſacrum hoc pignus adduxere; dignam planè tam nobilibus vectoribus ſarcinam: videbantur ſibi non exanimem, ſed viuum, ac ſpirãtem habere eximium illum Religionis defenſorem, atque omnis virtutis exemplar: inde magnitudinem animi, atque conſtantiam haurire ſe poſſe cenſebant. fuit quoque in eo exilio non modò ſolatio, ſed adiumento Symmachus hierarcha Romanus, quaſi Dux, & Imperator exercitus, qui ſuum eſſe putauit, & ſufficere ea, quæ ſummam egeſtatem leuarent, & datis litteris ad pugnam excitare: eæ exaratæ ſunt in hanc ferè ſententiam: (Nequicquam hoſtem furere, cum non deſint inuicti milites, à quibus infringi poſſit audacia: nihil eſſe, quod metuant barbarum Regem ij, qui pro diuinitatis regno propugnent; nunc eſſe tempus, quo animi robur expromant: triumphales laureas non niſi bello parari: non eſſe dolendum, quod pontificiæ infulæ capiti ſint ablatæ; præſtantius eſſe velut infulatas cadere hoſtias ad aram conſtantiæ; honorem nõ eſſe metiendum capitis tiara, ſed mente: cæterùm non eſſe opus inter trophæa iam poſitos attolli laudibus, qui iam ſine monitore vicerunt.) his illi ſummi Parentis litteris, & ſimul præſentis Fulgentij voce, conſuetudine, exilij quantumuis tetra incommoda ſuperabant. Traſamundus igitur vbi accepit, noſtros in afflictis rebus, ac perditis animo nunquam magis erecto eſſe, & conſtanti, ratus ſe fruſtra minis pugnare, ſtatuit nouo more non Regem agere, ſed Theologum; vt quos ſceptro terrere non poterat, vinceret ſtylo: impugnare ſcriptis cœpit ipſe noſtram de diuinitate ſententiam, multas propo-

nit

nit tendiculas queſtionum, quibus, vt ipſe iactabat, nemo facere poſſet ſatis. noſtri Fulgentium ſtrenuum pugilem opponunt, quem & natura ingenio; & Religio virtute munierat: igitur Carthaginem reuocatur; fit omnium gratulatio; in ſpem veniunt, fore vt Fulgentij luce perſtricta Tyranni acies mentis hebeſcat: non eſt auſus Traſamundus coram agere, nè regia maieſtas præ illius oris dignitate vileſceret; ſed ne videatur nihil agere, dictat quædam plena veneni, plena perfidiæ, & reſponſionem ſibi flagitat reddi: ſuſcepit prouinciam ſapientiſſimus Præſul, & longiſſimis eius diſputationis ineptijs, per obiectorum capita dirigens, reſponſiones ſubijcit breues, veritate ſtabiles, argumentatione neceſſarias, auctoritate teſtium graues, & totius rationis lumine radiantes; quas cum doctis viris diù, multumque collatas Regi expectatione ſuſpenſo inferendas tradit: obſtupuit ille, admiratus acumen mentis, magnitudinemque doctrinæ; pudet tamen ſe victum manus dare; alijs eum vrget quæſtionibus, iſque ex tempore ſatisfieri iubet, nulla interiecta mora, ac meditandi ſpatio negato; putabat enim, fore, vt aliquid ex Fulgentio excideret minus firmum; atque ita cum imparato, exarmatoque hoſte cōgreſſus reportaret victoriam: pupūgit ea res Antiſtitis animum; ſed nè videretur ſuccubuiſſe pugnæ, nocturna quiete ſibi ſubtracta, diuino implorato numine, tres libellos ſtatim elucubrauit, in quibus excellens eius doctrina cum ſingulari modeſtia coniuncta luculenter apparet; hos ad Regem dirigit. initum deinde certamen cum Arianis doctoribus, ſed debellata perfidia eſt; & decretus veritati triumphus: itaque cum Traſamundus Fulgentij reditum ad Religionem potius confirmandam valuiſſe cerneret, quàm ad labefactandam; iterum illum in Sardiniam ablegat: ac ne qua reclamantis populi ſeditio oriatur, clam intempeſta nocte ad nauim abducitur: vix hæc è portu ſoluerat, cum ſubitò venti inſurgere, mare intumeſcere, conuoluti fluctus nauim ad littus impellere. diù in littore moratus; ac populum cum ſermone hortatus, tum vaticinatione ſolatus eſt, fore, vt aliquando Religio à calamitate reſpiraret, ac procella omnis detonaret: inde compoſito mari, de Ariani Regis impietate iam victor, laureatam conſcendit nauim, atque in Sardiniam reuertit ad ſuos.

PER

PERSECVTIO

EVARICI GOTHORVM REGIS ARIANI.

Erumpat nunc ex Gotica barbarie Euaricus, indicturus Religioni bellum. hic vbi poteſtate regia munitus, atque firmatus eſt, accingitur ſtatim ad prædã, Cæſaraguſtam inuadit; totam Hiſpaniam armorum fragore complet; vrbes, oppida deprędatur: in primis verò hoc ſibi proponit, vt impiam Arij ſententiam, ac uenenum, potius populis propinaret; & quia Gallia maximè id ſemper reſpuit, Modahario quodam ciue Gotho vſus ſcelerum adminiſtro, hierodulos carceri addicit, ac ſacrorum inſignibus ſpoliatos partim trucidat, partim facit extorres. nouo etiam inuento Religioni inſultat: templorum aditus ſpinis obſtrui iubet, vt aſperitate deterriti Noſtri ſuccedere non auderent, atque ita ſolitudo eſſet, & à cultu diuino ceſſatio; nec aduertit homo inſanus, fore, vt in ijs ipſis ſpinis Religio effloreſceret: admirandum pietatis ſpectaculum fuit, cernere non modò viros, ſed puellas, & pueros, in medios illos vepres ſe conſtanter inferre, ac toto corpore cruento, & acuminibus lacero ſubire templa, ariſque ſe ſiſtere, victimarum more ſanguine diffluentium. ſpoliatis delubris hæc fuerunt ornamenta ſuffecta: magnitudo animi, pietas, tolerantia. Illud quoque ab impio rege nefariè excogitatum: edicto cauit, ne vita functis hierodulis, aut hierarchis alij id muneris obirent: putauit enim hac ratione non modò ſacrorum diſciplinam, ſed etiam memoriam breui perituram: cum enim nulli quaſi hæredes ſuccedunt in Chriſtiana republica, ſacerdotium moriatur oportet; neque verò ſpes vlla victoriæ ſupereſt, vbi duces, ac milites defecerunt, nec alij ſufficiuntur ad pugnam. at Euaricus nè mortem quidem Antiſtitum expectare voluit, ſed impatiens moræ è ſedibus pontificijs exturbatos in tranſmarinas regiones amandat; Simplicium in primis, quem cum in tetrum carcerem conieciſſet, ac diuinitùs inde euaſiſſe audiſſet, non modò non eſt prodigio commotus, ſed excandeſcens ira, igni, & aqua interdicit: *An. Chriſti circiter 475.*

dicit. in tantis tamen reipublicæ Chriſtianæ malis opportunè datus eſt ſolatio Lugdunenſis præſul, Patiens nomine, exemplar inuictæ tolerantiæ; hunc certè Euaricus ipſe admiratus eſt; factumque eſt magno quodam miraculo, vt ſuperbiſſimus Rex, qui cum Romano Imperatore fœdus inire detrectauerat, ſe Patienti ſubijceret. hic deuaſtatis Gothico furore Gallijs, & ſermone ſubuenit, & factis: poſt enim ſegetes incendio abſumptas, tabeſcentibus fame populis tantum frumenti cõtulit, vt commercij eſſet ſpecies illa, non muneris; ac no uus viſus ſit Triptolemus, quem ob repertum frumentum, & paſtum, Græcia non modò in cœlum retulit, ſed imaginibus, ac ſignis ornauit in terris, inſuper donauit aris, ac templis; vel, vt Achaica Eleuſinæ ſuperſtitionis exempla mittantur, Ioſephus alter eſt habitus, hoc etiam maior, quod quanquam Regis ſomnio non admonitus, abundè ſubuenerit. victa eſt etiã Euarici barbaries miro modo Epiphanij pietate, ac lenitate, qui cũ legatus ab Imperatore miſſus eſſet, cuius litteras ſæpè neglexerat, ita molliuit tyranni animum, vt ſe ipſe miraretur potuiſſe molliri; fertur enim gentile neſcio quid murmuris infringens interpretem allocutus in hãc ſententiã: (Se, licet trilici indutum lorica pectus haberet, & innexam clypeo manũ, & gladio munitum latus, inueniſſe tamen hominem, à quo vel inermi expugnaretur; facturum ſe quicquid Epiphanius iubeat, quando grandior, atque auguſtior inuenta ſit apud ſe legati perſona, quàm poteſtas Imperatoris.) verùm Euaricus, vt barbarus, cum ad mores reuertiſſet ſuos, & vt Arianę ſententiæ patronus ac tutor, ſæuiret adhùc in noſtros; diuina tãdem vltione, vt Gregorius narrat, morbo conſumptus interijt; ac ſpinis illis, quibus obſepſerat templorum aditus, ſæuiſſimos dolorum aculeos rependit in morte.

PERSECVTIO.

ALARICI GOTHORVM REGIS.

An Chriſti circiter 480.

DE Alarico Ariano, Euarici filio vera vox eſt parœmiæ, mali corui malum ouum: admiratus eſt aliquando virtutem

tutem noſtrorum; obſeruauit Remigium in primis, cuius ductu ſi vitæ curſum tenere voluiſſet, in Scyllęo illo perfidiæ freto miſerè non perijſſet: mitior, & pacatior tantiſper eſt viſus, ſed tandem inſana regnandi libido, quod erat in pectore incluſum perfidiæ virus exprompſit. ſacrorũ Antiſtites de ſede deiecit, duobus præcipuis luminibus Gallias orbauit, Cæſario videlicet Arelatenſi, & Quinctiano Rhutenſi. erat Cæſarij anagnoſtes Licumannus quidam, qui inſignem nequitiam vultu obtegebat: armatur hic eodem ſcelere, quo Liberatoris noſtri proditor; ſuggerit Alarico regi, Cęſarium, vtpote è Gallijs genus ducentem, totis in id viribus incumbere, vt deditionem faciat, & vrbem Arelatenſem Burgundionibus prodat; cum ille contra nihil tam impensè à Superis expoſceret quàm gentium pacem, ac temporum tranquillitatem. accepit libenter Alaricus criminationem; & vt homo ex Arij diſciplina, & infenſus noſtræ, ſine alio teſte, ſine actione, actutùm ignem, & aquam ſanctiſſimo Præſuli interdicit: declarauit eius innocentiam Deus inſigni prodigio. vix ira Regis exardeſcens in impium exilij edictum eruperat, cum repente intempeſta nocte Vrbis partem flamma corripuit, agitatumquè vento adoleſcebat incendium: conſternati metu ciues Cæſarium adeunt, opem implorant: commiſeratus ille, vt erat natura mitiſſimus, accurrit ad buſtum Vrbis; occurrit flammæ, ardentibus votis igneos comprimit globos, & lacrymis extinguit. poſt hęc Alaricus Quinctianum Rhutenorum pręſulem ſacris infulis ſpoliatum facit extorrem, quod Arianum hominem præeſſe Gallijs conqueſtus eſſet: ſed mox Alaricum debita conſecuta vltio eſt; vt qui optimates de patria excedere cogeret, decederet ipſe de vita: armauit in hunc diuina iuſtitia Clodeuèum regem, qui ab Ariano Galliarum partem occupari, atque impijs inſtitutis infici non eſt paſſus: itaque comparato exercitu non ante hoſtem Religionis aggreditur, quàm ſe diuinis præſidijs muniat: à Remigio, qui ipſum initiauerat, veniam ex poſcit, à quo etiam victoriæ promiſſum accepit: Alaricum igitur obſeſſum à Clodouèo, cum congredi non auderet, antequam auxiliares copiæ aduenirent, milites affecti belli tædio, contumelijs, & probris inceſſere, ſegnitiem criminari, affirmare ſatis ſibi eſſe virium, atque roboris ad bellum conficiendum: itaque ſuorum importunis queri-

monijs adactus in aciem prodit; congreditur Clodouèus: primo impetu ſuperior factus, Viſigothorum copijs partim fugatis, partim cęſis, Alaricum obtruncat; tum Gallijs latius potitus, Carchaſonem vrbem obſidione cingit, in qua abditas eſſe regias opes acceperat, quas Alaricus quondam ſenior, cum Romam cepiſſet, abſtulerat. in his ferunt ſapientiſſimi olim Palęſtinæ regis Salomonis fuiſſe pretioſiſſimam ſupellectilem gemmis ornatam, quàm Romani ex Hieroſolymitana præda in Vrbem aduexerant. his opimis ſpolijs Clodouèus rex onuſtus de Ariano rege triumphum duxit ampliſſimum.

PERSECVTIO

THEODORICI GOTHORVM REGIS ARIANI.

An Chriſti circiter 562. THeodorici Amali Gothorum regis ingenium varium fuit: ex Arij quidem grege, non tamen ſemper noſtris infenſus extitit, aliquãdo ẽt addictus. pugnãs hic pro Zenone Imperatore, cum debellaſſet perduelles imperij, multis adeò eſt auctus honoribus, & in filium adoptatus: hac aura velificans aſpirauit etiam ad Orientis imperium, ſed ea ſpe fruſtatus conuertitur in Italiam; multis prælijs Odoacrem aggreſſus; init tandem cum eo fœdus, quod mox perfidè frangit, & incautum necat, atque vniuerſa potitur Italia: in Regni adminiſtratione nihil aliud requiſitum eſt, niſi de vera Religione ſententia; cæterùm omnia moderatus eſt prudenter, ac nauiter, nimirum opera, conſilijſque noſtrorum vſus, in primis Caſſiodori, viri & ſapientia, & pietate præſtantis. rem bellicam egit feliciter; vicit Bulgaros, & Pannoniam iunxit Italiæ. poſt hæc conuerſus eſt rerum orbis: noua meditatur, acuit in Romanam Religionem gladium, quem in vagina reconditum habebat: Ioannem Romanum hierarcham cogit legationem ad Iuſtinianum Imperatorem ſuſcipere, qua honorificè functum, non dubitat mancipare carceri, conſtringere vinculis, vbi ille omnibus afflictatus incommodis vita migrauit. patratum eſt impium à Rege facinus non alio nomine, niſi

quod

quod templa, quæ Ariani ſacrilegè occupauerant, reddiderit noſtris: quo ferè tempore, tanto facinori relamante Natura, dira hæretici pertulere: Antiochenam enim ciuitatem ab ipſis iam diù proſtitutam repente inter prandentium ora meridie ingens terræmotus inuaſit, ac magnam eius partem ſiniſtris mox ventis vndique bacchantibus, flammaſque caminorum pro tempore æſtuantes in ædificia caduca miſcentibus, immani oppreſſit exitio; atque Euphaſium eiuſdem ciuitatis præſidem impium, dempto eius capite, ruina obruit, ac ſepulchrali condidit buſto. dilata eſt Theodorico pœna, non ablata: qui extincto Ioanne, tantum ſibi ſumpſit audaciæ, vt ſe pontificijs quoque comitijs insereret, & ſacrorum moderatorem nominaret Felicem; ſed quod, inter alias, cauſæ fuit, vt ipſe tandem infeliciter interiret. Iam in aliorum quoque optimatium cæde Theodoricus impiè graſſatus eſt: Seuerinum enim *B*oetium primò poſt diuturnum carcerem, quo eum Ticini detinuit, deinde ipſius quoque ſocerum Symmachum à perfidis, qui ipſorum gloriæ inuidebant, falsò delátos, quod *R*omanam rempublicam in priſtinum ſtatum reuocare tentaſſent, nulla tanta de re exactiore accuſationis peruestigatione, damnauit, & capite truncauit, patricios ambos, & exconſules, generis nobilitate, ſapientia, ac moderatione animi, cæteriſque virtutibus inter Romanos, & Senatorios viros facilè principes. tantum facinus in Ariano rege inaudito, & prodigioſo mortis genere vltus eſt Deus: coenanti quippè ipſi cum miræ magnitudinis piſcis decoctum caput eſſet appoſitũ, illud Symmachi nuper occiſi caput eſt viſum, præfixis videlicet, & extantibus inferiore in labro dentibus, & toruè intuentibus oculis, furibundè ipſi, & acerbè commminari: ea monſtri nouitate deterritus, membriſque protinus tremebundis obrigeſcens, in proximum cubiculum concitato gradu ſeceſſit, & inſania morbi correptus execratione parricidij, quod admiſerat barbarè, occubuit: ea vis eſt conſceleratæ conſcientiæ, vt noua pariat monſtra pœnarum, terra, marique concepta: ſcilicet inter regia pocula laruatum timuit vultum eius, cuius ſitierat ſanguinem; & quem damnauerat criminationibus non veris, exhorruit fictum: in piſce captus eſt hamo is, qui tetenderat inſidias innocentibus. Sed illa multò acerbior vindicta Nnminis, quæ per ſpeciem oblata eſt aſcetæ

cui-

cuidam notæ virtutis: hic cum in inſula Lipari remotus ab arbitris ſeceſſiſſet in ſpecum, ſanctè affirmabat, viſum à ſe inter Ioannem hierarcham, & Symmachum, Theodoricum purpura exutum, ſqualentem, ac ſordidatum, vinctis poſt terga manibus quaſi venale mãcipium in vicinũ Vulcani caminum, vnde perpetuò ignis erumpit, à ſæuiſſimis miniſtris inijci, atque detrudi: nempe ingenti, atque horribili pyra cremari debuit Chriſtianæ reipublicæ incendiarius: in hunc potius, quàm in Veſuuij rogum, qui eo regnante horrendum in modum exarſit, iniectus eſt, nè Ciuitas integerrimæ fidei Neapolis Religionis hoſtem vel emortuum tanquam in fatali quadam vrna, vel potius buſto repoſitum propè ſe haberet.

PERSECVTIO.

HABDALAE SARACENORVM REGIS.

An. Chriſti circiter 541. HAbuit non modò Romana, ſed Chriſtiana reſpublica Piraticum bellum, quod ſtrenuè, feliciterque confecit. Saraceni inuaſerant maria, ſublatiſque commercijs, rupto fœdere generis humani, ſic maria latrocinijs, quaſi tempeſtate præcluſerant. audaciam perditis, furioſiſque latronibus dabat Manucha nobilis archipirata, qui cum leues, & fugaces myoparones comparaſſet, omnes æquoris portus, ſinus, latebras, receſſus, promontoria, freta, peninſulas obſidebat: Chriſtianis maximè infenſus, quos non modò bonis, ſed, niſi Chriſti nomen abiurarent, ſpoliabat etiam vita. Agebantur hæc iubente Abdala rege, qui tunc Hiſpaniam inuaſerat, & Chriſtianum nomen acerbiſſimis odijs inſequebatur: claſſem hic centum nauium inſtruxerat, quam duce Manucha Agareno contra Romanum Imperium dirigit: mandat vti ſacris ædibus, ac delubris ſolo æquatis, cunctos Chriſti cultores ad Luciferi ſideris venerationem impellat: (hoc enim ſidus ob eximiam pulchritudinem admirabantur;) recuſantes acerbiſſimis ſupplicijs diuexet, ac mactet: nihil impio Duci gratius accidere hoc mandato potuit: ſtatim ſe accingit ad facinus; ingentem vbique noſtrorum ſtragem edit; occupat tandem Meſſanę

por-

portum,vbi nobile aſceterium erat è Benedicti magni parētis diſciplina:eminebat hìc inter cæteros pietate, ac religione Placidus,Tertullo patre natus, viro facilè præſtantiſſimo, qui propter egregia merita pater patriæ nuncupabatur; ac poſt Auguſtum nulli ſecundus habebatur: eluxit in primis eius in Deum pietas,cum Placidum ſeptennem filium, ſpem familiæ, quem præcipuis aulæ honoribus ornare potuiſſet, Benedicti palæſtræ addixit. hoc igitur aſceterium cum Manucha obſediſſet, ſumma vi effractis foribus aſcetas inuadit, omnia tumultu,& furore permiſcet: Donam deuexa iam ætate virum obtruncat; Placidum verò, vnàque fratres, & ſororem,ac ſocios triginta catenis vinctos ad ſe adduci iubet; quos cum à vera Religione fruſtra conatus eſſet abducere, nudatos fuſtibus acerrimè cædendos lorarijs ſeruis tradit: tum poſt carceris ſquallorem, & ſordes, ac poſt diuturnam famem, pedibus ex alto ſuſpenſis,tetro fumo ſubiecto vexati, & flagris iterum ſecti,& laniati: iam emortuis penè ceteris membris, ſola lingua ſuperſtes extabat Religionis buccinatrix: itaque os ijs frangitur ſaxo, & lingua ferro præciditur; ſed habet vocem ſuam innocentium ſanguis, immò clamitat,& os elingue de Religione ſermonem vocalius habet:(Errare dicebant,eos,qui erratico ſideri diuinitatem tribuerent.Phoſphorum rectè eundem dici Heſperum,qui videlicet tenebras offundat non oculis modò, ſed menti; vel eo nomine ſidus illud non eſſe colendum,quod diceretur Venus:)hærēt primò attoniti hoſtes cùm conſtantia propoſiti,tùm exectæ,ſed vocalis prodigio linguæ, nec tamen quicquam, vt eſt Agarenorum natio peruicax, & truculenta,de feritate remittunt: excogitantur adhuc inaudita ſupplicia; & anchoræ immani pondere, Placidi, ſociorumque tibijs imponuntur;ſed hoc illis omen fuit ſtabilitatis, atque conſtantiæ,tanquam in tuta ſtatione firmatis; præſertim cum ex ipſis vnus,Firmatus nomine idem faceret auſpicium firmiter inter fluctus conſiſtendi. poſtremò iam defatigata barbarie in ſupplicijs inferendis; edicit Archipirata,vti apud Meſſanæ portum cunctis ceruices frangantur;quod ipſum fuit omen felicitatis, vt poſt vitæ curſum in littore, portuque conquieſcerent.ſecus accidit paricidis; vix enim poſt hoc facinus è portu ſoluerant; cum repente ventorum agmina tanquam in hoſtes fremere; mare efferueſcere, fluctus attollere, pœnas

de

Digitized by Google

de impietate repetere videbatur. vniuerſa claſſis iactata, atque diffracta ventis, ac pelago ludibrio fuit: naues centum facto naufragio abſorptæ: ita qui Placidum vnà cum ſocijs crudeliter oppreſſerant, implacida in ſe, atque infeſta elementa ſenſerunt; & cultores Veneris, ibi interitum, ac ſepulchrum inuenerunt, vbi illa dicitur nacta cunabula.

PERSECVTIO.

LONGOBARDORVM.

An. Chriſti circiter 567. INcubuit inter cæteras tēpeſtates, & procellas in Chriſtianæ Reipublicæ damna, quidam quaſi turbo, natio Longobardorum; quæ antequam in Italiæ vaſtitate ſæuiret, vt fieri ſolitum eſt in maximis ærumnis, præmonſtrata diuinitus eſt: narrabat Gregorio Redemptus, ſanctiſſimus præſul Ferentinas, ſibi, cum apud præclari martyris Eutychij ſepulchrum oraculis inclytum obdormiſſet, obiectam eius ſpeciem, ac ter miſerabili voce proclamaſſe: inſtare ſupremum humani generis interitum, atque exitium; tum ſtatim euanuiſſe. ea vaticinatione Redemptus exterritus, & è ſomno excitus examinare ſecum ipſe verborum pondera cœpit: conſequuntur ſtatim horrēda, ac tetra prodigia; igneæ in cœlo acies viſę diſcurrere, haſtati milites, cataphracti equites inire pugnam, inter ſe ſe concurrere, omnia permiſcere, atque confundere: hoc videbatur ardentior pugna; quod & qui pugnabant igneum præſeferebant vultum; & cœlum ipſum, qui quaſi militaris campus erat, ardebat, vnde intentabatur tanti fax belli, propoſita communi ſpectaculo: iniectus .ſ. eſt omnibus metus, ne Mundus in ſe ſe collapſus vltimò rueret: cum ecce tibi colluuies Longobardorum, (ſiue ità dicti ſint, quod longis bardis vterentur, ſiue quod ex Lingonibus Germaniæ populis, & Bardis Galliæ commixti,) more torrentis, inundat: depopulatæ vrbes, euerſa caſtra, concremata delubra, violata, ac profanata gynecæa, parthenones, aſceteria; deſolata ab hominibus oppida, agri ab omni cultura deſtituti, vrbes in ſolitudinem verſæ: ita vaticinatio non abfuit ab euentu; quippe Occidentis Imperium corruit

Digitized by Google

ruit, quod non ante Carolum magnum reſtitutum, & tamen in Gallias tranſlatum; atque vt torrentes ex aquarum colluuie hinc inde confluentium lapſu incrementum accipiunt, ita hæc natio ex alijs conflata uim cepit. Alboinus enim, qui apud ipſos regnabat, Clotorindam Clotarij Francorum regis filiam in vxorem duxerat, ac proinde fratres item reges cognatione attingebat. præterea cum Hunnorum gente fœdus inierat: accedebant auxiliares copiæ Saxonum, ac gentium aliarum, quarum ſingulæ negotium faceſſere Italiæ poſſent: acuebant itē Longobardos ad rapinas, ac cædes flagitioſiſſimi mores: partim enim prauis Arij inſtitutis imbuti erant, partim Ethnicorum more viuebant: quorum hæc erat præcipua ſuperſtitio: capręquod animal fœditate inſigni eſt, caput Numinis loco habebant: huius pecudis capiti proni demittebant ſua: tum circa illud in orbem curſitare, choreas agere, carmina concinere. multi è noſtris, quod ad ſacrilegum illum ritum adduci noluiſſent, acerbiſſimè trucidantur. ex hoc duplici fonte, ex Ariana videlicet perfidia, & inani ſuperſtitione ſimulacrorum, immane illud odium: hinc cædes piorum, excidia delubrorum, euerſiones ararum, effoſſio ſepulchrorum; quæ omnia demoliti verterunt in ſtabula. tametſi ſæpè prodigijs inuſitatis, ac magnis diuinitùs ſunt exterriti: dum enim Samnium depopulantur, & omnes receſſus, & nemora ipſa ſcrutantur, in ſpecus incidunt, in quod aſceta quidam virtute præſtans, Menas nomine, ſe abdiderat, à tumultu barbarico remotus. latebram ingrediuntur ad prædam; nihil quod prædentur inueniunt præter mellis fauum: hunc vnus ex ipſis dum rapere aggreditur, ſtatim à Stygio hoſte corripitur, in terram affligitur, vexatur, excruciatur: ita qui apiarium diripere conabatur, in fucos incidit, & mellis rapinam amariſſimo ſupplicio compenſauit. acceſſit aliud prodigium, quod Longobardos perterrefecit, ac perculit: Arianus quidam apud ipſos prçſul ſuo ritu execranda facturus ſacra, delubrum à noſtris depopoſcerat, quod cum ei denegatum eſſet, magnam vim militum cōparat; tum eò ſe confert, vt clauſas fores effringat. vix acceſſerat, cum repentè fit fragor ingens; concuſſæ diuinitùs fores nutante delubro; abiectæ longius feræ, nemine id agente; clauſtra patefcunt. tum immenſo deſuper lumine diffuſo lychni, qui extincti erant, accenduntur; qua luce perſtrictus Arianus

Digitized by Google

antiſtes, quaſi fulgure percuſſus obſtupuit, & hebetatus lucem amiſit oculorum: iam quò tenderet, minimè videbat; alienis igitur manibus extractus didicit, quanta eſſet cæcitas etiam mentis. Sed illud in primis illuſtre; cum Longobardi vnũ è noſtris hierodulis ad necem deſtinaſſent, quidam Sanctulus nomine, & re vera ſanctiſſimus, petijt eum ſibi in cuſtodiam tradi, vademque ſe ſpondet; tum ei efficaciter perſuadet, vt fugam ineat, ſibi ſatis eſſe præſidij nequid ab hoſte patiatur: cum igitur hierodulus repeteretur, nec adeſſet, perciti rabie, fidei iuſſorem deuouent morti: conueniunt omnes, vt paſcant oculos carnificinæ ſpectaculo: eligitur lictor immani mole corporis, ore teterrimus, robore lacertorum validiſſimus, qui poſſit vnico ictu ceruices frangere; demittit ille libenter; attollit altè brachium lictor, intentat ſecurim, ſed hæret ſtatim, manus obtorpeſcit, & tanquam colligata in aere pendet; admirari omnes non mediocrem Sanctuli ſanctimoniam, & veræ Religionis potentiam eximiam; pro lictoris ſalute deprecari; hanc non ante impetrarunt, quàm ille iureiurando ſe obſtringeret, pollicitus fore, vt deinceps à noſtrorum in primis cæde abſtineret; nec iterum illud diſtringeret ferrum, quod in ſe ictu, & cruore vacauerat. Addere libet in ſimili genere illuſtre prodigium. Gallias inuaſerant Longobardi, omnia deuaſtabant; fortè ad locum perueniunt, vbi aſceta ſingulari virtute præditus latebat, Hoſpitius nomine: præceperat hic animo Longobardorum aduentum; ac mortales ſæpè monuerat, vti Deum iratum ſibi conciliarent ſupplicibus votis: id ipſe aggreſſus exemplo pietatis, in paruam ſpecum ſe contruſerat tanquam in carcerem: ibi cilicino adopertus ſacco, ferreis catenis ſe ipſe conſtrinxerat more reorum. ingreſſi milites putarunt, facinoroſum aliquem magiſtratuum iuſſu coniectum in vincula; interrogant, ecquid criminis admiſerit? ille vt erat incredibili animi demiſſione, reum ſe fateri multorũ ſcelerum, & ſupplicijs obnoxium: ita locutus eſt, vt id ſibi perſuaderent: tum ex ijs vnus arbitratus ſe rem gratam Numini facturum, ſi piaculum ferro ſuſtuliſſet, nudatum vagina gladium vibrat; ſed obriguit dextera, nec reuocari potuit; neque enim fas eſſe videbatur, vt nomen illud Hoſpitij, iure gentium verendum, ac ſanctum, violaretur: itaque veniam depoſcit, ac non corpore ſolùm, ſed mente conualuit; caſtriſque relictis in

eodem

eodem aſceterio cum Hoſpitio deinceps religiosè, caſtèque vixit. Nec modò in his, quos commemorauimus ferro barbarico diuinitùs ereptos; ſed in ijs etiam, quos neci tradiderunt, vim veræ Religionis Longobardi experti ſunt: Sabinum eximium aſcetarum parentem aggrediuntur: aurum depoſcunt; negat ille apud ſe, ſuoſque, qui bona omnia in egenos partiti eſſent, quicquam horum reperiri. quid tum barbari? rependunt pro auro ferrum: Sabinum in media ſylua collocatum diſtricto gladio, impactoque ceruicibus necant: vbi caput abſciſſum terram attigit; ſilua tota nutantibus arboribus contremiſcere, tellus crebro motu concuti, mons proximus quaſi radicitùs conuelli, omnia ſupremum hoſtibus exitium minitari. oſtenſum eſt eo motu concuſſæ telluris, quàm graue eſſet illud parricidij pondus. hoc horroris plenum, illud voluptatis, quo huius gentis hiſtoriam claudam. aſcetas duos Longobardi Religionis odio incitati è ramis vnius arboris in ſilua ſuſpenderāt, & guttur laqueo fregerant; ita vita functos relinquunt, & ad rapinas de more abeunt: veſpere eòdem regreſſi, audiunt illos canoris vocibus ſacra carmina pronunciantes: ſine ſpiritu vox edebatur: minus mirum videtur, quod de Orphei tumulo narrant, apud quem luſciniæ vocaliores quàm cæteræ canerent: quantò admirabilius, homines vita functos in viuas luſcinias verti, & in ramis arborum oppreſſo gutture ſuauiſſimè modulari? cygni ante mortem dulcius canere dicuntur, at hi poſt mortem. Supereſt, vt immanis, & impiæ gentis exitus deſcribatur; expediam paucis. de Alboino Rege in Italiæ vaſtitate graſſante vxor ipſa Roſimunda pœnas ſumpſit. Cencrem, qui Alboino ſuffectus eſt, ſeruus interemit. ſub Ducibus etiam dira paſſi; nam cum iterum Gallias tentare auderent, Eumius quidam, ſiue Nummolus dux fortiſſimus accerſitus à Rege Guntheramno, cum Burgundionibus eos conſecutus eſt, & per diuortia ſiluarum, vbi tanquam feræ deliteſcebant, venabulis adortus, miſerrima clade confecit, prædamque opimam ad regem miſit. ita nemoroſus locus noſtris in muſicum odèum ceſſit, aduerſarijs in lugubrem ſcænam.

PERSECVTIO ATTILAE HVNNORVM REGIS.

An Chriſti circiter 452. HVnni, Scythicum genus hominum, ſedes initio habuere Riphæis montibus propinquas; inde latius euagati in regiones varias prorupere. gēs dira, humanique cruoris ſitiens: in prælijs aut vincere aſſueta, aut in veſtigio mori. his Attila vt regia poteſtate, ita naturæ immanitate ſuperior imperabat; ad vaſtationem vrbium, ad depopulationem regnorum, ad Orbis terræ exitium natus. ſubiecerat ſibi Gipedarum, & Gothorum Reges: militabant illi ferociſſimæ gentes, Marcomanni, Suevi, Quadi, Heruli, Turcilingi, ſiue Rugi, cum ſuis quique regulis ac dynaſtis, præter innumerabiles alios, præſertim qui apud Septentriones degebant: numeroſiſſimo igitur pollens exercitu, inſtar fulminis aut torrentis obuia quæque deijcere, omnia ſacra profanaquè promiſcuè peruertere, ædificia cum inquilinis diriſſima clade vaſtare. quinetiam nouo, & horribili cognomento, non modò lorarium ſe appellauit, ſed lorum: Dei flagrū ſe dixit flagitioſiſſimus parricida; nec tam maſtigophorus, quàm homo maſtigeus: ſcilicet regium ſceptrum lictoriā mutauit in virgam, infulas capitis in compedes miſerorum. ferendus fuiſſet ſi tantùm in facinoroſos, ac reos, nō etiam in bonos, ac Religionis primates ferrum impiè diſtrinxiſſet. immiſſo exercitu diſturbabat aras, demoliebatur Cœlitum templa; obſequio numinis addictos, ac ſacrorum Antiſtites crudeliter obtruncabat. in primis Nemorium inter hierodulos præcipuum, eximia ſanctitate virum vnà cum ſocijs crudeliter neci tradidit, quorum memoria faſtis conſignata, & immortalitati conſecrata inter Indigetes laureatos eſt ritè repoſita. Hanc verò tam tetram immanemque belluam Leo, qui tum Romæ hierarcham agebat, edomuit, atque peruicit: quippe ad Vrbis direptionem cum exercitu aduentanti, incredibili magnitudine animi occurrit, armatus non vnguium feritate, ſed oris maieſtate; non ceruice iubata horridus, ſed pontificio decorus amictu; non aſpero rugitu, ſed blando ſermone. nihil illum circumfuſæ armatorum copiæ, nihil barbararum gentium truculenti vultus, nihil denique Tyranni os illud immane, ac ſagittæ Scythico

thico arcu, quem geſtabat, intentæ mouerunt, certè ipſe habitus, ac lineamenta corporis Attilæ eiuſmodi fuiſſe dicuntur; vt vel nequitiam, vel ſæuitiam indicarent. minus procerus ſtatura fuit, ſed eminebat è fronte animi elatio: patenti, latoque pectore, & capite grandiore, videlicet ad praua conſilia, & machinamenta ſatis capaci; minutis oculis, ſed acribus, & cruentis, quibus maximos populos notabat ad cædem, eos huc illuc toruè circumferens; ſimo naſo, ſed ad odorandam prædam ſagaciſſimus; rarus barba, ſed fœdus hiſpida; teter color vt Scythæ, & qui intuentes metu decolores faceret. inceſſu ſuperbus; extabatq; in ipſo corporis motu temerè exultans audacia. moribus haud diſſimilis Achilli, qui dicitur, Impiger, iracundus, inexorabilis, acer. Atqui hic Leonis aſpectu perculſus feritatem omnem ſtupentibus barbaris actutùm exuit. minus eſt quod olim Hieroſolyma vidit, Alexandrum ſummi Sacerdotis ore permotum vrbi pepercìſſe: aliud quippe eſt Macedonem Regem ad humanitatem propenſum, & ſummi philoſophi diſciplina excultum id agere, aliud barbarum Scythiæ tyrãnum. operæ pretium autem eſt inſignem eius in hoc genere arrogantiam noſſe: nam cum depictos vidiſſet Romanorum Imperatores, aureis ſolijs inſidentes; Scythas verò, hoc eſt genus ſuum, captiuorum more ad eorum pedes abiectos, ac iacentes, opprobrium vltus eſt hoc ludibrio: ſe pingi iuſſit ex aureo throno iura dantem; Romanorum autem Imperatores, ac Cæſares ſaccos humeris baiulantes onuſtos auro, quod aurum ad ipſius Attilæ pedes proni abijcerent. quid igitur abmirabilius, quàm tam tumidi ſpiritus tyrannum penè ſe abijcere ad hierarchę Romani pedes? veneratus eſt accedentem, audiuit arguentem, paruit imperanti. tam facilis eſt vel exarmatæ virtuti triumphus de hoſte. Porrò quod Leoni accidit communi Religionis parenti, hoc etiam ſub idem fermè tempus, Trecenſis vrbis Antiſtiti ſanctiſſimo, cui Lupo nomen erat, diuerſo conſilio, ſed eodẽ euentu contigit. Imminebat Attila eius vrbis excidio, & iam ad mœnia cum exercitu propinquauerat. ille ſupplicatione indicta (hoc .n. genus armorũ præſentiſſimũ ratus, ac tutiſſimũ) infulatus occurrit; interrogat liberè, ecqua tandem mente ad vrbiũ excidia, ad immaniſſimas mortaliũ ſtrages properet? reſpondet ille diſtricto ſupercilio, ſe Dei flagrũ eſſe, ac vindicẽ ſcelerũ: tum Antiſtes;

Quan-

Quando,inquit,Dei flagrũ es,& eius nutũ exequeris,ingredere,patẽt portę,ſubijcimus terga verberibus:cęde,ſeca, dilania: nos ferientis manũ attendimus,nõ te flagrũ.hęſit Rex attonitus dicto;& vel emollitus,vel,vt perhibent, ſubita cæcitate pcuſſus,abſceſſit innoxius. vox inuitantis Antiſtitis omniũ bonorũ iudicio intra laudẽ fuit.vidit ea ætas mirũ, inauditũquè ſpectaculũ,Leonẽ,& Lupum,ambos amantiſſimos gregis, cuſtodesq;peruigiles: quorũ alter pdonẽ procul à grege dimiſit, alter intra gregẽ admittere nõ dubitauit:vterq;ſanè laudandus:hic,quia Dei iuſtitiæ ceſſit vltrici, ille quia eiuſdẽ clementiã adſciuit patronã.Iã de Attilæ morte,hoc tantũ conſtanti fama fertur, eum infeliciter obijſſe; de mortis genere minus cõſtat:ſiue,vt quidã narrãt,probroſè fœminea manu cõfoſſus à ſcorro,ꝙ deperibat,interierit;ſiue,vt alij,ſubita reiectione ſanguinis,intercluſo ſpiritu ſuffocatus:nẽpè is,qui tantum humani ſanguinis hauſerat , vt eum intra venas,ac viſcera continere non poſſet.eadem verò nocte apud Byzantium Marciano Imperatori Religionis amantiſſimo per quietem diuinitùs oſtenſus eſt Scythicus Attilæ arcus confractus , iaculis comminutis. Ita qui ſe Dei flagrum iactanter dixerat , Deo vindice diriſſimè vapulauit.

PERSECVTIO

TOTILAE GOTHORVM REGIS.

An. Christi circiter 545.

TOtilæ barbara, immaniſq;natura nõ potuit itẽ eſſe nõ impia.inſectatus eſt Chriſtianæ reipublicæ optimates; ſanctiſſimos viros, ac pſules aut affecit incõmodis,aut infecit opprobrijs. bacchabatur vbiq;eius furor ingenti cũ ſtrage mortaliũ;quamobrẽ Fulgẽtiũ in primis Vtricenſem præſulem ſibi aduerſantem, & reclamantem impenſè oderat: ad eius Vrbis prædam cum exercitu Totilas contento ſtudio properabat : curauit Antiſtes pro pietate erga ciues,barbarum Regem xenijs mitigandum ; ille,vt erat animo prorſus abalienato , hæc non modò contempſit , ſed Fulgentium comprehendi iubet , arctèque conſtringi:ſtatim lictores eum circumſiſtunt, ac nouo genere ſupplicij vexant: quaſi magicum virga circulum in puluere deſcribunt,atque deſignant , extra quem pedem ponere

nere nullo modo auderet: fiebat hoc ſub dio in maximo æſtu, ſub Sole flagrantiſſimo: æſtuabat ille inter anguſtias loci, totus ſudore perfuſus: illudebant ei barbari, obtrectabant: cum repente cœlum nubibus offundi, coruſcare fulgura, reboare tonitrua, iaci fulmina, omnia permiſceri, ac magna vis pluuiæ erumpere. exhorreſcere barbari, nec vbi ſe conderent, habere: interim Fulgentium intra circulum mirantur hilariter, ac placidè quieſcentem: nimirum totus ille orbis, quem circumſcripſerāt, ne gutta quidem madebat, atque in ſtationem tutiſſimam ceſſerat: attoniti ſatellites rem Totilæ narrant; hæſit ille prodigio, & Fulgentium venerari cœpit, pro quo natura, atque elementa pugnabant; ſed mox ad immaniora progreſſus. horrendum eſt, atque teterrimum crudelitatis genus, quod in vrbe Peruſio exercuit; vbi cum infinitam ſtragem edidiſſet, interrogatus à miniſtris, ecquid de eius Vrbis antiſtite, Herculanus is erat, ſumma religione, ac ſanctimonia præditus, agi iuberet? totus in rabiem verſus, iubet, illi ſuper Vrbis muros, vt omnibus perſpectum immane ſpectaculum eſſet, primùm frangi ceruices; deinde iam emortui cutem vſque ad talos incidi, vt inde caligæ confici poſſent; in quo viſus eſt Totilas ſuperare immanitate Caligulam; immò verò Procuſten, aut Scironem, monſtra illa celebrata carminibus. at verò pro Hercule, nobiliorem antegoniſtam ſubſtituit Religio Herculanū; neq; .n. ideo victus, quia cecidit, hoc enim ipſi veræ vitæ fuit initium: quod admirabili ſanè prodigio declaratum eſt: ſiquidem cum à nonnullis inſigni pietate viris Herculani corpus quadrageſimo poſt die è terra eſſet erutum, non modò incorruptum ſine tabe eſt inuentum, ſed prorſus integrum: caput abſciſſum reliquo corpori ita coaluerat, vt ne veſtigium quidem vulneris appareret; & cum totum oculis colluſtraretur, quod cruentum fuerat humatum, & exutum cute; nulla omnino nota inciſionis ſe obtulit; perinde ac ferri acies ipſum non attigiſſet: ſpiranti ſimilis videbatur. nemo non vidit, quanta is fuiſſet integritate vitæ, cui poſt illam lanienam corpus integrum perſtitiſſet. ſed vt Herculani perſpecta ſanctitas eſt, ita Totilæ feritas, vt cum maximè. ille reſumpſit propriam formam, hic proprios mores. ergo alterum aggreditur paricidium: Populoniam vrbem ad cædem, & vaſtitatem vocat. eius antiſtes Cerbonius ciuium

cala-

calamitatē, vt par erat, miſeratus, nonnullorū, quos poterat, vitam tueri ſtatuit, immemor ſuæ: clàm intra latebras occludit, quos Gothico ſubtrahat ferro: cognita res eſt, ac Totilæ nunciata: efferatus eſt, ac Cerbonium obijci feris iubet in amphitheatri ſpectaculo. conſedit ipſe ſtipatus exercitu: producitur in medium Antiſtes: immaniſſimus vrſus exquiritur, qui dum illius membra crudeliter carperet, barbari regis animū ſatiaret. extemplò bellua erumpit è cauea, Gerbonium petit; cum ſubitò ſuæ feritatis oblita deflectere ceruicem, ſubmittere caput, lambere Antiſtitis pedes: mirum datum eſt ſpectaculum, vbi ferina corda viſa ſunt hominum, humana ferarum. potuit vt ferus homo ab vrſo diſcere humanitatem; didicit certè tantiſper, ſed mox dedidicit, atque exuit: Hiſpalenſem præſulem, virum omni genere virtutis eximium, Laurianum nomine, acerbiſſimé necandum curauit, quod ipſum crudelitatis argueret: Pannonius hic erat gente; à Totila quæſitus ad necem in Hiſpaniæ latebras ſe abdiderat; ſed cum virtutum præſtantia cum latere non ſiuiſſet, ab Hiſpalenſibus magno in honore habitus, & pontificijs ornatus eſt infulis; certior ea de re factus Totilas ad Theudem regem gentilem ſuum, & moribus ſimilem litteras dat, vti Lauriano necem inferat: ille diuino monitu fuga elapſus Romam ſe confert, vbi à Romano hierarcha honorificè exceptus, in Hiſpaniam rediturus, peruenit in Gallias: iam omne iter barbari inſidiantes obſederant, explorabant mira ſagacitate omnia, ac veſtigia ipſa tanquam venatici canes odorabantur; repertus igitur apud Maſſiliam Laurianus Ariano gladio perimitur. luerunt mox ambo pœnas, & Theudes, & Totilas in bello necati. non modò impiè, ſed ſtultè fecerunt, qui Laurianum, hoc eſt laureatum antiſtitē vincere ſe poſſe ſperarunt. porrò quid mirū, eos cū hoſtibus infeliciter pugnaſſe, cum laureā de medio ſuſtuliſſent? ac Totilas quidem tumentes tyrannico faſtu ceruices Narſetis ſecuribus frangendas dedit; qui dum Rubiconem fluuium ab hoſtibus cuſtoditum, occiſo Gothorum duce, traijcit, illum cum ingenti exercitu occurrentem adoritur, collatis ſignis turpiter in fugam vertit, vniuerſoque exercitu trucidato, Totilam ipſum conficit ferro: huc omnis illa execrabilis feritas recidit, vt qui neminem virorum, vel fortiſſimū timeret, à Narſete Eunucho, hoc eſt à ſemiuiro necaretur.

PER-

Digitized by Google

PERSECVTIO.

IVSTINIANI SENIORIS IMPER.

HAeret calamus in Iuſtiniano; ſcilicet in ius vocatur iuris auctor, & reus iniuriarum in veram Religionem accerſitur conditor legum: variè loquitur fama, vt eſt ore multiplex. quoquo modo ſe res habeat, diſſimulari certè non poſſunt querelæ, quæ à nonnullis Sapientum, ac piorum aduerſus ipſum deferuntur. Iuſtinianum, inquiunt, ob multa vtiliter, & præclarè acta laude dignum, illaudabilem tandem, ac probroſum fecit audacia. mirum dictu: non modò hic litteris, præſertim diuinis nulla ex parte fuiſſe fertur imbutus, ſed quia prima ipſa diſcendi elementa non nouerat, analphabetus eſt appellatus; nam in iure ſcribendo vſus dicitur opera Trebonii, nomomathæ præclariſſimi; auſus eſt tamen ipſe illiteratus de veræ Religionis controuerſijs ferre ſententiam; & qui humana iura, legeſque rectè digeſſit, contra ius, faſque diuinũ impiè ſe geſſit. fuiſſet Chriſtianę reipublicę æquiſſimus Imperator, niſi fuiſſet Sacrorum iniquiſſimus iudex: in ea quippe hæreſi fuit, quæ Incorruptibilium dicta eſt, cum nihil fuerit illa corruptius. putabant, qui ex ea diſciplina erant, noſtræ ſalutis Aſſertorem eandem habuiſſe conditionem corporis, dum viueret, quam habuit poſtea quàm reuixit; omnis fuiſſe affectionis prorſus expertem, neque in ipſum cadere potuiſſe irã quantumuis iuſtam, & ſponte ſuſceptam, aut dolorem vllum; quem tamen & doluiſſe legimus, & fleuiſſe, & minas improbis intentaſſe: moderator quidem erat huiuſmodi affectionum, quæ non niſi cum libitum ipſi eſſet, commouerentur. contra cum illi ſentirent, detrahebant potius de Dei filij ſingulari pietate in hominum genus, cum ea, quæ humana ſunt, ſuſcepiſſe negabant; neque enim noſtræ conditionis infirmitas ipſi ignominiam, ſed decus contulit. Iuſtinianus igitur cum in acta quoque Chalcedonenſis ſenatus iudicium ſuum interponere auſus eſſet, noſtrorum ſententię non acquieuit, improborum perfidiam ſecutus; ſi quos verò, prę ſertim Antiſtitum nactus

An. Chriſti circiter

Digitized by Google

eſſet diſſentientes, protinus eos è patriæ ſinu abſtractos faciebat extorres, quod etiam publico firmauit edicto. gemebant interea boni,vim lacrymarum profudebant;ſed inter horum lacrymas Vrbs ſubitò incendio conflagrauit; ſtatim enim atque è pontificia ſede deturbati optimates ſunt; excandeſcente ira numinis,magnam Vrbis partem flamma corripuit, atque vaſtauit. multa Iuſtinianus inconſulto Romano hierarcha molitus eſt; nec cogitauit non aliunde quàm ex Vaticana cortina petenda eſſe oracula;indignumque eſſe Auguſti nomine,qui Romanum tribunal,quo nihil auguſtius, aſpernaretur: arrogabat ſibi ille temerè iura ſacrorum; arbitrabatur omnia ſibi pro imperij poteſtate licere;denique eò prorupit audaciæ, vt ſacrorum principem Vigilium ſuis conſilijs repugnantem de medio tollere decreuerit;itaque cum antea multa minitatus eſſet,demum Sicario mandat, vt clam eum adoriatur cum telo;effugit ille prudenter, ac præuenit inſidias: ſubtraxit ſe neci,ſed exilium euadere minimè licuit. immane,& impium ſpectaculum fuit,quo Chriſtianæ reipublicæ moderator,& rector à lorarijs cæſus, ac funibus collo inſertis extractus ab Vrbe eſt, atque in alienas terras expulſus; & quamuis eum poſtea Narſetis ſtrenuiſſimi Ducis precibus Iuſtinianus reuocarit,tamen impunè non abijt,vel conſilium intentatæ necis, vel incommodum imperati exilij. multis certè ærumnis obnoxium imperium habuit: nam præterquam quod Artabanes vnà cum Arſace in ipſum conſpirarunt;excurſione Hunnorum latè ſunt Vrbes, agrique vaſtati; ac penè in ipſum Auguſtale irrupiſſent,niſi auro penſo, & annui tributi promiſſo ſe continuiſſent: cum Iuſtinianus interea vectigal imperij, ac pecuniã belli robur in theatrales ludos, quibus impenſius delectabatur, impenderet: nam vt erat circa Religionem ingenio factioſus,ita deditus erat factionibus aurigarum; quippe Circenſes maximè ludos celebrare ſolitus: in his quatuor erant factiones pro totidem anni temporibus:factio veneta dicta, quæ cærulea;praſina, qua viridis; alba etiam erat,& roſea. ac viridis quidem color vernum tempus referebat, æſtatem roſeus, hiemem venetus, albus autumnum. per ſingula verſicolore panno decertabatur: in his ſpectantium fauor, & aura popularis, gratia, ſtudium ad victoriam multum loci dabat: Circus omnis clamore, ac plauſibus perſonabat:quæ ſpectacula tanti

tanti fecerunt, vt non populus modò, ſed principes, ac Cęſares quoque hoc factionum ſtudio contenderent. his ineptijs Iuſtinianus penè inſanire viſus eſt: praſinæ maximè ſtuduit; venetam contra tam acerbè inſectabatur, vt victoribus praſinæ in ipſos hoſtiliter agendi ius dederit. imitatus eſt in hoc Cæſares duos, vtrumque impium, ac nefarium, Caligulam videlicet, & Neronem, qui praſinam adamarunt. Inter hæc igitur ludicra Iuſtinianus de Religione ſcilicet cauſas agitabat, de rebus pontificijs decernebat, iura ſacrorum dabat. dedit tandem pœnas non modò inertiæ, ſed audaciæ; nam dum ei, qui erat à libellis, nomina dictat eorum Antiſtitũ, qui ſibi prauę ſentienti reclamabant, Anaſtaſij in primis Antiocheni, vt è pontificia ſede deiecti alias ſibi quęrerent terras; ſubitò morbo correptus interijt: ita dum optimates mutare ſolum cogit, vitam commutauit ipſe cum morte. Nec plura contrà Iuſtinianum: ægrè enim adducor, vt legum conditor habeatur exlex, & conſultricis Sapientiæ auctor arguatur inſcitiæ: neque Nemeſin illam, quam ferunt iuſtitiæ præſidem, & vltricem iniuriæ, quodammodo irritare fas eſt, quod acerrimum ipſius propugnatorem, æquitatis patronum iniquè faciam & impium, & indoctum. an ille dum elementa fontibus interdicebat, elementorum, quibus ſententiam ſubſcriberet, eſſet ignarus? an verò orbi terrarum potuiſſet eſſe tam frugifer, ſi literas exarare, ac veluti ſulcos facere minimè noſſet? cum eadem fuiſſe dicatur inuentrix & frugum; & legum? ſed quod præcipuum eſt, cum Solon, qui Athenienſibus, hoc eſt vni populo leges tulit, vnus ex ſeptem Sapientibus habitus ſit: hic, qui vniuerſis populis, ac nationibus dedit, vnus è multis inſipientibus habeatur? quin potius de hominum genere optimè merito, iuriſperitorum parenti, vitiorum expulſori vtramque maculam & imperitiæ, & impietatis grati abſtergeamus.

PERSECVTIO.

THEODORAE AVGVSTAE.

THeodora quoque Auguſta, altera poſt Iuſtinam furia *An. Chriſti circiter 563.*

Chriſtianam rempublicam perturbauit. hæc Iuſtinianum virum multa ſanctè, pièque conſtituentem, à rectis inſtitutis abalienatum odio inflammauit in noſtros. hanc quidam Megæram dixere, ſerpentinis nexibus implicatam, perfidiæ venena fundentem, ab Inferis excitatam; damna, exilia, cædes, optimatibus minitantem: adeò nihil eſt, quod non audeat muliebris inſania, cum ſe lictorijs faſcibus armauit. in ipſos ſacrorũ Antiſtites tantum ſibi ſumpſit audaciæ, vt eos exagitarit, vexarit, expulerit: Anthimum quendam nefarium hominem, & praua ſentientem omni patrocinio tegere, ac tueri cœpit. eum propter Eutychianam hæreſim, qua contra ſui nominis notionem, pulcherrimum Religionis florem conabatur infringere, ſummorum Pontificum edicta execrationibus, ac diris ritè deuouerant; ipſa exauguratum reſtituere in priſtinam ſedem omninò contendit; quapropter eiuſdem ſententiæ afflata eſt fulmine à hierarcha Vigilio: nihil hic Theodoræ minas, nihil Beliſarij ducis inſidias pertimuit; & quanquam ipſius Theodoræ opera ad illum dignitatis gradum penè per vim aſcenderat; tamen vbi conſedit ad gubernacula, tunc primùm verè vigilare cœpit, & rectè moderari omnia: nullis aduerſis terreri ventis, aut procellis; in Religionis cauſa omne abiecit collocati beneficij ſtudium: nec gratificari de ſe optimè meritæ voluit, quando ipſa de Chriſtiana republica malè mereri vellet. Neque verò vnius tantùm ſummi Pontificijs Vigilij decretis obſtitit Theodora, ſed Agapeti quoque acta reſcindere auſa eſt, eumque minacibus litteris perterrere: Siluerium autem ſanctiſſimum hierarcham è throno deijcere, in vltimas regiones expellere; vbi ille plurimis affectus incommodis exceſſit è vita. nihil illa ætas vidit indignius, quàm ad vnius mulierculæ nutum inexpiabile paricidium perpetrari: relegatus eſt Siluerius in Pontianam inſulam, ſiue in proximam, Palmariam nomine contra Circèum montem: accepit omen victoriæ vir præclariſſimus, vt triumphales palmas ex illa inſula reportaret, quò eum Theodora, quaſi Circèo quodam poculo in immanem belluam commutata compulerat: vſa eſt illa huius ſceleris adminiſtro Beliſario fortiſſimo Duce, qui tandem pœnitens facti, ac paricidium execratus, ſacram ædem ſuo ſumptu excitauit, in cuius fronte teſtatum eſſe voluit cum epigraphe, ſe expiandi criminis cauſa id egiſſe; orabatque

ſub-

ſubeuntes,vti veniam ipſi à numine expoſcerent. ſed vt apertè conſtaret,quanto ſe ſcelere obſtringat,qui in ſummum Parentem manus afferre audet, acerbiſſimas Beliſarius pependit pœnas; cum enim in coniurationis ſuſpicionem eſſet adductus,à Iuſtiniano non modò militari balteo diſcinctus,& omni honore ſpoliatus eſt; ſed effoſſi ſunt illi, & exculpti oculi, qui videlicet Chriſtianæ reipublicæ lumen Siluerium ſuſtuliſſet; eòque calamitatis, atque inopiæ redactus dicitur, vt ligneum porrigens vaſculum, ſtipem à plebe cum lacrymis peteret. Theodorę verò exitus omni ex parte infeliciſſimus fuit;neque enim labem, qua purpuram infecerat, fletu abſterſit,ſed in eadem ſemper eſt amentia,audaciaque verſata;cum igitur ad bonorum cladem tota eſſet intenta, ac propterea à Vigilio ſacro iaculo percuſſa, haud diù poſt furialem animã exhalauit.

PERSECVTIO

FREDEGVNDIS REGINAE SVESS.

An.Chriſti circiter

ALia quoque funeſta fax non ſine magno Chriſtianæ reipublicæ incommodo,præter Iuſtinam,& Theodoram Auguſtas, intentata eſt: *F*redegundis importunæ audaciæ fœmina Chilperico Sueſſinenſium regi coniuncta, multa immaniter,& impiè geſſit;ſed illud maximè, quod Sigebertum regem,viri ſui germanum, religione præſtantem per inſidias necarit.erat Sigebertus ſingulari pietate propenſus in bonos: Nicetam præſulem ſanctiſſimum à Clotario parente per vim eiectum reuocauerat; erat idem bellica laude præclarus; nuper cum Theodoberto, qui regnum affectauerat,ſtrenuè congreſſus victoriam reportauerat: onuſtus igitur opimis ſpolijs, triumphantis more in villam auſpicato nomine Victoriacum conceſſerat; nullum ratus pro Capitolio magis idoneum locum, quàm qui ipſum victorem poſſet oſtendere: excipitur ab exercitu magno cum plauſu; ac more gentis illius, ſuper clypeum imponitur,Rex acclamatur:aderant à Fredegunde collocati duo cum cultris, quos clam reconditos habebant, ve-

neno

neno infectos, & magicis execrationibus in Sigeberti necem deuotos. repente aulici in regem inſiliunt, eumque inter acclamationes, & plauſus cultris inuadunt, latera hinc inde confodiunt, configunt, cruentant, interimunt; clypeum, cuius vſus ad munimentum, ac tutelam eſt, in ferale pheretrum mutant; eo elatus in ſepulchrum eſt. non fuit, quin paricidium execraretur, quin caſum illum deploraret victoris Regis fœminea fraude interempti. Ex hoc ſcelere gradum Fridegundis ad alterum facit; præſidebat Rhotomagenſium ſacris Prætextatus antiſtes ſanctiſſimus, qui pontificia libertate Reginam multa nefariè, atque improbè audentem increpare non deſiſtebat: itaque ſæpe illũ Regina minis exagitatum à ſe repulerat, exilioque mulctarat: demum furiis acta Sicarium mittit, qui vitam eripiat: erat tum Prætextatus in templo; ad aram cum ſuis ritè operabatur infulatus: lictor vt erat ad immanitatem factus, ad audaciam expeditus, ac promptus, aram aſcendit, extrahit è balteo telum, orantem Antiſtitem tranſuerberat, atque configit. ille aſperſas ſuo cruore manus in cœlum attollens, numini grates agit, quod ſibi mori tam pręclarè liceat pro Religione deuoto: ſimul vaticinatur Fredegundis interitum: paulò poſt inter ſuorum lacrymas expirauit. omitto reliqua, neque enim hic finis facinorum; quippe eadem nouercali odio in priuignum Clodoueum concitata, cum detruſiſſet in carcerem, gladio feriri præcepit, fraude quoque conficta tanquam ſe ipſe obnoxium morti ſponte necaſſet: meruit cruenta tot cædibus Fredegundis, vt à Prætextato altera Iezabel diceretur: ex quo illud deduci poteſt, poſteaquam ipſius Prætextati indigniſſima cędes acceſſit, aliud ei nomen deberi, Iezabele teterius, ac truculentius. haud ſcio an magis idoneũ reperire poſſis, quàm ſi appelles Alecto, vnã ex Furijs.

PERSECVTIO.

CHOSROAE SENIORIS REGIS.

An. Chriſti circiter 544.

CHoſroæ Perſarum Regis in noſtros impetum non humana vis, ſed diuina compeſcuit, ac repreſſit. Sergiopolim

vrbem

vrbem obſederat ingentibus copijs. ſuppeditatæ ſunt ciuibus auxiliares non aliunde quàm è Sergij præclariſſimi Martyris tumulo. eò eum accurriſſent, orarentquè, vt Vrbem ipſius nomine inſignitam tueretur, repènte hoſti innumerabilis exercitus armis inſtructus diuinitùs ſe obiecit. ardebant militum oculi, minas ſpirabant, aſpectuque ipſo terrebant. ſenſit barbarus ſe cũ Cœlitibus fruſtra pugnare, aliòque arma conuertit: ita Sergij cineri ceſſit puluis campi; declaratumque eſt, quanta vis eſſet in Superis Vrbium patronis, atque apotropęis. Neque verò ſemel fracta diuinitus eſt audacia Choſroæ; ſed iterum cum Edeſſam oppugnaret. audierat in ea Vrbe ſeruari noſtri Liberatoris effigiem non hominis manu factã; quippe ferunt, ad Abagarum Regem percupidum eius videndi, linteo vultui admoto mirè impreſſam ab ipſo miſſam. erat autem hoc quaſi Palladium quoddam; perſuaſumque ciuibus quandiù illam apud ſe heberent, inſuperabiles hoſti eſſe: irridebat ſcilicet hæc Choſroes, comparatoque exercitu totis viribus in Edeſſam incumbit. circa mœnia baliſtas, arietes, turres, ac ceteras machinas bellicas magno artificio extruit. aduerſus has Edeſſeni artificioſos admouent ignes, ſed fruſtra; ita enim affabrè omnia extructa erant, vt ignem concipere non poſſent: quid tum illi? quò ſe verterẽt? nouũ, & inauditum conſilium ineunt. per hierophantas tutelarem illam imaginem è ſacratio extrahunt, aqua perluunt; ex aqua hoſtiles machinas ligneas aſpergunt. mirum dictu: quod pice, reſina, ſulphure ignito non effecerant, hoc aqua illa effecere: conceperunt enim machinæ ſtatim flammas, exarſit incendium. conatus eſt Choſroes effoſſis aquæ ductibus, eoque penè fluuijs immiſſis ignem obruere, ſed vehementius irritauit: tanquam enim oleum immiſiſſet, ita breui omnem molem illam trabalem depaſtus eſt ignis; itaque re infecta ſummo cum opprobrio deluſus abſceſſit. In maiore verò Armenia maiores hic Choſroes admouit machinas Chriſti cultoribus: vt eius Religionem abiurarent, omnibus vexabat incommodis, dirum in modum excruciabat; donec à Iuſtino Imperatore coercitus, & à Tiberio victus, mœrore confectus obijt. ferunt tamẽ prodigijs illis ingentibus, quæ commemorauimus, territum, & eruditum ad extremum reſipuiſſe, ac Perſicum ignem, quẽ impiè colebat, cum ſalutari aqua piè, ac ritè initiatum commutaſſe.

PER-

PERSECVTIO.

CHOSROAE IVNIORIS PERSARVM REGIS.

An Chriſti circiter

CHoſroen ſuperioris Choſroæ nepotem quod Religio infenſum habuerit,haud ſanè mirum, quippe qui parricidaci ſcelere Hormiſdam ſuſtulerat; cruentas manus parentis cæde noſtrorũ quoq; infecit ſanguine.non eſt omittendum facinus, vt illius impietas intelligi melius poſſit. pugnauerat cum Romanis Perſarum dux ab Hormiſda rege conſtitutus, Varanes nomine; & vt varij ſunt euentus belli, infeliciter geſta res eſt cum ingenti clade Perſarum; quamobrem Rex iratus & præfectura eum exuit, & mitit ad ipſum ignominiæ cauſa muliebrem veſtem,quam induat vt ignauus,& imbellis. Veranes, cum ad dolorem cladis acceptæ hic etiam acceſſiſſet,milites in Regem commouet,Hormiſdam de ſolio deturbat, oculos ei exculpit; Choſroen filium inſignibus regni ornat:hunc pater ſuſpicatus æmulum, & coniurationis auctorem,probris,& conuicijs onerat. enimuerò mirum in modum excanduit ira filius, & inaudita crudelitate parentem lictoribus circumſeptum virgis,ac fuſtibus vſque eò cædi iubet, donec ſpiritum exhalet.His igitur furijs concitatus impius parricida,regios illos faſces paterno ſanguine reſperſos exercecere cœpit in noſtros; multa crudeliter egit,illud maximè, quod Anaſtaſiũ ſanctiſſimũ aſcetã impiè,atq;acerbè morte ſuſtulerit:præuidit hic necem illuſtri ſanè,ac præclaro viſo;cum enim nihil tam auidè,atque ardenter optaret, quàm in cauſa Religionis mortem oppetere; per quietem viſus eſt ſibi, in montem inſigni celſitudine aſcendere, in cuius vertice conſedenti vir quidam præſtanti ore, atque habitu poculum aureum affabrè cælatum, ac gemmis ornatum porrigeret, plenum mero nè,an nectare? experrectus intellexit, viſum illud ad ſitim ſuam de nece ſibi exoptatiſſima pertinere: itaque grates agit numini,ſeque ad certamen accingit; mox in nonnullos Perſarum Magos præſtigijs intentos incidit; increpare ipſorum inſaniam, artem planè ſtygiam exagitare, omnibus

eam

eam execrationibus, ac diris deteſtari: irritauit ea res Magos, atque apprehenſum ad Marzabanæ tribunal rapiunt, reum dicunt violatæ, atque contemptæ Perſarum Religionis, & cultus; ilicet damnatur ad latomias, iuſſuſque immania ſaxorum pondera geſtare, ferreis onerari catenis: accepit inde Anaſtaſius omen ſoliditatis, atque conſtantiæ, vt eſſet ſaxis ipſis firmior, quæ geſtabat; deinde poſt vincula, poſt tetrum carcerem, poſt fuſtuarium acerbiſſimum, ad Choſroen regem mittitur: eminebat hic in throno mitratus, eumque purpuratorum corona cingebat: accuſatur Anaſtaſius vt hoſtis Deorum, ignis maximè, quem ſanctum, quem immortalem habebant: rurſus acerrimè cæditur, eius tibiæ lignis intermedijs arctiſſimè comprimuntur, quo ſupplicio nihil ea gens habet immanius: deinde ex altera manu ſuſpendunt, & grauiſſimi ponderis lapide appoſito, ex altero pede alligant, diuulſiſque membris diriſſimè, ac diù torquent; quæ omnia ille cum incredibili non modò conſtantia, ſed alacritate, ita pertulit, vt purpurati monerent Regem, ne cum inſuperabili antagoniſta certaret; ne pergeret de eius animi viribus pericula facere, quo victore regia maieſtas, ac dignitas probro eſſet; proinde eum de medio tollat, & ſi qui ſint eiuſdem conſilij ſocij: igitur Anaſtaſio caput abſcinditur. multi, hoc eſt ſeptuaginta numero, qui dudum Chriſtianæ Religionis cauſa conſtricti vinculis detinebantur, in profluentem deiecti: libenter hoc genus mortis amplexi ſunt, quod accommodatum maximè videretur ad ignẽ illum apud Perſas impiè cultum extinguendum. de Anaſtaſio verò triumphale extat elogium in Niceno conuentu pronunciatum, cuius effigie capitis obiecta Stygij hoſtes exterriti ex humanis corporibus, quæ obſederant, protinùs abibant. Iam quæ Choſroes hic in Hieroſolyma deuaſtanda egerit, horret animus commemorare: nihil illi religioſum fuit; nullum delubrum, quod non ſolo ęquatum; nulla ara, quæ non euerſa. cum autem nõ ignoraret, Iudæos in Chriſtianos inflammato odio ferri, venales ipſis tradit, omnemque dat poteſtatem explendæ crudelitatis: ſtatim illi in noſtrorum cæde bacchari cœperunt: narrant nonaginta millia impiè trucidata. illud autem omnem audaciam ſuperat, quod trophæum Liberatoris noſtri, ac vexillum nobile, Crucem, inquam, auſus eſt Choſroes, tãquam in triumpho ferre captiuam; ſed ſpolium triumphale permagno

ſtetit, cum & ipſe ſpoliatus ſit vita, & illud honorificè reſtitutum. Iam Choſroes cum Syriam deuaſtaſſet, cùm multis cladibus Romanum affeciſſet imperium, ita elatus eſt, ac tam audax effectus, vt oblatas ab Heraclio Auguſto cõditiones pacis aſpernaretur, atque reſpueret; & Crucem rurſus petitam denegaret, niſi Auguſtus ipſe vnà cum omnibus, qui ſubeſſent imperio, & Mithram, hoc eſt Solem colerent, & Neſtorianæ ſententiæ ſe ſubſcriberent: exulcerauit bonorum animos execrabile Regis dictum, & impia conditio; neque enim hoc erat de Neſtoris poculo, cuius os melle manare dixerunt, ſed de venenato Neſtorij cratere haurire; Solem autem colere quid erat, niſi menti noctem offundere? his, alijſque iniurijs affectus, atque exagitatus Heraclius comparato ingenti exercitu infeſtis armis Choſroen acerrimè inſequitur, arcet, atque in eas compellit anguſtias, vt fugam inire cogatur: in Seuleciam igitur Vrbem munitiſſimam ſe abdidit, ibi diro modo oppreſſus, minorem natu filium è Syria dilecta coniuge declarat hæredem. concitauit ea res Syroen maiorem natu filium: itaque incenſus, auxiliaribus Romanorum copijs ſeptus, atque munitus, ægrum parentem aggreditur; ferrum collo, manibus, pedibus inijcit, atque in carcerem à Choſroe ipſo exædificatum, quem ob horribilem ſqualorem, ac loci fœditatem, tenebrarum domum nominauit, intrudit; vbi neque ſplendor Imperij, neque lumen illius ignis, quem immortalem vocabant, neque Sol ipſe fons lucis, quem colebat, præſto fuit, vt aut tenebras expelleret, aut mortem effugeret: demum qui Hormiſdæ parricidio ſe inquinauerat, meritò in filij cruentas manus incidit: acerbiſſimo autem cruciatu confectus eſt, acubus videlicet toti corpori infixis, atque impreſſis. Ad hæc Heraclius Gazocoten vrbem opulentiſſimam capit: ea in vrbe præter cetera opima ſpolia, ac theſaurum Crœſi Lydorum regis effoſſum, repertum eſt ipſius Choſroæ ſimulacrum mira arte perfectum: conſidebat ipſe intra cryſtallinũ orbem ingentem, referente palatij tholo tanquam Iouem in cœlo regnantem, ac iura dantem. circumſiſtebant ipſum Sol, atque Luna: apparebat omnis aſtrorum ordo, ac ratio: circumuallabant ſceptrigeri Cœlites; machinæ portò paratæ erant, quæ ex eo loco guttas inſtar imbris emitterent, fragoremque tonitruis ſimilem referrent; eo faſtu elatus diuinitatem affectabat: at

cum

eum in illo cryſtallino orbe ſe finxit, cogitare debuit ſe vitream, vt veterum more loquar, habere fortunam.

PERSECVTIO

LEVIGILDI VVISIGOT. REGIS ARIANI.

ARiani, ne martium illud nomen auctoris fruſtra præſeferre viderentur, nunquam aduerſus Chriſtianam Rempublicam arma fabricari, ac tela cudere deſtiterunt: ſcilicet more Cyclopum altero carebant oculo, cum filium parenti Deo maieſtate parem, numine æqualem minimè viderent. nihil autem vetus mortalium hoſtis, ac vafer tàm accommodatum fieri poſſe putauit, quàm ſi Hiſpanam gentem, quam occupauerant Gothi, martialem, & bellicoſam, tanquam militari Arij diſciplina, ac prauis eius inſtitutis in veram Religionem armaret; nec aduertit nihil ea gente ad pietatem propenſius fore, nihil tam alienum à perfidia: vendicant ſibi hoc quaſi proprium Hiſpaniæ reges, vt ab omni hæreſum labe purgatum imperium habeant, ac nullum genus hoſtium ſit ipſis infenſius. quid enim ſibi volunt acres ad explorandum quæſitores, ſacrum tribunal, curia, tormenta, ardentes pyræ, cæteraque cum ſeuera, tum probroſa ſupplicia? quid illi perpetui bellorum ſumptus in Belgio, niſi vt vitæ libertas, prauęque doctrinæ licentia reprimatur, ac Religionis ſeruetur integritas? laborauit aliquando Ariana peſte Hiſpania ſub Leuigildo rege impio, & crudeli vim paſſa. acre ille in bonos bellum indixit, ſpoliauit aras, templa deiecit; Antiſtites plurimos fecit extorres; reditus, ac priuilegia ſacrorum abſtulit. Dux horum ſcelerum Goiſuintha fuit, audax fœmina, quæ poſt Athanagildi Regis connubium Leuigildo adhæſit, & ad Arij inſaniam vxorijs traxit illecebris; nec tamen inultam abire paſſus eſt Deus, nam vnum oculum nube alba contegens, lumen, quod mens non habebat, repulit à palpebris. erant Leuilgido ex alia vxore liberi duo, Hermenegildus, & Riccardus: illi Sigeberti Regis, huic Chilperici item Regis filiam coniugem deſtinauerat. egregia in Hermenegildi ſponſa Ingulde perſpecta virtus

An. Chriſti circiter 584

eſt,& in vera Religione conſtantia: nam cum ab Goiſuintha, iuxta Arij inſtituta, iterum initiari cogeretur, & ſacro ablui fonte, reſtitit ſemper; licet illa furore percita apprehenſam per comam in terram collideret, huc illucque diſtraheret, ac diù calcibus vulneratam, pugniſque contunderet; in piſcinam etiam immergeret, iuxta quod ſacrum lauacrum, quo ſemel primigeniam eluerat labem, repetere nollet: his præclaris auſpicijs fidei, atq; conſtantiæ nupta Inguldis Hermenegildo eſt. nihil autem illa habuit antiquius, quàm vt ſponſum à paternis, hoc eſt ab Arianis inſtitutis abſtraheret; atque ad noſtra traduceret: ille, vt erat natura minimè pernicaci, immò animo ad pietatem propenſo, commotus etiam Leandri Hiſpalenſis Antiſtitis ſingulari doctrina, & ſanctimonia præditi auctoritate, facile dat manus. Arianam hæreſim abiurat, ac diris omnibus exſecratur. iam crebeſcente fama res ad parentem delata eſt, quippe Hermenegildo filio aliam ditionis partem conceſſerat, vbi ſeorſum regnaret. datis igitur litteris, eum ad ſe accerſit; interponit etiam iuramentum, fore vt nihil in ipſum aſperius moliatur: obtemperat ille, conuenit parentem regem, excipitur benignè, ac regiè. multa primò de regni adminiſtratione interrogat; deinde de Religione quærit, verus nè rumor afflauerit de mutata? cum Hermenegildus annueret, ac rectè facti rationes proferret; agitur initio paternis blandimentis, ac monitis; quæ vbi nihil apud illum virium habere comperit, enimuerò acribus exagitare verbis, terrere minis, vt omnino ab incœpto deſiſtat. cū eum nihilominus in ſuſcepto conſilio firmum eſſet expertus, inſigni periurio contra filium, cum fides vel in hoſte ſeruanda ſit, ſpoliatum rebus omnibus exuit, etiam regno: perſtat tamen ille inmotus in ſententia. itaque in arctam cuſtodiam includit; catenis collum onerat; ac manus illas aureo ſceptro aſſuetas comprimit ferro. dies iam agebatur anaſtaſeos noſtri Vindicis, quo die diuina dape refici ritè iubemur. mittit pater Arianum Antiſtitem, qui eam faciat, ac filio tradat. abominatus eſt ille pſeudomyſtæ impium os, & ſacrilegas manus; & quamuis conſtrictus vinculis, qua potuit vocis libertate, ipſum ab ſe reiecit. re cognita Leuigildus infremere, in rabiem agi; denique naturam paternam exuit, induit ferinam: quanquam feræ quantumuis immanes diligunt fœtus ſuos. lictori mandat pater, vt

filio

filio ceruices frangat: ſcilicet cum fregiſſet antea iuriſiurandi
fidem. perculit ea vox omnium animos, etiam barbarorum.
vigilabat intempeſta nocte Hermenegildus, & ſacra carmina
concinebat; cum lictor irrumpit, paternum denunciat impe-
rium. nihil illo nuncio iucundius accepit. euulſum eſt à ceruici-
cibus caput; nunquam pulchrius fulſit purpura, quàm cum im-
buta cruore ſacro facta eſt dibapha. narrat Gregorius præ-
clara, quæ ipſius necem ſunt conſecuta prodigia: nocturno
quippe tempore ſupra carnificinæ locum accenſæ diuinitùs
viſæ ſunt faces, quibus cœlũ ipſum illi quodammodo parenta-
ret. ad hæc circa cruentum corpus auditi Cœleſtes ſymphonia-
ci, ac phonaſci, qui non tàm funebres nænias, & epicedia, quã
epinicia concinuerunt. commotus dicitur tandem nece filij
pater; ſed mox recrudeſcere furor cœpit, & quidem acerbius:
quippe animaduertit, hiſce prodigijs Arianam infringi perfi-
diam. itaque ſæuire acrius perrexit in noſtros: Antiſtites, qui
contra ſentirent; è pontificio throno deturbat, Leandrum
inprimis Hiſpalenſem, & Fulgentium fratres; Mauſonam quo-
que Emeritenſem præſulem, & Lucianum Carthaginenſem,
& Ioannem Gerundenſem, Seuerum denique Malecitanum.
ſed nihil eſt cuiquam de conſtantia & firmitate detractum;
immò ex his nonnulli, vt Leander, & Seuerus, in illo exilio na-
cti pluſculum otij, eruditiſſimos conſcripſerunt libros, ac ſtyli
acumine Arianam impietatem acerrimè confoderunt. poſt-
hęc Leuigildus cum Sueuos debellaſſet, & eorum Regẽ exau-
guraſſet, rerum potitus, omni ope contendit, vt ab Ario ſta-
rent. denique moriturus hæreditarium non modò regnum,
ſed perfidiæ crimen alteri filio Riccharedo reliquit. at ille Le-
andri monitis, diſciplinaque probè inſtructus, ſimilior eſſe
ſanctiſſimo fratri, q̃ impio patri maluit. ille qdẽ amplificandæ
ditioni, hic religioni ſtuduit; ille cupidus bellicæ laudis, hic
tranquillitatis, & otij; ille auuctus militiæ ſpolijs, hic fidei tro-
phæo inclytus. delectatus pace, oſtendit quodammodo, quàm
impenſè odiſſet Arium: vt quoniam in eo nomen eſt Martis;
etiam propter hoc abhorreret à Marte. denique Ricchare-
dus vel hoc ſe maiorem Leuigildo parente fecit, quòd Dei fi-
lium minorem parente Deo non fecit.

PER-

PERSECVTIO

BRANCHILIDIS FRANCORVM REGINAE.

An. Chriſti circiter 612

BRanchilidis quoque impiæ fœminæ in optimates furor exarſit immanis. auia hæc Theodorici fuit, cui Burgundiæ regnum hæreditarium obtigerat; tantum verò abeſt, vt illi ad pietatem dux eſſet, vt potius meretricijs implicatum amoribus libenter ferret, ac foueret; quod verebatur, ne ſi ille legitimam acciperet coniugem, ipſius auctoritas minueretur, nouæque Reginæ cedendum eſſet: quippè Thedoricus ad eius nutum, atquè imperium omnia geri facilè patiebatur, addictus totus vitæ licentiæ. eos igitur, qui regem ad ſaniorem mentem traducere conabantur, acerrimè inſequi; exilium ijs, mortemque minitari cœpit: tantam habet ambitio vim, vt vel in fœmineo, atque anili pectore flammas excitare poſſit hoſtiles. Columbanum in primis ſanctiſſimum virum iſta redarguentem regno exturbandum curat: neque enim candor illius, quem ipſo præferebat nomine, fœditatem tantam in regia purpura ferre poterat. cum extorris autem fieret, vaticinatus eſt, quod euentus probauit, breui Theodoricum de regno deiectum iri, ac totius Galliæ monarchiam ad Clotarium perventuram. regreſſus deindè ab exilio, iterum in inſani Regis, & improbæ auię odium incurrit. mittuntur ſatellites, qui captũ rurſus in exteras terras amandent; inuadunt, circumſiſtunt; ſed diuinitùs factum, vt ſubitò hebeſcerent oculi. mirum ſpectaculum: columbam accipitres coram habebant, nec attingebant. præda erat autè oculos, nec cernebatur. itaque inanes redeunt ab aucupio. Neque verò exilijs tantùm optimatium Branchilis contenta fuit, ſed in Antiſtitum vitam deſæuijt; Deſiderium quippè Viennenſem Præſulem de medio ſuſtulit lapidibus oppreſſum. Delphinum quoque Lundunenſem præſulem iugulari iuſſit. extincta ſunt duo Religionis lumina; immò potius accenſa ſplendidius: contra impijs parricidis ſempiternæ noctis horror incubuit. potitus eſt Deſiderius voto optatiſſimæ necis; Delphinus verò inter excitatæ tempeſtatis fluctus iucundiſſimè luſit.

PER-

PERSECVTIO.

THEODORICI REGIS, ET EBROINI.

Theodorico in Gallijs rege, impijſſimè in Religionis optimates ſæuitum eſt. Ebroinus regiæ aulæ præfectus excitauit incendium, cuius cupiditati rex ipſe indigniſſimè ſeruiebat. eius iuſſu, ſummo Chriſtianæ reipublicæ moderatore inconſulto, tyrannicus Præſulum conuentus eſt habitus, qui opponerentur ijs, à quibus Ebroini audacia caſtigata fuerat. itaque multi è pontificio throno deiecti, nonnulli acerbiſſimis affecti cruciatibus de medio ſublati: in Leodegarium maximè Auguſtoduni Antiſtitem, virum ſanctiſſimum tempeſtas incubuit. nec mora: miſſo exercitu Ebroinus Auguſtodunum obſidet, Vrbem circa mœnia vaſtare aggreditur: ſenſit ille in ſuum caput procellam detonare, quod pro veritatis defenſione libenter, ac ſponte deuouebat: itaque ſupplicationem, ac ſacram pompam indicit; hierodulis ritè præcinentibus, ipſe infulatus agmen claudit: ſic occurrit armatis. habet verò ea ſpecies tantum dignitatis, vt olim Alexander Macedo, quanquam à veri Dei cultu alienus, cum Hieroſolymam vaſtaturus intraret, ad hierarchæ pedes, qui cum huiuſmodi ſupplicum cœtu occurrerat, venerabundus acciderit, furoremque omnẽ, exercitu rei nouitate ꝑculſo, depoſuerit. at verò nũc quid actum? impium, ac ſacrilegum facinus. Leodegarium Antiſtitem ſatellites adoriuntur, manus afferunt, ſacram tiaram capiti detrahunt, pontificia chlamyde, ac ceteris inſignibus exuunt. tum iuſſu Theodorici regis, & Ebroini ad regiã pertrahitur vnà cum eius fratre Gairino, etiam pietate germano; ſteterunt ambo interriti; & qua opus erat libertate, de ſacrorum iure violato, deque alijs Religionis incommodis conqueſti ſunt; ſed nullus relictus erat monitis locus, tantùm exardeſcebat furor. ſtatim Gairinus lapidibus appetitur, opprimitur. Leodegarius dirioribus ſupplicijs addicitur; ac primò quidem nudis plantis per ſemitam quandam, acutis clauorum inſtar petris conſtratam, ambulare iuſſus; deinde ſæuiſſimis *An Chriſti circiter 685.*

uiſſimis cruciatibus adactus, vt in Deum, proh ſcelus, maledicta iaceret; quod cum ille aſperato ſupercilio auerſatus eſſet, exciditur lingua, inciduntur labia: ſed diuinitùs factum, vt vel elinguis de hoſte victor pęana caneret auctori Deo, & ſceleri poenas meritas comminaretur. poſt hæc traditur in cuſtodiam Chrodoberto cuidam, cui illuſtri prodigio tanti viri ſanctitas cognoſcendam ſe exhibuit: ingentem enim lucem delabi de cœlo vidit, quæ Leodegarij caput in orbem ducta circumdedit, & coronæ inſtar ambijt. interim mittuntur ab aula luctores, qui necem inferant, quatuor. ex ijs tres, vbi in Antiſtitis conſpectum venerunt, oris dignitate deterriti, ad eius ſe pedes prouoluunt, veniam expoſcunt audaciæ. quartus, qui impudentia, & immanitate ceteris præcellebat, irrumpit, ferrumque diſtrictum procumbentis ad preces ceruicibus imprimit, & caput abſcindit. ferunt, corpus ſeſe poſt necẽ protinùs erexiſſe, & horæ circiter ſpatio ſubſtitiſſe, tanquam conſtantiæ ſimulacrum: id verò conſpicatus percuſſor, non modò tàm admirabili prodigio commotus non eſt, ſed qua erat inaudita crudelitate, & impietate, appulſo pede, & impacto calce eum trudere conatus eſt, atque humi affligere: at nõ eſt paſſus Deus, tantum ſcelus abire impunè. ilicet à malo dæmone carnifex arripitur, ac diris modis excruciatur; demùm mente motus in ignem ſe præcipitem agit: ita impijſſimus lictor Stygio lictori, cuius ſuaſu facinus fuerat aggreſſus, pœnas dedit audaciæ. ceteri quoque aduerſarij infelicem ſortiti ſunt exitum vitę.

PERSECVTIO.

CONSTANTIS IMP. MONOTHELITAE.

An. Chriſti circiter 642.

HEraclius quanquam in ceteris laudabilis Imperator, hæreditariam tamen Monothelitarum inſaniam tranſmiſit in Conſtantem nepotem. ſed vt vitia incrementum capere ſolent ipſa ætate, peior auo nepos fuit. acerrimus prauorum patronus, ſæuiſſimus bonorum carnifex. non longè abibo: à domeſtico ſcelere exordiri libet. infenſus hic cum eſſet

ſet

ſet Theodoſio germano fratri, primùm omni magiſtratu, & aulæ dignitate priuat, deinde detonſum ſacris miniſtrare cogit; demum initiatum crudeliter obtruncat. exegit fuſus ſanguis innocentis fratris, non minus atque olim in Mundi primordio, à numine vindictam. poſt necem offerebat ſe ſubinde dormienti Conſtanti Theodoſius pallido, & exangui vultu, ſed acri, & minaci, cum hierodoli amictu, quo ſacris ritè, dum viueret, operabatur: poculum manu geſtabat continens noſtri Vindicis ſanguinem, quod poculum aliquando ipſi ad aram propinare ſolitus: obtrudebat autē illud, obtendebatque ſacrilegi fratris ori, identidem inſultans his verbis: Bibe frater. videlicet indicabat diuinum ſanguinem ab ipſo repetiturum, pœnas de ſuo, quem, vt crudelitatis ſitim expleret, è venis extraxerat. expauit hoc viſu Conſtans, ac tanquam fulgure afflatus, ac ſideratus obſtupuit. æſtuabat animo, angebatur: occurrebat id ſpectrum ſingulis ferè noctibus, eademque funeſta voce quaſi telo feriebat, exagitabat; nullam quietis partem capere ſinebat, conſcientiæ ſtimulis exulcerabat, tanquam in exeſo Tytij iecinore aſſiduo vngue ſæuiret. exiſtimauit autem ei malo ſe poſſe mederi oberrando, vagando. igitur Byzantio, regiaque relictis, in Siciliam ſecedere ſtatuit. tolerabilius duxit apud igneum Aetnæ craterem exulare, quàm cruento illo fratris cratere vexari. conſcendit nauim, cumque ſoluiſſet, retro conuerſus, ter Vrbem, quàm execrabili ſcelere infecerat, conſpuiſſe dicitur. putauit loci commutatione ſe tutum, ac metu liberum; ſed fugientem conſequitur funeſta fratris vmbra nè, an potius Theodoſius ipſe, quem ex præcipua parte mors non extinxerat? rurſus ſe offert eodem habitu, percellit impium, ac fodit eodem iaculo vocis, vt de cruento poculo hauriat; vrget vt crudelitatem exſatiet. his feralibus laruis exterreri, his furijs exagitari, hanc animi lanienam pati meruit immanis fratricida. quid cum parricidio ſe obſtrinxit? cū ferrum adegit in materna viſcera, hoc eſt Religionis veræ? venio igitur ad noſtrorum cædes. libellum dederant Monothelitæ, quem Typum inſcripſerant, nihil tam indignum typis: multa in eo continebantur impiè, ac nefariè dicta, inprimis illud de vna in noſtro Sotere voluntate, atque operatione, quod ſeminarium quoddam fuit multarum aliarum hęreſum. oppoſuit ſe acerrimè inter ceteros Maximus, qui tanti nomi-

nis menſuram, cùm virtute, tùm doctrina implebat, religioſæ palæſtræ præfectus, & aſcetarum parens. aduerſarij cum Conſtantem à ſe facere non ignorarent, inſidiari eius vitæ cœperunt. capitur igitur, ac diriſſimè verberatur. non ætas ingraueſcens, non ſquallidum corpus vel labore, vel ſenio commouit eorum quemquam; cumque ille non deſiſteret veram Religionem tueri, falſam damnare; linguam præcidunt, linguã, inquam, illam theologicam, ſic enim ſapientes illam appellabant, à faucibus vſque, & à continua epiglottide immaniter euellunt. ſed mirum dictu; effluebat vnà cum ſanguine generoſa vox, ac nullo inſtrumento adiuta edebatur, vt cum maximè ſonora. ante illum reliquit vita quàm ſermo. felix diuinitatis præco, cui cum eſſet lingua pro tuba, etiam cum hæc ablata eſt, milites inflammabat ad pugnam. ferunt quoque ſupra eius tumulum faces viſas eſſe præclaras: ſiue illæ ardens Religionis ſtudium ſignificarint; ſiue ad iuſta ſoluenda de cœlo prælatæ ſint; ſiue denique ſplendorem eius doctrinæ indicarint, qua Orientem, & Occidentem illuſtrauit, editis pluribus, & eruditiſſimis libris. confodit ſtylo Arium, Neſtorium, Sabellium, Eutychetem, inter cetera de ſilentio ſcripſit, videlicet qui etiam exciſa lingua loqui non deſtitit, quamobrem ſilendus ipſe non fuit, quamuis ſilentium aduerſarijs indixerit. Ad hæc Anaſtaſij duo ex ipſius Maximi diſciplina ijſdem ferè cruciatibus vexati, & immaniſſimè necati ſunt. ſed nihil indignius quàm quod communem Orbis terræ parentem, Martinum Romanum hierarcham extinguere auſus eſt. Paulus quidam ſeditioſus homo, ac prauæ doctrinæ magiſter Byzantinam ſedem occupauerat: in eum Martinus ſententiæ fulmen intenderat. inſinuauerat ille ſe in Conſtantis familiaritatem, qua fretus omne ſibi ius, & regium, & pontificium arrogauerat. bonorum proſcriptiones, Antiſtitum exilia, carceres eius iuſſu promulgabantur. noua edicta de Religione proponebat; ſacros magiſtratus cui vellet, aut donabat, aut auferebat. hoc ſcelerum architecto Conſtans vtebatur; & quia impijs conſilijs quaſi murus inexpugnabilis opponebatur Martinus, hunc euertere eſt aggreſſus. Conſtantem in ipſum implacabili odio incendit; ſuadetque, vti eundem de medio tollat. mittit hic in Italiam Olympium exarchum, qui vel captum ad ſe perducat, vel interimat. operabatur Martinus ſacris ad aram,

que

quę dicitur Ad pręſepe irrumpit ille, apud ipſam noſtri Liberatoris cunas vitam ferro conatur adimere. ſed qui cæcus amentia ferebatur, repente videndi vſum amiſit. nihil tamen commotus eſt tanti prodigij nuncio Conſtans; ſed Theodoro Calliopæ mandat, vti ex Vrbe extorrem faciat, in Cherſoneſum ableget; ibi Martinus multis confectus incommodis interijt. verùm enimverò communem bonorum parentis occaſum non modò barbari vlti ſunt, varijs in Conſtantem bellis excitatis, ac multis cladibus inflictis; ſed Natura ipſa criminis indignitate commota, horrificis ſignis quodammodo excanduit. & Conſtans quidem Imperator pœnas luit etiam à domeſticis, qui coniuratione inita ipſius vitæ inſidiari cœperunt. fortè in balneo clàm ſe lauabat; ingreſſus qui calentem afferebat aquam, ſiue pecunia ſollicitatus, ſiue ipſe quoquè odio ſuccenſus, ſitulam in eius caput inpingit; ac cerebrum, quod erat praui conſilij ſedes, effractum exhaurit. ita non tam aqua, quā ſui cruoris balneo lotus, aut potius demerſus eſt. nec tamen inexpiabiles ſcelerum maculas eluere aqua illa potuit; ſed igni traditur ſempiterno.

PERSECVTIO.

IVSTINIANI *IVNIORIS* IMPER.

IVſtiniani quoque alterius audaciam quis non deteſtetur? ea certè patrauit, quæ ipſum à uera Religione deſciuiſſe oſtenderent. aduerſus Romanos in primis hierarchas debacchatus eſt. Cononis edictis minimè paruit; Sergium verò infeſtis inſectatus eſt armis. adminiſtrum ſuæ impietatis miſerat, quem protoſpatarium vocabant, cum armata cohorte prætoria, qui Sergium ipſum caperet, atque ad ſe Byzantium vſque deferret; quod adeo indignum bonis eſt viſum, vt venienti ſe acriter opponerent, ac fugam eum inire coegerint. ſimultatis cauſa fuit, quòd coactum ab Imperatore Præſulum cœtum, nec pontificia auctoritate fultum minimè probaſſet, ac decretis veræ Religioni parum conſentaneis negaret aſſenſum: quamobrem vulgò ea ſynodus rectè appellata eſt Er- *An Chriſti circiter 690.*

 ratica;

ratica. ſentiebat Sergius inſidias ſibi parari, ſed nulla vis ab interrito extorquere ſuffragiũ potuit. deinceps Iuſtiniano omnia acciderunt aduerſa; debilitatę Imperij vires; Armenia ſe ſubduxit; quibus malis non modò non reſipuit, ſed acerbior factus, in proprios ciues deſæuire molitus eſt. conſtituerat impetu repentè in optimates facto, omnes internecione delere, initiò ab initiatis, ac Religionis Ducibus ducto. conſilio detecto; & quòd ab ipſo ſacra contemni, ac violari viderent, communis hoſtis eſt habitus. eduxerat nuper è cuſtodia Leontium quendam Orientis præfectum, vt ei totius Græciæ regimen committeret: is occaſionem nactus arripiendi Imperij afflante populi ſtudio, in Iuſtinianum manus affert; exutoquè purpura, ceteriſque inſignibus, per ſummam ignominiam nares ferro pręcidit, & in Cherſoneſũ vſque exulẽ ablegat. manſit poſtea nota dedecoris, non tantùm in facie, ſed in ſermone hominum, nec deleri potuit; quippe vulgo ῥινότμιτοι, à truncis naribus eſt appellatus: meruit hoc Religionis hoſtis, vt à ſe ipſo ignominiæ titulum ſumeret, contra quàm ceteri Imperatores, à deuictis populis, Numidici, Getici, Aſiatici honorificè dicti. hoc ille ex ſæuitia in bonos, & ex contemptu Religionis eſt aſſecutus, vt ab omnibus contemneretur, ac fieret ex efferatò rhinocerote rhinotmitos,

PERSECVTIO.

PHILIPPICI IMP. MONOTHELITAE.

An. Chriſti circiter 711.

PHilippicus Bardanes in imperij culmen euectus, odium quod priuatus in veram Religionem conceperat, ac parturiebat, ſtatim peperit. adherebat hic Monothelitis, duplicem in Liberatore noſtro voluntatem, operationemque negantibus. coactus antea fuerat ſapientiſſimorum Antiſtitum Senatus, & conuentus habitus, quorum ſententijs impiè dictum execrationi deuotum fuerat. Philippicus cum Cyro ſibi aduerſanti ſacras infulas per vim eripuiſſet, eaſque Ioanni cuidam turbulento homini, ac nefario tradidiſſet; alterum cœtum ex colluuie improborum, ac ſeditioſorum cogit, quẽ

rectè

rectè ſentientibus opponit. ab his reſciſſũ eſt ſãctiſſimi Senatus decretũ. ſubſcribit Philippicus; immò ceteris quoq; ſuperiorum Antiſtitũ cõuentibus nullam vult adhiberi fidem. depicti erant hi præclaro opere in conſpicuo Byzantinæ vrbis loco, extabatque inſigne monimentum ad poſteritatis memoriam; eas picturas Imperator prorſus abradi, deleri, & aboleri iubet. tũ ad Conſtantinum Romanum hierarcham literas dat, quibus Monothelitarum partes ſequi ſe indicat. ille quam nomine præferebat, re oſtendit conſtantiam. litteras plenas impietatis auerſatur; negat eſſe appellandum Imperatorem, hoc eſt ducem, ac propugnatorem Chriſtianæ Reipublicæ eum, qui veritatem oppugnet. itaque vetat eius effigiem de more templis inferri, aut numiſmatis cuſam in pretio haberi. deinde vt Religionis opprobium reſarciat, Romæ in principe delubro conuentus illos Antiſtitum, quos Philippicus Byzantij aboleuerat, eximia arte depingi præcipit. luit mox Imperator ſatis idoneas audaciæ pœnas: nam cum opiparè, & lautè cœnaſſet, penè ebrium, ac temulentum cõiurati Proceres circumſiſtunt, ferro exſculpunt oculos, atque eruũt. tum ex auguſtali deiectum ſolio detrudunt. meruit is, qui hebeti mente vtramque in noſtro Vindice voluntatem negauerat, vt vtrumque oculum amitteret.

PERSECVTIO

LEONIS ISAVRICI IMP. ICONOMACHI.

Memoratos inuenimus apud veteres leones Africanos, Armenios, Nemeæos, nondum Leones audieramus Iſauricos. vnum ea regio protulit Leonem, ſed omnium ſæuiſſimum. primus hic ſacras imagines Cœlitũ, ac ſigna deijcere, comminuere aggreſſus eſt. hunc humili loco natum, ſed procero corpore, & lineamentis aptè formatis conſpicatus Hebræus quidam phyſiognomicus, magnarum rerum illi ſe fore ductorem dixit, ſi poſt felices euentus ſua poſtulata faceret. promiſſo deuinctum ad ſpem imperij excitat. is cum militiæ nomen dediſſet, eamque operam ſtrenuè nauaſſet, muneribus *An Chriſti circiter 716.*

orna-

ornatur; fit machærophorus Cæſaris. ac ne plura commemorem, fit Orientis præfectus. demum Theodoſio ſe ſponte abdicante imperio, Leo acclamatur Auguſtus. initiò quidem veræ Religionis apprimè ſtudioſum ſe oſtendit; nonnulla piè, ſanctèque conſtituit: cũ ecce Hebræus ille, qui matheſeos inter ſuos præſtantiſſimus habebatur, quique illi vaticinatus erat imperium, ipſum aggreditur; promiſſa in memoriam reuocat. (Me, inquit, auſpice, me duce hoc felicitatis iter ingreſſus es: ego velut humi iacentem excitaui, ad ardua quæque promoui, ad hunc gloriæ fontem digitum intendi. meminiſti nè, te pollicitum, ſi ad hoc culmen honoris aſcendiſſes, poſtulanti nihil denegaturum? nunc per iſtud à me prædictum diadema, quod geſtas, per iſtam trabeam auguſtalem, ceteraque inſignia, obteſtor, vti laruata iſta Chriſtianorum ſimulacra confringas, pictas tabulas vel eradi iubeas ferro, vel concremari flamma.) hæſit hic paululum Imperator. veritus primò eſt vel iram numinis, vel bonorum omnium clamores; ſed nimirum nimis dulce eſt nomen Imperij: hoc quaſi ebrius mareotico, inſanire cœpit Leo. ſtatim execrabile proponit edictum. enimuerò hic optimates rei indignitate commoti reclamare omnes, ac fremere. erat in Vrbe nobilis bibliotheca Conſtantini iuſſu extructa: continebat tricena, ac tria millia librorum. viſenda erat in primis Homeri Ilias, & Vlyſsèa in viſceribus exenterati draconis inſcripta litteris aureis. huius bibliothecæ cuſtodem duodecim conſtituti erant viri, non modò doctrina, ſed religione præſtantes, quorum conſilijs etiam reſpublica regebatur: hos primo loco Leo aggreditur, ac traducere in nefariam ſententiam conatur. cum illi rem execrandam, ac deteſtabilem vultu, oculis, dictis quoque auerſarentur, exardeſcens ira Leo in bibliothecam furiales faces intendi iubet, ac ſacrarium illud ſapientię concremari, truculentior planè illo dracone, cuius viſcera Homericis exarata carminibus ſunt incenſa. tanden in eundem ignem, ac rogum per ſummam impietatem ſanctiſſimos ipſos bibliothecarios conijcit. quis tum luctus bonorum? cum cernerent perire monumenta rerum geſtarum, antiquitatis exempla, annales populorum, inſignia laudum, ornamenta virtutis, trophæa doctorum, denique ipſam ſapientiæ regiam in cinerem conſediſſe; cuſtodes verò omni literaturæ genere præclariſſimos, ob Religio-

Digitized by Google

ligionis veræ tuendæ ſtudium, quòd impiæ ſe doctrinę ſubſcribere nollent, à Leone crudeliter interemptos. ferunt idcirco illos duodecim numero conſtitutos fuiſſe, vt imaginem quandam referrent totidem cœli ſignorum, per quę annuo curſu Sol pergit: vt ad ſimilitudinem cæleſtis illius periodi, ac principis planetarum inſtar, Sapientia per ipſorum ingenia iter quodammodo perageret ſuum. Poſt hæc Leo in ſacrorum inuadit Antiſtites: Germanum Patriarcham ſibi renitentem in carcerem primò detrudit, deinde in alienas proijcit terras. Hippatium Lydorum Pręſulem integerrimum immaniter necat. multos etiam ciuium, qui Cœlitum effigies ſanctè, ſtrenuèque tuebantur, ſęuiſſimè necatos, inhumatos proijci iubet in caueam ad ferarum paſtum. idem de Ioanne Damaſceno viro, & doctrina, & pietate pręſtante conſtituerat, ſed veritus optimatium tumultum, fraude id agere maluit. eum Agarenorum Regi de coniuratione ſuſpectum reddit litteris mendacibus, & ad ſimilitudinem notis expreſſis; itaque Regis iuſſu ei manus eſt amputata; ſed Dei matri, cui addictiſſimus erat, cum cruentum brachium ſupplex oſtentaret, ſtatim reſtituta diuinitùs illa eſt inſigni prodigio. Ad hæc Romanum pontificem Gregorium, à quo acribus monitis, & increpationibus ſe perſtringi ægrè ferebat, minis aggreditur, legatos malè accipit; in vincula cōijcit; aduerſus hierarchā ipſū exercitum cōſcribit, claſſem cōparat; Italiā petere iubet. ſed claſſis hæc in ipſo curſu, concitata repente procella, diffracta, & comminuta eſt. ita vlti ſunt Cœlites ſigna, & effigies ſuas vel eraſas, vel igni crematas. quanquam ſceleſtiſſimi Imperatoris edicto commota videtur parens ipſa rerum Natura, elementis excuſſis, atque comuulſis. nam cum ille ſacras omnes tabellas, ac ſigna flammæ tradi iuſſiſſet, æſtiuo tempore inter Theram, ac Teraſiam Cyclades Inſulas, primò vapor tanquam ex ignis camino, ita ex profundo maris ebullijt, qui paulatim denſior factus, ac latè diffuſus, totus igneus apparuit. poſtea verò petrinos pumices grandes, & cumulos quoſdam per minorem Aſiam vniuerſam, per Lesbon, & Abyron, & Macedoniæ littora tranſmiſit, tota maris ſuperficie ijs contecta. in medio autem exæſtuantis ignis noua repente Inſula ex terra, cinereque conflata ei Inſulæ, quæ Sacra dicitur, copulata eſt. tam horribili portento ſignificata Iconoclaſtarum hæreſis

eſt,

eſt; vt hac quaſi Furia imaginibus Cęlitum admouente faces, Erebus quoque ex imo fundo in ipſo gurgite igneos globos euomeret. præterea tellus tanquam ſuis conuulſa ſedibus funditùs concuſſa contremuit. totus Oriens timuit occaſum. complures Vrbes æquatæ ſunt ſolo. ſed & Byzantij delubra, cœnobia, ſacræque ædes corruerunt: & quæ erant in ea Vrbe, ſtatuæ Conſtantini, ac Theodoſij, ceterorũque Imperatorum, collapſæ ſunt, atque contritæ; quaſi ipſæ nullo modo conſiſtere poſſent, deturbatis, atque proſtratis Cœlitum ſignis. Neque verò imagines tantùm, ſed & analecta ipſorum Cœlitum, ſacroſque cineres, apud quos Stygij hoſtes contremiſcere ſoliti ſunt, impius Imperator inſectatus eſt; quamobrem non modò Iconomachus, ſed Hagiomachus eſt appellatus. nõ eſt autem omittendum, Leonem hũc Iſauricum antea Cononem dictum; atqui nihil præter nomen commune habuit cum antiquis Conombus: ſiue ille Conon intelligatur Atheniẽſis Dux, ſiue alter, qui libros ſeptem de Aſtrologia ſcripſit: nam primus Athenas ſapientiæ domicilium in priſtinam libertatem reſtituit; hic autem veræ ſapientiæ, hoc eſt Religioni bellum indixit. alter aſtrorum imagines, ac ſigna contemplatus eſt; hic Diuorum effigies, ac ſimulacra contriuit. denique Conon hic, ſiuè Leo Iſauricus cum concerpere, ac lacerare cœpit ſacras iconas, ſatis apertè oſtendit, ſe, vt eſt in adagio, ex vnque leonem.

PERSECVTIO

HAVMARI, GEZICI, EVELIDI, ET CET.

SARACENORVM REGVM.

An. Chriſti circiter 639. & 718.

NOn ſemel ab Agarenis in noſtros ſęuitum eſt, inſito quodam odio, ac per multas ætates corroborato. ingenti claſſe adornata, atque inſtructa Byzantium obſederant. ciues in tanto diſcrimine patronam Vrbis, magnam Dei matrem, cuius effigies pro Palladio erat, acceſſunt in vota. viſa eſt illa ſupra mœnia diſcurrere accincta Cęlitum copijs; quo aſpe-

ctu

ctu ita perterrefecit hoſtes, vt in fugam verterit. horribilis repentè tempeſtas pelago incubuit, claſſe huc illucque diſperſa. tum è cœlo, miro prodigio, ignea grando magno cum impetu præceps acta ita mare diuerberauit, vt exilirēt fluctus, & tanquam igne ſubiecto exæſtuarent, & ebullirent. naues pice liquefacta ſolutę ſunt. nautę, ac milites in Aegęo mari demerſi, pręter paucos, qui apud ſuos calamitatē acceptam nūciarent. ſatis apertè intellectum eſt, ab ipſis Dei matrem repetijſſe pœnas, à quibus, quod Byzantinis opem tuliſſet, contumelijs eſſet affecta. ſed vt ea gens peruicaci, ac pręfracto ingenio eſt, haudquaquā ex illa calamitate reſipuit. Haumarus ipſorum Princeps, qui poſt Lulciminum rerum habenas ſuſceperat, ſtatim impium promulgat edictum; vt quicumque Chriſtianam Religionem profiteantur, eam abiurent, propoſitis quà præmijs, quà ſupplicijs. cum illi acerbiſſima quæque ſe paſſuros dicerent, amens furore, omni crudelitatis genere in eos debacchatus eſt. itaque ingens internecio facta noſtrorum; quorum virtus, atque conſtantia admirationi fuit. auſus eſt etiam Haumarus hic litteras ad Leonē Imperatorem dare, quibus ei ſuadebat, vti Chriſtianam Religionem abiuraret; quo quid impudentius? hoc enim ſpectabat, vt Imperatore ad nefaria Saracenorum inſtituta traducto, orbem ipſum terrarum, quem Leo regebat, inficeret, ac veram Religionem prorſus extingueret. ſed hæc illum impiè agitantem mors occupauit.

Conſecutus eſt Gizicus, Haumaro impietate non impar, ſed qui nouo armorum genere Religioni bellum indixit. erat illi familiaritas cum Hebræo quodam impoſtore, atque venefico, qui ſe mathematicis eruditum apprimè iactabat. pollicitus eſt hic tyranno feliciſſimum imperij regimen, &, quod præcipuum ſolet eſſe Principum votum, maximè diuturnum; adiurauit ille, obſtrinxitque fidem ſuam. tum hic horoſcopo, ac ſiderum poſitu circa geneſim obſeruato, læta fronte pronunciat, Gizicum quadraginta ipſos annos Agarenis imperaturum, ac fecundiſſimum vitæ curſum cum affluentia bonorū omnium confecturum. ea diuinatione accepta inceſſit barbarus miris gaudijs. interrogat ecquid pro vaticinatione tam fauſta à ſe petat? tum ille, vt Hebræus, hoc eſt noſtrorum inſtitutorum infeſtiſſimus hoſtis, hoc vnum petit, vt ſimulacra

Cœlitum demoliri iubeat, effigie in primis Liberatoris noſtri, quem ea gens olim ferro confixerat, ferro abradi. ſcelus tam nefarium incredibilem noſtris dolorem inuſſit; idemque ferrum, quod Cœlitum imagines appetebat, ipſorum quoque pectora tranſuerbarabat: ſed ſceleſtiſſimo hoſti diù inſanire non licuit. mox expertus eſt quàm vana fuiſſet præſtigiatoris Hebræi vaticinatio: non modò enim orbem illum quadraginta annorum non expleuit, ſed vno vix exacto extinctus eſt; & qui expunxerat mortuos, ne quodammodo in pictis tabulis viuerent, è viuis expunctus verè ipſe eſt.

Poſt hoc alterum impietatis monſtrum in Oriente ſe obtulit, item Arabum, & Agarenorum Rex, Euiladus nomine: hic cum in Chriſtianam gentem odio implacabili exardeſceret, ſtatuit id genus hominum prorſus è medio tollere immani edicto: quotquot eius inſtituti in regno inuenirentur, interfici iubet. ingens noſtrorum ſtrages edita: inter hos Eutychius patricij filius in Meſopotamiæ vrbe Charris crudeliter necatus eſt. præclara conſtantiæ data ſunt vbique ſpectacula, quæ ſi idoneos eſſent nacta ſcriptores, plena illuſtribus actis volumina conſecraſſent.

Euilado vita functo ſuffectus eſt filius Halis nomine. multa interim Chriſtiana religio ab Agarenis accepit vulnera, exardeſcente magis ac magis perfidæ gentis, ac barbaræ inueterato in noſtros odio. itaque Petro Damaſceno religioſiſſimo viro, quòd Arabum fœdus cum Manichæis perditis hominibus initum reprehendiſſet, linguam exſecuerunt; ſed inaudito prodigio confirmata veritas eſt: aſcendit hic elinguis ad aram ſacerdotalibus indutus veſtibus, rem diuinam facturus. res videbatur riſu digna, ſed abijt in admirationem: operatus eſt ſacris vocalior quàm antea; ac miro modo verbis, vt ita dicam elinguibus, Verbum diuinum confecit. alterum quoque Petrum apud Mauimenum, impia ac fœda Mahometi inſtituta redarguentem ferro aggreſſi ſunt. iacebat hic æger in lectulo. languebant membra omnia præter linguam, quæ in reprehendendo robuſtior erat, atque validior. putarunt initio eum ex morbo delirium pati; ſed vbi integra mente, ac ſana eſſe ſenſerunt, verſi ſunt ipſi potius in inſaniam; diſtrictoque gladio præconem Religionis confodiunt. diceres huius ſectæ homines ob cœnoſæ libidinis ſordes, Epicuri de grege porcos, niſi

huius

huius pecudis eſu ſuperſtitioſius abſtinerent.

Adminiſtrauit poſtea res Agarenorum Habdala princeps, ſuperiorum nemini cedens impietate, ac peruicacia. edixit hic nouo crudelitatis inuento, vti omnes, qui Chriſti nomen profiterentur, per ſummam ignominiam ſtigmatici fierent: ignito enim ferro manus aduſſit, ac nomen inſcripſit, vt ita à ceteris diſcreti ludibrio, & contemptui eſſent. prætereà literas, & omne ſcriptionis genus interdixit; quod certè monſtroſæ ſæuitiæ fuit, vt quorum literatas fecerat manus, eos illeteratos eſſe iuberet. nimirum videbat quantam vim haberet ſapientia ad ipſorum vitam pecoribus ſimilem redarguendam. tum ſe ad delubra, ſedeſque ſacras ſpoliandas, diripiendaſque conuertit; quarum ornamenta fecit Iudæis venalia, quos noſtris ſciebat infenſos. trophæa noſtræ ſalutis euertit; peruigilia celebrari, ac muſicos modos in odèis templorum accini vetuit, more tigridis, quæ cantu magis efferari dicitur. Excepit poſtea regni habenas Habdalæ filius, Madis nomine non ſine incremento paternæ perfidiæ; ſed maior apparuit in noſtris hominibus virtus, atque conſtantia, cum is, qui in Perſide, ac toto penè Oriente regnaret, ab inermibus vinceretur.

Eandem porrò impietatem, atque ſæuitiam Madis tranſfudit in Aaronem filium. hic rerum potitus, antequam diſtringeret in Religionem ferrum, exercuit illud in hoſte: itaque bellicis artibus clarus deuinxit ſibi Carolum Francorum regem, miſſis vltrò, citròque muneribus: ipſum Aaronis nomen apud Carolum, ſanctum fuit, quòd in memoriam reuocaret primum illum apud Hebræos hierarcham, cui ſacræ arcæ, vnde promebantur oracula, curam à Deo demandatam legerat; quamobrem & huic ſacrum noſtri Soteris ſepulchrum in poteſtatem dedit: ſed in altero Aarone fides valuit, in hoc altero perfidia: ſepulchrum enim illud, vbi ſemel in barbari Regis manus incidit, magno cum bonorum dolore à nobis amiſſum eſt; pro quo in libertatem aſſerédo tot à Chriſtianis Regibus bellorum ſumptus ſunt facti. non diù contineri potuit huius Aaronis impietas, & odium in noſtros homines. religioſiſſimum inter ceteros virum, Bacchum nomine, iuniorem dictum, vt ab altero ſeniore Sergij collega diſcerneretur, inter Palæſtinæ aſcetas maximè ſobrium impiè neci tradidit, & cruorem veluti prælo expreſſit, generoſſimum ſcilicet

merum, & ſuauiſſimum Religioni poculum, quo vires, ac robur aſſumeret.

PERSECVTIO.

CONSTANTINI COPRONYMI IMP. ICONOM.

An. Chriſti circiter 770. Leonis hic Iſaurici filius, quaſi catulus eadem ferina rabie, ac ſæuitia in noſtros erupit. argumentum, atque indiciũ impietatis vix ortus manifeſtè obtulit. ſacrum enim lauacrũ, quo primigenia labes eluitur, infãs egeſtis corpuſculi fæcibus infecit, inquinauitquè: quamobrem Copronymus dictus. vbi adoleuit, coniunctus eſt Irenæ Chaiani regis filiæ. nomen coniugis, quod pacis eſt, bene ſperare iubebat de temporum tranquillitate, ſed expectationem fefellit euentus. parente mortuo hæreditarium non modò imperium, ſed conſilium excepit, nõ ſine incremento perfidiæ. incredibile dictu eſt quàm hic fuerit inquinatis non modò moribus, & animo, ſed corpore; neque enim Copronymi tantùm, quod nomen fœditatis eſt, ſed Caballini ſortitus eſt. quod videlicet, pudet dicere, fimo adeò oblectaretur, vt eo faciem oblineret; hæc fœdiſſimi hominis erant vnguenta: ſcilicet equile erat pro Seplaſia. quo ſatis apertè declarauit, ſe ex Epicuri hara eſſe, ac more effrenis equi adhinnire ad libidines; vt mirum non fuerit, quod homo inquinatiſſimus pulchris Cœlitum imaginibus infenſus fuerit. illi ſcilicet radij, quibus eorum capita redimita ſunt, huius oculos perſtringebãt. illud diadema ſanctitatis arguebat hunc indignum regio. atque vt ſuam confirmaret inſaniam, perfidorum Antiſtitum cœtum cogit, hoc eſt concilium expers cõſilij, nec tam ſenatum, & curiam Religionis, quàm officinam nequitiæ, ergaſtulum improborum, gurguſtium ebriorum. hos adhibuit admiſſarios, & adminiſtros impietatis: nemo bonorum fuit, qui impiè dictis aſſentiretur. tum hic in optimates, qui ipſi obſiſterent, inſurgit. aſcetas in primis, hoc eſt Religioſos viros inflammato odio inſectatus eſt. hos membris debilitatos, ac mutilos, quòd integrè de Religione ſentirent, in tenebricoſum carcerem detrudit, ſupra trecentos & quadraginta.

ginta: eodem includit Stephanum Auxentianum veritatis acerrimum propugnatorem. nihil hoc Copronymus infenſius habuit; quippe qui multa mirè, ac prodigioſè, adhibitis Cœlitum imaginibus, operari ſoleret: carcer illi pro aſceterio fuit, ac palęſtra virtutis. agere deinde Imperator Brumalia voluit feſta à Baccho Brumo cognominata, Ethnicorũ more, vt omnem exueret Religionem: ea Eudoxiæ coniugi dedicauit. Brumalia videlicet dabat is, qui interea effigies Cœlitum igni tradebat. tum vxoriam illecebram in ferinam vertit ſæuitiã, ipſis Brumalibus in Stephanũ exardeſcens: hic eodem, quo primipilus alter, ſupplicio affectus, lapidibus obrui iuſſus. exarſit tunc æther impio Imperatoris edicto. ignea ſubitò nubes cœlum obtexit; ac dum ille lapidaretur, horribilis grando inſtar lapidum circa regiam effuſa, tecta confregit. ludos quoque Circenſes idem Imperator inſtituit Ethnicorum ritu. in ijs impium, & crudele ſpectaculum dedit. nempe Byzantinum antiſtitem ipſius audaciæ renitentem, iumento, cuius apprehenderet caudam, publicè circumducit; quem etiam ſecuri percuſſum per Vrbem trahi iuſſit. his tam prodigioſis Copronymi facinoribus reclamare, ac ſuccẽſere viſa eſt ipſa rerũ Vniuerſitas, horrẽda edẽs ꝓdigia. nã terræmotus facti adeò vehementes ſunt, vt alicubi montes committerentur, & oppida terra obruerentur abſorpta. nec multò poſt toti Orienti, vnde lux prodit, tenebræ offuſæ ſunt teterrimæ; motus ingentes Palæſtinam, ac Syriam concuſſerunt; peſtis ingens, bubonis dicta, magnam Italiæ partem depaſta, Byzantium vſque proſerpſit, quæ vrbes per tres annos ita exhauſit, vt penè regionem deſertam reddiderit: ea lue infectis primò in veſte notæ quædam crucis inſtar impreſſę apparebant. tum varijs ſpectris, ac laruis territi; demum incredibili cruciatu vexati peribant. præterea cum ad Brumalia celebranda Copronymus animum appuliſſet, tam acre gelu exortum eſt, vt per menſes ſex pelagus Ponti ad centum milliaria obrigeſceret ad lapidis duritiem. è cœlo verò ſigna tam tetra, ac prodigioſa viſa dicuntur, vt vltimum, & ſupremum *M*undi diem imminere vulgò putarent. ſumpſit tandem ira numinis meritum de Copronymo ſupplicium: in expeditione enim aduerſus Bulgaros diuinitùs eſt horribili plaga percuſſus, quam Gręci. ἄνθρακα appellant, quæ artus velut igne depa-

ſcitur.

ſcitur. itaque validiſſima febri correptus, atque exæſtuans vociferari cœpit, ſe adhuc viuentem inextinguibili igne conſumi, vltrice magna Dei matre, quam execrabili affecerat probro: cũ diceret, poſt editũ ex eius aluo numen, nulla veneratione iam dignam; vt marſupio, poſtea quàm inde aureos nummos extraxeris, atque illud inane reddideris, nullus eſt honos. hic impij Imperatoris exitus fuit, vt qui Cœlitum, atque ipſius Dei matris effigies concremauerat, ignita lue viuus conflagraret. nec mors caruit etiam opprobrio: cum enim in principe delubro ſe humari iuſſiſſet, mox per ſummum dedecus extractum cadauer eſt, foraſque proiectum. reſpirare viſa eſt pauliſper *R*eligio interitu duorum hoſtium, huius ſcilicet Imperatoris, & *A*rabum regis Habdalæ: ambo eodem anno, ac menſe extincti ſunt, vt quos impietas ſociarat, pœna coniungeret.

PERSECVTIO.

LEONIS PORPHYROGENITI *I*MP. ICONOM.

An Chriſti circiter 775. ALter hic Leo tanquam Nemeæus ille, ſed purpurea potius iuba, quàm fulua, ſtylo velut Herculea claua conficiendus eſt. hic Copronymo parente natus, à cubili, in quo Auguſtorum purpuræ aſſeruabantur, ſortitus eſt Porphyrogeniti nomen; ſed purpuræ decus vitiorum ſordibus inquinauit. cum adijſſet imperium, nè in optimatium odia ſtatim incurreret, aliquandiù texit audaciam. mox vbi ſe corroboraſſet, vbi catulo creuit iuba, creuere vngues; ipſe quoque paternæ impietatis exemplo ad imagines Cœlitum lacerandas rabiem vertit. initium ſumit à domeſticis. multos è noſtra diſciplina ex aula exturbat; plures partim afficit ignominia, partim ſupplicijs acerbiſſimis addicit. præterea Irenen vxorem magnæ honeſtatis, atque pietatis, moribus diſſimillimã, quod apud ipſam duas ſacras icunculas reperiſſet, repudiat, atque à ſe amandat. quàm acerbo hic odio in noſtra inſtituta ferebatur, qui genialem ipſum torum, & coniugalem fidem abiecit? ad hæc totum Leonis ſtudium collocatum erat in

con-

conquirendis vnionibus, gemmiſque pretioſiſſimis. animaduertit in principe templo coronam numini dicatam, non modò eximia arte perfectam, ſed clariſſimis illuminatam gemmis; auſus eſt ſacrilega manu illam eripere, ſibi vſurpare, ac pro imperij inſigni ſuo capiti imponere. ardebant in ea in primis lucido, ac fulgente accenſi igne carbunculi; horum maximè pulchritudine capiebatur. at non diſtulit vindictam numen: ſtatim ac ea corona induit caput, pœnam audaciæ luit ſatis idoneam; toto enim capite extuberantes carbunculi, quod genus morbi teterrimum eſt, ebullierunt: inter acerbiſſimos cruciatus efflauit animam. nulla vltio manifeſtior; nempe qui carbunculos gemmas ſacrilegè rapuerat, carbunculis purulentis ſæuiſſimè affectus interijt, & in ea parte corporis, in qua aduerſus Religionem nefaria conſilia machinari ſolebat; ſed hoc horribilius, quod ex morboſis iſtis carbunculis deturbatus eſt ad prunas ſemper arſuras.

PERSECVTIO

CONSTANTINI IMPER. LEONIS FILII.

An. Chriſti circiter 795.

Conſtantinus Leonis catulus ſæuitiam, ac feritatem ſimiliter præſetulit. is pueritiæ annis exactis, cum videret Irenen matrem pro auctoritate omnia moderari, ſibique ad vitæ licentiam frœnum iniectum, noua moliri cœpit: quamobrem, domi à matre aliquandiù retentus, & clauſus latuit. ſed erumpente audacia, imperij arce potitus, ipſam è regia impiè exturbat; tum in fratres furore conuerſo, ipſis linguam excidit. Ad hæc in Religionis optimates bellum mouet: Platonem ſanctiſſimum virum, & veræ philoſophiæ magiſtrum vnà cum alumnis ſuis aſcetis in carcerem detrudit. Taraſium patriarcham, à quo arguebatur, dirum in modum diuexat. Theodorum quoque, Studitam dictum, virtute præſtantem lictorijs ſubijcit virgis; minatuſque eſt, ſe ex paterno inſtituto omnes Cœlitum imagines deleturum, ac ſigna fracturum. ſed tantæ impudentiæ, atque impietatis tandem dignas perſoluit pœnas. quippe per inſidias capto exculpti oculi ſunt. ferunt eo tem-

pore

Digitized by Google

pore Solem decem & ſeptem ipſos dies ita tenebris obductis latuiſſe, vt in mari naues errarent meridie. qui à Conſtantino erant, referebant prodigium illud ad ipſius lucis orbitatem; ceteri verò ad impietatem; qui ſcilicet & matri, à qua lucis vſuram accepiſſet, quam in oculis habendam natura ſuadet, iniurioſus, & in germanos fratres ceteroſque domeſticos cruentus extitiſſet, quique tenebras quodammodo Mundo vitijs ſuis offudiſſet. animaduerſum certè eſt, eo die orbatum oculis, quo die quinquennio ante, patruum ſuum Nicephorum obcæcarat.

PERSECVTIO

NICEPHORI IMPER. MANICHAEI.

An Chriſti circiter 814. NIcephorus ſcelere partam poteſtatem non melius egit quàm acquiſiuerat. cum logothetæ munere fungeretur in aula, nulla illius habita ratione, ius omne, faſque violauit: Irenen quippe Auguſtam imperij inſignibus ſpoliatam in inſulam Lesbum relegauit. Stauratium filium non modò moribus, ſed factis quoque deformem, & nullius conſilij iuuenem adlegit imperio. ſordeſcere videbatur in eo purpura, niſi quod diadema tetræ frontis turpitudinem occultabat. Iam Nicephorus nactus in poteſtate, quam expetebat viuendi licentiã, in omnem ſe libidinem ſtatim effudit, nullius pudicitiæ pepercit. addidit improbæ cupiditati ſæuitiam. in optimates cædibus, in omnes ſuperbia, quæ crudelitate grauior eſt bonis, graſſatus, Religionem quoque exagitare aggreſſus eſt; hierodulis inprimis tributa edixit enormia; ac ſacrum exhauſit ærarium. qui integrè, pièque viuerent, eos omnibus probris, ac ludibrijs affectos impiè vexabat. fauebat autem Manichæis, & Monothelitis, ac Sergiotis, à Sergio quodam dictis, qui ſe è Pauli diſciplina fuiſſe iactauerat. Tychicum appellabat, & lucidam ſtellam è cælo radios explicantem, ac terris lucem diffundentem improbè mentiebatur: re vera vel fatalis quidam cometes fuit; vel, vt poetæ loquuntur, nocte ſatus, qui erroris tenebras ipſi Orienti offudit. ex hac fece homines ſibi Nice-

phorus

phorus familiaritate coniunxerat; hos in conſilijs adhibebat; horum denique impia dicta libenter arripiebat. doctiſſimorum verò Antiſtitum aduerſus Monothelitas decreta reſcidit; eoſquè, qui ſecus quàm ipſe de Religione ſentiret, non modò contumelijs, & ignominijs addicebat, ſed carcere, laqueis, fame, ſagittis, gladio necabat. atqui hoſtile hoc in bonos odium vlti ſunt ipſius hoſtes. congreſſus eſt cum Bulgaris, ac tandem ab ijs captus, illuſus, ac miſerè trucidatus: atque vt odium, quo in illum exardeſcebant, exſaturarent, cum caput à ceruicibus euulſiſſent, vbi extabuit, in poculi formam redegerunt, vt inde explerent vindictæ ſitim de eo, quem ſciebant non hoſtilem modò ſanguinem ſitijſſe, ſed ciuium. Stauratius quoque filius de imperio deiectus; qui tetrum illud os, ac ſupercilium oſtentare deinceps nemini eſt auſus. ita Nicephorus dum duplicem noſtro Soteri voluntatem, operationemquè fateri non vult, duplici exitio & ſe, & filium perdidit.

PERSECVTIO

GRVNNI BVLGARIAE REGIS.

AVidiſſimus Chriſtiani præſertim ſanguinis rex Bulgariæ Grunnus fuit; qui vt nomine ipſo præſeferebat, tanquã aper quidam Erymanthius in Religionis agro vaſtando deſęuijt. inexplebilem cruoris ſitim ſatis oſtendit, cum Nicephori Imperatoris à ſe deuicti cranium in crateris ſpeciem deformatum ad vſum ſympoſii adhibuit: Chriſtianos verò in bello captos diriſſimis ſupplicijs afficiebat, niſi Religionem abiurarent. itaque alios carceri addictos fame necabat; alios catenâtos poſt ſe trahebat; multos ad palum alligatos ſagittis tranſuerberabat; plurimos obtruncabat gladio. ſed illud impijſſimè factum, quod Hadrianopoli capta ſanctiſſimum eius antiſtitem, Manuelem nomine, immaniter trucidauit: ac primò quidem manus pontificio lituo verendas ferro præcidit; tum ſacris infulis, ac tiara è capite extortis, ac ceteris inſignibus ſpoliatum (proh facinus, quod nulla barbaria poſſit *An. Chriſti circiter 813.*

Digitized by Google

agnoſcere) per medium ferro diuidit, artus in fruſtra diſcindit;& cum omnem ſæuitiam in lacerando exercuiſſet, demum cadauer huc illucque diſperſum feris beſtijs ad paſtum proijcit. nemo fuit quin monſtrum illud crudelitatis execraretur; itaque cum in ſuorum quoque odium incurriſſet, in tyrannum impetum faciunt, oculos ei cruentæ cædis ſpectaculo paſci aſſuetos exſculpunt, atque eruunt. & quoniam inter ceteros cruciatus, reſti Chriſtianorum fauces oppreſſerat; hoc ipſum ei Deo vltore repenſum eſt ſupplicium: nempe ſpiritum illum furoris anhelitu feruidum, ac tyrannico faſtu tumentem laqueo intercludunt. Excepit deinde habenas regni Zocus filius. quid tum ille? num Deum ſcelerum vindicem eſt reueritus? num paternæ cædis exemplo deterritus? immò addidit aliquid immanius. ſtatuit hoc ritu parentalia celebrare. iubet impijſſimis *M*anibus Chriſti cultores tanquam victimas immolari. nec vna hecatombe ſatis litatum putauit, ſed edicit, vt quotquot ex ea diſciplina in tota *B*ulgaria eſſet, vno impetu,& incurſione facta trucidentur. ſtatim lictorum agmen, atque carnificum tanquam ſigno dato ſecures expediunt; ac tota latè regio innocentium oppletur ſanguine. tam impiam verò cædem ſic vlti ſunt pijſſimi heroes, vt non multo poſt Bulgaria tota ſanam mentem acceperit, ac luſtralibus aquis abluta ritè,& initiata ſit.

PERSECVTIO.

LEONIS ARMENI IMPER. MONOTHELITAE.

An. Chriſti circiter 775. TErtiò cum Leonibus congreditur Chriſtiana Religio, tanquam amphitheatrale datura ſpectaculum: non mirum quod Armenia belluarum ferax Leones proferat, illud certè mirandum, quod cum in ſuperioribus certaminibus Leones duo proſtrati iam ſint, adhuc quoque de Religionis viribus experimentum petatur. acuit hic quoque Leo vngues ſuos, & erigit, vt ſactas impiè dilaceret, & concerpat imagines: hoc quoq; ceteris Armeniæ Leonibus acrior, quod imperij maieſtate, exercitu, faſcibus, ac ſecuribus armatus.

malis

malis hic artibus ad imperium obrepſit; nec defuit præſagitio, quantam ille perniciem eſſet allaturus: Antiſtes enim ſacrorum, qui tunc erat Byzantij, dum eum inaugurat ritè, & coronam imponit capiti, ſenſit manum ſuam tanquam acutiſſimis vepribus, tribuliſque cõpungi, ac vulnerari. deteſtatus eſt omen; ac verè vaticinatus eſt, huius Leonis vnguibus impactis in viſcera, Religionem acerbè dolituram. aliquandiù agnum ſe ſimulauit, ac texit, non tàm horridus iuba, quàm mollis vellere, mitis erga noſtros ac placidus; ſed mox repentè Leonem aſperum præſetulit. auſus eſt primò accitos ad aulam Antiſtites, & optimates ad ſuam ſententiam de delendis ſacris iconibus trahere: multa diſputauit, vel garrijt potius. reclamauit in primis vir ſapientia, & religione præſtans Theodorus, Studita dictus. increpuit hic Leonem, quod temerè in Religionis controuerſijs iudicem agere vellet, & aula vti pro curia, & pontificio ſenatu. ille ferina rabie ſuccenſus, adhuc liberè arguentem in teterrimum carcerem detrudit, vbi non modò pedore, & ſquallore, ſed etiam fame periret. tulerat ſecum diuinam dapem: hic vnus ſuauiſſimus paſtus fuit non animi modò, ſed corporis. tũ vt erat nõ ſolùm ſãctimonia, ſed ingenio & doctrina præſtãs, epiſtolas nonnullis ſcripſit, quibus ſacrarum cultum imaginum tuebatur: veritas dictorum inſigni confirmata prodigio eſt. conflagrabat honeſtæ cuiuſdam matronæ, ac diuitis domus excitato fortè incendio; extingui nulla vi poterat flamma proſerpens, & maius ſubindè capiens incrementum: habebat illa apud ſe ex huiuſmodi epiſtolis vnam; hoc viſum eſt præſentiſſimum remedium: in ignem hanc conijcit. citauit vulgus mulierem minus religioſam, ac piam, quæ cum iacturam bonorum faceret ſuarum, perderet etiam aliena, præclarum præſertim ſapientiæ monumentum. ſed factum intra pietatem fuit: non modò enim epiſtola non arſit, ſed incendium ſtatim tanquam flumen iniectum obruit. ſolius Leonis furor ardens extingui non potuit; immò poterat, niſi à ſe diuinum illud ſcriptionis genus longè repuliſſet. tum ceteros optimates inuadit; Antiſtitum multos exilio damnat, Nicetam in primis olim patricium, & Irenes Auguſtæ conſanguineum. aſcetarum plurimos flagris acerrimè conſcindi iubet. libenter hi fundebant cruorem, ne ſacris imaginibus pigmenta deeſſent, quæ

Digitized by Google

ille ad eum vſum adhiberi vetuerat. ſpectata eſt in primis Mariç Auguſtæ incredibilis virtus, quæ nupta Conſtantino Irenes filio, cum præter ius, faſque repudiata eſſet, parthenone ſe clauſerat. hæc ad regiam ab Auguſta filia inuitata, nulla ratione adduci potuit, vt eò pergeret, ne cum iconomachis ſermonem haberet. aulam, in qua Cœlites picti non eſſent, officina nequitiæ ſibi videbatur. Interim Leoni à coniuratis tanquam in venatione quadam tenduntur inſidiæ; repente adoriuntur nec opinantem gladijs, cum ille ad propinquam aram, & crucem velut ad aſylum confugeret, aduerſarij cruce ipſa pro claua vſi, belluam frangunt, conficiunt, interimunt: obfuit potius ſimulata pietas impio. tum cadauer in Circum efferunt, & ad ludibrium exponunt. fertur tunc è cœlo vox audita, quæ omnium aures compleret læto nuncio Leonis edomiti. Iam exterritus eſt Leo hic ante mortem prodigijs, & minacibus ſpectris, quadam venationis ſpecie obiecta, qua caperetur. fertur quippe præſenſionem accepiſſe, fore vt die natali Vindicis noſtri, & imperium, & vitam amitteret. erat in regia bibliotheca liber, qui oracula Sibyllina de Imperatorũ euentibus continere dicebatur. ibi formæ hominum, & ferarum expreſſæ; atque inter ceteras Leo etiam fera depictus, græcã literã χ tergo inſculptam habens. ponè vir ſtabat, qui Leonem per mediam χ confodiebat. accerſiti coniectores ad arcanum picturæ inuolucrum exponendum. Quæſtor aulicus ſic dicitur interpretatus: Imperatori diem Chriſti natalitium fore fatalem: nempe feram ſignificare Leonem ipſum; literram χ Chriſtum innuere; & quia per mediam χ haſta in Leonem infigeretur, Imperatorem Chriſti natali necatum iri. Nec minus matris terrebat inſomnium: videbatur illa ſibi in æde magnæ Dei matris Virginis cernere matronam quandam, quam adoleſcentes candidis induti veſtibus comitarentur; ædis verò pauimentum innatare ſanguine, audireq; matronam illam, iubentem propinari ipſi Imperatoris matri craterem eo cruore plenum; quod cum ipſa auerſaretur, illuſtrem illam matronã dixiſſe: (Atqui filius tuus eorum, qui me venerantur, ſanguine hoc vas impleuit; nec intelligit, demens; quantũ ſibi impẽdeat mali) narrauit hoc viſũ filio mater; hortataquè eſt, vti tandem ſacrarum cultores iconum inſequi diſiſteret, ne ab imaginibus ad rem ipſam veniretur. ſed iam

moni-

Digitized by Google

monitis obſurduerat Leo: quamobrem tandem in aduerſariorum venabula incidens vaticinationi fidem fecit.

PERSECVTIO.

MICHAELIS BALBI IMPER. ICONOMACHI.

LEone Armeno recens interempto, coniurati Michaelem Balbum, catenis licet ferreis compeditum (ſiquidem illarum claues Leo apud ſe aſſeruabat abſconditas) in ſolio collocant, ſordibus adhuc carceris obſitum, & ſqualentem; malleo catenas confringunt, purpura induunt, diademate, ac ceteris inſignibus imperij ornant, Auguſtum ſalutant. depoſuit ille corporis, non item mentis illuuiem. monſtrum hoc fuit ex varia turpitudinum, ac ſcelerum colluuie concretum: quippe in ſuperiore Phrygia natus, & barbaricos induit mores, & Iudaicos amplexus eſt ritus; nec vllum ferè impietatis genus eſt, quod non animo hauſerit quaſi ſentina vitiorum. qui amaſtaſin corporis crederent, eos garrire, vel inſanire dicebat. ſanctiſſimorum vatum oracula aniles putabãt fabellas. ſanctitatis titulum nulli Cœlitum concedebat; ſed Iudam proditorem in beatorum concilio numerabat. Cœlitum imagines Byzantio exulare iuſſit. ad omnem voluptatem adhinniit; in ſcortatione nullam agnoſcebat criminis labem; Kakodæmones eſſe pernegabat, futuros ſcilicet ſcelerum ipſius lictores, atque carnifices. & quoniam ipſe illeteratus erat, vt ne ſcribendi quidem, legendique peritiam haberet vllam, literas omnibus interdixit; Academias, Lycèa, ac cetera gymnaſia in ſolitudinem vertit. dialecticam artem, ac diſputationes impensè oderat, veritus ne coargueretur. denique turpe voluptatis mancipium turpiſſimè obijt, ac fœdiſſimè, alui ſcilicet immani profluuio. alij in phreneſin incidiſſe narrant; ſed hoc inſaniæ morbo ferè, quandiu vixit, laborauit. ecquando enim ille ſana mente fuiſſe dicendus eſt, qui nũquam fuit pia?

An Chriſti circiter 826.

PER-

PERSECVTIO.

THEOPHILI IMPERAT. ICONOMACHI.

An Chriſti circiter 832.

HAEreditariam impietatem Michael Balbus, vnà cum imperio tranſmiſit ad Theophilum. nihil hic minus præſtitit quàm quod pollicebatur nomine: non enim amicus numini, ſed infeſtiſſimus fuit. præcipuos eius cultores acriter eſt inſectatus, veram Religionem hoſtiliter exagitauit. paternum confirmauit edictum de Cælitum ſignis, pictiſque tabulis tollendis, ac pœnas addidit acerbiſſimas. Antiſtites infulis, lituo, trabea ſpoliatos, atque è throno deiectos exulare coegit. Religioſos in primis homines aut probris affecit, aut ferro ſuſtulit. erat Theophilo coniuncta connubio Theodora Auguſta, moribus, & inſtitutis longè diſpar: hæc vnà *cum matre* Theoctiſte clàm ſacras icones apud ſe habebat, ac piè deuenerabatur. delata Theophilo res eſt, & ambæ propè in vitæ diſcrimen adductæ. tantum tamen valuit coniugis eximia virtus, vt nihil vir auderet contra moliri. pulchrè autem, ac lepidè Theodora criminatorũ eluſit obiecta: pſuaſit enim viro, illos deluſos fuiſſe, quod in ſpeculo dum ſe ipſa componeret ancillis ſepta, referri vidiſſent imagines. ſed progreſſa porrò Imperatoris impietas eſt; neque enim cultum tantùm ſacrarum imaginum interdixit, ſed pictoribus edixit, ne quem Cæleſtium coloribus exprimerent; auium potius, ac ferarum venationes, quibus delectabatur, pingi iuſſit. erat ea tempeſtate pictor inſignis ex aſcetarum numero, Lazarus nomine. effingebat hic belluas, ſed ante Martyrum pedes placidè procumbentes, ac pro auibus alatos Cælites. excanduit Imperator ira, ac manum illam præclaro labore exercitatam ferrea lamina ignita crudeliter aduſſit: tulit hic ſupplicium conſtanter, ac ſtrenuè, Romano Scęuola lõgè laudabilior, quia in Religionis cauſa; atque vt primùm conualuit, redijt ad opus: inter cetera Ioannem noſtri Soteris prodromum apud Iordanis amnem mira arte depinxit; eam effigiem multis nobilitatam prodigijs ferunt: ita dum aquarũ fluenta penicillo velnti deri-

uabat,

Digitized by Google

uabat, oſtendebat quodammodo, nihil ſe ignitas illa laminas pertimeſcere. In alios quoque ſanctiſſimos viros, & præclariſſimos Theophilus impiè graſſatus eſt, in Methodium maximè, itemque Theodorum, ac Theophanem fratres. illum poſt dura verbera non in carcerem, vt multos, detruſit, ſed viuum in ſepulchro defodit, cuſtode appoſito, qui vilem, ac modicũ cibum ſubminiſtraret. hos autem per ſummam ignominiam ſtigmaticos fecit: amborum enim frontibus, ac genis, totique vultui duodenos iambos, contumelioſos magis, quàm elegantes, quos aiebant ab ipſo Theophilo confectos, inuri, & inſcribi iuſſit; tum quà ferreo calamo, quà virgeis flagris exaratos in vincula coniecit: at neque dedecora, neque ſupplicia illis eripuere conſtantiam, immò neque alacritatem; nihil enim honorificentius putarunt, quàm ſe tanquam Religionis trophæa inſcribi; itaque, vt oſtenderent quàm pacato, & ſoluto animo eſſent, tum Methodius è ſepulchro, tum Theodorus, ac Theophanes è carcere & ipſi iambos ſcripſerunt, ſed pietate conditos, atque inuicem miſerunt, mutuam ſibi ſalutem impertientes: quæ carmina plus habent acuminis, quàm ferrum illud, quo inſcripti ſunt horum vultus. ſic igitur illi conſtricti vinculis ad Methodium ſepulchro conditum.

, *Qui viuus inter eſſe viuos deſiit,*
, *Vitamque præbet mortuus, terram incolens,*
, *Polumque obit, vinƈto granati vinculis,*
, *Frontes et ſcribuntque ſcripti literis.*

Ad hos reſcripſit Methodius non minus acutè in hæc verba.

, *Quorum libris inſcripta ſunt cœleſtibus*
, *Nomina, piæ frontes & inſcriptæ notis,*
, *Hos, qui ſepultus ante funus eſt ſuum,*
, *Vinƈtos ſalutat ipſe vinculis grauis.*

Immortaliter & hic laudandus, qui in ipſo ſepulchri ſqualllore tam eleganter cecinit; & illi calamo digni, qui cum vultus ſeruiliter haberent inſcriptos, tam præclarè, nobiliterque ſcripſerunt. poſt hæc Theophilus ad diuinationes aniles, & mulierecularum vaticinationes inſanas ſe conuertit. fatidicam quandam anum ex Agarenis in bello captam de euentis imperij conſulit. reſpondet illa, poſt ipſius obitum ſacras imagines à filio reſtitutum iri. acerbè hic præſenſionem accepit;

ac

Digitized by Google

ac iureiurando ſuos adegit, ne id fieri paterentur; ſed filius hæres imperij voluit eſſe, non ſceleris. extinctus eſt tandem Theophilus eodem modo, quo Pater, cuius impietatē ſecutus erat. ſunt tamen qui putent, ipſum in extremo vitæ actu reſipuiſſe, vt ex miro viſu ſignificatum eſt; ſubtractum videlicet exitio Theodoræ in primis pię coniugis monitis, lacrymiſque permotum. id ſi verum eſt, auſpicatò illæ tædæ nuptiales arſerūt, quæ virum ſempiternis ignibus ſubduxerunt.

PERSECVTIO

MICHAELIS III. IMPERATORIS.

An. chriſti circiter 860.

MIchael Imperator Balbi ex filia nepos, ſi minus ferrum in Religionis viſcera infixit, certè minatus eſt. cum. n. contra fas, Ignatiū Antiſtitis inſignibus ſpoliatū per vim loco amouiſſet, ac Photiū, turbulētū, ac ſemiuirū ſubſtituiſſet; ac propterea à Nicolao Romano hierarcha eſſet increpitus; minaces hic ad eum literas dedit, quibus ſignificabat, ſe Romam ipſam ferro, flammaquè deuaſtaturum: reſponſum eſt egregiè per epiſtolam, pontificiæ dignitatis, & libertatis plenam. Ad hæc eiuſdem hierarchæ legatos in itinere detinuit, ac malè affecit. reſtituit quidem imagines Cœlitum, modò exularent ab Vrbe. nec iccircò non omnino deleuit, vt veneraretur, ſed vt vilipenderet. enimverò, quod omnem impietatem ſuperat, aggreſſus eſt Religionem in contemptum adducere, omnibus illam ignominijs, ac probris exagitans: certè ſæpe mors eligitur, ne incurratur in dedecus. minus ſęuierunt alij tyranni occidendo, quàm hic irridendo. procedebat paludatus Imperator, ſeptus paraſitis, & ſcurris. hæc erat prætoria cohors; trahebat ſecum impuriſſimorum iuuenum, ac cinædorum gregem; comitabantur eum ſaltatores, mimici, ludij, pangelij, qui ſcilicet geſtus imitando riſum mouerent; hos autem ipſe (facinus indignum) Antiſtitum infulis ornabat, & cum lituo pontificio in throno collocabat; ſe quoque Coloniæ præſidem faciebat. ex hac fæce hominum ſacerdotalibus indutos veſtibus ad aras admouebat quaſi ſacra facturos; ab

atis

aris, ad ganeas, & gurguſtia traducebat; ab his celebrari myſteria iubebat, ſacras ceremonias fingi, indigitamenta referri, ſacra vaſa & inſtrumenta contrectari; hos in odèis delubrorum conſtituebat phonaſcos, ac muſicos, qui ſacros hymnos tanquam feſcennina carmina decantarent. perſonabant templa cantiunculis ebriorum, qui nunc leni voce, nunc incitata, incompoſitis motibus garriebant. ex cinędis item erant aulœdi, citharœdi, lyriſtæ, ſcilicet moribus prorſus abſonis. illud verò quàm impiè, & ſacrilegè factum! inauratum calicem, & pretioſis lapillis ornatum, cuius vſus eſt ad diuinum ſanguinem excipiendum inter myſteria, iubebat hic aceto, & ſinapi impleri, atque ad aram ſcurris, ac mimicis propinari. nunquã tam flebiliter luxit, atque ingemuit Chriſtiana reſpublica, quàm in horum cachinnis, & in Imperatoris ſacrilegi riſu. actitata fuerant hæc olim, ſed ab ethnicis Imperatoribus, qui acerbiſſimis in Chriſtianam Religionem odijs debacchabantur; atque illa ludibria nonnunquam diuinitùs ceſſerunt in decus: ſcimus Geneſios, & Ardeliones, dum in ſcæna initiatos imitantur, repente mutatos; ac pro luſtrali aqua, quàm per ludum aliorum capiti affundebant, ſuum profudiſſe ſanguinem; qui animorum motus in huius Imperatoris hiſtrionibus perſpectus eſt nullus. videbantur hæc indigniſſima tum bonis omnibus, tum im primis Michaelis ipſius matri, quæ mœrore conſeneſcebat, dolebatque monſtrum ſe peperiſſe tam turpe. non deſiſtebat increpare filium, impietatemquè deteſtari. quid tum hic? cum quotidiana monita ferre non poſſet, matrem à ſe repellit & in parthenonem abſtrudit. Antiſtiti etiam cuidam illa eadem liberè reprehendenti, pugnis impactis dẽtes excuſſit: quamobrem tum ob ſæuitiam, tum ob nefarias libidines Michael hic alter dictus eſt Nero: nec certè diſſimi exitu clauſerunt ambo fabulam vitæ. Baſilium Macedonium imperij conſortem Michael adlegerat; ſed cum eum rebus à ſe flagitioſè geſtis obſiſtentem haberet, intentat ei necem. viliſſimum quendam Baſilicinum pro Baſilio Cæſarem creat; hominem ſcilicet è remigio, & ſcapha ad regimen Orbis terræ, è tranſtris ad ſolium euehit: tanquam nemo eſſet magis idoneus ad imperij gubernacula, quàm qui leuis nauigij clauum tractaſſet; nemo dignior ſceptro, quàm qui remum. præſenſit inſidias Baſilius, & incautum Michaelem ob-

Nn trun-

Digitized by Google

truncat: ita funeſta Imperatoris impij nece illuſæ Religioni ſeriò litatum eſt.

PERSECVTIO.

DANORVM.

An Chriſti circiter 870. Effuſi in Angliam Dani, quos nonnulli Dacas putant, more torrentis omnia latè vaſtarunt. duces his erant portentoſi nominis Hungar, & Scubba, immani robore præditi, trahentes ſecum exitia regnorum. ab his diruta mænia, euerſæ domus, vrbes incenſę; ſed in Religionem maximè graſſantibus ſpoliata templa, diſiectæ aræ, ſacra vaſa dirupta, nihil intactum inuiolatumque relictum. Erát in celebri parthenone Deo dicatæ puellæ, quibus præerat inſignis caſtimoniæ, ac pudicitiæ Antiſtita. hæc cum nō ignoraret, quàm impotenter, & effrenatè barbaries adhinniat ad libidinē, accitis Virginibus, quantum inſtet pudoris diſcrimen, oſtendit: quid autem eſſet agendum, miræ fortitudinis exemplo docet. nouacula ſibi nares abſcindit, ſuperius labrum incidit, totumque vultum cruore deturpat. ſtatim omnes eadem magnitudine animi nouaculam arripiunt; ſe quoque mutilant, & cruentant. nec mora; fit irruptio Barbarorum: parthenonem ingreſſis puellarum agmen, quæ ſpeciem deformauerant, obijcitur. hærent primò horrendo perculſi ſpectaculo, & quaſi laruarum aſpectu territi fugam ineunt: nouam illæ militiæ diſciplinam tenuerunt, vt vincerent, ſe feriendo, non hoſtem. nouum genus Amazonum, quia non mammas abſcidere, ſed nares. deinde illi admiratione in rabiem verſa, ſarmentis, atque malleolis parthenonem circumdant, ignemque ſubijciunt. nulla Virginum expauit, ingemuit nulla; omnes vno, eodemque rogo victimarum more concrematæ. non eſt quod quiſquam obijciat, contra ius faſque factum, vt obuiam occurrerint morti; certè ſapientium iudicio res intra laudem fuit: ſcimus & Apolloniam, & Pelagiam in eodem genere laudatas; neque enim hæ præcipiti quadam temeritate, ſed numinis afflatu actæ cenſentur. Poſt hæc Dani eadem feritate perciti regiam inuadūt,

regna-

regnabat in Anglia Eadmundus, vir ſingulari religione, atque pietate. is cum nihil in armis ineſſe præſidij animaduerteret, ad ſuam ædem tanquam ad aſylum confugit, aram tenet. barbari nec oris maieſtate, nec loci dignitate commoti Regem purpura exuunt, nudatum ad arboris ramum alligant; tum arcus intendunt, & ſagittis excuſſis plurimis, & tanquam ad ſcopum directis perfodiunt, totum conficiunt, interimunt; deinde cruentum cadauer in ſepem abijciunt inter vepres, ijs obtectum cum à ſuis quæſitum nuſquam reperiretur, miro modo Eadmundus ipſe exanimis ſua voce ſe prodit. legimus fuſum ſanguinem aliquando fuiſſe vocalem; ſed ille fratrem proditorem prodidit, hic ſe ipſum innocentem. Illud item quàm impiè & crudeliter à Danis factum? cum in Canutum Regem ſanctiſſimum coniurati, quod decumas Religioni ritè pendi iuſſiſſet, manus intulerunt, peremerunt, rependentes pro auro ferrum: ex cuius vulneribus rectè ab hiſtorico dictum eſt, plus gloriæ manaſſe quàm ſanguinis.

PERSECVTIO.

NORTHMANNORVM.

INter Daniæ populos Northmanni numerari ſolent, quaſi Aquilonares homines dicas, vt qui apud Septemtriones præcipui eſſent: North enim patria lingua aquilo, man verò vir vocabatur. tametſi quoniam huic nomini venti quoque notio ſubeſt, aptè admodum eorum vis, impetus, furor ſignificatus videtur. hi antequam noſtris inſtitutis imbuerentur, infeſtiſſimi fuerunt: nam per Ligerim fluuium excurſione in Gallias facta, Andegauenſem, ac Turonenſem, aliaſque finitimus ciuitates innaſerunt; omnia cùm profana, tùm ſacra incendijs, cædibus, ac rapinis deuaſtarunt, depopulatique ſunt, ſed illud indigniſſimum, quod in religioſorum hominum aſceterium ingreſſi, triginta, & amplius crudeliter obtruncarunt. nam quid de Nannatenſi cæde dicam? cum impetu facto in ſanctiſſimum delubrum Eccleſiæ principis Petri, Guihardum Antiſtitem cum hierodulis, ac ceteris, qui ad illud aſy- *An. Chriſti circiter 813.*

lum confugerant,gladijs confoderant. quanquam non impunè abierunt, quà ingenti ſiniſtrè pugnantium clade percuſſi, quà diris ſupplicijs diuinitus affecti. quo in genere non eſt omittendum,quod ipſis accidit,cum duce Ragenario,ſæuiſſimo homine,atque impio,per Sequanam nauigijs Pariſios appulerunt: non enim contenti priuatarum ædium præda, ſacras etiam ſpoliare cœperunt.ex ijs vnus, qui eminebat audacia,in tumulum,atque vrnam Germani ſanctiſſimi *Præ*ſulis irrumpit; diſtrictoque gladio columnam marmoream ibi erectam terdecies totius corporis anniſu ferit.continuò manus, quæ ictum intulerat, viribus deſtituta exaruit; atque ad vltimum vſque vitæ tempus ita immobilis manſit, vt fuerat extenſa: manubrium verò ferri ita manui compaginatum inhæſit, vt nunquam inde aliquo ingenio, vel arte, niſi cum cutis parte auelli potuerit.reliquo corpore ita vexatus eſt, vt miſeram trahens animam, plenus acerbitatis,& iracundiæ tandē Orco deuouerit. Tres itē ex ipſis cum delubri trabes per vim extrahere conati eſſent,ſubitò videndi vſu orbati ſunt, ac palpando huc illuc errabundi fugerunt.affirmabat igitur ipſorum dux Ragenarius,ſe Pariſijs inueniſſe validiores mortuos quàm viuentes,immò mortuum vnum: patronos videlicet Vrbium Cœlites, Germanum maximè intelligebat;quòd plus poſſent poſt mortem precando, quàm militum copiæ depugnando. At verò dum idem dux reuerſus ad regem ſuum Horicum, de prædis,atque rapinis, in primis de direptione templorum, ac ſacri aſceterij, ædiſque Germano dicatæ ſe temerè iactat, dū ſpolia oſtentat;repentè ingenti membrorum tremore correptus in terram corruit,ac vociferans,Germani ſe virga, hoc eſt lituo pontificio acerrimè cædi, atque contundi dicit; moxque inter illa verbera exanimatus interijt. ſocij autem eius ſceleris,& adminiſtri acerbiſſimo viſcerum cruciatu vexati, ac fœda quadam lue conſumpti paſſim extabeſcebant; quinetiam alios inficiebant: quamobrem Hericus veritus, ne illud malū in caput quoque ſuum, totumque regnum recideret,eos, qui ſuperfuerant ex illo facinoroſorum grege,capite plecti iubet, ac tanquam piaculares hoſtias mactat ad auerruncandam peſtem; eorum item capita Chriſtianis tradit: hac ratione concitatum in ſe numen placari poſſe ratus. ita Religioni litatum eſt ipſo Rege Northmannicæ gentis ſacrificulo, ac victimario:

atque

atque apertè omnibus ſignificatum eſt, Religionis aduerſarios nullo modo ſupplicium euaſuros: vt,ſi quando hoſtes deſint,ſuo gladio iugulentur,verſis ipſis Regibus in lictores.

PERSECVTIO.

ARABVM.

INſeſtum, & implacabile genus hoc hoſtium vbique Religio ſemper habuit, *Mahomete* ſcilicet impuriſſimo homine, atque nefario tanti auctore belli. In Cordubenſi maximè Vrbe, cum regiones Iberiæ occupaſſent, aliquando deſæuijt. probata tunc eſt noſtrorum hominum virtus experimentis & magnis, & multis. elegantem de his hiſtoriam ſcripſit Eulogius; eamque, vt maior eſſet dictorum fides, proprio dedicauit ſanguine.qui primus religionis vexillum extulit,auſpicato ſatis nomine Perfectus vocabatur:vt vel hinc intelligi poſſet, quàm illuſtre illud bellum eſſet futurum, quàm præſtanti virtute militum terminandum,cui perfectio ipſa daret initium. hic igitur cum impia,atque fœda Mahometis inſtituta libera voce damnaret,in tetrum carcerem à Proconſule detruditur. fecit ille è carcere mantèum: vaticinatus quippe ibi eſt Proconſuli ſupplicium,de impietate mox vltore Deo luendum. obtulit deinde Perfectus hic admirabili cum animi magnitudine ſecuri ceruices. ſtatim Proconſulem ignea corripit febris, quæ artus omnes incredibili cum cruciatu depaſcitur; tum viſcera ipſa fœdo ventris profluuio egerit. Abundij quoque,præter ceteros,virtus enituit in ſanguine largiter profundēdo. Nec viri modò,ſed puellæ ſpectaculum dedere conſtantiæ:quanquam ex ijs vna, cui Aurea nomen erat, ad ferrum primò expalluit:eſt ſanè is color auri.exhorruit carnificis vultum; ſed cum ſtatim ad ſe redijſſet, redijt quoque auro pretium. Leocritiæ verò virtus inſuperabilis omnino fuit. hæc poſt necē proiecta in profluentē,mergi non potuit,quæ videlicet ſuperior ſupplicijs fuiſſet.Cōſignauit hæc,vti dixi,egregijs literarum monumentis Eulogius, nec caruit mercede præclari laboris,conſors effectus & certaminis eiuſdem,& gloriæ, *An.Chriſti circiter 856.*

depo-

depoſuit tandem calamum manus, ſed ne vacua laude remaneret, arripuit palmam. addictus eſt carceri, quòd alios & ſcriptis, & voce accenderet ad pugnam. conſtrictus eſt, arctèq; compeditus; ſed & carcerē vertit in muſæum; & dum pedes alligatos haberet, carmina metricis pedibus alligauit: quo ſimul oſtendit quàm alacriter ſupplicia perferret. denique impiè iugulatur, & in torrentis alueo relinquitur, mirum dictu; non aduolarunt vultures, ac ceteræ rapaces aues ad paſtum, vt fit; ſed columba inuſitati candoris, quæ paſſis alis ſacrum cadauer obtexit. attoniti prodigio Arabes, ac veriti ne hoc Chriſtiana Religio confirmaretur; certatim lapidibus columbam appetunt; ſed perſtat illa ſemper immota. demum accedunt, & manu apprehendere contendunt, illa protinus fugit, & ad proximæ turris culmen euadit; inde liberè reſpectat Eulogium; & quæ non exhorruit lapidum iactus, exhorruit ſacrilegas manus. Inuidit tantæ Martyrum gloriæ, qui tum in Arabes dominabatur Abdaragmanus, edixitque nullum prorſus eis à quoquam exhiberi honorem. fortè pendentia quædam è ſtipitibus eorum corpora intuitus, antequam à noſtris raperentur, ac ritè aris, ceteriſque inſignibus decorarentur, in ignē proijci iubet. ſtatim multa ſtrue lignorum rogus accenditur; iam concremari cœperant; iam vibrantes ipſæ flammarum crepitantium linguæ concinebant quodammodo pæana victoribus; cum ecce diuinitùs vltio: repentè impio Regi linguæ vſus eripitur, qua crudele pronunciarat edictum; extabeſcit palatum, totus horreſcit, totus pallore perfunditur; in lectulum deportatur, mox impuram exhalat animam, æternis ignibus concremandam. Succedit regni adminiſtrationi filius, Mahomadus nomine; ſed nihil prodigio commotus, hæres paternæ peruicaciæ, atque conſilij, eos, qui à Mahometis legibus abhorrerent, neci tradit: itaque multi ſtrenuè lauream ſunt adepti. quanquam nec alijs poſtea defuit materies coronatū. conſecutus eſt alter Abdaragmanus, qui ſæuitia & impietate ſuperiori minimè cederet; quinetiam barbaris quibuſdam cognomentis adſcitis, ſe diuini iuris vindicem, ſe recta ſentientium Ducem temerè appellabat, cum eſſet nequitiæ nomothetes, & amentium princeps. complures igitur è noſtris, quos prauis inſtitutis aduerſantes haberet, de medio tollit. extat inter ceteros Eugeniæ fortiſſimæ heroinæ illuſtre monimentum

tum

Digitized by Google

tum haud multis ante annis è ruderibus erutum, vbi fuſi pro Religione cruoris gloria eleganti conſignatur elogio. Sed impij Regis audaciam, ac furorem tandem Ramirus rex Legionenſis edomuit, atque fregit; nec ſine ſingulari prodigio: nam indicto bello, in pugnæ procinctu, cum ipſius exercitus longè inferior eſſet, quàm vt congredi cum hoſte poſſet; quippe hic centum quinquaginta millia peditum, equitum verò quinquaginta millia collegerat; ad diuinam opem nuncupatis votis accurrit; cum ecce pro auxiliaribus copijs Cælites duo, cataphractorum equitum habitu, atque forma, Ramiri exercitũ præire viſi; qui ipſo aſpectu, tantum vel barbaris terroris, vel noſtris fiduciæ attulerunt, vt cæſis octoginta millibus, ducto etiam captiuo Rege Maurorum, qui ſuppetias ferebat; cæteris verò in fugam verſis, ac rege ipſo Abdaragmano vix turpiter elapſo, facillimè ſit parta victoria: ita Chriſtiana Religio ſuas iniurias Cœlitum fulta præſidio acerrimè ſolet vlciſci.

Aliud quoque certamen in eodem genere poſtea initum cum hiſce hoſtibus ia Hiſpania apud Cunodignam Vrbem narratur illuſtre, Zaphamo ipſorum principe. erat ibi cœnobium in quo religioſiſſimi aſcetæ ducenti verſabantur; hos repente illi odio quodã in Religionem inſito concitati, aggrediuntur, iuuadunt, impiè trucidant. acta res eſt octauo Idus Auguſti. conſecutum eſt inſigne prodigium, quod illorum gloriã egregiè propagauit. ferunt ſingulis annis eo die, quo cæſi ſunt, pauimentum miro modo ſolitum rubeſcere, quaſi recens cruor efferueſceret: quamobrem iure optimo eo loco inſcriptum eſt præclarum illud Eſaię vatis elogium: Oſſa veſtra quaſi herba germinabunt: perinde ac cruor ille pro humore ſit, quo irrigatus ſacrorum corporum puluis herbeſcentem aliquando viriditatem induat, immortaliter permanſuram.

PERSECVTIO.

SARACENORVM.

AGareni ſic enim probri cauſa ab Agare magni parentis ancilla, quàm à Sara libera coniuge Græci eos appel- *An. chriſti circiter 940.*

lare

lare maluerunt) ex Arabia profectos non modò Occidentis regiones,ſed ipſa quoque Chriſtiana Religio infeſtos habuit. gens hæc præfracti,& contumacis ingenij vbique ſemper occurrit,ac diſtricto in noſtrorum ceruices gladio incitata fertur.hi præter eas,quas commemorauimus,cædes de optimatibus factas, aliquando ad Vulturni fontes oppidum ingreſſi, dum omnia depopulantur, nacti inſigne cœnobium religioſiſſimis viris refertum,impiè inuadunt ferro, atque inaudita crudelitate vno impetu nongentorum capita fractis ceruicibus demetunt. Nec multò poſt eadem ſæuitia in Caſſinenſes ædes irrumpunt; omnia permiſcent,ac vaſtant; Benedicti parentis ſanctiſſimi familiam vexant, multos obtruncant; Bercharium in primis,qui aſcetis præerat, vitæ ſanctimonia, ac pietate præſtantem, cuius genus à Francorum Regibus repetebatur,ad aram facientem,impiè,& crudeliter mactant.Præterea aliquot poſt annis cum eadem gens Hieroſolymam occupaſſet,nihil antiquius habuerũt, quã vt Ioannẽ eius Vrbis antiſtitem interficerent.tum nobiliſſimum delubrum,quo noſtri Liberatoris ſepulchrum continebatur, per ſummam impietatem flamma,ferroque demoliuntur:adeò nihil huic genti ſanctum,verendumque vnquam fuit.quanquam fortiſſimorum noſtrorum Ducum gladijs magna cum ipſorum ſtrage confecta ſepè pœnas dedit audaciæ. Denique extat in ſacris faſtis memoria nonnullorum heroum è Franciſcana familia, qui cum fœda Mahometis inſtituta libera voce deteſtarentur,pulchrè conſtantiæ trophæis erectis ceciderunt.

PERSECVTIO

TAICOSAMAE IAPONIAE TYRANNI.

An Chriſti circiter 1597

EXtremo loco commemoranda eſſent bella non minus immania,quæ non multis antè annis vera Religio cum eadem fortitudinis laude confecit, ſiue ab Hæreticis, ſiue ab Ethnicis illata.etenim ne virtus habeſceret, rurſus detonuere procellæ, rurſus in arma itum. ſæuitum eſt ſuperiore ſeculo à transfugis, maximè apud Septentriones, & in Brittannia: ſæ-

uitum

uitum quoque ab exteris Regibus apud Barbaros, in Iaponia præſertim, & adhuc ſæuitur: ſed vndique collecta vberrima gloriæ meſſis. ſuperſedeo de omnibus dicere, tum quia, vt initio monui, qui ſtrenuè in hoc genere pugnæ ceciderunt, nondum ſacris ritè inſcripti ſunt faſtis, & adhuc Romani Hierarchæ iudicium expectatur; tùm quia ob magnitudinem rerum geſtarum ſeorsùm volumen requirunt. non tamen hìc omittendi ſunt, qui pridem beatitatis lauream adepti ritè ſunt, & aras meruerunt, quòd pro Chriſti fide ceciderint in Iaponia, inter quos tres illi è Societate Ieſu memorantur, *Paulus, Iacobus*, & *Ioannes*; hi certè triumphi ſui arbitros, ac deſignatores, ipſos habuerunt hoſtes, à quibus videlicet ad crucem tanquam ad Capitolij locum prouecti ſunt, currui alacriter impoſiti, quem ipſi ignominię vocant, re autem vera ſummi honoris, & amplitudinis, cui nullus veterum Ducum poſſit æquari. geſta ſunt hæc Taicoſama imperante, cum aduerſus Chriſtianum nomen ſecundò exarſiſſet, ſed ſemper furore vano; nam cum horum paucorum aures, vt mos eſt animaduertendi in reos, præcidi iuſſiſſet, tunc multorum Iaponum linguas, perſpecta illorum conſtantia, ad eandem religionem profitendam, aſſerendamque exacuit. Magna profectò ſuperioris ſæculi gloria, præclara laus, quo diuini nominis propagandi ſtudium heroici ſpiritus viris ad incognitas antea regiones nauigādi fecit audaciam. Ingreſſi ſunt noui Argonautæ laureatis nauibus Oceanum, non fabuloſis infamem monſtris, ſed verè belluis immanibus obſeſſum, ęſtibus violentum, Euripis infeſtum. nimirum virtuti noſtrorum Orbis hic terrarum par non erat, totam iampridem Europam, Africam, Aſiam trophæis, atque victorijs Chriſtiana Religio peragrarat: itaque nouas nationes, ac populos indagare opus fuit. ſic illa curſum peregit, vt adgubernante numine, vnà cum alterius quoque terrarum Orbis ſitu ipſe victoriarum ordo nauigaret. vltra Gades excurſum eſt ad Solis occaſum, ad barbaras gentes humanum ſanguinē ore ructantes. Franciſcus verò Xauerius, dux ille, ac ſignifer cęterorum in Orientē profectus Iaponiā Inſulā, ſexaginta, & amplius regnis nobilē ſubijt; nec prius inde deceſſit, Sinas aditurus, quā multa millia ſimulacra falſorū Deorum fracta vidiſſet; ac trophęum Crucis in veterū delubrorum ruinis, nō ſine ſummo cōmunis hoſtis vel dolore, vel ſtupore fixiſſet.

Oo PER-

PERSECVTIONVM ECCLESIAE ANACEPHALAEOSIS.

COmplecti libet breui quę dicta ſunt pluribus, quamquam vel plurima habenda pro paucis in re tam varia, atque multiplici. neque verò datur vllus terrori locus, ſub vnum aſpectum Religionis hoſtibus conſtitutis, quippe iam exarmatis, debilitatis, ac fractis.

Iudaica natio, vt eſt contumaci ingenio, & inſigni duritie, ità prima tela, quæ contorſit in noſtros, fuere lapides. probata virtus eſt primò aduerſus lapides, poſtea aduerſus lapidea ſimulacra: ſed auſpicatò initium bellorum ductum eſt à corona, vt ceteri animarentur ad prælium; quippe Stephanus ad victorias ſanguinis iter aperuit: dignum fuit ſpectaculum, cui intereſſet è cœlo Dei filius, non modò vt agonotheta, ſed ſtãs, & quaſi commilitonem agens. Neque ſemel tantùm virus acerbitatis ſuæ Iudæus euomuit; ſed ſub Hadriano quoque, immò ſub Conſtantino, Honorio, ac Theodoſio iuniore. & quamquam diſperſi per Orbem terrarum exules, & venales pœnas luere coacti, tamen ſicut acriores eſſe ſolent morſus morientium belluarum, atque ſerpentium: ità illi obtriti plus ſæuitiæ effuderunt, præſertim nacti aliquando Dunaamum Homeritarum regem, qui ſe vltro Iudæum fecerat; cuius ſceptro quaſi ſecuri ſunt vſi ceruicibus Chriſtianorum frangendis.

Conſecutus eſt Romanorum Cæſarum furor. Ipſum Neronis nomen quem non terrore percelleret? at non perculit Petrum: iam didicerat contendere procellas qui impunè calcauerat fluctus. Petro, inquam, tam grande munus obtigit, vt bellatricem illam Vrbem, viris, armiſque nobilem, illam gentium Dominam, illam tot Regum, quot Ciuium altricem piſcator in ſuas cõpulerit plagas, felicior quàm Timotheus, in cuius dormientis ſcapham Fortuna fingebatur Vrbes, oppida, regna verriculo capta conferre. neſcias, citius nè, an felicius hæc egerit Petrus: quàm enim velociter, eius in Vrbem ingreſ-

ingreſſus teſtatur, quòd introiſſe victoria fuit; quàm ét facile, inde conſtat, quòd in ipſam Neronis regiam pęnetrauit, vnde Martyres extiterunt. Quanta porrò Domitiani vel dementia fuit, cum auguſtam illam aquilam, Ioannem dico, Romanis aquilis nobiliorem, & ſignis auſpicatiſſimam à ſe abegit; vel impietas, cum Flauiam Domitillam ſibi cognatione deuinctam rupto Naturæ vinculo expulit in alias terras. Traianus item aliquando impiè egit, ſiue cum Antiochenum antiſtitem leonibus obiecit; ſiue cum Clementem ſacrorum principem latomijs addixit, ac demum in mare demerſit. Adrianum verò cum dixero, Adriam procellis infeſtum effingo: teſtor decem millia noſtrorum in Arari monte confixa, & interempta. quid mirum? quando & ſub Antonino Pio impiè actum, Teleſphero hierarcha necato. Nec minus crudeliter ſub M. Antonino Vero, & Lucio Vero fidei veritas vexata éſt. Septimij quoque Seueri ſæuitiam expertus eſt inter ceteros præfectus ipſe auguſtalis Philippus, qui ſecures, ac faſces, quos pręferebat, ſuo ſe cruore potius, quàm alieno imbuiſſe lætatus eſt. Sub Macrino autem Aſclepiadis in primis Antiocheni Præſulis in tuenda religione conſtantia; & ſub Alexandro Cęciliæ virtus enituit. Quàm verò indoluit Roma, & quàm deteſtata eſt facinus indignum, cum Iulio Maximino imperante Pontiani hierarchæ humeri, quibus Orbis terræ nitebatur, ſubiecti ſunt lictorijs virgis! Quid Decius Imperator? quas machinas non admouit Chriſti cultoribus, vt eum abiurarēt? totis ſcilicet imperij viribus in exitium Religionis incubuit. quo tempore præclarum illud Chriſtianæ cōſtantiæ ſpectaculum datum eſt, cum Alexandrina Virgo Apollonia grauis annis, ſed leuis, & alacris animi fortitudine, in paratum ſibi rogum inſiliens præripuit carnifici palmam. nec minus illuſtre fuit illud fortiſſimi adoleſcentis, quem cum tyrannus omni ſuppliciorum genere terrere non potuiſſet, conuerſus ad illecebras, ac blandimenta, in molli ſtrato floribus reperſo colligauit; at ille pro telo linguam, quam tantùm habebat liberam, dentibus amputatam, & cruentam in lenonem inſpuit. Iam Gallo, & Voluſiano imperantibus, in primis duo illa Chriſtianæ Reipublicæ lumina extincta ſunt, Cornelius, & Lucius, ambo hierarchæ. Sæuitum quoque eſt dirum in modum Valeriano, ac Gallieno imperantibus; diſtractus eſt, ac rapta-

tus immaniter à conſternatis equis Hippolytus.at non impunè:quippe Valerianus in bello captus Sapori Regi Perſarum equum aſcendenti humeros ſubijcere coactus eſt. Nec Claudij imperium ſæuitia caruit;cum Marius ille nobilis Perſa Vrbem ingreſſus vnà cum familia,non modò inurbanè, ſed crudeliter affectus diriſſimo ſupplicio eſt, manibus ſcilicet præciſis, atque è collo ſuſpenſis, vt ſpectator eſſet aſſiduus ſuæ pœnæ. Aureliani verò immanitatem quis bonorum deteſtatus non eſt? cum Agapitum innocentiſſimum adoleſcentem poſt cruenta flagra abiecit in amphitheatro ad leonem;qui tamen eius pedes lingua delambens, tantùm non verbis declarauit, tyrannum præire feritate ferociſſimo belluarum. Nec probitas tuta ſub Probo fuit;nec Eutychiani ſummi Pontificis vita ſub Numeriano. Nunc ſe in conſpectum dant illa monſtra ſæuitiæ, Diocletianus,& Maximiani duo,alter Herculeus, alter Galerius dictus. his maximè propoſitũ fuit Chriſtianum nomen omnino delere. vbi ſemel ſe grauis iſta,& immaniſſima in noſtros belli vis, atque tẽpeſtas commouit,ſtatim quodam impetu prorumpens, longè ac latè detonuit; quod tempus haud facilè conſtituas,vtrùm tyrannorum furore atrocius,an virtutis noſtrorum experimentis ſpecioſius fuerit: prouidentia declarante, nihil obſiſtere virtuti poſſe.haudquaquam illo ſquallore carceris deformata Religio eſt; & cum cataſtis, & equuleis impoſita altius emineret, ſuperior ipſo Cæſarum faſtu fuit.inerat in vultibus etiam puellarum,quas impiè trucidabant, Amazonius quidam vigor, & quiddam ſpirabant inuictum.Non obfuit Marcelli Romani hierarchæ dignitati,atque ſplendori ſæuitia,atque impietas Maxentij, cum paſtorẽ populorum ſtabularium fecit. Non minuit integritatem fidei Licinius,cum immaniſſimè noſtrorum intercidit artus.Non Catharinæ conſtantiam peruertit volubilis illa rota Maximini,ſed inſerta triumphali quadrigæ eſt,quæ eam ad ſacri montis cacumen mirè prouexit.

Iam poſt tot,ac tanta certamina cum Romanis confecta Cæſaribus,luctandum quoque cum exteris Regibus fuit. Tiridates Armeniæ Rex eos, qui Chriſtianam Religionem profiterentur,fimo,ac fumo necabat,ignorans,illos vt eſt in parœmia, ex fumo dare lucem poſſe; in quo cum non ſolùm impius,ſed ferus videretur, miro modò Babylonij Regis tragœ-

diam

Digitized by Google

diam renouauit, quippè hominem exuit, ferinum aſpectum induit: ſiue id inſanæ mentis ludibrium fuerit, ſiue veritas facti. cœpit tum non tantùm Africa, ſed & Armenia diri monſtrorum parens. Perſarum quoque Reges Chriſtiana Religio infenſos habuit aliquando, Saporem, Cabadem, Godoranum ſiuè Varanum, Iſigerten, & Choſroas duos. nēc mirum, quod qui ignem colerent, noſtra oderint inſtituta, quæ initiari per aquas iubent: itaque multi acerbiſſimis affecti ſupplicijs ſunt, quod negarent, immortali Deo debitum cultū eſſe dādum elemento ſepulto ſub cinere; nec ſapientis eſſe putarent, pro numine habere, cuius aliqua pars ignis fatuus dicatur; ſic enim Phyſici appellant ignis aerei genus, apud paludes & ſepulchra cerni ſolitum, erronem, circumuagum, impoſtorem; quippe qui intempeſta nocte in ſtagnorum, ac fluminum voragines, atque abſupta loca ducat ſe ſequentes, agatque præcipites: ignem dico, qui modò ex incendiarijs montibus erumpens cuncta loca peruaſtat, modò in xiphium cometen mucronatus prodigioſè Cœlum inceſtat.

Ethnicorum igitur ſiue Cęſarum, ſiue Regum furore contempto, ſuperior Chriſtiana Religio victrix triumphabat. iam per vniuerſum terrarum Orbem Crucis ſigna explicabat, iam illa Crux in frontibus Regum intexta diademati, gemmis, auroque fulgens radiabat: Conſtantino ſcilicet diuinitùs admonito, inde decus, ac præſidium imperij petendum; cum ecce ſubito turbo, ac tempeſtas: hactenus ab exteris ſæuitum gladio; tum cominùs ab Hæreticis, ac fœdifragis: hi non ſolùm dialecticis quaſi pugiunculis, quamquam plumbeis, ſed etiam ferreis in materna viſcera Religionis inuadunt. pugnauerat hoc genus hoſtium ab initio, nondum tamen quicquam auſi ferro, nec priuſquam ſe Cæſarum auctoramento armarent. Arius primus hæreſim è latibulis, & gurguſtijs, in quibus id genus hominum clàm conuentus habere ſolet, in forum, atque in regiam ipſam, & auguſtale introduxit. vnius captioſæ voculæ, immò ſyllabæ ſcintilla Vrbes, ac regna incendio ſerpente corripuit. hoc infecti veneno Conſtantius, hoc Valens, & Conſtans; hoc etiam integræ nationes; hoc Genſericus, Hunericus, Traſamundus, Vādalorum Reges; hoc Euaricus, Alaricus, Theodoricus, Totila, Gothorum Reges, & Leuigildus Vſigothorum, & natio Longobardorum. nam Athanaricus

nouo

nouo capræ cultu, Iudaici vituli ſuperſtitionem renouauit, niſi quod fœdius. his igitur Ariana hæreſis quaſi torrens fluuijs auctus cum vires accepiſſet,impetum fecit in bonos; omni repagula diuini iuris effergit;eo quaſi diluuio Orbem terræ conuoluit,atq;obruit:in Antiſtites maximè furor deſæuijt, pontificio throno deiectos, ac perfidis ſubrogatis: nudum enim Religionis latus facilè perfodi poſſe putarunt, ſi præſidio Præſulum ſpoliaſſent. omitto proſcriptiones, & impias cædes. Minus Donatiani nocuerunt; nam eodem ferro, quo noſtros,ſe ipſos interimebant,Martyrum gloriam affectãtes; minus Eutychiani,quorum audacia à duobus Imperatoribus, Marciano, & Leone facilius compreſſa eſt. porro ipſius Arij fœdiſſima mors, & ceterorum ex eius diſciplina hoſtium infauſti exitus,ſatis disertè declararunt, quàm ſceleſtum ſit Religioni eſſe fœdifragum. teſtetur hoc vel Theodorici Regis menſa illo piſcis ſpectro in Symmachi, quem ſceleſtè necarat, ſpeciem deformato:ipſi inquam ſemeſi cibi, & parentalia fercula,& cruenti ſpectaculi larua feralis. Alterius quoque Theodorici,Ebroino aulæ præfecto acuente ferrum, quanta ſęuitia in optimates, & Pręſules fuit, Leodegario in primis Auguſtodunenſi antiſtite ſubijciente ceruices! Iam de Iuliano quid dicam, impio illo transfuga, atque periuro? qui ſi aliquando pepercit noſtrorum ſanguini, ideò pepercit, quod inuideret gloriæ ex vulneribus mananti; nimirum perſtringebat eius oculos illa Martyrum diſtincta radijs corona, erectæ aræ,excitata templa,imagines,ſtatuæ, & in faſtis inter Indigetes inſerta nomina. prætermitto eius nefaria ſacra, humana cæde cruenta; præſtigias, ac magica murmura, quibus deuouerat neci Chriſtianum nomen poſt confectum Perſicum bellum; ſed interrupit impium votum Deus,& ipſius ſanguine litatum Religioni eſt.perfoſſa ſunt inuido transfugę ilia acie ferri; ſed multò acrius Gregorij ſtylo. *Anaſtaſij* quoque Imperatoris, qui ex omnium hæreſum colluuione concretum monſtrum eſt habitus,cum par impietati telum deeſſet in terris, quo periret, è cœlo ſuffectum eſt, fulmen. Nec item impunè abiere Zeno,& Baſiliſcus, & ipſi Religioni infenſi; ille malè de Religione philoſophatus,viuus infoſſus tumulo; hic impietatis veneno tumidus interemptus ferro. De Iuſtiniano nihil attinet dicere,ſed eius cauſam Sapientum curiæ committamus. alte-

rum

rum autẽ eiuſdem nominis iuniorem nemo iuſtè defenderit, præfracto ingenio in Romanorum põtificum decreta luctantem. Attila verò barbaræ crudelitatis exitiale portẽtum, cum ſe Dei flagrum dixit, haudquam terruit noſtros, ſed tanquam generoſos equos incitauit ad curſum; ac potius ipſe Leonem, & Lupum ſacri gregis cuſtodes extimuit.

Quid quod auſæ ſunt & fœminæ, eædemque Auguſtæ aduerſus verę Religionis Duces infeſta arma impiè mouere? Iuſtina videlicet, ac Theodora Cæſarum vxores, nec non Fredegundis Sueſſonum Regina: tres illas furias diceres, Tiſiphonen Megęram, Alecto; quæ quia pares non erant ingenio, rabiem ac furorem acuerunt; ac Fidenatium quodammodo redintegratum eſt bellum, qui olim contra Romanos, quibus impares ſe videbant armis, ad terrorem mouendum, tædis armati, & diſcoloribus ſerpentium in modum vittis, Furiarum more, perrexerant; ſed habitus ille feralis exitij omen ipſis fuit: ita & hæ actæ furore, quem armabat regia poteſtas, aggreſſæ ſunt optimates inuadere; ſed inciderunt in viros Perſeo illo fortiores, qui poſſent huiuſmodi monſtra falcato veritatis enſe conficere. adiunge tribus his furijs Brunichildem Francorum reginam, Columbano infeſtam, & innocentium *Præſulum* cæde cruentam, Medæam alteram, aut Empuſam.

Ad hæc porrò, quæ commemorauimus certamina, acceſſerunt alia, Conſtantis, Philippici, Cæſarum Monothelitarum, qui cum vnam tantùm in noſtræ ſalutis Vindice voluntatem ponerent, ſatis apertè oſtenderunt quàm peruerſæ ipſi voluntatis eſſent, à veræ Religionis magiſtris temerè diſſentire auſi. Præterea certandum tanquam in amphitheatro fuit cum Leonibus tribus, Iſaurico, Porphyrogenito, Armeno; quorum tamen exertos vngues ad lacerandas imagines Cœlitum diuina virtus retudit, atque infregit. his porrò belluis immaniſſimis adde ſilueſtrem aprum, Grunnum illum dico impium Bulgariæ regem. adde etiam Conſtantinum Copronymum à fœditate ſic dictum, qui ab infantia ominoſus eſt viſus, ſacrum videlicet inquinans fontem fęce corpuſculi: vt iam tum indicaret, quid eſſet acturus, cum ſe per ætatem corroboraſſet audacia. Conſtantini quoq; Leonis filij in Romanos põtifices audacia debacchata, ſed cum ipſius exitio eſt. Penè par, ac gemina Michaelis Balbi iconomachi, & Nicephori Mani-

chæi

chæi Imperatorum inſania. alterius quoque Michaelis quàm deteſtabilis impudentia? qui non eſt veritus ludificare, atque illudere Religioni; ad ſcurras,& pantomimos ſacra traducere ſpoliare donarijs templa, ſed exuendus miſerè tandem vita.

Danorum item impietas, ac ſæuitia Chriſtianæ Reipublicæ quàm fuit infeſta! cruentas hi manus infecerunt optimatiũ ſanguine, etiam Regum. Northmanni quoque impia in nos arma mouerunt. Arabes autem quid intactum reliquerunt? quàm crudeliter in nos debacchari ſũt eorum Reges portẽtoſi nominis, Abdaragmanus, Mahomadus,& alter Abdaragmanus. Iam ex hac fæce Saracenorũ natio quoties in noſtros diſtrinxit ferrum? Habdalæ ipſorum Regis quàm acre odium fuit? quàm immanis furor? quid ceteri Reges prodigioſę ſæuitiæ? Haumarus, Zezicus, Euiladus, Madis,& Aarõ oppoſitus alteri priſco, nempè hoſtis ſacrorum, quę templa dęmoliti nõ ſunt? quas aras non euerterunt? cui parthenoni, cui aſceterio pepercerunt? vnde ſacrilegas,& cruentas manus abſtinuerunt? ſed tantum abeſt, vt, quod ipſis propoſitum fuerat, Chriſtiana Religio extincta non ſit, vt potius vires ſumpſerit. Itaque cum illa innumerabiles hoſtium copias ſtrenuè profligaſſet, cum nihil ſuperandum reliquum eſſet, ne deeſſet materia laudum, ac triumphorum; nouum ad noua certamina terrarum Orbem diuina prouidentia patefecit; vbi deuicta Tyrannorum, in primis Taicoſamę ſęuitia, ex intimis Indiæ nemoribus decerptas ſibi laureas comparauit.

FINIS.

Laus Deo, ac Deiparæ.

IN-

Digitized by Google

INDEX
RERVM PRAECIPVARVM
A Perſecutoribus Eccleſiæ geſtarum.

A

AAron Rex Saracenorum Chriſti ſepulchro potitus Chriſtianos acerrimè perſequitur, ſacros in primis aſcetas neci tradit, diuinitùs punitur pag. 265.

Abdaragmanus Rex Arabum inuidet Martyrum gloriæ; corpora in cinerem redigit. à Deo morte ſtatim punitur. 284.

Abdaragmanus alter item Rex Arabum Chriſtianis *infeſtus à Ramiro Legionenſi rege diuinitus victus.* 284. *&* 285.

Aiſtolphus Rex Longobardorum *Romam obſidens in Chriſtianos crudeliter debacchatur. in Stephanum pont. max. manus inferre conatur: infeliciter moritur. Vide perſecut. Longob.*

Alamundarus Rex Saracenorum Chriſti cultores perſequitur, ſed Martyrum miraculis cognitis à perſequendo deſiſtit, pag. 202.

Alaricus Rex Gothorum *Arianus Antiſtites facit extorres. calamitas ob id conſecuta. pag.* 114.

Alexandri Imperatoris *mater ſomniat, ſe Draconculum parere. pag* 33. *Chriſti effigiem in larario habuit vnà cum Orphei, & Apollonÿ.* 32. *Vlpiano vſus adminiſtro, à quo multi pro Religione necati.* 33.

Amalaricus Rex Gothorum Reginã ipſam vxorem crudeliter necat Religionis cauſa, turpiter in fuga perit.

Anaſtaſius Imperator ob varias hæreſes Proteus appellatus.

Pp pag.

pag. 191. ſummorum Pontificum reprehenſiones contemnit 194. impuros Præſules creat. catholici multi per ſatellites necantur; ob id varijs calamitatibus imperium obnoxium habuit. 196. fulmine ictus interijt. 197.

Antonino Pio imperante Teleſphorus ſummus Pontifex necatur. item Felicitas cum ſeptem filijs, &c. pag. 23. dira clades conſecuta 24.

Antonino Vero imperante Anicetus ſummus Pontifex interficitur, item Higinus. Philoſophus eſt vocatus. eburneos humeros ſibi habere viſus. pag. 24. ſimulacrum Fortunæ aureæ habuit in cubiculo. è noſtris multos neci tradidit. Fauſtinam coniugem templis, & aris conſecrauit. 25. legio Chriſtiana ſub ipſo militans, Fulminatrix dicta, precibus imbrem ſibi è cœlo euocat, hoſtibus fulmina. 26.

Arabes in Chriſtianos ſæuiunt præſertim Cordubæ. multos trucidant. pag. 283. Eulogium in primis eius hiſtoriæ ſcriptorem ſanctiſſimum necant 284.

Ariani Chriſti tunicæ ſciſſores. pag. 103. Arij cantio nefaria, Thalia dicta. 105. à Conſtantino Imperatore irridetur. 109. in Antiſtites maximè ſæuiunt. prodigia interim facta. 110.

Arioualdus Rex Longobardorum redarguenti aſcetæ mortem inferre conatur, ſed prodigio terretur. vide Perſec. Longob.

Athanaricus Rex Gothorum barbari numinis ſimulacrum adorare compellit; recuſantes immaniter necat. p. 177. Sabã aſcetarum parentem crudeli morte afficit. 178.

Attila Rex Hunnorum flagellum Dei ſe dicit. Nemorium archidiaconum vnà cum ſocijs è clero impiè necat; aras euertit, ac templa. 234. Romam vaſtare aggreſſus à Leone pont. max. cohibetur. eius vultus deſcribitur ad ſæuitiam compoſitus. eius pictura arrogans. à Lupo Trecenſi epiſcopo inuitatur; ſed ab incurſione deſiſtit. 235. infeliciter moritur 237.

Aureliano Imperatori omen crudelitatis fecit ſerpens. Solis cultor fuit. pag. 44. Felicem pont. max. neci tradidit; Narciſſum quoque, & alios. 45. Zenobiam reginam in triumpho ducit; quam noſtra inſtituta ſuſcepiſſe credibile eſt. 46. Herculem ueluti imperij conſortem, & collegam ſibi adſciſcit. 47.

Baſi-

Digitized by Google

B.

BAſiliſcus Imperator Eutychianis fauet. Platonem cubicularium, à quo arguebatur, igni cremandum tradit. pag. 187. à Daniele ſtylita Diocletianus alter appellatus. 188.

Brunichildis Regina Francorum impia Deſiderium, & Delphinum ſanctiſſimos Antiſtites neci tradit. Columbanum aſcetarum parentem perſequitur. pag. 254. decem Regum interfectrix. ignominiosè moritur camelo impoſita, & circumducta, tum ab equis concitatis diſtracta.

C.

CAbades Rex Perſarum Chriſtianos necari iubet, & mortuos feris obijci. pag. 199. quidam linguis euulſis adhuc vocales. per noſtros potitur Vrbe, & theſauro à malis genijs obſeſſo. 200.

Caro Imperante multi Chriſtianorum necantur. non excuſatur quaſi inſcius. pag. 57.

Carinus Imperator nequam. Cyclopem in ſcæna agit. ſub eo Marinus Senator impiè necatur. pag. 53.

Claudius Imperator Chriſtianos multos interficit, Marium in primis nobilem Perſam cum coniuge, & liberis. pag. 43.

Commodus Imperator Herculis habitu in theatrum prodit. irridetur præſertim à Chriſtianis, quos equuleo, et fuſtibus vexat. alij per eius adminiſtros necati. incedebat & medici habitu, ſed venas lethaliter incidebat. item Amazonio habitu. Aureum ſe appellari voluit, cum eſſet natura ferreus. 28.

Conſtantius Imperator Arianorum fautor, Catholicos Antiſtites pellit, ſubſtituit Arianos. pag. 112.

Conſtans Imperator Monothelitis adhæret. Theodoſium germanum fratrem impiè necat: eius occiſi ſpectro horrendum in modum exagitatur. Maximo ipſum reprehendenti linguam excidit, ſed elinguis loquitur. Martinum pont. max. interficere conatur, re infecta exilio mulctat. 256. & 257.

Conſtantinus Copronymus Imperator in baptiſmo omen dat impietatis, ſacrum inquinans fontem: religioſos in primis viros inſectatur. pag. 266. Imagines Cælitũ igni tradit. magnis cala-

calamitatibus afficitur eius imperium: diro morbo correptus moritur 267.
Conſtantinus Imperator Leonis filius optimates ſibi aduerſantes immaniter vexat. Theodorum Studitam flagris cadit: minatur Cælitum imaginibus. 269.
Choſroe ſenior Rex Perſarum Sergiopolim diuinis præſidijs munitam expugnare fruſtra conatur; item Edeſſam, vbi Chriſti imago miraculis inſignis. pag. 245.
Choſroe iunior Rex Perſarum Anaſtaſium ſanctiſſimum aſcetam magicas ſuperſtiones deteſtantem crudeliter necat. pag. 247. cogitur Chriſti crucem Heraclio reddere. machina ab eo arroganter efficta. 248.

D.

Decius Imperator crudeliſſimè Chriſtianos perſequitur. Fabianum in primis pont. max. necat. ſæuiſſima, & plurima ſuppliciorum genera excogitat. pag. 36. miſerè moritur. 38.
Diocletianus Imperator ſeruili genere natus crudeliſſimus perſecutor per omnia genera pœnarum. pag. 54. ab eius præfecto Timotheo inter ceteros Ianuarius cum ſocijs interfectus. 61. falsò monimẽtum inſcribit de Chriſtiano nomine deleto 62. infeliciter moritur. 64.
Donatiani multos è noſtris interimunt. æmuli Martyrum gloria ſe ipſimet necant, vel per alios. pag. 162. lepidum factum adoleſcentis ad id coacti. 163. veram religionem ſolùm in Africa apud ſe eſſe dicebant. 164.
Dunaanus Rex Homeritarum ex Chriſtiano fit Iudæus. pag. 203 Nigrenſi vrbe per dolum potitus in Chriſtianos crudeliter ſæuit. contendunt hi de primatu martyrij. 204. duarum puellarum occiſarum ſanguinem matri propinat, quæ generosè eum hauſit. 205.

E.

Evaricus Rex Gothorum Arianus ſpinis obſtruit templorum aditus, ne frequententur à noſtris. pag. 223. Antiſtites Catholicos è ſedibus exturbat 224.

Euilatus Rex Saracenorum Chriſtianos acriter infeſtat. Eutychium patritium, & alios necat. pag. 264.
Eutychiani hæretici duas in Chriſto naturas negabant, eum cœleſte corpus attuliſſe dicebant. pag. 384. Catholicos acerbè diuexant. auſi in Pont. max. anathema intendere. 384.

F.

FRedegundis Regina Sueſſinenſium Sigebertum Regem optimum, victorem interimendum curat. item Prætextatum ſanctiſſimum Antiſtitem, à quò reprehendebatur. altera Iezabel dicta pag. 243. & 244.

G.

GAlerius Maximianus Imperator ex armentario Andream tribunum laureatum cum ſuis militibus in anguſtijs Tauri montis trucidari iubet. pag. 72. Agapitus feris obijcitur. alij alijs ſupplicijs affecti. 70. eius horrenda mors. 71.
Gallieno imperante Marinus non modò militari dignitate, ſed vita priuatur. Solis habitu ſe effingi iubet. ab Aureolo occiſus. pag. 42. Vide perſec. Valeriani.
Gallus Imperator cum Voluſiano in Chriſtianorum cædem conſpirat. pag. 39. Vide perſec. Voluſiani.
Genſericus Rex Vandalorum Arianus diris cruciatibus ſæuit in noſtros. Antiſtites catholicos exilio mulctat. à Roma vaſtatione Leonis ſummi Pont. ſermone compeſcitur. pag. 209.
Godoranus ſeu Varanes Rex Perſarum Ignis pro Deo habiti contemptores diris cruciatibus afficit. pag. 782.
Goiſuintha Regina Viſigothorum Ariana Catholicos vexat. orba fit oculo. pag. Vide perſec. Leuigildi.
Grunnus Rex Bulgariæ Manuelem ſanctiſſimum Antiſtitem crudeliter necat. Chriſtianos in bello captos diris ſupplicijs torquet. à ſuis excæcatus, & ſuffocatus interijt. pag. 272.
Gunabundus Rex Vandalorum perſecutionem in Catholicos redintegrat. Eugenium ſanctiſſimum Præſulem facit extorrem. diuinitus punitur. Vide perſec. Vandalorum.
Guntarius ſiue Gundericus, frater Genſerici Vandalorum regis Catholicos acriter perſequitur. à malo dæmone correptus interijt. Vide perſec. Genſerici.

Digitized by Google

H.

Habdala Rex Saracenorum Chriſtianos perſequitur per Manubam archipiratam, qui Lucifero ſideri cultum negantes crudeliter necat; Placidum in primis cum ſocijs aſcetis è Benedunt familia.eius claſſis naufragio perit.pag.230.
Habdala item Rex Saracenorum Chriſtianos Stigmaticos facis, & Iudæis venales. pag.265.
Hadrianus Imperator ſacra Chriſti loca profanat. Euſtachium tauro ignito includit. pag. 17. moriturus horrendis ſpectris terretur. 18.
Halis Rex Saracenorum Manichæos fouet. Petro Damaſceno eos deteſtanti linguam exſecat.Petrum Mauimenum Mahometi obtrectantem per Satellites necat.pag.264.
Heliogabalus Imperator effuſus in libidines, ſolùm Helagabali nomen adorari iubet.ſub eo Calliſtus pont.max. occiſus.pag. 32.
Haumarus Rex Saracenorum Chriſtianos diris afficit ſupplicijs. ſcribit ad Leonem Imperatorem, vt Chriſti Religionem abiuret. pag.263.
Herodes Agrippa Rex in Iudæorum gratiam Petrum in carcerem detrudit,Iacobum necat.pag.3.eius infelix morſ.4.
Huneticus Rex Vandalorum Arianus in noſtros acriter ſæuit, multi exſecta lingua mirè loquuntur. 217. cum Tereo comparatur. 218.fraus in rebaptizando.219.fœdè moritur.219.
Hunni omnia,etiam ſacra deuaſtant.pag.234.Vide perſec. Attilæ.

I.

Isdegardes Rex Perſarum Chriſtianos perſequitur,ſed cognita fraude Magorum de falſo Ignis numine ſubterraneo,à perſequendo deſiſtit.pag.180.
Iudæi Stephanum lapidibus obruunt. pag.2. quàm dira paſſi à Romanis.3. rurſum ſæuiunt ſub Traiano, Hadriano,& c. in puero Chriſti cruciatus exercent.221. In Hiſpania perſecutionem aggreſſi miris prodigijs terrentur.221.
Iulius Maximinus Imperator Thrax genere, alter Antæus eſt dictus.Pontianum Pont.max.necat: item Antherum. occiſus ipſe cum ignominia eſt.pag.34.

Iulia-

Iulianus Imperator Apoſtata adhuc adoleſcens anſam dat improbitatis ipſo habitu,& geſtu corporis.pag.115. magiis,& præſtigiis deductus.118. & 120. Eleuſinæ myſteriis initiatur.121. ob hircinam barbam ab Antiochenis irriſus. à Publia antiſtita de idololatria carpitur.inuidet Martyrum gloriæ. multi tamen ſub eo pro Religione necati. 133. literarum ſtudiis interdicit. 135. Hieroſolymæ templum reædificare fruſtra conatur.139. Chriſti ſtatuam ab Hæmorrhoiſſa poſitam tollit,ſubſtituit ſuam.huius fœda lineamenta,& alterius pulchra opponuntur.142. & 143. e Daphnitico templo Babylæ martyris corpore ablato, Apollinis ſtatua cæleſti igne conſumitur.dæmone exploratore fruſtra vtitur.154.duplicem exercitum conſcribit,vnum militum,alterum cacodæmonum.154.præſagia de eius morte.148. in bello Perſico. victus infeliciter moritur.152. cum Aetna incendiario monte collatus.158.

Iuſtinianus ſenior Imperator iura, legeſque Treboniі opera condit ipſe illiteratus:hæreſim Incorruptibilium ſecutus. pag.239. Antiſtites Catholicos exagitat:Vigilium pont. max. de medio tollere conatur.excuſatur à nonnullis.

Iuſtina Auguſta Ariana Ambroſio inſidiatur. ei per artes magicas,& per ſatellites vitam auferre conatur.174.& 175.

Iuſtinianus iunior Imperator. Cononis pontificis decretis obſiſtit. Sergium item hierarcham extinguere conatur.pag.254.& 258.

L.

Leo Iſauricus Imperator Iconomachus Hebræum mathematicum ſecutus,odium in Catholicos concepit.pag.260. Antiſtites ſibi repugnantes inſectatur.Gregorio pont.max. minas intentat.eius legatos malè accipit.inſignem bibliothecam incendit. & Catholicos bibliothecarios igni tradit. imperium variis calamitatibus habet obnoxium 261.

Leo Porphyrogenitus Imperator item ſacris imaginibus infenſus. coronam carbunculis gemmis ornatam è templo ſibi vſurpat: carbunculis morboſis in capite excruciatus interiit.pag.209.

Leo Armenus item ſacrarum imaginum cultores perſequitur. eius perfidiam præſenſit Antiſtes eum baptizans,manus ſibi compungi ſentiens. pag. 273. Theodorum Studitam in primis exagitat terretur prodigio ante mortem,274.à coniuratis interficitur.

Leui-

Leuigildus Rex Vuiſigothorum Arianus Goiſuinta coniuge inſtigāte Catholicos perſequitur; Antiſtites extorres facit. Hermenegildum filium ab Ariano Præſule diuinam dapem accipere nolentem impiè necat. pag 250. & 251.

Licinius Imperator multos ipſe Chriſti cultores, plurimos per præfectos, & adminiſtros neci tradit. pag. 90. miſerè. perit 96.

Longobardi vnde dicti. eorum aduentus præmonſtratus diuinitùs pag. 230. capræ ſimulacrum colebant. noſtrorum, quos cruciabant, miraculis terrentur. 232. duo ex ijs, quos de arbore ſuſpenderant, poſt mortem canere auditi. 233.

M.

Macrinus Imperator ob crudelitatem Macellinus dictus. ſub eo Aſclepiades præſul Antiochenus necatus. à coniuratis ipſe occiſus cum filio Diadumeno item crudelis indolis, ita dicto quòd natus cum forma diadematis in capite, ſed in arcum deſinente. pag. 31.

Madis Rex Saracenorum Chriſtianos acriter perſequitur. pag. 265.

Mahumadus Rex Arabum in Chriſtianos ſæuit, Machometi ſectam deteſtantes. pag. 284.

Maxentius Imperator Marcellum Pont. max. boum ſtabularium facit; vbi ille pædore, & incommodis obijt. à Conſtantino vincitur, & lapſus de ponte in Tyberi ſubmergitur. pag. 85.

Maximianus Herculeus Imperator cum Diocletiano coniurat in Chriſti cultores. Thebæa legio in primis interficitur. pag. 67. ſtrangulatus ipſe interijt. 69.

Maximinus Iouius Imperator ſæuijt in Chriſtianos etiam mortuos. Catharina virgo Alexandrina ab ipſo varijs ſupplicijs vexata, & necata. pag. 75. Euphroſina virgo lenoni tradita, eum arte eludit, cera ſibi oblito collo, ſectoque. 76. moritur ipſe igneo morbo depaſcente viſcera. 80.

Michael Balbus Imperator Cælites, ſanctos haberi, & dici vetuit. ſacras imagines Byzantio exulare iuſſit; Iudaicos ritus ſecutus eſt. literarum ſtudiis interdixit. ſacrarum imaginum defenſores vexauit. Euthymium patriarcham extorrem fecit; Methodium in carcerem intruſit. pag. 275.

Michael III. Imperator. Nicolao Pont. max. ipſum increpanti Romæ excidium minatur. eius legatis obtrectat; Religionem in contem-

temptum traducit, ad ſacra miniſteria ſcurras, & pantomimos admouens. pag. 278.

N.

NEro Imperator ſæuiſſimus Chriſtianorum perſecutor. pag. 7. ſerpentis exuuias in aurea armilla ferebat incluſas. noſtros ferarum tergoribus amictos canibus lacerandos tradebat. alios pice, ac reſina oblitos in nocturnos lychnos accendit. Apoſtolorum principes necat, & ex domeſticis Torpetem. eius horrenda mors. 9.

Nicephorus Imperator Manichæus Catholicos exagitat. pag. 170. multos ex ijs necat. victus à Rege Bulgariæ, & interfectus, cranio in poculum verſo. 171.

Northmanni vnde dicti. Chriſtianis infeſti Gallias depopulantur 281. Germani Antiſtitis ædem, ac tumulum violare auſi diuinitùs puniti. 282.

Numerianus Imperator Chryſanthum, & Dariam, & alios interfecit: pag. 52.

P.

PHilippicus Imperator monothelita Catholicos Antiſtites loco mouet, ſubſtituit improbos; excæcatus, & de imperio deiectus. pag. 258. & 259.

Probo Imperante Doromedon ordinis ſenatorij, & alij necati. pag. 50.

R.

RAdbodus Rex Friſonum idololatriæ tenax. Vigbertum eius deſtructorem necat, ſocios ablegat, ceteros interficere conatur, ſed fruſtra. ne fieret Chriſtianus, Satanico ſpectro illuſus ignea catena vinctus ad inferos detrudi viſus.

S.

SApores Rex Perſarum Soli cultum exhibere nolentes crudeliter necat, pag. 100. Niſibin vrbem Chriſtianorum fruſtra oppugnat. 101.

Saraceni Chriſtianis ſemper infeſti. apud Vulturnum ſacros aſcetas

impiè

Digitized by Google

impiè necant. in Caſſinenſes ædes irrumpunt, multos ſimiliter mactant.pag.286.

Septimius Seuerus Imperator ſibi viſus lupinis inhiare vberibus. pag.19.dormientis frontem ſerpens diadematis loco cingit. multos è noſtris interficit.conſecutum eſt Veſuuij mõtis incendiũ.30.

T.

Theodoricus, filius Genſerici Regis Vandalorum, perſequitur Chriſtianos. occidit Armogaſten.&c.fraude impiè vſus in occidendo.pag.209.vide perſec.Genſerici.

Theodoricus Rex Gothorum Arianus Ioannem pont.max. carceri addicit; vbi pædore,& ſquallore mortuus: Seuerinum Boetium, & Symachum innocentes necat. horribili ſpectro piſcis, caput occiſi Symmachi referentis,territus è vita excedit.pag. 227.in Liparenſem caminum proijci ab aſceta viſus. 228.

Theodoricus Rex Francorum,filius Childeberti,ſtimulante Brunichilide,perſequitur Columbanum.occidit Deſiderium,& Delphinum ſanctiſſimos Præſules.pag.252.Vide perſec.Brunechildis.

Theodoricus filius Clodouei, Rex Francorum per Ebroinum regiæ aulæ præfectum Catholicos Antiſtites inſectatur, improborum cœtum cogit,quos illis opponat: Leodegarium crudeliter necat; cuius mors miraculis illuſtratur.pag.254.

Theodora Auguſta Epiſcopos recta ſentientes expellit, ſubſtituit hæreticos.ſummorum Pontificum decretis obſiſtit.pag.242.

Theophilus Imperator imaginibus Cœlitũ interdicit.earum pictori manum adurit.Antiſtites catholicos è throno deijcit,Theodorũ, ac Theophilum ſanctiſſimos fratres carceri addicit, & ſtigmaticos facit.pag.277.

Tiridates Rex Armeniæ crudeliter Chriſtianos perſequitur, in primis Gregorium Antiſtitem, quem in cœnoſum locum proijcit. in inſaniam verſus ferinam formam vel induit, vel induiſſe ſe putat.pag.96.per Gregorij preces curatus reſipiſcit.93.

Totilas Gothorũ Rex crudelitatẽ in Chriſtianos maximè exercet. Fulgentium Vtricẽſem Præſulẽ immaniter excruciat, itẽ Herculanum Peruſij Præſulem:vtriuſque miraculis terretur.à Narſete eunucho iugulatus interijt.pag.218.

Traianus Imperator Optimus dici voluit, ſed Optimates necauit. pag.11.Clemens Pont.max.ſub eo paſſus. item Euariſtus. 14.

Igna-

Ignatius petitus ad leonem. lectis Plinij literis de noſtrorum innocentia,perſecutionem inhibet.vltione quoque diuina territus de Virginibus ab ipſo combuſtis, & in vaſa ærea balneatum conflatis.1

Traſamundus Rex Vandalorum Arianus Catholicos Antiſtites è throno deijcit.cum Fulgentio theologicè agit.conuincitur. rurſus eum in Sardiniam ablegat.pag.222.

Taicoſama Iaponiæ tyrannus ſemel, atque iterum in Chriſtianos perſecutionem mouet, in qua quidam è Franciſci, & Ignatij familijs,præter ceteros,cruci affixi.pag.286.

V.

VAlerianus Imperator Stephanum hierarcham ad aram facientem impiè mactat, item Xyſtum obtruncat. Laurentium craticula excruciat. à Sapore Rege Perſarum captus aſcendenti equum humeros ſubijcit.pag.40.eius imperium multis calamitatibus affligitur.41.vide perſec.Gallieni.

Valens Imperator Arium ſequitur; Arianos creat epiſcopos,catholicis eiectis.pag.169. Baſilium terrere non poteſt. 170. fruſtra exilij eius ſententiam ſcribere conatur.171. viuus ex incendio perit,& combuſti nidorem Iſacius longè ſentit.173.

Vandali omnia cæde, & rapinis vaſtant.in ſacros in primis Antiſtites deſæuiunt.pag.248.

Voluſiano, & Gallo imperantibus Cornelius, & Lucius ſummi Pontifices interfecti.pag.39.

Z.

ZApham Arabum princeps in Hiſpania religioſos in primis aſcetas perſequitur,& impiè mactat.pag.295.

Zeno Imperator perditos homines Epiſcopos creat.à Baſiliſco Imperatore regno expellitur;reſtituitur. pag.187.acta Chalcidonenſis Senatus reſcindit.Pelagium patritium increpantem necat.horrenda morte perit.190.

Zizicus Rex Saracenorum ſeductus ab Hebræo aſtrologo ſpe diuturni imperij Catholicos perſequitur, & ſacris imaginibus interdicit.breui moritur.pag.264.

Zocus Rex Bulgariæ,Grunni filius,quotquot in regno Chriſti cultores eſſent,vno impetu interficit.pag.272.

Er-

Digitized by Google

Errata ſic corrige.

PAg.15.verſu antepen. metuendas. p.24.v.25. Antoninus p.27.v.2.moliti ſunt. p.30.v.antepen. gener[illegible]. p.33.v.vlt. compunctus. p.44.v.27 potuiſſet. p.56.v.29. idque malleolis. p.59.v.22. dele *autis*. p.72.v.18.itaque poſt. p.9[illegible].v.19. amentis.97.v.10. cœnoſæ. p.111.v.32. nequiuit. p.12[illegible].v.5.iungit. p.122.v.24. *πανδοχίς*.p.128.v.17.deſpectaret, atque.p.135.v.2. effutiebat.p.149.v.6.accerſit. p.179.v.15. ex morbo. p.150.v. antepen.ſolebant. p.182.v.30.ſcito fore. p.184.v.26. dictum eſt. p.185.v.6. cruentum.v. penult.Leoni. p.186. Zenonem;p. 205.v.5.inuento.p.208.v.10.pollicitum.p.225.v.penult.è vita. p.239.v.31.ſed decus.p.240.v.34. quæ viridi. p.245.v.24. ea aqua. p.252.v.1.& 26.Brunechildis. p.288.v.24. contemnere. p.292.v.vlt.Sapientium.p.293.v.22.Medèam. Cetera prudens lector facilè animaduertet.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google